TAN TWAN ENG

Casa ușilor

„O carte care va fascina multe generații de cititori de acum încolo.“

COLM TÓIBÍN

Traducere de
Ioana Petridean

NOMINALIZAT
LA BOOKER
PRIZE 2023

FICTION CONNECTION

TREI

FICTION CONNECTION

COLECȚIE COORDONATĂ DE
Magdalena Mărculescu

Tan Twan Eng

Casa ușilor

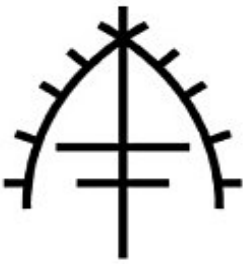

Traducere din limba engleză și note de
Ioana Petridean

3
TREI

Lui A.J. Buys
&
În memoria tatălui meu,
Tan Ghin Hai (1937–2013)

Realitatea și ficțiunea sunt atât de interconectate în opera mea, încât acum, privind în urmă, abia dacă le pot distinge una de alta.
W. Somerset Maugham, *Bilanț*

CARTEA ÎNTÂI

Prolog

Lesley

Doornfontein, Africa de Sud, 1947

Povestea, asemenea unei păsări de munte, poate purta un nume până dincolo de nori, chiar până dincolo de timp. Willie Maugham mi-a spus asta, în urmă cu mulți ani.

Nu mi-a mai apărut de multă vreme în gânduri, dar în timp ce privesc munții de pe veranda casei mele, în această dimineață de toamnă, îi aud vocea subțire și tonul sec, dicția corectă, fără cusur, așa cum era totul la el. În amintirea mea, îl văd din nou, în acea ultimă noapte petrecută în vechea noastră casă, aflată în cealaltă parte a lumii, cu noi doi șezând pe veranda din spatele casei, vorbind încet, iar luna plină, ca o luntre pescărească, plutind în derivă deasupra mării. Toți cei ai casei se retrăseseră deja în dormitoare. Când a venit dimineața, a plecat din Penang cu vaporul și nu l-am mai văzut niciodată.

Zece mii de zile și nopți s-au scurs din seara aceea pe apele râului nesfârșit. Acum trăiesc pe țărmurile unei alte mări, o mare a pietrelor și a nisipurilor tăcute.

Cu o jumătate de oră în urmă, tocmai îmi terminam micul-dejun pe verandă, când am observat o siluetă familiară, pedalând pe colina abruptă și înaintând de-a lungul potecii noroioase. Am urmărit-o cu privirea în timp ce urca, până a ajuns la aleea scurtă, mărginită de plopi. În clipa când a ajuns lângă *stoep*[1], s-a dat jos de pe bicicletă și a sprijinit-o în cric.

— *Goeie more*[2], doamnă Hamlyn, mi-a strigat.

— 'Neața, Johan.

A scos un pachet din geanta de la bicicletă, a urcat pe verandă și mi l-a întins. Era învelit în hârtie maro, groasă, și legat cu două

sfori, dar chiar și așa îmi dădeam seama că înăuntru se afla o carte. Robert murise de aproape șase ani, dar corespondența lui — cataloage și cărți primite în dar de la anticari din Londra, înștiințări din partea cluburilor din care făcuse parte — continuase să curgă chiar și după ce expeditorii lor fuseseră informați de moartea lui.

— Nu este pentru domnul Hamlyn, a zis Johan. E pentru dumneavoastră.

— Chiar așa?

Mi-am pipăit buzunarele, căutându-mi ochelarii de citit, pe care i-am pus apoi pe nas și am mijit ochii, încercând să descifrez numele scris pe pachet: doamna Lesley C. Hamlyn.

Preț de o clipă sau două, am continuat să mă holbez la propriul nume. Cu excepția scrisorii lunare de la fiul meu, din Londra, nici nu-mi mai aminteam de când nu mai primisem vreo corespondență adresată mie.

Johan a arătat cu degetul spre timbru.

— Ce pasăre ciudată!

— E o pasăre-rinocer, am zis.

Ciocul mare și curbat, precum și creasta osoasă și greoaie îi dădeau păsării un aspect comic. Stătea cocoțată pe o ramură, iar dedesubt scria: B.M.A. MALAYA[3].

— Pot să-l păstrez?

Am clipit, neînțelegând.

— Poftim? A, da, desigur.

Am așezat pachetul pe masă.

— Vrei o ceașcă de ceai, Johan?

— Am geanta plină în dimineața asta, a spus el scuturând din cap.

A dat să plece, dar l-am oprit.

— Stai puțin, Johan.

Am dat fuga în casă, de unde m-am întors o clipă mai târziu cu un săculeț de hârtie.

— Câteva *koeksuster*[4] pentru tine.

— *Baie dankie!*[5] Ale dumneavoastră sunt cele mai bune, chiar mai gustoase decât ale lui Tannie Elsie.

— Ar fi bine să nu-i spui asta.

— *Ja*, e încă supărată din cauză că ați câștigat concursul pentru cel mai bun *melktert*[6] la *kerk basaar*[7]. I-a zis mamei că dumneavoastră nici n-ar trebui să vi se dea voie să participați la concurs.

Chiar și după douăzeci și cinci de ani, existau încă oameni care mă priveau ca pe o venetică.

Johan se uita la mine cu o vagă expresie de îngrijorare pe chip. A arătat cu o mișcare a capului spre pachetul pe care mi-l adusese.

— Sper că nu sunt vești rele…

N-am zis nimic. L-am urmărit cu privirea, în timp ce se urca pe bicicletă și se pierdea în depărtare. Întorcându-mă la masă, m-am așezat, am tras pachetul mai aproape și am început să-l examinez. Nu era trecută nicio adresă în dreptul expeditorului, dar ștampilele poștei, întinse asemenea unor tatuaje vechi, îmi arătau că pachetul fusese trimis din Penang, prin septembrie 1946. Încâlceala de adrese suprapuse, scrise de mâini diferite, reușise cumva să-mi dea de urmă: pachetul fusese trimis pe adresa vechiului birou al lui Robert, din Londra, înainte de a fi redirecționat spre cel al avocatului nostru din Cape Town, iar după aproape o jumătate de an de la data la care fusese expediat din Penang, m-a găsit la această fermă de oi, aflată la vreo douăzeci și patru de kilometri de Beaufort West.

Am tăiat sforile cu lama cuțitului de fructe, am strecurat vârful lamei printr-una dintre cutele hârtiei, iar din două–trei mișcări precise am reușit să desfac ambalajul. Mi-a apărut unul dintre colțurile cărții. Am dat hârtia laoparte și am văzut titlul: *The Casuarina Tree* de W. Somerset Maugham.

În pachet nu se afla nimic altceva — nicio scrisoare, niciun bilet. Am întors cartea pe toate părțile. Robert colecționa primele ediții ale cărților și avea toate volumele lui Willie Maugham — romanele, antologiile de proză scurtă, piesele de teatru și eseurile. M-am gândit că și cartea din mâna mea era tot o ediție princeps, deoarece culorile arborilor tropicali și albastrul senin al copertelor se șterseseră deja.

La cuprins erau înșiruite titlurile a șase povești. Am dat repede paginile, până am ajuns la ultima. Murmurând în gând paragraful de la începutul povestirii, m-am simțit imediat transportată înapoi în Malaya. Simțeam cum căldura tropicală mă asfixia cu aerul ei greu și umed, în timp ce un miros de pământ jilav îmi înfunda nările.

Am verificat pagina de titlu, dar nu avea nicio dedicație, nicio semnătură. Imediat sub titlu fusese imprimat simbolul acela ocult pe care Maugham îl tipărea în toate cărțile sale. Acesta, în orice caz, era ușor diferit: o mână necunoscută desenase cu o linie subțire un dreptunghi negru, vertical, încadrând simbolul în centrul lui. Din partea de sus pornea o altă linie neagră, dreaptă, care tăia rama dreptunghiulară exact pe mijloc.

M-am încruntat, nedumerită.

O clipă mai târziu, am văzut, am înțeles ce-mi spuneau liniile acelea. Cu grijă, ca și cum m-aș fi temut că orice mișcare bruscă ar fi putut deplasa dreptunghiul de la locul lui, am așezat cartea pe masă. Pagina s-a arcuit ușor în adierea vântului, după care a revenit la locul ei. M-am lăsat pe spate în scaunul meu, cu privirea ațintită asupra glifei, ancora aceea embosată în hârtie.

La sfârșitul anului 1922, Robert și cu mine ne smulseserăm din ceea ce ne ținea legați de Penang, călătorind cu un pachebot P&O până la Cape Town. Am petrecut acolo două săptămâni încântătoare, într-un hotel de pe malul mării, după care am luat trenul spre Beaufort West, un orășel aflat la vreo patru sute optzeci de kilometri, în nord-estul capitalei. Bernard, vărul lui Robert, avea o fermă de oi și ne construise un bungalow modest pe terenul lui. Văruit în alb și acoperit cu tablă ondulată, vopsită în verde-închis, bungalowul se înălța pe o coamă înaltă și lată. De pe veranda spațioasă și umbrită — nu mă voi obișnui niciodată cu faptul că localnicii îi zic *stoep*, îmi spuneam — aveam o vedere deschisă spre munții din nord. Munții ăștia se formaseră cu o eternitate în urmă din unduirile agonizante ale frământărilor pământului, care izbucniseră undeva departe, în sud, în punctul cel mai de jos al continentului.

Când am ajuns acolo era deja miezul verii, iar soarele lovea necruțător pământul. Totul era atât de sumbru — peisajul pârjolit, fețele oamenilor, până și lumina. Cât de mult tânjeam după cerul colorat de musonul ecuatorial, după nuanțele în continuă schimbare ale mării cameleonice.

La o săptămână după ce ne-am instalat în noua noastră casă, am fost invitați la fermă, să luăm cina. Soarele începuse să se cuibărească în spatele munților, în timp ce noi străbăteam distanța de mai puțin de un kilometru dintre bungalow și fermă. A trebuit să ne oprim de câteva ori pe drum, pentru ca Robert să-și tragă sufletul. Bernard Presgrave avea treizeci și opt de ani și era cu doisprezece ani mai tânăr decât Robert. Robust și rumen la față, îmi aducea aminte de Robert pe vremea când ne-am căsătorit. Ferma lui se numea Doornfontein, Fântâna de Spini, genul de nume de rău augur care ar fi făcut-o pe bătrâna mea servitoare Ah Peng să mormăie abia șoptit: „Atrage doar belele“. Dar Bernard și soția lui, Helena, o fată supusă și ștearsă din Cape, păreau să prospere.

Când am ajuns noi, ceilalți oaspeți — fermieri și soțiile lor din zonă — se adunaseră deja în grădina neîngrijită din spatele fermei. Ne-am alăturat cercului de oameni așezați sub un salcâm african, ale cărui ramuri golașe erau acoperite cu spini albi, lungi cât degetul meu mic. Râsetele și chicotelile copiilor care se jucau la marginea grădinii răsunau în aerul serii. Două butoaie metalice tăiate în jumătate se odihneau pe niște suporturi, iar din ele se înălțau limbile unui foc de lemne. Cotlete de miel și rotocoale de cârnați fumegau pe grătar. Fermierii erau buri, aveau trăsături dure și vorbeau pe șleau, dar, odată ce i-am cunoscut, s-au dovedit a fi niște oameni încântători. Miezul bârfelor din seara aceea — și care, după cum aveam să descopăr, urma să fie rumegat toată vara de întreaga regiune — se concentra în jurul unui englez bogat de vârstă mijlocie și al frumoasei și tinerei lui soții, care se mutaseră în Beaufort West de la Londra, cu o vară în urmă.

— Medicul i-a sugerat că aerul de aici o va ajuta, a zis Bernard, cu un ochi la cotletele de miel de pe grătar. Graham — soțul — a

cumpărat o bucată de pământ pe terenul lui Jannie van der Walt și și-au construit acolo o casă nouă, o casă mare, frumoasă. O să vă ducem până acolo într-una din zilele astea, să vedeți cu ochii voștri.

Bernard s-a apropiat de butoaie și a întors carnea de pe grătar; stropi de grăsime au picurat pe foc, ridicând nori de fum șuierători și înnebuniți.

— Sănătatea soției lui s-a îmbunătățit, a reluat el, în timp ce se așeza din nou pe scaun, dar într-o dimineață, în urmă cu vreo trei săptămâni, l-a părăsit. A plecat în timp ce el sforăia în pat.

— Și-a luat toate bijuteriile, a zis Helena, preluând firul poveștii, dar nu i-a lăsat bietului Graham nicio scrisoare, nici măcar un bilet.

Bernard a chicotit.

— Cunoscându-l pe Graham, este posibil ca această deplorabilă lipsă de maniere să-l fi înfuriat mai mult decât orice.

— Hei, asta nu-i amuzant deloc, Bernard, a spus soția lui.

— Coincidența face că, în aceeași dimineață, a dispărut și medicul din satul nostru, a continuat Bernard. Și-a părăsit nevasta. Nu l-a mai văzut nimeni de-atunci.

M-am uitat spre Robert, care ședea în fața mea; privirile ni s-au întâlnit.

— Genul de poveste care i-ar fi plăcut lui Willie, a zis el.

— Willie? a întrebat Bernard.

— Somerset Maugham, a răspuns Robert.

— Cine e? a întrebat unul dintre oaspeți.

— Un scriitor, a spus Robert. Unul renumit. Un prieten vechi, de fapt. A locuit la noi în Penang. Ne-a promis că ne va vizita aici. O să vi-l prezentăm când va veni.

— Mi-au plăcut unele dintre poveștile lui, a intervenit Helena. Dar „Ploaia“ — a zis, strâmbându-se —, pe asta n-am s-o uit niciodată.

— E o poveste de groază? a întrebat unul dintre bărbați frecându-și palmele de plăcere.

— Nu, a răspuns Helena. E despre… o femeie.

Fața i s-a îmbujorat; și-a netezit cutele fustei pe genunchi.

— O, am să-ți împrumut cartea, Gert — ca s-o citești.

— Of, dar cine are vreme de citit?

Bernard mi-a zâmbit.

— A scris și despre voi doi în poveștile lui?

Apusul dizolva conturul munților. Mi-am strâns șalul în jurul umerilor.

— Probabil că i-am părut, am zis eu aruncând o foarte scurtă privire spre Robert, cel mai plictisitor cuplu de oameni căsătoriți pe care l-a întâlnit vreodată.

Viața noastră aici nu diferea prea mult de cea din Penang. Robert și cu mine aveam dormitoare separate, iar în fiecare dimineață ne întâlneam pe verandă, unde luam micul-dejun. Apoi el se retrăgea în birou, unde lucra la memoriile lui — începuse să scrie la ele imediat după mutarea noastră aici. Eu nu aveam mare lucru de făcut. Liesbet, soția unuia dintre muncitorii de la fermă, ne gătea și ne făcea curățenie. Era cu câțiva ani mai în vârstă decât mine, o femeie corpolentă, lată în șolduri, cu o față rotundă și zâmbitoare, care îmi amintea de femeile din Penang. Pentru a-mi umple timpul cu ceva, am hotărât să fac o grădină în fața casei. Pământul era uscat precum pudra din pudriera mea, dar cu ajutorul fiului lui Liesbet, Pietman, am reușit.

Seara, Robert și cu mine ne odihneam pe verandă, cu câte un pahar de whisky tare sau gin, și priveam cum încă o zi se scurgea îndărătul crestelor munților. Mai târziu, înainte de a ne retrage în dormitoare, eu cântam la pian. Robert ședea în fotoliul lui, sorbind din ceaiul său preferat, *pu-erh*[8], cu ochii închiși, lăsându-se purtat de sunetul muzicii.

Pe harta mare atârnată în biroul lui, latura sudică a Marelui Karoo se află la vreo două sute patruzeci de kilometri nord de Doornfontein. Dar erau zile când îl simțeam mult mai aproape și eram convinsă că-i puteam percepe tăcerea eternă răzbătând din inima deșertului — nemișcarea și vidul infinit. Îmi amintea de o poveste pe care o auzisem pe vremuri: un cuplu de exploratori, soț și soție, se rătăciseră în timpul unei expediții în deșertul Gobi.

Pentru a-și ascunde disperarea tot mai mare și sentimentele de deznădejde în timp ce se afundau din ce în ce mai mult în deșert, au încetat să-și mai vorbească unul altuia. Mă întrebam adesea care dintre cele două era mai apăsătoare: liniștea deșertului sau tăcerea dintre soț și soție.

Sunetul ușii cu plasă, deschizându-se și izbindu-se de perete, mă readuce în prezent. Îmi desprind ochii de pe pagina cărții și o închid. Liesbet iese pe verandă, cu șorțul ei alb și apretat întins peste prora abdomenului umflat. Vine doar o dată pe săptămână în ultima vreme, iar în timp ce face curățenie se plânge încontinuu de dureri de genunchi.

— Încă o carte? întreabă ea, așezând pe tavă farfuria mea și ceașca de ceai. Peste tot în casa asta numai cărți… cărți și iar cărți.

— Da… încă o carte…

Lasă tava jos și se uită cu atenție la mine. Îi zâmbesc cu ochii umeziți de lacrimi și iau cartea cu mine în casă.

În sufragerie, trec pe lângă picturile mele în acuarelă, reprezentând prăvălii vechi din Penang, și ajung la peretele acoperit cu fotografii atârnate deasupra pianului Blüthner. Mă las pe spate și privesc fotografiile, căutând una anume, la care mă gândesc acum. Nu m-am mai uitat la ele — nu cu adevărat — de ani buni.

Multe dintre fotografii ne înfățișează pe mine, pe Robert și pe cei doi fii ai noștri. În câteva dintre ele apar și oameni care ne-au vizitat în Penang: actori, parlamentari, aristocrați, scriitori, cântăreți de operă. Nici măcar nu-mi mai amintesc numele lor; și oricum, probabil că au murit cu toții de mult. Reclamând un loc de cinste pe acest perete al timpului întemnițat, iată și fotografia noastră de nuntă. Robert și cu mine stăm pe treptele bisericii St. George din Penang. Îndrept rama de argint ușor înclinată și șterg stratul de praf de pe ea cu degetul arătător.

Lumea de aici se așteptase ca, după ce l-am îngropat pe Robert, să-mi adun lucrurile și să mă întorc în Penang. Erau zile când mă întrebam de ce n-o făcusem. Dar… să mă întorc acasă… la ce? La

cine? Toți cei pe care-i cunoscusem în Malaya fie erau morți, fie dispăruseră pe tărâmul îndepărtat al unei alte vieți. Apoi izbucnise războiul care cuprinsese întreaga lume, iar japonezii invadaseră Malaya. Așa că am fost nevoită să rămân aici, un boț de vopsea întins de pensula timpului peste acest peisaj vast și etern.

Sub tabloul de nuntă atârnă o fotografie care înfățișează două femei din alte vremuri, cu cămășile, taioarele și pălăriile lor demodate: Ethel și cu mine, fiecare cu câte o pușcă în mână, iar în spatele nostru se profilează fațada în stil Tudor a clubului Spotted Dog din Kuala Lumpur. Fotografia fusese făcută după un concurs de tragere cu arma în *padang*[9]. Sărmana Ethel. Ochii îmi alunecă spre fotografia alăturată. O desprind de la locul ei și o studiez în lumină, la fereastră. În timp ce mă uit la noi patru — Willie Maugham, Gerald, Robert și cu mine — prăvăliți pe fotoliile de ratan de sub casuarina din grădina noastră, mintea îmi zboară înapoi, la cele două săptămâni din 1921, când scriitorul și secretarul lui au locuit împreună cu noi în Casa Cassowary.

Las fotografia din mână. Dimineața își decantează lumina pe povârnișurile munților îndepărtați. Azi e echinocțiul de toamnă; aici, în bazinul sudic al pământului, porțiile de zi și de noapte sunt perfect egale. Lumea se află în echilibru, dar eu sunt nesigură, dezechilibrată.

Nu se simte nici cea mai ușoară adiere de vânt, nu se aude niciun sunet, nici măcar nelipsitul behăit enervant al oilor din vale. Lumea e complet nemișcată, încremenită, încât mă întreb dacă nu cumva pământul s-a oprit în loc. Dar apoi, undeva sus, deasupra pământului, observ un tremur în aer. Două păsări de pradă, departe de cuiburile lor din vârful muntelui. Preț de un minut sau două, vreau să cred că sunt găi, dar firește că n-au cum să fie.

Ochii mei urmăresc cele două păsări în timp ce plutesc, purtate de aripile larg deschise, descriind cercuri pe pagina goală a cerului.

1 Verandă (în afrikaans, în original).
2 „Bună dimineața“ (în afrikaans, în original).
3 British Military Administration (Administrația Militară Britanică).
4 Desert specific Africii de Sud.
5 „Mulțumesc frumos!“ (în afrikaans, în original).
6 Tartă cu lapte.
7 Târg de produse alimentare organizat de biserică.
8 Ceai fermentat, consumat în mod tradițional în provincia Yunnan, din China.
9 Poligon (în malaeză, în original).

Capitolul 1

Willie

Penang, 1921

Somerset Maugham s-a trezit sufocat, căznindu-se să tragă aer în piept. Un acces violent de tuse îi zguduia întreg corpul, până când, în cele din urmă, s-a mai potolit, lăsându-l să respire din nou.

Stătea întins pe pat, la adăpostul plasei de insecte, așteptând ca ritmul respirației să-i revină la normal. Simțea pe limbă un gust vag de nămol. A înghițit, lingându-și buzele, iar gustul i-a dispărut.

Își simțea corpul scăldat în sudoare, în timp ce se ridica pentru a se sprijini de tăblia patului. Visase: un val mare îl aruncase peste bord, în apele unui râu agitat; apa nămoloasă îi curgea pe gâtlej în jos, inundându-i plămânii și îngreunându-i trupul, împingându-l în adâncuri, unde nu ajungea nicio rază de soare. Acela fusese punctul în care se trezise, cuprins de convulsiile unui sforăit apneic.

Dând laoparte plasa pentru insecte, s-a așezat pe marginea patului, cu picioarele pe dușumea. Se simțea mai obosit decât fusese când mersese la culcare. Lovise perna cu piciorul, aruncând-o pe podea — era convins că urlase în clipa când se trezise; spera că nu-l auzise nimeni. A înclinat capul într-o parte, ascultând; nu se auzea decât freamătul valurilor pe plajă.

Camera era mobilată auster: un fotoliu de ratan așezat în dreptul ferestrelor, o bibliotecă micuță gemând de romane vechi cu paginile îngălbenite, un dulap cu sertare, din lemn de stejar, lipit de perete, iar în colț, un lavoar de porțelan. Pe o latură a încăperii, ocupând o jumătate de perete, se afla un șifonier din lemn de tec, deasupra căruia erau stivuite valizele și cuferele lui.

A atins fotografia înrămată a mamei sale de pe noptieră, schimbându-i ușor poziția și întorcând-o cu fața mai spre fereastră. Ochii ei căprui păruseră mereu triști, chiar și în amintirile lui; în dimineața aceea erau, parcă, mai melancolici. A ridicat perna de pe podea și a așezat-o înapoi pe pat, după care a străbătut camera desculț. A deschis obloanele și s-a aplecat pe fereastră.

Lumea era încă scăldată într-o nuanță de tuș gri, dar o strălucire palidă începuse să se strecoare pe la marginea cerului. Aflată undeva la capătul primului etaj al casei, camera lui avea o vedere generoasă spre grădina de dedesubt. În stânga, la vreo zece metri distanță, de-a lungul grădinii se întindea un gard mic din lemn, care delimita proprietatea de plajă. Chiar lângă gard creștea un casuarina, iar la umbra lui se afla o bancă din fier forjat. Scrutând plaja, a zărit silueta lui Lesley Hamlyn. Stătea chiar pe țărm, privind în larg. O clipă mai târziu, s-a răsucit pe călcâie și a pornit spre casă. S-a strecurat prin poarta de lemn și a traversat curtea, dispărând sub acoperișul verandei, fără să se uite la el.

Servitorul i-a adus lui Willie ulciorul cu apă fierbinte, pentru bărbierit. Acesta și-a spălat fața în lavoar și și-a luat haine curate din șifonier — o cămașă albă, de bumbac, cu mâneci lungi, o pereche de pantaloni kaki și o jachetă crem de in, călcată cu o seară în urmă de *dhobi*[10], în timp ce ei luau cina. Și-a găsit pantofii aliniați în fața ușii dormitorului, lustruiți până ce căpătaseră un luciu opulent. Dormitoarele soților Hamlyn se aflau de cealaltă parte a unui coridor larg, iar ușile camerelor erau închise. Undeva la jumătatea coridorului era un mic salon aflat chiar deasupra verandei, cu ferestre pe trei dintre pereți, orientate către peluza din față și aleea care urca spre casă. În afară de acest salon erau încă patru camere. Pe latura unde se afla dormitorul lui mai erau o baie pentru oaspeți, iar lângă ea, camera lui Gerald. Și încălțările lui Gerald fuseseră lustruite și așezate în fața ușii. Willie și-a continuat drumul până la scări, oprindu-se din când în când pentru a privi acuarelele înșirate pe perete. Erau reprezentări ale unor prăvălii tradiționale, realizate în linii negre,

subțiri — arhitecturale prin precizia lor —, redând în detaliu decorațiunile cu care erau împodobite fațadele. Meticulozitatea picturilor prindea viață prin tușele viu colorate, care captau atmosfera încărcată și amestecată a cartierelor asiatice din Coloniile Strâmtorilor[11]. Fiecare tablou avea câte un titlu, în colțul din dreapta jos al lucrării — Drum din Moulmein; Alee din Bangkok; Strada Ah Quee; Pod de funii; și toate, a descoperit Willie, mijind ochii pentru a descifra semnătura autorului, fuseseră pictate de Lesley Hamlyn.

Ajuns la parter, a traversat casa luminoasă și aerisită până la veranda din spate, salutându-i printr-o mișcare a capului pe servitorii care îi făceau loc să treacă pe coridoare. Robert și Lesley erau deja la masă, luând micul-dejun și ascunzându-se unul de celălalt în spatele propriului ziar. Willie i-a privit din pragul ușii. Și-l amintea pe Robert ca pe un bărbat chipeș, înalt și lat în umeri, așa încât fusese dezamăgit de silueta cocârjată, cu respirația gâfâită, care-l întâmpinase pe verandă cu o zi în urmă, sprijinită într-un baston din lemn de coacăz indian cu mâner din aur; părul lui des dispăruse, domul creștetului său nemaifiind acum decât o bazilică decrepită, cu doar câțiva franjuri de păr rar și cărunt deasupra urechilor. Nu recunoscuse nici măcar vocea vechiului său prieten — splendidul timbru baritonal pe care-l invidia pe vremuri se transformase într-un ton strident, fisurat.

Dobermanul care ședea la picioarele lui Robert și-a ridicat capul și a lătrat în clipa când Willie s-a apropiat de masă. Soțul și soția s-au ițit dindărătul ziarelor.

— Nu fi nepoliticos, Claudius, a spus Robert, aplecându-se să mângâie urechile câinelui. Bună dimineața, Willie. Te-ai trezit devreme. Ai dormit bine?

— Ca un… bebeluș, a bâiguit Willie.

— Servește-te, Willie, a zis Robert făcând un gest din cap în direcția servantei.

Willie a ridicat capacele de pe mâncărurile calde. Mai multe sortimente de pește afumat, șuncă, ouă, cârnați și pâine prăjită, exact cum se așteptase. Pe masă mai erau și farfurii cu brânzeturi

și boluri pline de fructe exotice — banane, mango și carambola. Și-a umplut farfuria doar pe jumătate și s-a așezat la masă.

— Nu fi timid, Willie, a zis Robert.

— Încă nu pot să… — falca lui Willie a zvâcnit, încercând să rostească următorul cuvânt — să mă obișnuiesc cu apetitul vostru falstaffian, a spus el învingându-și în cele din urmă blocajul acela din gâtlej care-i făcea pe oameni să-l privească mereu cu milă și nerăbdare. Mormanele astea de mâncare la… fiecare masă… pe… căldura asta…

S-a întors apoi spre Lesley.

— Te-am văzut… pe… plajă.

— Plimbarea mea de dimineață, a zis ea. Secretarul tău — Gerald — s-a trezit și el?

Iritarea din vocea ei era delicată, dar Willie a simțit-o. Susținându-i privirea, a spus:

— Nu-i tocmai un… om matinal. Dar asta nu va crea vreo neplăcere, sper…

— Nu fi tâmpit, Willie, a răspuns Robert, după care s-a întors către Lesley. Spune-i bucătarului să pună în fiecare dimineață câte ceva deoparte pentru el, bine, draga mea?

Robert a tăiat o felie de camembert și i-a dat-o câinelui. Animalul a înfulecat-o, lingându-se pe bot.

— Claudius e înnebunit după brânză.

Robert zâmbea în timp ce-i dădea câinelui încă o bucată. Buzele lui Lesley, din câte a observat Willie, se transformaseră într-o linie subțire, tensionată.

— Ai un oaspete, a zis și a arătat cu degetul spre un varan care se strecura afară dintr-o tufă de hibiscus.

Creatura avea cam un metru lungime, cu o coadă groasă și lungă aproape cât trupul. Se târa de-a lungul peluzei cu o grație robustă, cu limba ivindu-i-se când și când din gură, pentru câteva clipe. Vrăbiile care ciuguleau iarba și-au luat zborul.

— O, e Monty, a zis Robert. A apărut pe aici în urmă cu câțiva ani. Își face baia zilnică în piscina soților Warburton, vecinii noștri. Ce planuri ai pentru azi, bătrâne? Lesley va fi încântată să-ți arate împrejurimile.

Lesley a intervenit înainte ca el să apuce să răspundă.

— Azi mă întâlnesc cu femeile de la biserică, după care am de făcut câteva comisioane în oraș.

— Atunci în altă zi, a spus Robert. Fata noastră e o adevărată expertă în istoria acestei insule, Willie. Știe totul despre locul ăsta. Organiza tururi ghidate pentru prietenii noștri de peste hotare. L-a plimbat pe scriitorul acela german, când a vizitat Penangul — cum îl chema, draga mea? Hesse, nu-i așa? Da. Hermann Hesse.

— Nu-mi doresc decât… câteva zile liniștite… pe plajă… atât, a spus Willie. Am teancuri… de cărți de citit, iar Gerald nu și-a revenit încă. Are nevoie de odihnă, de multă… odihnă.

— Sărmanul băiat părea chiar palid seara trecută, a zis Robert, privindu-l pe Willie pe deasupra ochelarilor. Și tu la fel, dacă-mi dai voie să-ți spun.

— Ultimele săptămâni au fost destul de… solicitante. Hermann Hesse a fost în Penang?

— În urmă cu unsprezece sau doisprezece ani. N-am citit nimic din ce-a scris. Tu?

— Am citit vreo două cărți. Dacă ai terminat cu ziarul ăla, Robert…

Robert i-a întins *Straits Times*, după care și-au mâncat micul-dejun într-o tăcere confortabilă. Lesley s-a scuzat și a intrat în casă în clipa când Robert a plecat spre biroul lui din oraș. Willie a rămas la masă, mângâindu-și ceașca de ceai.

Un scrâșnet l-a făcut să-și îndrepte privirea dincolo de balustradă. Un tamil cu părul cărunt și îmbrăcat într-un maiou și o pereche de pantaloni scurți kaki se apropia de casă împingând un cărucior. S-a oprit la marginea peluzei și a scos din cărucior o coasă cu mâner scurt. Lăsându-se pe vine, a început să legene coasa într-un ritm lent, lama tăind mănunchiuri de iarbă în timp ce se rotea pe deasupra peluzei.

Întorcându-se în dormitorul său, Willie s-a oprit în dreptul camerei lui Gerald și și-a lipit urechea de ușă. Nu se auzea nimic.

— Gerald, a strigat el încet.

N-a primit niciun răspuns, nici măcar un foșnet vag. Deloc surprinzător, s-a gândit Willie, judecând după numărul de pahare pe care le dăduse pe gât cu o seară în urmă.

Și-a luat ziarul și s-a întors la parter. Servitorii curățaseră deja masa. Ieșind în curte, s-a hotărât să urmeze cărarea pietruită și să exploreze grădina. Cărarea șerpuită lăsa impresia că terenul era mult mai mare decât în realitate, iluzie întreținută și de copacii înalți, impunători: un smochin ținut în loc de niște rădăcini triunghiulare; nucșori pe rod, rămășițe ale plantației de mirodenii cu care Robert avusese pe vremuri obiceiul să acopere această parte a insulei; doi palmieri areca, de la care — își aducea aminte că citise undeva — își luase numele chiar insula pe care se aflau. Și iată-l chiar acolo, arborele-de-ploaie cu care se lăudase Robert noaptea trecută. „Are trei sute de ani, Willie. Unul dintre cei mai bătrâni de pe insulă. Are trunchiul atât de gros, încât e nevoie de trei bărbați cu brațele întinse ca să-l cuprindă. Walter — îngrijitorul grădinii botanice — aduce în mod regulat oameni aici, ca să-l vadă."

Willie și-a lipit palma de scoarța aspră, ca pielea de crocodil. Își imagina cum rădăcinile mari ale copacului se înfigeau ca niște gheare în pământ, ținând colosul acela în picioare. Trunchiul se înălța la aproape optsprezece metri spre cer, desfășurându-se într-o broderie filigranată de crengi și frunze care-i aminteau lui Willie de rețeaua de bronhiole și alveole din plămâni.

Și-a reluat plimbarea, salutându-l printr-o mișcare a capului pe îngrijitorul care spăla Humberul în fața garajului. În spate se afla un teren de tenis, ale cărui linii albe, aproape șterse, erau întrerupte ici și colo de mormane de frunze moarte și bălți. O cioară cocoțată pe un stâlp ruginit de susținere a fileului își întorcea capul de la stânga la dreapta, de parcă ar fi arbitrat un meci.

Willie s-a întors la banca de sub casuarina. Peste tot în jur se vedeau crenguțe și semințe mici, țepoase. A rupt o creangă care atârna din copac și a studiat-o, degetul lui mare pipăind rămurelele lungi, de un gri-verzui, și frunzele cu textură de piele.

Grădinarul a lăsat jos coasa și s-a îndreptat spre Willie, a luat cârpa pe care o ținea pe unul dintre umerii noduroși și, cu o mișcare ce trăda un efort viguros, a șters roua de pe bancă. Când a terminat, Willie i-a oferit o țigară. Bărbatul i-a aruncat un zâmbet vampiric. Willie a tresărit în sinea lui: chiar și după toate lunile astea, în care călătorise de-a lungul și de-a latul Federației Malaya, vederea dinților roșii ca sângele pătați cu suc de nuci de areca îi întorcea stomacul pe dos.

S-a așezat pe bancă și și-a deschis jurnalul la o pagină nouă, a scos capacul stiloului și a scris data în colțul din dreapta-sus, al paginii: 2 martie 1921. Și-a lovit ușurel capătul stiloului de dinții din față, după care a adăugat, cu scrisul lui îngrijit: „Am ajuns la Casa Cassowary ieri după-amiază. Azi sunt încă slăbit, dar mă simt mult mai bine“. Și-a aruncat privirea de scriitor către casă. Ferestrele lui Gerald erau deschise, iar briza mângâia perdelele. A rămas o clipă pe gânduri. „Casa e confortabilă, pătrată și ridicată pe două nivele, semănând cu multe dintre locuințele anglo-indiene pe care le-am văzut în Malaya. În comparație cu casele de pe strada Northam, pe care le-am zărit ieri, în drum spre port — conace decorate cu coloane corintice și frontoane mari, împodobind porticuri întunecate —, Cassowary pare mai curând modestă, o casă împăcată cu arhitectura ei lipsită de pretenții.“ A făcut o pauză, înainte de a adăuga: „Acoperișul din țigle de teracotă seamănă cu un pangolin“.

A răsfoit paginile jurnalului, până când a ajuns la notele din urmă cu o lună, când el și Gerald se întorseseră la Kuching, de pe continent. A recitit câteva paragrafe, după care s-a oprit. Evenimentele erau încă mult prea tulburătoare ca să mai poată citi despre ele. Și-a răsfoit notițele despre Penang pe care le luase din *Bradshaw's Through Routes to the Chief Cities*[12]. Insula fusese la un moment dat parte dintr-un teritoriu guvernat de Sultanatul Kedah, aflat pe continent. La sfârșitul secolului al XVIII-lea, căpitanul Francis Light obținuse din partea sultanului concesiunea ei în favoarea Companiei Indiilor de Est și o redenumise Insula Prințul de Wales. Light o transformase într-un port liber, pentru a devia comerțul din coloniile olandeze aflate

de cealaltă parte a strâmtorii Malacca. Insula era primul avanpost britanic în Asia de Sud-Est și capitala Coloniilor Strâmtorilor („cea mai importantă colonie a Coroanei britanice în Orientul Îndepărtat", susținea *Bradshaw).* Din Penang se extinseseră spre sud, până la Malacca, Singapore și, în cele din urmă, până la Statele federate și Statele nefederate din Malaya. În secolul al XVIII-lea, exploatarea staniului a atras culi din China, în timp ce muncitorii indieni erau trimiși cu vapoarele să lucreze pe plantațiile de cauciuc.

A studiat harta Penangului, pe care o copiase în jurnalul său. Insula avea cam o treime din suprafața statului Singapore, iar forma ei îi amintea de pielea de gnu pe care Syrie o întinsese pe podeaua salonului său. O găsise absolut detestabilă și o rugase să scape imediat de ea. Ceea ce, inevitabil, a stârnit încă un scandal.

Willie și-a alungat-o din minte. Din clipa în care a părăsit Anglia, cu luni în urmă, nu s-a mai gândit deloc la ea și nu-și dorea — nici nu simțea nevoia, slavă Domnului — s-o facă tocmai acum.

Grădinarul pășea desculț prin grădină, cu tălpile surprinzător de rozalii, cu pașii ușori ca… Willie căuta o descriere potrivită, pe care a găsit-o o secundă mai târziu: *ca și cum ar fi fost doar un pribeag într-o țară străină*. A murmurat de câteva ori propoziția ca pentru sine, căutându-i ritmul. Îi plăcea, așa că a notat-o în jurnal. A privit pagina deschisă pe genunchii lui. De când se așezase, nu scrisese decât două propoziții. A închis jurnalul și a pus la loc capacul stiloului. N-am de gând să mă simt vinovat. Am venit aici să mă refac. Nu vreau să muncesc deloc. Mă voi odihni și voi înota. Voi citi cărțile pe care vreau să le citesc, voi juca bridge și voi explora insula.

Vântul dansa printre crengile copacilor. Granguri aurii zburau prin grădină. În timp ce asculta valurile spumegând pe nisipul țărmului, Willie simțea cum nodurile trupului său se desfac încet. Îl aștepta o ședere alături de Gerald, lipsită de griji, în trândăvie, care avea să-i redea forțele.

Lesley apăruse pe verandă. Agita spre el ceva ce ținea într-o mână. O urmărea cu privirea, în timp ce ea cobora treptele și

traversa curtea, îndreptându-se direct spre el. Era o femeie de înălțime medie, dar silueta subțire și postura dreaptă o făceau să pară mai înaltă și îi dădeau un aer de încredere în sine. Probabil că avea în jur de patruzeci de ani, s-a gândit Willie. Era îmbrăcată într-o cămașă de mătase crem și o fustă asortată. Fusese foarte atentă cu ei ieri, când sosiseră, servindu-i cu ceai și fursecuri lipicioase de orez în salon, dar avea totuși o reținere, ceva parcă sigilat în interiorul ei.

— Nu te ridica, Willie, a zis în timp ce el tocmai voia s-o facă. Ți-a sosit corespondența din Singapore.

I-a întins un teanc de scrisori și un pachet micuț, ambalat în hârtie maro. Degetele ei lungi și subțiri se mișcau cu grația picioarelor unui păianjen.

— Plec în oraș. Bucătarul va pregăti masa pentru ora unu. Va ajunge și Robert până atunci.

— El e… destul de bine încât să lucreze?

— S-ar plictisi de moarte dacă ar sta acasă toată ziua. În orice caz, nu lucrează decât până la prânz. O… iar dacă ieși, cheamă unul dintre servitori să-ți caute o ricșă. Costă cincisprezece cenți până în oraș. Să nu plătești mai mult de-atât.

— Nu mergem nicăieri azi…

— Scuză-mă, Willie, a zis ea și s-a întors către bărbatul care tăia iarba de pe lângă trestia-indiană. Bala!

Omul s-a grăbit spre ea, cu țigara pe care i-o dăduse Willie încă neaprinsă, pusă după ureche. Lesley mergea cu pași mari dintr-o parte în alta a grădinii, arătând cu degetul spre tufișuri și straturi, în timp ce grădinarul dădea viguros din cap, ascultându-i instrucțiunile. Willie a urmărit-o în timp ce alcătuia o listă de sarcini pentru *kebun*[13]; nu folosea amestecul acela de engleză și malaeză la care apelau cei din clasele superioare când le dădeau ordine localnicilor, ci vorbea ceva ce în urechile lui nepricepute suna a malaeză fluentă.

Willie și-a pus ochelarii de citit și a început să-și verifice corespondența. Scrisorile erau acoperite cu un amestec de adrese încrucișate și săgeți colorate, care-l purtau în jurul lumii. A identificat o scrisoare de la avocații săi din New York și una de la

soția lui. S-a încruntat — cel mai probabil, Syrie îi cerea din nou bani; înainte ca el să părăsească Londra, trăncănise întruna despre redecorarea casei. A pus deoparte scrisoarea ei, nedesfăcută, după care și-a îndreptat atenția spre colet.

Era de la editorul lui, așa că a știut imediat ce se afla înăuntru. L-a desfăcut încet, rezistând tentației de a-i sfâșia ambalajul, după care a scos un exemplar al ultimei sale cărți, *On a Chinese Screen*. Era pentru prima dată când o ținea în mâini — părăsise Anglia la scurt timp după ce-i încredințase manuscrisul agentului său.

I-a examinat coperta și l-a bucurat faptul că n-a găsit nicio greșeală și nicio imperfecțiune. Și-a trecut degetele peste cotor, a întors apoi cartea de pe-o față pe alta. A dus-o la nas și, răsfoind-o, s-a pierdut în mirosul ascetic al cărții noi. Și-a atins jacheta cu coperta pe care erau trecute titlul cărții și numele lui. Chiar dacă publicase atât de multe romane și nuvele, simțea încă un val de mândrie ori de câte ori ținea în mână o carte proaspăt scoasă de sub tipar.

Lăsând cartea pe genunchi, a luat scrisoarea de la avocatul său și a deschis-o. Probabil că era o ofertă din partea vreunui editor sau a unui producător de teatru. A citit-o o dată, apoi încă o dată. Investise 40 000 de lire — toți banii lui — în Trippe & Company, o agenție de brokeraj din New York. Sperase ca din această investiție să câștige suficient de mult încât să nu mai fie niciodată nevoit să scrie pentru bani.

Trippe & Company se prăbușise, iar avocații îl informau cu părere de rău de acest lucru. Pierduse tot, până la ultimul penny.

O greață fierbinte, acidă i-a inundat stomacul, pârjolindu-i gâtlejul. Și-a înăbușit senzația de vomă. Ședea nemișcat, ținând scrisoarea între degetul mare și arătător, în timp ce colțurile foii zvâcneau în bătaia vântului.

— Te simți bine, Willie? Willie?

A ridicat capul, ferindu-se de lumina puternică. Lesley se întorsese la el. Fața ei, plutind deasupra lui, era încețoșată.

— Dumnezeule, ești alb ca varul!

Privirea ei s-a mutat spre scrisoarea din mâinile lui.

— Sper că n-ai primit vești proaste.

El a înghițit în sec o dată, apoi din nou, reprimându-și greața.

— Nu-i nimic… doar… colita… atâta tot.

Era îngrozit de faptul că se bâlbâia mai tare ca de obicei. Dacă încerca să se controleze, nu făcea decât să înrăutățească lucrurile, știa asta, dar nu se putea abține.

— Vine și… trece. Nu mi-am revenit… pe… deplin. M-am pricopsit cu ea… în… Java.

— Nu arăți deloc bine. O să trimit după doctorul Joyce.

El a ridicat mâna în aer. Brațul, întreg trupul și-l simțea ca de plumb.

— Sunt… bine.

A împăturit scrisoarea și a îndesat-o în buzunarul cămășii. Mișcările lui au făcut ca volumul pe care-l ținea pe genunchi să cadă în iarbă. S-a aplecat să-l ridice, profitând de această oportunitate pentru a trage adânc aer în piept, în încercarea de a-și domoli gândurile.

— Ești sigur? a întrebat Lesley.

Tare-ar fi vrut să-l lase în pace, să n-o mai audă vorbind.

— Sunt bine, Lesley, a zis din nou, pe un ton morocănos.

Și, pentru a-i distrage atenția, i-a arătat cartea.

— Cea mai recentă carte a mea.

— O, minunat, a spus ea, probabil că ești foarte încântat. *On a Chinese Screen*, a adăugat observând titlul de pe copertă. Evocator. Un roman?

— O colecție de… schițe… inspirate de ceea ce am văzut în China — de locurile pe care le-am vizitat, oamenii pe care i-am întâlnit…

O expresie atentă s-a întipărit pe fața ei.

— Când ai fost acolo?

— În urmă cu doi ani, a zis Willie — și a lovit ușurel cu palma locul gol de lângă el.

Lesley a rămas în picioare.

— Unde ai fost?

— Am început… din Shanghai. Am călătorit vreo trei mii de kilometri pe fluviul Yangtze, în amonte, cu o barjă care transporta orez, până în inima țării. Yangtze e cel mai lung…

— Cel mai lung fluviu din China, da, da, știu asta. Cât timp ai stat?

— Patru sau cinci luni. Am străbătut cu piciorul o bună parte a țării, până ne-am tocit tălpile.

— S-a întâmplat vreodată…

S-a oprit, după care a reluat întrebarea.

— S-a întâmplat vreodată să auzi pomenindu-se de doctorul Sun Yat-sen?

— Aproape peste tot pe unde am fost. Un individ fascinant, din câte am auzit. Se pare că vorbește fluent engleza. Mi-ar fi plăcut să… să-l întâlnesc și să stau de vorbă cu el.

— A trecut pe aici în urmă cu vreo zece ani.

— Serios? Ce făcea în Penang?

— Aduna fonduri pentru Tongmenghui, partidul său. Cât timp a stat aici, a pus la cale o revoluție…

— L-ai întâlnit?

— Da, și eu, și Robert. De câteva ori.

Willie a privit-o cu atenție. Lucrurile deveneau din ce în ce mai interesante.

— Mi-ar plăcea să aflu mai multe despre el. Mă gândesc de ceva vreme să scriu un roman despre China. Sun Yat… sen ar fi un… personaj… cât se poate de neobișnuit.

Lesley a făcut un pas în față, trăgându-se la umbra copacului.

— Cum era acolo?

Privirea lui s-a întors spre interior, urmând lungul tunel al amintirilor.

— Am lucrat în cele mai rele mahalale ale Londrei, dar n-am cunoscut niciodată atât de multă nenorocire până să ajung în China, a răspuns el, ușurat de faptul că îi trecuse bâlbâiala. Comandanți militari luptându-se între ei, trupurile soldaților măcelăriți și ale civililor uciși formând mormane de cadavre pe câmpuri; orășeni părăsindu-și căminele pentru a căuta adăpost la țară. Am văzut sate întregi căzute în ruină și mii de țărani morți sau agonizând de foame și boli.

— Au trecut zece ani de la revoluție, zece ani de când l-au înlăturat pe împărat, a zis Lesley, și nu s-a schimbat nimic, nu-i

așa? Nimic.

Amărăciunea din vocea ei l-a făcut s-o privească pe Lesley cu și mai multă atenție. Pe întreg parcursul călătoriilor lui pe teritoriul Federației Malaya și al Coloniilor Strâmtorilor, nu întâlnise niciodată vreun european — fie el bărbat sau femeie — care să manifeste până și cel mai mic interes față de China sau față de orice alt stat din Orient. În schimb, doreau să afle ce se întâmpla în Anglia, despre cele mai recente spectacole jucate în West End, despre cele mai noi cafenele și magazine de pe Piccadilly. Willie plecase din Londra până în celălalt capăt al pământului doar pentru a fi întrebat despre lumea pe care o lăsase în urmă.

— Când ai fost acolo? a întrebat-o el.

— În China? N-am fost niciodată.

Femeia a întins mâna și a luat cartea. A întors paginile fără grabă, ochii ei cercetând foile de sus până jos. Parcă draga textul, s-a gândit Willie, căutând ceva îngropat în el.

Stând complet nemișcat, Willie o studia. Părul lui Lesley, de un blond-pal, era tăiat la câțiva centimetri deasupra umerilor. Lumina soarelui îi scotea în evidență pomeții ascuțiți. Clima nu-i ofilise pielea și nici nu-i pătase obrajii, dar riduri fine îi răsăreau din marginile exterioare ale ochilor adânci, de culoarea ceaiului vechi. Colțurile gurii îi erau ușor arcuite, trase în jos de o altă încrengătură de linii fine, ceea ce le făcea să semene cu o lebădă.

Femeia nu era cine știe ce frumusețe, hotărâse Willie în clipa când o întâlnise, cu o după-amiază în urmă, iar observația îi era reconfirmată acum; cu toate acestea, chipul ei avea ceva atrăgător, melancolic.

Lesley a închis cartea, înainte de a o fi răsfoit până la capăt. I-a mai studiat o dată coperta, după care i-a înapoiat-o lui Willie.

— Ți-ar plăcea… s-o împrumuți? a întrebat el, luându-se prin surprindere — nu împrumuta niciodată nimănui volumele princeps ale cărților sale.

— O, sunt sigură că Robert a comandat deja un exemplar — are toate cărțile tale, să știi. Avem o librărie excelentă în oraș — Ackroyd, pe Bishop Street. E la fel de bună ca oricare alta din Singapore.

— N-o vei găsi pe rafturile de aici decât peste câteva luni bune.

— Am să aștept.

Și, salutându-l cu o mișcare a capului, s-a răsucit pe călcâie și a plecat, traversând curtea. El a privit-o urcând cele trei trepte ale verandei și dispărând în casă.

O voce îl saluta de departe. A ridicat privirea și l-a văzut pe Gerald aplecat peste pervazul ferestrei.

— O dimineață al naibii de frumoasă, nu-i așa?

Bărbatul arăta fabulos, s-a gândit Willie, chiar și așa, cu părul răvășit de somn, tras la față și nebărbierit. Greutatea din piept i s-a ridicat pentru o clipă.

— Cobor imediat! a zis Gerald, făcându-se din nou nevăzut.

Willie a scos scrisoarea din buzunar și a mai citit-o o dată. Patruzeci de mii de lire. Toți banii pe care-i avea pe lumea asta se risipiseră ca fumul.

---

10 Spălătoreasă (în hindi, în original).
11 Straits Settlements — grup de teritorii britanice situate în Asia de Sud-Est.
12 Ghid de călătorie.
13 Grădinar (în malaeză, în original).

Capitolul 2

Lesley

Penang, 1921

Când am plecat de-acasă, traficul pe drumul spre oraș era în continuare intens. Automobilele ne claxonau ori de câte ori ricșa se îndepărta de marginea drumului.

— Îmi pare rău, doamnă, îmi striga peste umăr bărbatul care trăgea ricșa.

— Ignoră-i, Ah Leck, am zis eu.

Cu doar câțiva ani în urmă, singurele vehicule pe care le vedeai erau bicicletele și trăsurile cu cai, dar explozia exploatării cauciucului umpluse drumurile de automobile. Chinezii *towkay*[14] aveau cele mai mari și mai scumpe automobile, desigur, și nimănui nu i se părea neobișnuit când se circula cu douăzeci–treizeci de kilometri pe oră. Treizeci de kilometri pe oră! Nebunie curată.

În orice altă zi m-aș fi lăsat legănată de ritmul constant și alert al ricșei, dar gândurile mele continuau să stăruie asupra lui Willie Maugham, în timp ce mă îndreptam spre oraș. Mă surprinsese faptul că știuse ceva despre Sun Yat-sen. Scrisoarea pe care o citea îl tulburase, în mod evident — bietul om era complet răvășit. Speram doar să nu aibă vreo cădere în perioada pe care urma să o petreacă la noi.

Călătoriile scriitorului fuseseră documentate în detaliu de ziare, încă din clipa când ajunsese în Singapore. Cu câteva săptămâni în urmă, Robert mă anunțase că-i scrisese lui Maugham în Singapore, invitându-l să stea la noi.

— Crezi că-i o decizie înțeleaptă? am întrebat eu. Nu primiserăm niciun fel de oaspeți după întoarcerea lui Robert din război.

— Nu l-am mai văzut pe Willie de douăzeci de ani, a zis Robert. Ar fi minunat să vină, absolut minunat.

Casa *chiar* părea goală după ce băieții noștri se întorseseră în Anglia, la începutul noului semestru. Prezența scriitorului avea să însuflețească în mod sigur lucrurile.

— Știe că ești aici? am întrebat.

— Mă îndoiesc — am pierdut legătura după ce m-am mutat în Hong Kong. Dar va fi încântat să ne vadă, sunt sigur de asta.

Invitația lui Robert a rămas fără răspuns, iar eu am considerat că întreaga chestiune fusese dată uitării, însă în urmă cu câteva zile, la prânz, a fluturat spre mine o telegramă.

— A răspuns. Willie a răspuns. Știam eu c-o va face. E uimit să primească vești de la mine, zice. Nici nu i-a venit să creadă. În orice caz, vine la noi.

— Cu siguranță nu s-a grăbit să răspundă.

— Era în Sarawak, de asta n-a primit scrisoarea mea. Și a fost îngrozitor de bolnav.

— Cât timp va sta la noi? am întrebat.

Bucătarul pregătise mâncarea preferată a lui Robert: pulpe de pui bine rumenite, înotând în sos Worcestershire maroniu și servite cu mazăre și banană prăjită.

— Două săptămâni.

— Destul de mult, nu crezi?

— Nu te mai agita, draga mea. Nu va fi un oaspete dificil. Am împărțit aceeași cameră timp de un an — ți-am povestit vreodată despre asta?

Ochii îi scânteiau, iar vocea lui trăda o notă de entuziasm. Nu-l mai văzusem de ani întregi într-o stare atât de bună.

— O să-i pregătesc o cameră.

— Călătorește împreună cu secretarul său. Un individ pe nume… A mai citit o dată telegrama. Haxton. Gerald Haxton.

— O, atunci două camere.

Robert a ridicat privirea spre mine. A clipit încet.

— Cum? O, da. Două camere. Da. Desigur.

S-a retras în propriile gânduri, mestecându-și mâncarea. O clipă mai târziu, a lăsat jos cuțitul și furculița.

— Un singur lucru, draga mea.

— Ce anume?

— Fii atentă la ce-i spui lui Willie. E prietenul meu, dar e și scriitor, și nimic nu-i place mai mult decât să scotocească prin faptele reprobabile și secretele oamenilor.

— O, dragul meu.

— În timpul războiului umbla zvonul că lucra pentru Serviciile Secrete.

— Vrei să zici că… era *spion*?

— Se spunea că ar conduce o rețea de agenți în Geneva.

Am găsit nu tocmai plăcută ideea de a avea un spion în casă — unul care să-și vâre nasul prin dulapuri și prin șifoniere și care să ne pună viețile sub lupă.

— Toate călătoriile astea ale lui… probabil că nu-s decât un paravan pentru activitatea de strângere de informații și pentru acțiuni de spionaj în favoarea guvernului, a continuat Robert. Mă întreb dacă se mai bâlbâie. Suferea de chestia asta, știi. Destul de dureros.

— Ca și Clive Featherstone.

— Clive nu e bâlbâit. E gângav.

— E vreo diferență?

— Clive suf-suf-suferă de la-la-lalație. Bâlbâitul, nu. Bâlbâitul se luptă… să stoarcă… fiecare… cuvânt al propoziției. Un fel de constipație verbală, dacă vrei.

— Ar fi trebuit să zugrăvim camerele.

Am tăiat o bucată mică de carne și am învârtit-o în sos.

— Par uzate și neîngrijite. Și *trebuie* să cumpărăm mobilă nouă, dragul meu. Și perne noi, și perdele, și covoare… E prea târziu s-o facem acum, dar *trebuie* s-o facem după ce pleacă Maugham.

— M-am gândit la oferta lui Bernard, a zis Robert.

Am înghițit și mi-am așezat cu grijă cuțitul și furculița pe marginea farfuriei.

— Nu plec din Penang, Robert.

— Doctorul Joyce crede cu tărie că aerul deșertului va face minuni pentru mine.

La naiba cu impostorul ăla băgăcios!

— Medicii tăi sunt aici. La fel și clienții tăi. Și toți prietenii noștri. Și cum rămâne cu băieții? Asta e casa lor.

Am tras adânc aer în piept, după care am expirat zgomotos.

— E o nebunie să renunți la tot ce ai aici și să te muți în cealaltă parte a lumii, la o… o fermă de oi, pentru Dumnezeu, în mijlocul pustietății. La vârsta ta?

— Va trebui, desigur, să vindem casa, a zis el.

— Să vindem casa? Nu crezi că ar fi trebuit să discuți cu mine înainte?

L-am privit în ochi, iar el mi-a susținut privirea.

În restul săptămânii abia dacă i-am vorbit. Nu-l puteam ierta pentru viclenia cu care alesese momentul să-mi aducă la cunoștință decizia lui. Spera probabil că furia mea avea să se risipească pe parcursul șederii lui Maugham. După cincisprezece ani de căsătorie, nu era deloc dificil să-l citești.

Șoferul a fost trimis să-l aștepte pe Maugham în port, în după-amiaza sosirii. Tocmai aranjam crinii din salon, când am auzit motorul vechiului nostru Humber huruind pe alee.

— Au ajuns! a strigat Robert, ieșind șchiopătând din birou, cu Claudius la picioarele lui.

Mi-am aranjat ținuta în oglinda din vestibul, după care m-am dus lângă el pe verandă.

— Vino, draga mea, a zis el, lovind cu bastonul în podea. Vino.

O briză fierbinte, intensă adia dinspre mare, purtând cu ea mirosul pârguit al mareei. Automobilul s-a oprit în fața verandei. Hassan a coborât — la aproape șaizeci de ani, avea mișcări rigide, dar pline de demnitate, cu *songkok*-ul[15] negru, care-i dădea un aer solemn — și a deschis portiera din spate. Dinăuntru a coborât un bărbat de statură mijlocie, clipind des, pentru a-și feri privirea de lumina puternică a după-amiezii. Jacheta tropicală, de culoare crem, îi atârna pe trup, iar părul negru, dat cu pomadă, începuse să încărunțească. Primele semne ale bătrâneții îi trăgeau în jos pielea obrajilor, înălțându-i pomeții puternici și dându-i un aspect de țestoasă.

Zâmbetul lui Robert s-a deschis aproape la fel de larg precum brațele lui.

— Dragul meu Willie, bine ai venit la Cassowary!

Am surprins panica din ochii scriitorului, înainte de a apuca să o mascheze cu abilitate.

— Robert, cât… de bine îmi pare să te văd, a zis el, cu vocea lui nazală comprimând cuvintele. Nu te-ai schimbat… deloc.

— Soția mea, Lesley, a spus Robert.

Maugham mi-a scuturat mâna și s-a întors către bărbatul care coborâse pe cealaltă parte a mașinii.

— Gerald Haxton, secretarul meu.

Era cu vreo douăzeci de ani mai tânăr decât Maugham, o versiune mai slabă și mai arătoasă a scriitorului, cu același păr dat pe spate, plin de pomadă, și aceeași mustață îngrijită. Puternica asemănare dintre cei doi era accentuată de paloarea bolnăvicioasă a amândurora.

Servitorii au dezlegat bagajele de pe capota Humberului și le-au dus în vestibul: două cufere metalice, un sac lung de pânză, burdușit, și o geantă de piele. Cufărul mai mare avea imprimat pe o parte, cu litere mari, SOMERSET MAUGHAM.

Cât de vulgar, mi-am zis.

— Celelalte bagaje pe care le ai vor fi trimise aici, Willie, am spus cu voce tare.

Am servit ceaiul, după care i-am condus în camerele lor. Îi oferisem lui Willie camera mai mare și mai bine plasată; camera lui Gerald se afla spre capătul coridorului. Seara, au coborât și am băut împreună pe verandă, părând odihniți și eleganți în sacourile lor albe.

— Ei bine, Willie, a spus Robert, probabil te bucuri teribil de tare că n-ai ajuns să fii chirurg pe vapor.

— Am… — gura lui Willie s-a deschis și s-a închis de câteva ori, precum gura unui pește; mușchii gâtului îi erau vizibil încordați — scăpat… — a reușit el, în cele din urmă, să spună — ca prin urechile acului.

— Dar de ce tocmai chirurg pe vapor?

— Cu ani în urmă, a zis Robert aplecându-se spre mine, înainte ca Willie să-și publice prima carte, a jurat că, dacă nu va reuși ca scriitor, se va face chirurg pe vapor.

— Era singurul mod — bâlbâiala scriitorului își făcea din nou simțită prezența; era dureros să-l privești măcinând cuvintele între buze — în care un bărbat fără bani ar fi putut… să vadă lumea. Îmi doream cu disperare să călătoresc în Orient — China, Siam, Arhipelagul… Malaysian. Voiam să pășesc pe fiecare insulă din Mările Sudului.

Ne-a oferit câte o țigară din portțigaretul lui de argint, dar am scuturat din cap.

— Mă tem că Robert nu are voie să stea în preajma fumătorilor, am spus. Din cauza plămânilor, înțelegi…

A închis cu zgomot portțigaretul.

— Îmi pare foarte rău. Desigur. Câtă neglijență… din partea mea.

— Am inspirat ceva ce n-ar fi trebuit în satele din Belgia, a zis Robert. A trebuit chiar să renunț la pipă. Presupun că și tu ai participat la război, nu-i așa?

— Șofer pe ambulanțele Crucii Roșii în Franța. La fel și Gerald.

— Acolo ne-am întâlnit — într-un spital de campanie improvizat într-un *chateau*, a zis tânărul aruncându-i lui Maugham un zâmbet seducător.

Am fost șocată. Cum de nu observasem mai devreme? Cei doi erau iubiți. Erau homosexuali. Aveam sub acoperișul nostru un cuplu de nenorociți de homosexuali. I-am aruncat lui Robert o privire tăioasă — știa; normal că știa.

— Willie, cum v-ați cunoscut tu și Robert? am întrebat.

— Era într-o duminică… la un prânz acasă la Edmund Gosse, nu-i așa, Robert? a răspuns Willie.

— Cred că da. La vreo lună după ce-ți apăruse prima carte.

— Trebuie să fi fost prin octombrie, în ’97. *Liza* s-a bucurat doar de… un succes modest, a zis Willie către mine, dar suficient de multă lume a considerat subiectul ofensator, așa încât eram la mare… căutare în casele… amfitrioanelor londoneze.

— Era și Henry James acolo, îți amintești? a intervenit Robert. Pur și simplu nu pricep de ce e atât de prețuit. Omul scrie ca o fată bătrână capricioasă.

— Abia dacă a scos zece cuvinte în timpul mesei.

Willie s-a întors din nou spre mine.

— Robert și cu mine eram… amândoi… tineri burlaci.

— Greu de crezut, nu-i așa? Asta se întâmpla în urmă cu un sfert de secol. Ei bine, îmi amintesc ziua când…

Robert a fost cuprins de un acces de tuse. Am dat fuga la măsuța de ceai de lângă bufet și m-am întors degrabă cu un pahar cu apă. I l-am ținut în dreptul buzelor, frecându-l pe spinare cu mișcări lungi, apăsate. A băut jumătate de pahar, apoi m-a bătut ușurel pe mână, mulțumindu-mi din priviri.

— După aceea am continuat să ne vedem în mod regulat, a zis Willie în timp ce îmi reluam locul pe scaun, de obicei la White's.

— Încă sunt membru, a spus Robert.

— Am împărțit același apartament timp de opt luni, a continuat Willie. Aranjamentul a fost foarte… avantajos pentru mine — în timpul zilei el lucra în… biroul lui, așa că aveam la dispoziție tot apartamentul… pentru a scrie. Seara ieșeam, mergeam la cele mai noi spectacole și luam cina cu prietenii.

— Minunate vremuri, a zis Robert, amintirile aprinzându-i în ochi o scânteie. Pur și simplu minunate.

— După care v-ați căsătorit amândoi, a intervenit Gerald. Tu, Robert, cu o femeie încântătoare și elegantă — mi-a zâmbit strâmb și mi-a făcut cu ochiul, într-un gest pirateresc —, iar tu, Willie, ei bine, tu te-ai căsătorit cu Syrie.

Am aruncat o privire spre Willie; ochii îi erau pe jumătate închiși, iar fața nu-i trăda nicio expresie.

— Mai vrei un pahar, Gerald? am întrebat, căutând clopoțelul.

— Nu-i nevoie să chemi servitorii, Lesley.

Gerald s-a ridicat și s-a îndreptat spre bufet.

— Mare păcat că băieții noștri nu sunt acasă, a zis Robert. Le-ar fi făcut mare plăcere să te cunoască.

— Unde sunt? a întrebat Willie. Kuala Lumpur? Singapore?

— Studiază, de fapt, a zis Robert. Sunt la o școală cu internat. Edward are treisprezece ani, iar James, paisprezece. Sperăm ca peste câțiva ani să meargă la Oxford. Poate vor călca pe urmele tatălui lor. Dar tu, Willie? A răsărit vreun vlăstar din bătrânul trunchi?

— O fetiță, Elizabeth. Șase ani — o dulceață.

— Soția ta — Syrie? — călătorește vreodată împreună cu tine?

Mă întrebam dacă sărmana femeie știa că soțul ei se culca cu bărbați.

— Syrie și cu mine avem… interese diferite; ne place să mergem în locuri diferite, să vedem lucruri diferite. Eu călătoresc… în lux ori de câte ori am ocazia — ar fi absurd să renunț la asta fără vreun motiv —, dar sunt mai mult decât dispus să mă acomodez la cele mai insalubre condiții, în caz că sunt nevoit. Syrie, pe de altă parte… nu se poate lipsi de confort. Soția mea are multe calități… admirabile, dar — scriitorul a zâmbit trist, îngăduitor — nu e tocmai… cea mai îndrăzneață creatură. Nu-i fac plăcere nici măcar vizitele pe continent.

Răspunsul lui articulat mi-a lăsat impresia că i se pusese adesea această întrebare.

— Of, draga de Syrie n-ar fi rezistat nici cincisprezece minute.

Gerald s-a lăsat pe spătarul scaunului, cu paharul plin în mână.

— Am călătorit pe barje ruginite, cu pacheboturi și goelete; am călătorit cu trenul, cu mașina, cu lectica. Am străbătut cu piciorul trecători înguste, am dormit în căpițe de fân, în grajduri de vite. Am mers pe jos și am petrecut zile întregi în spinarea catârilor, până ne-am umplut de răni.

A luat o înghițitură mare din paharul de cristal și a făcut un gest din bărbie în direcția scutului dayak atârnat pe perete.

— Am văzut multe din astea în Sarawak, în casele localnicilor. Aproape ne-am pierdut viețile acolo, știai?

Willie i-a aruncat secretarului său o privire în semn de avertisment.

— Gerald…

— Ce s-a întâmplat? a întrebat Robert.

— Navigam în aval, prin junglă, întorcându-ne spre Kuching, a zis Gerald. Era o zi însorită, caniculară, pe cer nu se vedea niciun nor, iar fluviul era lin precum șampania veche. Apoi, dintr-odată, fără niciun avertisment, am văzut un val *uriaș* năpustindu-se cu un muget în direcția noastră.

A golit jumătate de pahar dintr-o înghițitură și s-a șters la gură cu dosul palmei.

— N-am mai văzut niciodată așa ceva. A fost înspăimântător. Ne-a azvârlit pe toți peste bord și ne-a răsturnat ambarcațiunea ca pe o frunză. Tot mai multe valuri se repezeau spre noi, toate la fel de mari ca primul. Fluviul semăna cu Atlanticul iarna, vă spun.

— Ați fost prinși în mijlocul unui val de reflux, a zis Robert. Alexandru aproape și-a pierdut viața din pricina unuia.

— Vorbești despre un prieten de-ai tăi? a întrebat Gerald.

— Oi fi eu bătrân, dragul meu băiat, dar nu sunt *chiar atât* de bătrân. Alexandru cel Mare.

— Nu știu povestea, a spus Willie.

— Quintus Curtius Rufus a consemnat-o în *Historiae Alexandri Magni*, a continuat Robert. Alexandru visa să-și extindă imperiul până la capătul lumii, însă, nereușind să cucerească India, a făcut cale întoarsă, împreună cu trupele sale extenuate și cuprinse de dorul de casă.

Robert a început din nou să tușească, așa încât a fost nevoit să ia câteva înghițituri de apă, înainte de a-și putea continua povestea.

— În drum spre casă, Alexandru și armata lui au poposit pe malurile Indului. A luat câțiva oameni și au plecat cu bărcile în aval, încercând să vadă cât de departe se află marea; spera să se poată întoarce acasă pe apă, în loc să traverseze munții pe jos. După câteva zile petrecute pe fluviu, au descoperit că navigau în amonte — dar și mai promițător era faptul că apa mirosea puternic a sare. Oamenii lui Alexandru s-au bucurat, crezând că se apropiau de mare. Însă o clipă mai târziu, strigătele de bucurie au amuțit. Au văzut valuri înălțându-se asemenea unor ziduri și rostogolindu-se urlând asupra lor — i-au lovit în plin, sfărâmând

flotila lui Alexandru. Mai mult de jumătate dintre oamenii lui s-au înecat.

Robert s-a oprit brusc.

— Vă rog să mă iertați pentru faptul că vorbesc atât de mult — sunt și eu asemenea unui val de reflux.

Willie și secretarul lui au izbucnit în râs. Nici măcar eu, care auzisem povestea de nenumărate ori, nu mi-am putut reține un zâmbet. Robert și Willie au intrat din nou în ritmul de neuitat al vechii lor prietenii. Judecând după lejeritatea cu care se tachinau reciproc, era evident că fuseseră prieteni apropiați. Din când în când, Gerald se amesteca în conversația lor, însă în cea mai mare parte a timpului rămânea tăcut — și bea, și bea… La un moment dat, în timp ce-l vedeam pe Robert râzând din toată inima, m-a izbit gândul că nu-mi puteam aminti ultima dată când făcuse asta împreună cu mine. Sau, că veni vorba, când râsesem eu așa, împreună cu el.

Înserarea cobora peste grădină, cu trena parfumată a florilor de iasomie și plumeria. Servitorii și-au făcut apariția și au aprins lămpile electrice, iar eu am mijit ochii, deranjată de lumina bruscă. În doar un minut sau două, fluturii de noapte roiau deja în jurul becurilor, aruncându-se iar și iar spre focul închis în capsulele de sticlă. Cu mai puțin de zece ani în urmă, singurul mijloc de iluminat după lăsarea întunericului erau lămpile cu gaz și lumânările. Amintindu-mi de perioada aceea, m-a cuprins o dorință puternică de a sta din nou în umbră, asemenea unui Buddha dintr-un templu abandonat noaptea, luminat doar de flacăra lumânării aprinse de un pelerin. O altă seară, din urmă cu zece ani, a răzbit spre suprafața memoriei mele, o seară în care ne vizitase un alt călător, dintr-o țară îndepărtată, un exilat din China, doctorul Sun Yat-sen. Sun Wen, după cum ne rugase să-i spunem. Seara aceea, în mod deosebit, părea foarte îndepărtată în timp, irecuperabilă chiar.

Monarhia din China murise, însă revoluția nu făcuse decât să arunce bătrâna țară într-un război civil ce părea că nu se mai termină. În ultimii ani renunțasem să mai citesc știrile care veneau dinspre locul acela — mi se părea mult prea tulburător,

mult prea dureros. China alunecase din gândurile mele, din visele mele, asemenea unui nor care plutește pe un alt cer, undeva sub linia orizontului. Dar, de vreme ce Robert își exprimase intenția de a vinde casa și de a ne muta în celălalt capăt al lumii, simțeam din ce în ce mai presant nevoia de a afla ce anume se întâmplase cu Sun Wen.

O scrisoare. Să-i scriu o scrisoare. Dar unde anume, în China aceea mare, aș fi putut să i-o trimit? În urma prăbușirii imperiului, Consulatul Chinez fusese abandonat, iar Tongmenghui închisese clubul de lectură. Dar poate că mai era cineva la cartierul general de pe Strada Armenească, cineva cu care aș fi putut sta de vorbă și care ar fi reușit să scotocească prin arhive și să-i afle adresa.

Am simțit usturimea rece a privirii lui Willie ațintite asupra mea; aveam senzația neplăcută că mă urmărea de ceva vreme. M-am uitat direct în ochii lui. Și-a întors fața în altă parte.

— Cassowary[16] — asta-i o pasăre, nu-i așa? l-a întrebat Gerald pe Robert. Un nume destul de ciudat pentru o casă.

— Nimeni nu știe de ce se numește astfel, a zis Robert, dar atunci când am cumpărat-o am hotărât să-i păstrăm numele.

— Se numește astfel după pinul australian, casuarina, copacul acela mare de lângă gard.

Îmi simțeam gâtul uscat, așa că am luat o gură din băutura aflată în pahar.

— Malaysienii îi spun „kasuari“, deoarece frunzele lui seamănă cu penele unui cazuar.

— Unde-ai auzit treaba *asta*? a întrebat Robert.

O șopârlă care trecea pe acoperiș ne răspundea cu sunete dezaprobatoare. Dinăuntrul casei s-a auzit gongul care anunța servirea mesei.

— Sper că vă este foame, am zis, ridicându-mă în picioare. Bucătarul a pregătit un adevărat festin.

— Sunt hămesit, a spus Gerald.

În timp ce-i conduceam pe bărbați în casă, am auzit — și simțit — cum tălpile pantofilor mei zdrobeau trupurile moliilor și ale

furnicilor zburătoare căzute la pământ, cu aripile pârjolite, deoarece zburaseră mult prea aproape de sorii electrici.

Ah Leck m-a lăsat la porțile bisericii St. George. Am așteptat până ce ricșa s-a făcut nevăzută după colț. Vântul s-a întețit, smulgând florile arborilor angsana care străjuiau drumul. Un nor de petale m-a învăluit, risipindu-se pe aleea bisericii și împestrițând monumentul dedicat căpitanului Francis Light.

Un tramvai a trecut huruind pe lângă mine, sunând din clopoțel. Mi-am deschis umbrela și m-am alăturat pietonilor care se îndreptau spre oraș. În fața Templului Zeiței Milostivirii, am așteptat să treacă șirul de mașini. Mai mulți cărăuși de ricșe, cu toracele scobite de opiu, stăteau ghemuiți deasupra unor jocuri de șah chinezesc, ale căror cadrane improvizate fuseseră trasate cu creta direct pe dalele de piatră din curte. Acoperișul din țigle de teracotă al templului se ridica în spatele lor asemenea unui val întunecat pe întinderea mării. Patru dragoni din piatră se proțăpeau în cele patru colțuri ale streșinii ușor curbate în sus, imagine des întâlnită pe insulă.

„Cerul Penangului e plin de dragoni“, îmi spusese cândva fiul meu cel mic.

Continuându-mi drumul pe Pitt Street, m-am strecurat printre sacii de șalotă, de scrumbii uscate și pește sărat care ocupau trotuarul umbrit din fața prăvăliilor. După ce am trecut de moscheea Kapitan Keling, la câțiva metri am făcut dreapta pe Strada Armenească.

M-am uitat în jur. Trecuseră ani de când fusesem ultima dată aici, dar prăvăliile păreau neschimbate; până și oamenii de pe străzi păreau suspendați în afara timpului. Bărbatul care făcea bețișoare parfumate și care întindea pe tăvi lemn de santal, rulat cu mâinile lui, în soarele dogoritor îmi părea a fi același care-mi dăduse un bețișor parfumat în urmă cu zece ani. Părul îi era complet alb acum, de parcă ar fi fost pudrat cu cenușa propriilor bețișoare.

Există ceva frumos și evocator în aceste prăvălii din Penang. Când Robert era pe front, mi-am petrecut multe dimineți stând

pe un scăunel în fața șevaletului, la câte un colț de stradă din oraș, desenând și pictând aceste prăvălii. Construite la sfârșitul secolului al XVIII-lea, clădirile împleteau elemente specifice arhitecturii din sudul Chinei cu elemente arhitecturale indiene. Cu fațadele lor vopsite într-o varietate de culori strălucitoare și împodobite cu decorațiuni detaliate și captivante, sunt visul oricărui artist. Primul etaj al clădirilor forma o prispă îngustă, creând un drum de trecere lat de aproape un metru și jumătate, ceea ce în dialectul hokkien se numește *goh kaki*. Acest culoar e de obicei pavat cu plăci de teracotă, în timp ce ușile de la intrare — în mod obișnuit din două bucăți, care se deschid doar pentru a da la iveală o pereche de uși mai solide, din lemn — sunt flancate de două ferestre acoperite de storuri. Deasupra ferestrelor se află de obicei câte două aerisiri în formă de liliac, protejate cu bare metalice verticale. Fațadele celui de-al doilea etaj sunt cel mai adesea acoperite cu gratii din lemn, peste un perete străpuns de aerisiri încadrate de plăci ceramice de un verde-jad.

În timp ce mergeam pe stradă, urmăream numerele caselor, imprimate pe plăcuțe metalice ovale, montate deasupra ușilor. M-am oprit la numărul 120. O placă de lemn negru atârna deasupra cadrului ușii, la fel ca în amintirea mea, însă era inscripționată cu ideograme chinezești, nu cu imaginea pe care mi-o aduceam eu aminte. Varul galben fusese înlocuit de o pojghiță de un verde palid, iar roșul altarului închinat Zeului Cerului, care atârna pe peretele de lângă ușă, l-ar fi înfuriat pe Sun Wen. Ușile duble erau deschise; pe fiecare parte a ușilor interioare pe jumătate deschise — uși care în amintirea mea nu fuseseră niciodată decorate — se afla acum câte o fâșie de hârtie roșie pe care fuseseră caligrafiate cu vopsea neagră cuvintele de întâmpinare a bunăstării și norocului.

Am pășit în spațiul de aproximativ un metru și jumătate și am scrutat coridorul principal, prin ușile întredeschise. O chinezoaică între două vârste, cu un sarong din batic legat deasupra sânilor, dormea pe un scaun din ratan, cu un ziar odihnindu-i-se pe abdomenul proeminent. Am ciocănit și am

strigat un salut. Femeia a sărit în picioare, iar ziarul a alunecat pe podea.

— Caut sediul Tongmenghui, am zis eu în hokkien.

Ea s-a ridicat, clipind des din pricina confuziei.

— Cum? A, oamenii ăia? Nu mai sunt aici.

— Știi cumva unde s-au dus?

Scărpinându-se la subsuoară, s-a aplecat și a ridicat ziarul.

— Au plecat deja demult.

— Tot Ah Lim este proprietarul casei?

Femeia a scuturat din cap.

— I-a vândut-o fiică-mii.

I-am mulțumit și am ieșit. La umbra unei spițerii chinezești aflate la doar câțiva metri depărtare, m-am oprit pentru a-mi limpezi gândurile. Bătrânul spițer era ocupat în spatele tejghelei, culegând ierburi uscate de pe un perete plin de sertărașe etichetate, pe care le cântărea apoi pe talgerul unui cântar de alamă. M-a privit curios. Am zâmbit cu o înclinare a capului. Aromele amărui de ginseng și ciuperca-omidă și a sute de plante pe care nu le puteam numi se revărsau din spițerie, tratând aerul din jur, dar nu reușeau să alunge disperarea din sufletul meu. În tot acest timp nutrisem o firavă urmă de speranță că Tongmenghui păstra în continuare o legătură, cât de fragilă, cu casa aceea. Dar Tongmenghui nici măcar nu mai exista.

Mi-am dus mâna streașină la ochi și am cercetat strada. Ar fi trebuit să cotesc la stânga, în intersecția din fața mea, s-o iau din nou pe Pitt Street și să mă întorc la biserica St. George. Însă înainte să apuc să mă răzgândesc, m-am îndreptat cu pași mari spre cealaltă parte a străzii. Mi-am continuat drumul în josul Străzii Armenești, până am ajuns la ultima clădire dintr-un lung șir.

O prăvălie anume se ridica într-un colț, separată de celelalte printr-o intersecție umbrită. Ușile din față erau încuiate, iar pe zidul de deasupra nu atârna nicio firmă. Două ferestre flancau ușile duble, protejate de gratii de fier și obloane închise. Deși avea un aer îngrijit, casa părea pustie.

Îndreptându-mă spre ușă, mi-am scos mănușa dreaptă și mi-am trecut ușurel palma peste suprafața lemnului — nu era vopsit, având o textură plăcută la atingere, fină ca pudra. Mi-am retras palma și am întors-o către mine — era acoperită cu un strat de funingine, iar linia destinului meu ieșea puternic în evidență.

Soarele s-a strecurat printr-o fantă ascunsă în nori, iar lumea s-a decolorat, devenind monocromă. Mi-am șters palma, mi-am pus din nou mănușa și am ieșit iarăși în stradă. Înainte să plec, am aruncat o ultimă privire spre uși, după care am făcut cale întoarsă pe drumul pe care venisem, înapoi în lumea mea.

---

14 Oameni de afaceri (în chineză, în original).

15 Acoperământ tradițional al capului purtat mai ales de bărbații musulmani în Malaysia, Brunei, Indonezia și Singapore.

16 Cazuar.

Capitolul 3

Willie

Penang, 1921

În mod normal, l-ar fi instruit pe Gerald s-o facă; în schimb, Willie l-a rugat pe Servitorul-numărul-unu să meargă la telegraful din oraș și să le trimită un mesaj avocaților lui din New York. Ah Keng, un bărbat la vreo cincizeci de ani, se autodesemnase servitorul personal al lui Willie, venind în întâmpinarea tuturor nevoilor sale. A acceptat misiunea — și bacșișul pe care Willie i l-a strecurat în palmă — cu o atitudine sacerdotală.

— V-am citit cartea, domnule Willie, a zis Ah Keng.

— O, pe care dintre ele?

— Aceea despre femeia rea, târfa.

Ah Keng și-a ridicat în aer arătătorul deformat de artrită.

— Nu e o poveste pentru oameni cumsecade. Trebuie să scrieți povești decente, domnule Willie. Povești drăguțe.

— Voi ține minte ce-mi spui, prietene, a răspuns Willie pe un ton sec.

După micul-dejun alături de familia Hamlyn, el și Gerald s-au îndreptat spre plajă, cu cărțile și prosoapele lor. Stând întins la umbra neliniștită a unor cocotieri, Willie încerca să citească, dar mintea continua să-i fugă aiurea.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Willie, nu te mai foi atât, s-a plâns Gerald. Ce naiba-i cu tine?

Willie și-a așezat cartea pe pântec.

— N-am… dormit bine, atâta tot.

— E vorba de Syrie… iarăși… nu-i așa?

Vocea lui Gerald era înăbușită de pălăria de paie care-i acoperea fața.

— Ce mai vrea ticăloasa de data asta? Un pardesiu nou? O casă nouă? Sau — să îndrăznim oare să sperăm — un soț nou?

— De vină e… boala asta blestemată — nu-mi dă pace deloc.

Privea frunzele cocotierilor înjunghiindu-se una pe alta sus, deasupra lor.

— Și să nu mai spui despre soția mea că e o ticăloasă.

A luat iar cartea, dar nu după mult timp atenția i-a fost din nou distrasă. În cele din urmă, a închis-o și s-a ridicat cu greu în picioare.

— Mă duc înăuntru. Am ceva de lucru.

Gerald și-a ridicat pălăria de pe față și l-a privit chiorâș.

— Ar trebui să te odihnești. Doctorul a spus că…

— O să schițez doar câteva idei, a zis Willie. Stai aici… nu te ridica.

— Nicio șansă, a spus Gerald, potrivindu-și pălăria înapoi pe față.

Ajuns în casă, a găsit-o pe Lesley în salon, stând de vorbă, cu o voce scăzută și pe un ton serios, cu un bărbat corpolent, îmbrăcat într-un costum maro. Când l-au văzut, s-au oprit brusc.

— Doctorul Joyce a venit să-l vadă pe Robert, a zis Lesley.

— Domnule Maugham.

Doctorul a rotit mâna lui Willie ca pe o manivelă, ca și cum ar fi încercat să pornească un automobil încăpățânat.

— E o onoare să vă cunosc. Cu adevărat, o mare onoare.

— Robert e bine? a întrebat Willie.

— Umiditatea e de vină — face ravagii în plămânii lui. I-am administrat un sedativ, dar mă tem că nu pot face mai multe pentru el. Dacă am fi fost la Londra, poate aș fi reușit să-i procur un tub de oxigen.

A aruncat spre Lesley o privire mustrătoare.

— Și, așa cum v-am spus, o climă uscată îi va ușura în mod cert suferința.

Femeia a primit cuvintele lui încordându-și maxilarul, după care s-a întors către Willie. El i-a spus că ar avea nevoie de un birou și un scaun în dormitorul său. Lesley l-a rugat să-i dea un răgaz de cincisprezece minute. El i-a mulțumit și, în timp ce se

îndrepta spre camera lui, s-a decis să arunce o privire în bibliotecă.

Încăperea, așezată în aripa estică a casei, era spațioasă și luminoasă. Peisajele în ulei și fotogravurile, rafturile din lemn de tec ce se înălțau până în tavan și cele două fotolii capitonate l-au dus cu gândul la sala de lectură de la Athenæum. Iluzia era spulberată doar de porțelanurile chinezești expuse în colțurile camerei și în nișele din pereți: vase cu capac, farfurii și vaze pictate în nuanțe puternice de roz, verde și galben, decorate cu dragoni, phoenicși și bujori.

Și-a căutat cărțile (primul lucru pe care-l făcea de fiecare dată când intra într-o librărie sau în biblioteca cuiva) și s-a simțit mulțumit să le descopere — fiind chiar mai fericit să dea de ele la vedere, așezate pe un raft la nivelul ochilor. Robert cumpărase fiecare titlu pe care-l publicase — cele zece romane și două volume de proză scurtă. Deloc surprinzător, a găsit și opere de Shakespeare, Hazlitt, Dickens, Scott și H.G. Wells, traduceri din scriitori francezi, ruși și germani, pasiunile clasice ale lui Robert — Horațiu, Homer, Vergiliu și Cicero —, precum și o impresionantă serie de cărți despre Malaya. Însă ceea ce i-a stârnit curiozitatea a fost o vastă colecție de volume despre China — rafturi întregi de istorie și artă chineză, poezie și ficțiune.

A luat o carte groasă, legată în piele de vițel de Maroc. *The Taiping Rebellion*. Pe prima pagină apărea numele lui Lesley și o dată: 30 mai 1910. A luat și alte volume, la întâmplare, toate despre China — cărți despre Răscoala Taipinilor, despre Războaiele Opiului, despre Răscoala Boxerilor. Pe fiecare era trecut numele ei, cu o scriere frumoasă, elegantă. Toate erau datate aprilie 1910 sau după.

S-a depărtat de rafturi, îndreptându-se spre un scrin din lemn de camfor pe care se înghesuiau mai multe fotografii în rame de argint ce-i înfățișau pe soții Hamlyn și pe cei doi fii ai lor de-a lungul anilor, băieții având o înfățișare palidă, șterșă. Mai erau și fotografii cu Robert și Lesley în compania unor oameni foarte eleganți, pe veranda Casei Cassowary sau pe peluzele altor case. Privirea i-a fost atrasă de o fotografie lipită de perete. A ridicat-o

de un colț al ramei, atent să nu le răstoarne pe cele din jur. Lesley, părând cu zece–cincisprezece ani mai tânără, ședea în fața unei măsuțe cu oglindă, privind direct în cameră, cu bărbia ușor ridicată și brațul stâng odihnindu-se pe spătarul unui scaun din lemn de trandafir chinezesc. Era îmbrăcată cu o bluză cu mâneci lungi care îi contura curbura șoldurilor, asortată cu o fustă simplă, lungă până la glezne. Părul îi era prins într-un coc. Văzuse chinezoaicele din Colonii purtând același tip de îmbrăcăminte în Singapore, dar niciodată o doamnă din Europa. Își păstrase silueta de-a lungul anilor, a observat el cu admirație. Avea un aer regal și, într-un mod cu totul neconvențional, părea chiar frumoasă.

Ah Keng a apărut în prag și l-a informat că doamna îl aștepta în camera lui. Willie a pus cu grijă fotografia la locul ei și s-a grăbit spre dormitorul de la etaj. Lesley dădea instrucțiuni unei perechi de servitori, care așezau un birou la fereastră.

— Cu vedere spre grădină și mare, a zis ea încrucișându-și mâinile la piept și privindu-l cu ochi strălucitori. Asta ar trebui să te inspire când scrii.

— Mulțumesc. Însă… — a spus Willie arătând cu degetul spre colțul opus al încăperii — aș prefera să-l puneți aici.

— Dar… ai sta cu fața la perete.

— Așa lucrez eu.

— Dacă ești sigur că…

Cuprinsă încă de îndoială, le-a dat servitorilor câteva instrucțiuni scurte în chineză. Aceștia au mutat măsuța de scris și scaunul Windsor în locul ales de el.

— Mi-am notat câteva idei, a zis Willie, pentru cartea despre Sun Yat-sen.

— Cunoscându-ți reputația, nu cred că va fi una absolut măgulitoare pentru el, nu-i așa? a zis ea. Dar sper că vei fi măcar… obiectiv, nu?

— Personajele mele nu sunt niciodată absolut irecuperabile, Lesley.

Ea și-a cântărit cuvintele preț de o clipă sau două. Apoi, făcându-i semn să aștepte, a traversat coridorul, îndreptându-se

spre camera ei. S-a întors cu o carte, pe care i-a întins-o.

— E despre activitățile doctorului Sun în Penang, a zis Lesley. Ar putea să te ajute.

Cartea era subțire, neavând mai mult de optzeci de pagini. *A Man of the Southern Seas* (*Un bărbat din Mările Sudului*).

— Mările Sudului? a întrebat el.

— Așa numesc chinezii această parte a lumii, Nanyang.

Willie a cercetat fotografia bărbatului de pe copertă. Revoluționarul era îmbrăcat într-un costum închis la culoare, din trei piese, și ședea pe un scaun chinezesc tradițional. Avea trăsături fine, de înțelept, iar ochii lui, mari și rotunzi pentru un asiatic, sclipeau de inteligență.

— Chipeș bărbat.

— Fotografia a fost făcută în Penang, în cartierul general al partidului său. Avea deja cam patruzeci și cinci de ani.

— Cât a stat aici?

— Cinci–șase luni.

— Mi-ar plăcea să aud părerea ta despre el.

Lesley s-a uitat în jur, ochii oprindu-i-se asupra fotografiei înrămate de pe noptieră. A ridicat-o și a studiat-o cu atenție.

— Mama ta?

— Da.

— Semeni cu ea. Cum o chema?

— Edith.

— Are ochii atât de triști…

A așezat fotografia înapoi pe noptieră.

— Ai vreo poză cu soția ta?

— Nu port niciuna cu mine.

— O, înțeleg, a spus Lesley fără a schița vreun semn că ar intenționa să plece.

Pentru Willie era limpede că voia să-i ceară ceva.

— Cartea ta, cea pe care mi-ai arătat-o ieri… mi-ar plăcea s-o împrumut. Și Robert ar vrea s-o citească.

A luat cartea de pe noptieră și i-a dat-o.

— Îmi pare rău să… aud că se simte… rău. Dacă nu deranjez, voi trece mai târziu să-l văd.

— I-ar plăcea. Mai înviorează-l puțin.

— Bietul Robert. Poate că n-ar fi trebuit să venim.

— O, nu spune asta, Willie. A așteptat cu nerăbdare venirea ta, numai despre asta vorbea, a zis Lesley zâmbind. Prezența ta aici e cel mai bun leac pentru el. Mâine va fi ca nou, ai să vezi.

— N-am nici cea mai mică îndoială.

După plecarea ei, s-a așezat la birou și s-a gândit la ceea ce-i spusese. Vorbele sale, indiferent cât de optimiste, nu puteau ascunde îngrijorarea din ochii ei — Robert își va reveni după ce se va odihni o zi, dar boala lui va continua să se agraveze. Iar în curând nu va mai putea respira deloc. Se va sufoca tocmai cu aerul care i-a dat viață.

Willie și-a deschis jurnalul și a început să citească întâmplările și schițele de personaje pe care le notase în lunile când călătorise prin Federația Malaya, păstrându-le ca pe niște pepite de aur, pe care spera să le poată prelucra și transforma în povești.

Cu doi ani în urmă călătorise pentru prima dată în Orientul Îndepărtat. Plecând din Londra într-o dimineață mohorâtă de iarnă, luase vaporul spre Chicago, unde îl aștepta Gerald. De acolo au luat trenul spre San Francisco, unde s-au îmbarcat pe un vapor cu destinația Hong Kong. Au rămas acolo o săptămână, după care au luat un alt vapor spre Shanghai. Cu ajutorul ghizilor și al cărăușilor angajați de Gerald, au pornit-o spre hinterlandul Regatului de Mijloc, călătorind cu bărci și barje care transportau orez, clătinându-se pe spinările poneilor, în timp ce urcau poteci înguste, săpate în defilee. Willie se bucurase de fiecare clipă. Au petrecut câteva luni în China, după care s-au întors la Londra cu bagajele doldora de cadouri pentru Syrie și Elizabeth: porțelanuri, mătăsuri, jad, opere de artă și cărți. Dar asta nu era tot: mintea îi era plină de poveștile pe care le auzise în timpul călătoriei.

— Ai ratat ziua de naștere a Lizei, i-a amintit Syrie la nici jumătate de oră după ce pusese piciorul în locuința din Wyndham Place 2, casa lui cu patru etaje din Marylebone. Am

organizat o petrecere în cinstea ei, cu treizeci de copii. Ți-am scris despre asta. N-ai primit scrisoarea mea?

Iritarea aceea familiară îl enerva: el îi spunea întotdeauna fiicei lor Elizabeth, în timp ce Syrie prefera Liza.

Fata a ridicat privirea spre el, cu o expresie îngrijorată. Nu te-a mai văzut de opt luni, și-a zis el. Probabil că a și uitat cine ești. S-a lăsat într-un genunchi și i-a zâmbit.

— Elizabeth, draga mea, uite ce ți-am luat… de ziua ta.

A scos din cufăr un costum tradițional chinezesc, albastru-închis, și i l-a arătat fiicei sale.

Fata a întins o mână timidă, dar Syrie a oprit-o.

— Nu, Liza, draga mea, doar n-o să porți *așa ceva*. Să fim serioși, Willie, vrei ca fata să arate ca un culi chinez?

— O, eu cred că Elizabeth… va fi încântătoare îmbrăcată în el, absolut încântătoare.

A așezat cu blândețe hainele în mâinile ei micuțe și a sărutat-o pe obraz.

— Nu crezi… dragul meu îngeraș?

Își savura întoarcerea acasă. Reluându-și rutina, a început să lucreze la o carte despre călătoria în China. În fiecare zi, de dimineață până seara, lucra în biroul din podul casei. Nimeni nu avea voie să-l deranjeze. Cufundat în scris, nici nu auzea clopotele din turla bisericii Sfânta Maria, care unduiau curgerea orelor în cartierul acela liniștit. Din când în când însă, devenind conștient de dangătul lor, își ridica ochii din pagină și se oprea din scris, după care trupul îi era cuprins de un profund sentiment de pace, asemenea unei adieri călduțe de vară.

Apoi au început să curgă invitațiile, iar el a reintrat în circuitul întâlnirilor de socializare alături de Syrie, luând parte la premiera unor spectacole de teatru și de operă, unde se întâlneau cu prietenii lor. Dimineața călăreau în Hyde Park. Petrecea timp împreună cu Elizabeth, o ducea seara în parculețul din Bryanston Square; îi citea înainte de culcare (din cine știe ce motiv, nu se bâlbâia niciodată când făcea asta). Fetița purta costumașul albastru zi de zi, refuzând să se schimbe, spre disperarea lui Syrie.

O vreme a fost mulțumit, fericit chiar. Dar, ca întotdeauna, n-a trecut mult până să simtă că-l strâng pereții. Îi era dor de Gerald, care rămăsese în America. Oricât de mult i-ar fi plăcut Londra, nevoia de a pleca din Anglia, de a lăsa totul în urmă, pândea mereu înăuntrul lui, mistuindu-i ființa. Iar Syrie simțea această nevoie a lui — și n-o scăpa niciodată din vedere, gata să se năpustească asupra ei ori de câte ori încerca să se manifeste. Căuta mereu asigurări din partea lui și își exprima adesea dorința de a face sex. Willie rezista tuturor încercărilor ei, iar vechile lor certuri au izbucnit din nou. Se baricada în biroul lui și lucra; iar atunci când nu scria, își căuta refugiu în Garrick Club sau colinda străzile, petrecând ore întregi în librăriile lui preferate și în galerii de artă, făcând orice pentru a amâna inevitabila întoarcere acasă. Pur și simplu nu reușea să facă față scenelor pe care le făcea Syrie.

Crezuse că stabiliseră o înțelegere tacită atunci când se căsătoriseră: ea își dorea un soț bogat și faimos și un tată pentru copilul ei; el avea nevoie de o soție extravagantă, capabilă să susțină conversații inteligente la petreceri și care să se simtă în mediul ei printre cei mai frecventați oameni ai Londrei. La început, situația îi mulțumise pe amândoi, dar relația lor se transformase într-o căsătorie incomodă. „Asemenea multor femei căsătorite nefericite pe care le cunosc“, i-a spus Willie la un moment dat unui prieten, „Syrie a făcut… greșeala de a se îndrăgosti de soțul ei.“

Certurile lor deveneau din ce în ce mai frecvente și furtunoase. După o astfel de ceartă, și-a spus că situația nu mai putea continua astfel. În seara aceea, după ce a dus-o pe Elizabeth la culcare și i-a citit o poveste, a rugat-o pe Syrie să-l însoțească în salon.

— O, nu fi atât de dur, dragul meu, a zis ea. Nu mai ești supărat pe mine, nu-i așa?

El s-a ferit de sărutul ei și s-a apropiat de măsuță, pentru a prepara ceva de băut.

Syrie s-a așezat pe sofaua Regency pe care o cumpărase cu o săptămână în urmă, și-a pus picior peste picior și și-a aprins o țigară. El i-a întins paharul cu gin tonic și i-a zâmbit, așezându-se

în fotoliul lui Chesterfield, după care a sorbit din băutură, în timp ce-și studia soția. Fața începea să i se buhăiască. Avea patruzeci de ani, cu cinci ani mai tânără decât el. Rochia de mătase gri dădea o nuanță caldă luciului cremos al șiragului de perle pe care i-l dăruise după divorțul ei de Henry Wellcome. Părul îi era coafat în bucle elegante. Ochii căprui-închis, inteligenți și curioși, rămâneau trăsătura ei cea mai pronunțată.

— Cartea mea va fi… gata în cel mult o săptămână, a zis el.

— Dragul meu, ce veste minunată, a spus ea ridicând paharul în cinstea lui. Trebuie să sărbătorim. Vom da o petrecere mare, vom invita pe toată lumea.

— Fără petreceri, fără sărbătoriri.

Willie a ridicat o mână în aer în clipa când ea a început să protesteze.

— După ce termin cartea, a continuat el, voi pleca în străinătate. În… America.

Syrie s-a încruntat.

— Dar abia te-ai întors.

— Paramount m-a rugat să lucrez la… scenariul pentru filmul lui Chaplin de la Hollywood.

— Dumnezeule, cât de palpitant! Mi-ar plăcea atât de mult să-l cunosc. Sunt sigură că îi va face plăcere să ne prezinte și altor staruri.

— Plec… singur, Syrie.

Între ei s-a lăsat o tăcere prelungă. În cele din urmă, ea a zis:

— Presupun că secretarul tău va fi acolo, nu?

— E o călătorie de lucru. Pentru asta îl… angajez. Iar după ce termin treaba acolo, a continuat el, plec în Orientul… Îndepărtat cu el.

— *Eu* ar trebui să merg cu tine. Sunt soția ta… deși pari să uiți mereu lucrul ăsta.

— Draga mea Syrie, te asigur că-mi vine… foarte greu să uit că ești soția mea.

Ea a mijit ochii, neînțelegând ce voia să spună.

— Sunt scriitor, a continuat Willie, înainte ca ea să apuce să zică ceva, iar ca să scriu… trebuie să găsesc material proaspăt.

— Ne lași singure luni întregi. Când ești plecat, Liza plânge în fiecare seară până adoarme, știai asta?

Și-a cântărit următoarele cuvinte, după care le-a aruncat spre el potop.

— Mă simt mai curând de parcă aș fi văduva, nu soția ta.

— Ascultă-mă… bine, Syrie… nu mă… întrerupe.

A reușit să-și stăpânească bâlbâiala.

— Am nevoie să scriu. Iar pentru asta, trebuie să am deplina libertate de a călători oriunde doresc, de unul singur, atât timp cât am nevoie. Dacă nu poți accepta lucrul ăsta…

Îi era groază de inevitabila explozie a soției lui, dar s-a forțat să continue.

— Dacă nu poți accepta lucrul ăsta, atunci fie ne despărțim, fie divorțăm.

Și-a pus palmele pe genunchi.

— Depinde doar de tine. Dar ia o hotărâre acum.

Timp de trei sau patru secunde, fața ei a rămas împietrită. Apoi încet, cu o grandoare aproape tragică, chipul ei s-a prăbușit. Era ca și cum ai fi privit o bucată mare de gheață desprinzându-se dintr-un aisberg și prăbușindu-se în mare, s-a gândit Willie.

— Ticălosule!

A aruncat în direcția lui paharul de cristal. Willie s-a ferit, băutura stropindu-l în timp ce paharul zbura pe lângă el. A lovit peretele din spatele său. Nu s-a spart, dar a căzut pe covorul gros cu un sunet înfundat, fără viață.

— Ticălosule! a țipat ea din nou. Ticălosule!

El s-a ridicat brusc din fotoliu și s-a îndepărtat de ea.

— Nu-mi face… o scenă, Syrie, te rog, nu-mi face o scenă.

Ea s-a ghemuit, și-a îngropat fața în palme și a început să plângă, legănându-și trupul înainte și înapoi.

El privea dincolo de ea, la strada care se vedea prin fereastră. O birjă trasă de cai înainta pe drum. Invidia casele de vizavi, cu interioarele lor calde, îmbietoare și luminoase, dar bănuia că oricine ar fi privit spre ferestrele strălucitoare ale casei sale ar fi avut aceeași impresie.

Spre ușurarea lui, în cele din urmă, Syrie s-a oprit din plâns. S-a îndreptat de spate în timp ce ședea pe canapea și și-a șters ochii cu batista lui.

— Foarte bine, a zis, dregându-și vocea. Trebuie să călătorești. Accept lucrul ăsta.

Și-a aranjat părul și și-a potrivit șiragul de perle.

— Oricum nu pot să hoinăresc prin lume împreună cu tine — am o groază de lucruri de făcut aici, o mulțime de idei fantastice pentru casă.

A privit în jurul ei, cercetând pereții, tavanul și mobilierul din salon.

— Are nevoie de mai mult alb.

Willie a expirat în tăcere. Nu era complet liber, dar, pentru moment, se mulțumea cu ce avea.

A doua zi dimineață a început să-și plănuiască noua călătorie, una care să nu dureze mai mult decât celelalte de până atunci. După ce a pus totul la punct, i-a trimis lui Gerald instrucțiunile printr-o telegramă, iar agentului său i-a trimis manuscrisul volumului *On a Chinese Screen*. Syrie a redevenit afectuoasă pe măsură ce plecarea lui se apropia, cumpărându-i chiar un nou set de cufere din piele de la Selfridges și dându-i sfaturi legate de ce ar trebui să împacheteze.

A plecat din Southampton într-o dimineață cenușie, cețoasă. Traversarea oceanului a fost plăcută. Gerald îl aștepta la New York, cu zâmbetul lui larg și familiar strălucind în mijlocul mulțimii adunate în port, în clipa când l-a văzut pe Willie. Au prins trenul spre California și au stat în Hollywood două luni binecuvântate, după care au pornit-o de-a lungul coastei spre San Francisco. De acolo s-au îmbarcat pe un vapor cu destinația Honolulu, de unde au plecat către Sydney, după care și-au continuat drumul spre nord, spre Singapore.

Nefiind condiționați de un itinerar fix, au explorat insulele Arhipelagului Malaysian, urmând liniile de coastă înțesate de mangrove, ale căror rădăcini coseau uscatul de mare; s-au îndreptat apoi spre continent, vizitând statele din Malaya, federate și nefederate. S-au cazat la hoteluri și pensiuni, iar atunci

când acestea nu erau disponibile, în bungalow-urile localnicilor și ale ofițerilor districtuali. Europenii, mulți dintre ei locuind la cincizeci–șaizeci de kilometri distanță de cele mai apropiate orașe, erau disperați după orice formă de distracție, iar soțiile coloniștilor și cele ale funcționarilor civili făceau tot posibilul pentru a avea șansa de a-i găzdui pe Willie și secretarul lui.

Acum, la mai puțin de o săptămână după sosirea la Cassowary, era nevoit să-și reia rutina de lucru.

În fiecare dimineață, în timp ce răsăritul subția întunericul din jurul lui, cobora pe plajă, pentru o scurtă plimbare. Secera lunii părea zâmbetul unei pisici de Cheshire pe cer, pălind în lumina dimineții. Golful din fața Casei Cassowary se întindea pe aproximativ patru sute de metri, iar malul era presărat cu patru–cinci conace construite la mare distanță unul de altul, protejate de o perdea de pini australieni înalți. La capătul golfului se afla un râu îngust, fierbând peste nisipul de pe plajă, care colecta ploile de la munte pentru a hrăni setea de nestăvilit a mării. Câteva colibe pescărești erau țintuite de mal prin piloni groși. Dincolo de firul de apă se ridica un zid de bolovani care bloca accesul la următoarea plajă. George Town era la doar câteva sute de metri, iar Willie vedea cupola clădirii în care se afla sediul Băncii Hong Kong și Shanghai înălțându-se deasupra copacilor, asemenea unei cepe ciudate.

La ora șapte și un sfert avea să ia un scurt mic-dejun în compania soților Hamlyn. După ce-și făcea baie și se bărbierea, se schimba într-o cămașă de bumbac proaspăt călcată și o pereche de pantaloni lungi. Pentru următoarele patru ore avea să stea în biroul lui, scriind. La unu fără un sfert, deși se afla în mijlocul unei scene, își înfileta capacul stiloului, își punea caietul de schițe în sertar și cobora pe verandă pentru un martini preparat de Ah Keng. Prima dată fusese nevoit să-i arate chiar el servitorului cum se face. După un prânz frugal alături de Gerald și de soții Hamlyn, își petrecea după-amiezile pe plajă, împreună cu Gerald. Citeau la umbra cocotierilor și făceau baie în mare. În ciuda problemelor pe care le avea, clima făcea minuni în privința lui,

simțind că starea de sănătate i se îmbunătățește, asemenea unui val cald și generos care inundă laguna secată.

Vedea că și trupul lui Gerald se împlinea din nou, pielea lui căpăta luciul lemnului de tec, de la băile de soare. N-a durat mult până a început să frecventeze din nou bombele în care se făceau pariuri și bordelurile din cartierul chinezesc, întorcându-se acasă abia în zori.

— Ascultă-mă, Willie, ar trebui să vii cu mine, i-a zis el într-o seară.

Stătea întins pe patul lui Willie, privindu-l în timp ce se îmbrăca. Soții Hamlyn îi duceau să ia cina la Penang Club.

— Băieții de aici sunt atât de pricepuți și atât de nerăbdători să ne facă pe plac nouă, domnilor.

Așa cum se întâmpla peste tot unde mergeau, mirosise de departe compania bărbaților care aveau aceleași preferințe. Willie îi invidia talentul — el n-ar fi putut face niciodată asta: să întâlnească pe cineva, un străin pe care să-l găsească atrăgător, și să-și transmită dorința omului de lângă el doar printr-un schimb de priviri.

Gerald a rânjit.

— Ar trebui să-i aduc aici, pentru tine.

— Nici să nu îndrăznești, a zis Willie, trăgându-și manșetele cămășii pe sub sacou. Mă auzi?

Încă de la început i-a spus cât se poate de clar lui Gerald că era liber să facă absolut orice dorea, câtă vreme nu aducea pe nimeni la hotelurile sau în casele în care fuseseră invitați să locuiască și câtă vreme nu-l punea pe el într-o situație jenantă. Era un scriitor renumit și un bărbat căsătorit; avea o reputație de păstrat.

— Robert și Lesley nu sunt proști, să știi, a zis Gerald, prinzând butonii pe manșetele lui Willie. Poate ar trebui să le dau toate detaliile sordide.

— Doamne ferește. Nici măcar *eu* nu vreau să aflu toate detaliile sordide.

Willie și-a pus jacheta și a mai aruncat o ultimă privire în oglindă.

— *Memsahib*[17] a noastră e foarte curioasă în privința răutăților de care ești capabil, n-ai observat?

— Nu-și prea vorbesc unul altuia ăștia doi, nu-i așa? El sporovăiește mai mult cu câinele decât cu ea. Îl și tratează mai bine — uite câtă brânză îi dă întotdeauna bestiei ăleia nenorocite.

Gerald are dreptate, s-a gândit Willie — erau zile când soțul și soția abia dacă schimbau câteva cuvinte. Dar asta nu era un lucru neobișnuit în viețile multor oameni căsătoriți, nu-i așa?

— Însă e ceva la ea, a spus Willie, o crispare…

— Nu-i decât o femeie din colonii blocată într-o căsătorie nefericită, a zis Gerald, iar noi am întâlnit destule de felul ăsta, nu crezi? Slavă Domnului că nu-i una din alea exaltate — știi tu, din alea care băloșesc pur și simplu pe tine.

Gerald a scuturat din umeri, cu un gest extravagant.

— Unul dintre tovarășii mei de poker mi-a spus că obișnuia să aibă legături foarte strânse cu câțiva rebeli chinezi. Conducătorul lor — tipul ăla, doctorul Sun — a stat chiar aici, în Penang. Din câte se pare, a fost foarte apropiată de el.

Și Gerald l-a privit cu subînțeles.

— Foarte apropiată…

În timpul călătoriilor lor prin Malaya, el și Gerald întâlniseră multe *memsahib*; unele excentrice, altele de-a dreptul nebune, dar cele mai multe fuseseră femei obișnuite, din clasa mijlocie, după cum i se păruse a fi și Lesley. Începea să creadă că nu era atât de convențională pe cât voia să pară.

— Când ai să te vezi din nou cu prietenii, dragul meu, i-a zis Willie în timp ce coborau scara, pentru a se întâlni cu soții Hamlyn, află, te rog, ce punea la cale cu acest doctor Sun.

---

17 În limbajul colonial britanic, femeie căsătorită albă sau aparținând unei clase sociale superioare.

Capitolul 4

Lesley

Penang, 1921

În ciuda rezervelor mele, Willie și secretarul lui s-au dovedit a fi niște oaspeți plăcuți. Abia dacă îi vedeam în timpul zilei: scriitorul își petrecea diminețile închis în camera lui, lucrând, în timp ce Gerald — angajatul, chipurile — huzurea la umbra cocotierilor. La ora prânzului, ne întâlneam toți patru la masă, după care ne despărțeam din nou, ducându-ne fiecare la treburile lui. Seara, asemenea animalelor care se adună în jurul ochiului de apă, ne strângeam pe verandă la un pahar. Robert și cu mine nu eram jucători de bridge, iar Willie nu simțea că ar fi putut să se implice într-un joc de cărți alături de străinii de la Penang Club, așa încât după cină ne retrăgeam de obicei în salon, fiecare cu paharul lui. Plictisit de moarte, Gerald își dădea pe gât paharul de whisky și pleca în oraș. Robert se ducea la culcare devreme, lăsându-mă pe mine să-i țin companie lui Willie. Nu era greu să comunici cu scriitorul — câtuși de puțin —, așa încât trebuia să-mi amintesc mereu să nu las să-mi scape vreo informație. În mod amuzant, bâlbâiala lui nu mă mai deranja, ba chiar dădea discursului său un ritm distinctiv, specific doar lui.

Am citit *On a Chinese Screen* noaptea, târziu. Volumul subțire era o colecție de schițe despre locurile pe care Willie le vizitase și personajele — mandarini corupți și filosofi confucianiști, misionari, consuli, călugărițe și căpetenii mongole — pe care le cunoscuse în drumurile lui prin China. Le înregistrase bizareriile și slăbiciunile cu un ochi nemilos, dar făcuse asta fără pic de sarcasm. De fapt, părea chiar că se vedea pe el însuși în unii dintre oamenii aceia. Citind aceste povești, mă imaginam în orașele și satele despre care scrisese, în toate locurile din țara aceea, pe care știam că n-am s-o pot vedea niciodată.

După vizita nereușită la vechiul cartier general al Tongmenghui, făcusem câteva cercetări în oraș, dar nimeni nu știa unde dispăruseră membrii partidului. În cele din urmă, n-am avut încotro și m-am dus să-mi vizitez fratele, la sediul publicației *Penang Post*.

Geoff și unul dintre prietenii lui cumpăraseră ziarul în urmă cu doi ani, pentru a-l salva de la dispariție. Reușiseră să-l pună pe picioare, transformându-l în unul dintre cele mai de succes ziare din Penang (e adevărat că nu erau prea multe, dar cu toate acestea…). Lui Geoff îi plăcea să spună că-l cumpărase doar pentru a-și păstra slujba. „Cine ar mai angaja un redactor gras, leneș, de vârstă mijlocie, care-și petrece mult prea multe ore în barul clubului?“

Un angajat m-a condus în biroul fratelui meu, un spațiu încins și zgomotos, aflat deasupra tipografiei.

— Ce face faimosul tău oaspete? a întrebat Geoff din spatele biroului său, care era, ca întotdeauna, un peisaj haotic de documente, cărți și ghemotoace de hârtie.

— Willie mi-a împrumutat noua lui carte, am zis. E despre călătoriile lui prin China…

— Există vreo șansă să arunc și eu un ochi peste ea?

— O, nu cred că i-ar plăcea — n-a fost încă lansată oficial. Așa cum îți spuneam înainte să mă întrerupi într-un mod atât de nepoliticos, îmi zicea că a auzit destul de multe lucruri despre Sun Wen când a călătorit în China și că ar vrea să scrie o carte despre el.

Fratele meu mi-a aruncat o privire șireată.

— Somerset Maugham vrea să scrie despre Sun Wen? Asta ar fi o adevărată lovitură de imagine. O carte de Willie Maugham, o carte care să-l prezinte pe Sun Wen într-o lumină favorabilă ar putea convinge mai mulți oameni influenți, cu funcții importante în Anglia, să îi acorde sprijin și asistență în a-și urma visul pentru China.

— Aș fi vrut să-i scriu lui Sun Wen și să-l informez despre asta. Am mers la cartierul general al Tongmenghui, să întreb unde poate fi găsit.

— Tongmenghui, a zis fratele meu, lăsându-se pe spătarul scaunului. De mult n-am mai auzit de numele *ăsta*.

S-a uitat la mine.

— Tongmenghui nu mai există, Les. Sunt sigur că ți-am mai spus chestia asta.

— Dar toți oamenii care s-au dus acolo să lupte pentru cauză? S-a mai întors cineva?

El a scuturat din cap.

— Cei mai mulți au fost capturați sau uciși.

Îmi aminteam încă unele dintre chipurile lor, chiar dacă nu le mai știam numele. Îmi aminteam cât de tineri și de hotărâți erau bărbații și femeile din Tongmenghui.

— Te face să te întrebi dacă au reușit să schimbe ceva, nu-i așa? a zis Geoff. Sărmanul Sun Wen… n-a reușit nici măcar să țină țara unită.

Însă nu aveam de gând să renunț atât de ușor.

— Dar prietenii tăi de la *Kwong Wah*? Ei ar trebui să știe cum aș putea lua legătura cu el, nu-i așa? Oriunde s-ar afla în China.

Geoff a împins un teanc de dosare de pe o parte a biroului pe cealaltă, făcându-l să pară chiar mai dezordonat decât înainte.

— Ce face bătrânul?

Mai devreme sau mai târziu va trebui să afle, m-am gândit.

— Vrea să vândă casa. Vrea să ne mutăm la ferma vărului său din Karoo.

— Africa neagră, nu? Măi, măi…

Geoff s-a aplecat în față, împingând cu burta marginea biroului. Se îngrășase și mai mult de când îl văzusem ultima dată. Nevasta aia pe care-o avea nu dădea doi bani pe sănătatea lui.

— Fără îndoială, medicii consideră că e spre binele lui. Mereu mi-am dorit să văd locul ăla. Păstrează o cameră de oaspeți pentru mine.

— Nu plec nicăieri. Casa mea e aici.

— N-ar trebui ca prioritară să fie starea de sănătate a soțului tău?

— Pur și simplu simt că mutarea ar fi cea mai mare greșeală.

Nu aveam niciun chef să-mi pun problema responsabilității mele în ceea ce privea sănătatea lui Robert.

— Se simte mult mai bine, să știi. Prezența lui Willie i-a ridicat moralul. Știai că e homosexual? Willie, vreau să zic. El și „secretarul“ ăla al lui călătoresc peste tot împreună.

— Mulți bărbați bogați și celebri călătoresc împreună cu secretarii lor.

— Pentru un jurnalist, ești îngrozitor de reticent în a crede ce e mai rău despre oameni, am zis eu. O, am văzut cum se uită Willie la Gerald — și dă-mi voie să-ți spun un lucru, niciun bărbat — niciun bărbat *normal* — nu-și privește secretarul în felul ăla.

— Chiar și așa, asta e problema lor, nu crezi?

Și, lovindu-și palmele una de alta și frecându-le, a continuat:

— Deci, când voi avea ocazia să-l întâlnesc pe marele scriitor? Tot Penangul moare de invidie din cauză că locuiește la tine, dar sunt sigur că ești conștientă de asta. Crezi că ar fi dispus să-mi ofere un interviu?

M-am ridicat să plec.

— Dacă vorbești cu prietenii tăi de la *Kwong Wah*, Geoff, o să mă asigur că vei obține interviul.

Păream mai sigură pe mine decât mă simțeam.

— Foarte bine, am să stau de vorbă cu ei.

Fața i-a devenit serioasă și a tăcut preț de o clipă sau două.

— Dar nu uita, Les, acum suntem doar fărâme din trecutul lui Sun Wen, a adăugat. Mă îndoiesc profund că va reveni vreodată în Penang.

Cărțile de vizită curseseră la Cassowary de la sosirea lui Willie — invitații la cină și la ceai, la cocktailuri și dineuri. În seara aceea a venit pe verandă și a pus pe măsuță un teanc întreg.

— Doamne Dumnezeule, a zis Robert când a văzut teancul de cartoline, plicuri și scrisori. Continuă să vină, nu-i așa?

— Sperasem să nu afle nimeni că suntem aici, a spus Willie.

— Ei bine, la ce te așteptai în clipa când ți-ai anunțat itinerarul — în cele mai mici detalii — în *Straits Times*, înainte de a pleca din Singapore? am întrebat eu.

A fost deranjat de comentariul meu tăios.

— Deci, înainte să… le arunc pe toate la coșul de gunoi, cine sunt toți acești oameni?

Selectam invitațiile, când Gerald a apărut din cealaltă parte a casei. A pășit împleticit pe verandă și s-a prăbușit într-un scaun de răchită. Pieptul cămășii lui albe de bumbac era pătat de sânge și își apăsa nasul cu o batistă.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat. Te simți bine?

— Adu-mi ceva de băut, Willie, a bâiguit el prin batistă.

— Ce naiba ai mai făcut de data asta? a întrebat Willie.

— Am avut un ghinion fantastic la poker, iar blestemații de chinezi nu mi-au dat voie să plec.

Gerald și-a luat batista de la nas, strâmbându-se la vederea ei.

— Mi-au furat și banii. A trebuit să le dau gălbejiților o lecție, nu-i așa?

— Pentru Dumnezeu, du-te și te spală, a zis Willie.

— O băutură, Willie, una tare… repejor!

Gerald a mototolit batista și a pus-o pe masă, și-a îndesat o țigară între buze și a aprins-o, dar Willie l-a oprit.

— Of, băga-mi-aș… îmi cer scuze, Robert.

A aruncat țigara pe podea, zdrobind-o cu călcâiul.

În timp ce Willie îi pregătea un pahar de whisky, eu am intrat în casă, de unde am revenit cu o cutie de vată și o sticlă de apă oxigenată.

— Ai o tăietură pe față, am zis.

— Unul dintre nenorociți avea un cuțit.

Și-a atins cu grijă locul rănit și s-a schimonosit de durere.

— Ei bine, s-a terminat cu frumusețea mea zdrobitoare.

— Te duc la spital, am spus. Ai nevoie de copci.

— Las-o baltă, Lesley. Am avut zgârieturi mai rele de-atât de la pisici.

Gerald a acoperit gura sticlei de apă oxigenată cu un tampon de vată, a întors sticla cu susul în jos, după care și-a presat rana cu vata îmbibată.

Willie se uita la noi îngrozit.

— Îmi pare foarte… rău pentru situația creată.

— O, am văzut noi lucruri mult mai rele în război, nu-i așa? a zis Robert. Mult, mult mai rele…

M-am întors la invitații, întinzându-le ca pe un evantai pe suprafața mesei.

— Consulul rezident și soția lui; directorul Băncii Chartered; asta e de la judecătorul Harry Yorke. Aceleași plictisitoare… am zis și m-am oprit.

Acolo — chiar acolo, sub nasul meu — se aflau mijloacele de a obține adresa lui Sun Wen.

— Transmite-le regretele mele, Gerald, a zis Willie. Tuturor.

— *Eu* vreau să merg, a spus Gerald. Va fi amuzant să ne batem pe burtă cu localnicii. Nu crezi, Lesley?

Am țintuit cu degetul arătător o cartolină albă tivită cu auriu și am împins-o peste masă, către Willie.

— Acceptă măcar această invitație.

Willie a ridicat-o.

— Noel Hutton. Cine e?

— Noel deține una dintre cele mai mari companii comerciale din Malaya, am zis. Povestea spune că Hutton & Sons a fost fondată de unul dintre strămoșii lui, care îl însoțea pe Francis Light atunci când a debarcat în Penang. Umblă vorba că el i-ar fi dat lui Light ideea de a folosi tunul navei pentru a bombarda insula cu dolari de argint — o modalitate de a-i convinge pe oameni să croiască un drum prin vegetația junglei.

— O poveste răspândită chiar de familia Hutton, a intervenit Robert. Dar Noel e un tip de treabă. Și-a pierdut soția în urmă cu câțiva ani, sărmanul.

— *Istana* înseamnă „palat“ în malaeză, nu-i așa? a întrebat Willie, studiind cartolina.

Am încuviințat.

— Acesta e numele casei lui. E magnifică, pur și simplu magnifică, am spus. Vei întâlni mulți oameni fascinanți la petrecerea lui. Nu doar europeni, ci și membri ai familiei regale malaysiene și chinezi.

Eram conștientă că vorbele mi se rostogoleau de pe buze, dar nu mă puteam opri.

— Toată lumea va fi acolo. Toată lumea. Vei găsi o mulțime de idei pentru poveștile tale.

— O verandă liniștită, la adăpostul cercului de… lumină al unei lămpi cu parafină — într-un *astfel* de loc simte omul cea mai puternică tendință de a se deschide în fața unui trecător necunoscut, a spus Willie. Nu la… o petrecere… vai, nu…

Disperată, m-am uitat spre soțul meu, cerându-i ajutorul.

— Ne-a invitat și pe noi. *Trebuie* să mergem, dragul meu.

— Cât de atent, ca întotdeauna. Dar va fi aglomerație și gălăgie și vor fuma toți precum șerpii.

— Of, pentru Dumnezeu, Robert, când ai fost ultima dată la o petrecere? Iar Noel e unul dintre cei mai vechi prieteni ai noștri. Se va simți jignit dacă vom refuza.

M-am uitat la Willie și la Robert.

— Bine, dacă voi nu vreți să mergeți, atunci mă duc singură.

— Ei bine, te duc *eu*, Lesley, a zis Gerald. Mă plictisesc îngrozitor să stau acasă în fiecare seară, a spus și mi-a făcut cu ochiul. Desigur, nu vreau nicidecum să jignesc ospitalitatea ta fără cusur.

I-am zâmbit recunoscătoare.

— Noel se va simți jignit dacă nu-i accepți invitația, Willie. Nu te poți ascunde, am zis. Cititorii tăi din Penang se vor întrista dacă nu vor reuși să te vadă, am insistat eu. Ai bătut tot drumul până aici… nu poți să-i dezamăgești.

Degetele lui Willie băteau darabana pe brațul scaunului, în timp ce ochii lui nu se dezlipeau de chipul meu. Brusc, degetele i s-au oprit.

— Mergem cu toții, absolut toți.

A ridicat o palmă în aer în clipa când Robert a încercat să protesteze.

— Te vei distra, Robert. Putem pleca oricând… vrei tu. Ne vom face apariția acolo amândoi, tu și cu mine, și le vom… da pe spate pe doamne. Exact ca… pe vremuri… ce zici?

Am luat invitația de la Willie și m-am ridicat în picioare.

— Îi voi telefona imediat lui Noel.

Am rugat bucătarul să pregătească pentru cină mai multe mâncăruri locale, pentru oaspeții noștri. I-am oferit lui Willie o scurtă descriere a fiecărui fel servit la masă — i-am prezentat ingredientele, cum a fost gătit, cum ar trebui mâncat: *jiu hoo char*, *tau eu bahk*, pește *assam, assam laksa, char kway teow* și *otak-otak*. Willie nu se mai sătura de faimosul *choon pneah* — rulouri din carne de crab prăjite, servite cu un sos preparat chiar de către bucătar, un amestec de sos de soia, sos Worcestershire, puțină scorțișoară, cuișoare și steluțe de anason, cu ardei iuți tăiați mărunt.

— Complimente bucătarului, a zis Willie la încheierea cinei. A fost cea mai bună… mâncare din câte am încercat în Est. În seara asta am simțit arome despre care nici măcar nu știam că… există.

— N-ai să găsești nimic asemănător, nicăieri în lumea asta, am spus. De-a lungul secolelor, Penang a absorbit elemente din cultura malaysiană, indiană, chineză, siameză și europeană, producând ceva absolut unic. Vei descoperi asta în limba lor, în arhitectură și în arta culinară.

Am aruncat o privire dură spre Robert.

— Nici măcar nu-mi pot imagina că aș putea trăi altundeva în lume decât aici.

Robert s-a prefăcut că nu mă aude.

— Știi care e distracția preferată a localnicilor? a întrebat Willie. Mâncarea! a zis, lovind masa cu palma și izbucnind în râs.

Gerald s-a întins peste masă pentru a lua ultimul rulou. Tăietura de pe obraz nu mai sângera, însă pielea de deasupra fălcii stângi lua treptat aspectul unui nor musonic.

— Slavă Domnului că nu stăm aici decât două săptămâni, a zis el îndesându-și ruloul crocant în gură și mestecându-l cu zgomot. M-aș umfla ca un porc dacă aș sta mai mult.

Poate că n-a fost decât imaginația mea, dar am avut impresia că văd o umbră învăluind chipul lui Willie.

În timp ce ieșeam din salon, atenția lui Willie a fost atrasă de un panou din lemn atârnat pe un perete din hol. Măsura patruzeci și cinci pe o sută optzeci de centimetri. Pe el era pictat

un șoim plutind deasupra unui defileu învăluit în ceață, pasărea nefiind mai mare decât palma unui copil.

— E partea stângă a unei uși duble, am spus.

Vopseaua se estompase, lăsând petice goale în vălul de ceață. Un gol răsucindu-se în alt gol.

— A fost luată dintr-un templu din Penang. Datează de la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

— Lesley a cumpărat-o din prăvălia unui evreu armean din oraș, a zis Robert, aruncându-mi o privire întrebătoare. Ai luat-o în schimbul unui *song too*, nu-i așa, draga mea?

Willie a arătat spre catrenul scris în caligrafie chineză deasupra șoimului, ale cărui tușe erau delicate ca niște muguri de bambus.

— Ce scrie aici, știi cumva?

— „Evanescente căi ale visului/ din noaptea de vară/ O, pasăre de munte,/ poartă-mi numele dincolo de nori.“

În timp ce-mi treceam palma peste lemnul panoului, mângâindu-l, mi-am amintit de o altă dimineață, când am făcut același gest, atingând ușile unei alte case.

— Un luptător japonez a compus aceste versuri, chiar înainte de a-și lua viața.

Am înaintat pe hol, îndreptându-ne spre salon (am privit amuzată cum Willie, un bărbat nu tocmai înalt, și-a aplecat ușor capul în timp ce trecea pe sub tocul ușii, ca și cum ar fi fost mult mai înalt decât era de fapt — unul dintre obiceiurile lui, pe care începusem deja să le observ), și ne-am așezat pe scaunele noastre. Crinii pe care-i cumpărasem din piața Pulau Tikus în ziua sosirii lui Willie începuseră să se ofilească. M-am gândit că va trebui să-i înlocuiesc.

Privind în jur, m-am simțit legată de obiectele din cameră, obiecte care deveniseră atât de familiare, încât abia dacă le mai observam — lucrările în acuarelă ale lui William Daniell, înfățișând scene din vechiul Penang; pianul Blüthner pe care mi-l cumpărase Robert, așezat într-un colț; dar mai ales colecția mea de porțelanuri chinezești — vasele *kamcheng* și sufertașele, ceainicele și cești cuțele, farfuriile și bolurile —, pe care o îmbogățisem de-a lungul anilor. Lui Robert nu-i păsa de ele, le

considera ostentative și de prost-gust, însă mie îmi păreau cât se poate de rafinate.

Până și imperfecțiunile încăperii îmi produceau o stare de bine: crăpătura lungă și îngustă din perete, de deasupra bufetului, care apărea din nou, iar și iar, oricât de mult aș fi dat cu var, lustra care începuse să alunece din suportul ei, colțul ciobit al unei rame de fereastră. Mi-am ridicat ochii spre scândurile albe de lemn care formau tavanul camerei. Băieții mei se alegeau adesea cu o mustruluială zdravănă dacă tropăiau pe ele în timp ce se jucau. În salon se simțea mirosul ușor și medicinal al podelelor vechi din lemn de tec amestecat cu parfumul de iasomie stelată din grădină. În timp, toate aceste mirosuri se împletiseră într-o mireasmă care nu putea fi reprodusă în nicio altă casă.

Din ziua în care m-am căsătorit cu Robert, casa aceasta fusese căminul meu. Ne-am privit copiii crescând aici; i-am învățat să înoate în marea din fața casei, să caute crabi în nisipul plajei; petrecerile organizate cu ocazia zilelor lor de naștere, sub copacii din grădină. Nu-mi puteam imagina cum ar fi fost să trăiesc într-un alt colț de lume, mai ales într-un loc aflat la kilometri depărtare de cea mai apropiată mare, o mare eternă și totuși în continuă schimbare, de la val la val, de la hulă la hulă.

Willie a luat o bucată de *pulut tai-tai* de pe o farfurie din porțelan chinezesc. Am descoperit că avea o slăbiciune pentru aceste deserturi romboidale, lipicioase, preparate din orez fiert în lapte de cocos și colorate într-o nuanță de albastru intens. Erau și preferatele mele. A înghițit-o din două îmbucături, și-a șters degetele cu batista și a arătat spre un tablou înfățișând un tânăr măsliniu cu un șal înfășurat în jurul coapselor, atârnat undeva în spatele lui Robert.

— Gauguin, nu-i așa? L-ai cumpărat după ce… ai câștigat un caz?

— A, îți amintești de vechile mele obiceiuri, a zis Robert, însuflețindu-se. Îi colecționezi și tu picturile?

— Am vreo două lucrări.

— „Vreo două lucrări“, l-a imitat Gerald, strâmbându-se. Povestește-le despre Papeete, Willie.

Scriitorul a scuturat din cap în direcția secretarului său, în semn de avertisment.

— O, spune… povestește-ne, a zis Robert.

— Am fost acolo în urmă cu trei ani, a spus Gerald văzând că Willie continua să tacă. Soția căpeteniei satului — o femeie masivă, având constituția unui elefant — ne-a spus că într-un sat din apropiere se aflau mai multe lucrări de-ale lui Gauguin. Ne-am dus imediat acolo. Locul era o fundătură, ca toate satele din regiune. Copii murdari alergau de colo-colo în pielea goală, potăile se furișau pe ulițe. I-am întrebat pe localnici despre Gauguin, iar ei ne-au îndrumat spre o casă aflată pe culme. Locul era o ruină, dar chiar acolo, în fața ochilor noștri, era Gauguin. Pe ușă.

M-am aplecat în față.

— Adică pictat pe ușă?

— Pictat pe sticla ușii.

— Și ce-ați făcut? am întrebat.

— Am ciocănit — cu multă precauție, desigur. Ne-a deschis proprietarul. Ne-a spus că părinții lui îl îngrijiseră pe Gauguin când fusese bolnav, iar acesta le pictase panourile de sticlă ale ușilor. „Unde sunt celelalte uși?“, a întrebat Willie. „O, s-au spart“, a răspuns proprietarul. Se pare că odraslele lui aruncaseră în ele cu pietre. Willie l-a rugat să ne vândă ușa. „Dar va trebui să cumpăr o ușă nouă“, a zis proprietarul. „Și cât costă o ușă nouă?“ „O sută de franci.“ „Îți dau două sute.“ Bărbatul a acceptat. M-am dus — cu pași cât se poate de măsurați, desigur — până la mașină și am luat o șurubelniță din trusa de scule. A trebuit să mă stăpânesc să nu alerg ca nebunul înapoi spre casă. Am scos ușa din balamale și am reușit cumva s-o îndesăm în mașină. Nici acum nu-mi dau seama cum am reușit. În orice caz, odată ajunși la hotel, am tăiat partea de sus, pe care se afla panoul de sticlă, am aranjat-o într-o ladă și am trimis-o la Londra.

— Două sute de franci, a izbucnit Robert lovindu-și palma cu pumnul. O nimica toată… Ce pictură era?

Willie a mai luat o bucată de *pulut tai-tai* de pe farfurie.

— O tahitiană, cu sânii dezgoliți… Eva ținând în mână mărul, sub un copac.

— L-ai înșelat pe bărbatul ăla, am zis.

— Înșelat? a izbucnit Gerald. Prostii. El a primit ce-și dorea — o ușă nouă —, iar noi am salvat o neprețuită operă de artă de la a fi pierdută pentru totdeauna, a zis, ridicând o sprânceană. Ai fi preferat s-o lăsăm acolo? Oricum, ar fi fost făcută țăndări la un moment dat.

— Aș fi preferat să-i plătiți omului un preț corect.

— Sunt sigur că omul a considerat prețul mai mult decât corect, a zis Robert.

Înainte să apuc să formulez o replică tăioasă, Gerald și-a golit paharul, l-a lovit de masă și a anunțat că pleacă în oraș. Scriitorul nu-și putea lua ochii de la el, în timp ce bărbatul ieșea împleticindu-se din salon. Era limpede ce vedea Gerald la Willie — dar ce Dumnezeu găsea Willie la Gerald? Probabil că Gerald era un amant fantastic. Gândul la ei doi zvârcolindu-se în pat — simplul gând la doi bărbați în pat — era grotesc. Sărmana lui soție… cum suporta treaba asta?

— Unele dintre poveștile pe care le-ai scris ți-au fost împărtășite de oamenii pe care i-ai întâlnit în timpul călătoriilor tale, nu-i așa? a zis Robert, atrăgând din nou atenția lui Willie asupra noastră.

— *S-au bazat* pe povești care mi-au fost spuse, a răspuns Willie pe un ton arțăgos, care dădea o anume acreală vocii lui.

— De ce Dumnezeu ți-ar împărtăși oamenii tocmai ție, un necunoscut, lucrurile rușinoase pe care le-au făcut? am întrebat.

Scriitorul și-a pus picior peste picior.

— Mă văd ca pe bărbatul anonim din încăpere, ca pe un călător șezând în penumbră, pregătit și… dornic să asculte pe oricine are o poveste de spus. Presupun că și ei mă văd în același fel, a zis, după care a făcut o pauză. Sunt, de asemenea, călătorul care pleacă înainte de sosirea dimineții și care nu se întoarce niciodată.

— Chiar și așa, de ce ar face-o?

Răspunsul era evident, cel puțin asta îmi transmitea privirea lui.

— Din nevoia de a mărturisi, desigur. Pentru unii oameni, să scape nepedepsiți e o… povară mult mai grea decât să suporte frica de a fi prinși.

— Tâmpenii, a zis Robert. Nimeni nu spune vreodată absolut totul. Omul va spune doar atât cât e trebuie pentru a se dezvinovăți. Am văzut asta la tribunal de nenumărate ori. Martorii își cosmetizează amintirile legate de ceea ce au spus și au făcut; rearanjează faptele. Cu toții facem asta — ne jucăm cu adevărul, îl modelăm în așa fel încât să arate lumii cea mai bună latură a noastră.

Și-a sprijinit bărbia pe degetele împletite.

— Nu auzi decât o versiune a poveștii. Nu poți avea niciodată acces la întregul adevăr, la întreaga poveste.

— Nimeni nu poate, Robert. Tot ce putem obține e o imagine incompletă, a zis Willie. Menirea scriitorului este să umple golurile. El hotărăște cum se termină povestea.

Asta era ceva la care nu mă gândisem niciodată până atunci: cu toții aveam puterea de a ne schimba trecutul, începutul — sau percepția asupra lor, cel puțin —, însă niciunul dintre noi nu putea decide cum se vor încheia poveștile noastre.

— Că tot veni vorba despre încheieri, Willie… Doamne Dumnezeule, ultimele rânduri din „Ploaia“! a zis Robert și s-a aplecat în față, spre scriitor. Sadie Thompson — sare pur și simplu din pagină. Probabil te-a inspirat o femeie pe care ai cunoscut-o, nu-i așa?

Era limpede că scriitorul nu dorea să intre în detalii, dar poate că îl cunoștea pe Robert suficient de bine pentru a ști că nu se lăsa păcălit cu ușurință.

— Eram… în Pago Pago pentru două… săptămâni, a zis el bâlbâindu-se din nou. Sadie Thompson era în… camera de lângă dormitorul meu.

— Deci, tot ce ai scris… adică misionarul, ce a făcut el cu ea… totul s-a întâmplat aievea?

— Nu chiar totul. În ciuda… a ceea ce spun… unii critici despre mine, Robert, eu *am* totuși o fărâmă de imaginație.

— N-ar fi trebuit să-i folosești numele adevărat, a zis Robert.

— O, pentru… numele lui Dumnezeu, Robert, nu începe și tu. Mi-a *plăcut* numele ei. I se potrivea. Și am admirat-o.

— O prostituată? am întrebat. Nu se poate.

— De ce nu? Nu era o ipocrită.

Ochii lui căprui, somnoroși au alunecat dinspre mine spre Robert, după care au revenit la mine. A clipit o dată, încet, iar eu m-am simțit de parcă aș fi fost o muscă pe perete, observată de o șopârlă.

— Poate vreunul dintre noi, cei aflați în camera asta, să spună același lucru despre sine? Eu știu că nu pot.

O tăcere grea s-a lăsat peste noi. Robert, părând mai retras decât de obicei, a căscat și ne-a anunțat că se duce la culcare. L-am privit în timp ce părăsea încet salonul; o clipă mai târziu, i-am auzit pașii grei și târșâiți traversând podeaua de deasupra capetelor noastre.

— Mă bucur că l-ai convins să meargă la petrecerea lui Noel, am zis.

— Păreai atât de… teribil de hotărâtă să mergi, încât nu puteam să te dezamăgesc, nu-i așa?

Fusese oare atât de evident?

— O, Noel organizează cele mai frumoase petreceri… ar fi fost de neiertat să ratăm așa ceva. Pe vremuri ieșeam în fiecare seară, fără excepție, îți dai seama? am zis. Dar Robert s-a… schimbat… când s-a întors acasă, după război… era… diferit. Nu mai putea face față evenimentelor la care participă mulțimi de oameni sau locurilor zgomotoase. Se încuia în camera lui, refuzând să iasă, refuzând să mănânce sau să stea de vorbă cu cineva.

— Din pricina șocului posttraumatic, Lesley.

— Știu cum se numește, am spus tăios. Își revin vreodată din asta? am întrebat apoi, pe un ton mai blând.

— Poate că are pur și simplu nevoie de o schimbare de peisaj, de o vacanță undeva, într-un mediu cu climă uscată.

Un râset abraziv și amar a izbucnit de undeva din adâncul ființei mele. Pe chipul lui Willie a apărut o expresie uimită, așa încât am hotărât să-i dau câteva explicații.

— Robert are un văr, un fermier care locuiește undeva în Karoo — nici măcar nu știu unde se află locul ăsta blestemat —, care s-a oferit să ne construiască acolo o casă. Zice că aerul din Karoo ar face minuni pentru plămânii lui Robert.

— Ați decis să plecați?

— Robert a decis. Mi-a spus… mi-a *comunicat* chiar înainte să vii. Vrea să se mute acolo până la sfârșitul anului.

— Dar… de ce naiba nu mi-a pomenit nimic despre asta? Doamne Dumnezeule, probabil că ai o mie de… lucruri de făcut! E inacceptabil… am să-i spun lui Gerald să ne găsească chiar mâine o cameră la E&O.

— Să nu faci așa ceva. Mă auzi, Willie? Să nu faci așa ceva.

Mă așteptam să riposteze ferm — dar, spre surprinderea mea, a cedat fără vreo împotrivire.

— Dacă spui tu… a zis el.

— N-am să plec, am spus. Nu plec din Penang. Refuz să fac asta.

— Clima deșertică *va fi* bună pentru plămânii lui, să știi.

În vocea lui nu era urmă de reproș, și cu toate astea am simțit cum încep să mă burzuluiesc.

— Ce ai face dacă soția ta — dacă Syrie — ar fi bolnavă, ca Robert? am întrebat. Ai renunța la viața ta minunată din Londra și te-ai muta undeva în mijlocul pustietății doar pentru că asta îi va face restul zilelor mai suportabile?

A plesnit cu palma un țânțar care i se așezase pe încheietură.

— Nu te muți… în Ultima Thule. Crede-mă, cu mijloacele de transport moderne, nu există loc în care să nu poți ajunge. Și în orice caz, a zis el în timp ce buzele lui căpătau expresia unui zâmbet liniștitor, sunt sigur că… te vei întoarce aici după ce starea de sănătate a lui Robert se va îmbunătăți.

— Starea lui de sănătate nu se va îmbunătăți, iar tu știi asta. De fapt, chiar s-a înrăutățit în ultimele luni.

A tăcut câteva clipe, cu privirea pierdută undeva departe, în trecut. Grădina fremăta de sunetul țiuitor al cicadelor.

— După ce am publicat *Liza*, a zis el, i-am spus lui Robert că vreau să renunț… la medicină și să trăiesc din activitatea de scriitor. M-a încurajat s-o fac. M-a îndemnat. Mi-a spus că mi-aș irosi… talentul dacă n-aș face-o. Mi-a dat bani… ca să rezist.

Și-a netezit o cută a pantalonilor, după care a ridicat privirea spre mine.

— Ți-a povestit vreodată despre asta?

— Nu vorbește prea mult despre vremea când locuia la Londra.

În noaptea aceea, în timp ce stăteam întinsă în pat, m-am gândit la bărbatul care dormea în camera alăturată, la bărbatul cu care mă căsătorisem. Vorbele lui Willie lustruiseră lentila prin care îl privisem întotdeauna pe soțul meu — și cu toate acestea, în același timp, îl mutaseră puțin din centrul atenției.

Capitolul 5

Willie

Penang, 1921

Ah Keng i-a adus telegrama în camera lui, înainte de prânz. Willie a lăsat deoparte caietul de schițe, privind îndelung plicul maro, subțire, care se afla pe birou. Acum, că ajunsese în cele din urmă, se temea de conținutul lui.

Și-a luat cuțitașul pentru scrisori, a eviscerat plicul și a scos dinăuntru foaia de hârtie.

Mesajul era scurt și la obiect. Avocații îl informau că nu exista nicio pârghie legală în vederea recuperării banilor pierduți la bursă. Trebuia să se întoarcă de urgență la Londra, pentru a discuta chestiunea cu contabilii săi. Trebuia alcătuit un plan — probabil că va fi nevoit să-și ipotecheze casa din Wyndham Place, poate chiar s-o vândă, dacă nu cumva chiar să-și scoată la licitație operele de artă și antichitățile.

A izbit telegrama de suprafața biroului. Era obligat să-și ipotecheze casa și să vândă tablourile pe care le adunase toată viața, din lumea întreagă. Cum naiba se ajunsese într-o astfel de situație?

Camera părea să se clatine în clipa când s-a ridicat în picioare. A întins mâna spre spătarul scaunului, agățându-se cu putere de el. După un minut sau două, simțindu-se ceva mai sigur pe picioare, s-a îndreptat încet spre fereastră.

Marea avea culoarea smaraldului și nuanțe turcoaz, presărată cu milioane de cioburi albe. În grădina de dedesubt, *kebun*-ul se odihnea la umbra unui pin australian, pufăind dintr-un *kretek*[18] și scărpinându-și zona inghinală prin cutele pantalonilor, cu o plăcere concentrată, câinească. Privindu-l, Willie s-a trezit jinduind la viața omului simplu.

Invidios pe felul în care un localnic se joacă la umbra copacului cu propriile-i boașe, s-a gândit el. Cât de mult a decăzut cel puternic.

S-a dojenit pentru asta. Cel mai înțelept lucru ar fi să plece imediat spre casă și să înfrunte dezastrul, să salveze ce mai putea fi salvat din naufragiu. S-a așezat la birou, a rupt o pagină curată din caietul de schițe și a început să întocmească o listă de instrucțiuni. Prima sarcină pe care avea să i-o dea lui Gerald era să-i schimbe de urgență aranjamentele de călătorie.

Ajuns pe la jumătatea paginii, s-a oprit din scris. Deja o auzea pe Syrie țipând la el, învinuindu-l pentru această catastrofă și umilirea publică pe care avea s-o îndure. Scenele pe care avea să le facă i se învârtejeau în minte: reproșurile, scandalurile și, cele mai cumplite dintre toate, șuvoaiele de lacrimi pe care le va vărsa. S-a cutremurat.

Mai era, desigur, un lucru la care trebuia să se gândească, singurul de care îi păsa, de fapt, cu adevărat: această călătorie alături de Gerald era probabil ultima pe care și-o putea permite în viitorul apropiat. Voia să amâne cât putea de mult momentul în care vor fi nevoiți să se despartă și s-o pornească fiecare pe drumul lui — el spre Londra, iar Gerald spre Europa, America sau spre oricare alt loc îl va purta gândul. Cine știe cât timp va trece până când vor putea fi din nou împreună?

Cu câteva săptămâni în urmă, pe când se afla în convalescență, luase o hotărâre: după întoarcerea la Londra, o va anunța pe Syrie că se mută. Ea putea păstra numele de căsătorie și putea continua să locuiască în casă, iar el îi va oferi o pensie alimentară generoasă. Desigur, Elizabeth avea să locuiască împreună cu ea. Orice copil are nevoie de mama lui.

Avea să fie costisitor, dar merita fiecare bănuț. Merita, indiferent ce costuri ar fi presupus asta. Vălul căsniciei lor nu va fi dat laoparte; nu va fi niciun divorț, niciun scandal, iar el va fi din nou liber. Liber. Până și simpla rostire a cuvântului părea să-i ridice de pe umeri o greutate uriașă. Avea să se mute undeva în sudul Europei, își va cumpăra o vilă pe coama unui deal, unde

aerul era saturat de soare, iar Gerald avea să vină să locuiască împreună cu el.

Toate planurile lui, toate visurile îi fuseseră spulberate. Era falit și prins în capcană, fără nicio posibilitate de a alege, fără scăpare. Lucrul de care se temea cel mai tare era că-l va pierde pe Gerald: după șapte ani alături de Willie, se obișnuise cu ce era mai bun în viață. Nu va accepta cu ușurință faptul că Willie era falit.

Un ciocănit familiar l-a smuls din gândurile în care era cufundat. A îndesat telegrama sub caietul de schițe și s-a rotit în scaun.

— Intră, Gerald.

Secretarul a intrat, închizând ușa în urma lui cu călcâiul. Willie și-a încrucișat brațele la piept, privindu-l cu atenție. Gerald era îmbrăcat într-o cămașă de bumbac cu mâneci scurte și un șort de baie albastru. În mâini avea o rogojină făcută sul, un prosop și o pălărie de paie. O pojghiță transparentă ca hârtia de orez începuse să se formeze deasupra tăieturii de pe fața lui. O vânătaie urâtă îi păta pielea de deasupra obrazului stâng.

— Mă duc la plajă, a zis Gerald, să prind puțină culoare.

— Fața ta e destul de colorată deja, nu crezi?

Gerald și-a atins cu delicatețe obrazul.

— Îmi pare rău pentru ieri. Un comportament abominabil. Nu se va repeta. Îți jur pe Dumnezeu!

Amândoi știau că acest jurământ avea să fie încălcat iar și iar, așa cum se întâmplase și în trecut. N-avea niciun rost să discute despre asta.

— Noaptea trecută am mai aflat câteva lucruri despre Lesley, a zis Gerald. Tatăl ei a fost funcționar la Banca Chartered. Douglas Crosby. Fustangiu notoriu. A murit în urma unui atac de cord, când Lesley avea doar doisprezece ani. Mama lor a fost nevoită să-și transforme casa în pensiune. Bătrâna — se zvonește că ar fi avut ceva sânge chinez în vene — a murit în somn, câțiva ani mai târziu. *Mamsahib* a noastră tocmai începuse să predea într-o școală din oraș.

— Nu-mi pare a avea trăsături eurasiatice, a zis Willie. Și Sun Yat-sen? Prietenii tăi ți-au spus cumva ce legătură a avut cu el?

Gerald a scuturat din cap.

— Nimic interesant. L-a ajutat să-și facă public crezul politic, a adunat ceva bani pentru el. Apropo…

Și Gerald a întins mâna.

Willie l-a privit cu gura căscată.

— Ți-am dat douăzeci… de lire acum două zile.

— Gălbejiții ăia nenorociți mi-au furat tot ce câștigasem, a zis el, arătând cu degetul spre vânătaia de pe față. În caz că ai uitat…

— Poți, te rog… Willie și-a înfrânat cuvintele. Fii, te rog… mai prudent.

— La dracu', Willie, o să câștig tot ce-am pierdut. Norocul îi răsplătește pe cei îndrăzneți — iar eu sunt unul dintre cei mai îndrăzneți bărbați de pe-aici, în vreme ce tu ești unul dintre cei mai bogați.

Zile întregi dorise să-i spună lui Gerald despre dezastrul său financiar, dar apoi și-a adus aminte cât de aproape fusese să-l piardă pe Gerald în Kuching. Viața fără Gerald ar fi fost atât de pustie, încât nici măcar nu se putea gândi la asta. Oftând în sinea lui, a scos câteva bancnote și i le-a întins.

— E păcat să muncești, Willie, a zis Gerald, îndesându-și banii în șort. E o adevărată crimă să te legi cu lanțul de birou într-o asemenea zi, a adăugat, privindu-l cu mai multă atenție. Ce te preocupă, de fapt?

— Doar un nod pe care încerc… să-l dezleg în povestea mea. Acum du-te. Unii dintre noi trebuie să mai și muncească, știi?

Gerald a aruncat prosopul și pălăria pe podea și s-a aplecat spre Willie. I-a cuprins ceafa în căușul palmei și l-a sărutat apăsat pe buze. Willie a închis ochii, toate îndoielile, frustrările și iritarea lui dezintegrându-se, spulberate de sărut. Simțea mâna lui Gerald urcând de-a lungul coapsei lui. S-a simțit cuprins de excitație apoi, pe nepusă masă, gândurile legate de problemele financiare au erupt în mintea lui, iar câteva secunde mai târziu — putea spune exact momentul când s-a întâmplat — a simțit cum entuziasmul i se ofilește.

Și-a apăsat mâna peste cea a lui Gerald și a împins-o ușor laoparte. Gerald a încetat să-l mai sărute. S-a uitat la Willie.

— N-ai mai avut niciodată problema asta — cel puțin nu cu mine.

Și-a simțit obrajii îmbujorându-se.

— Sunt doar… preocupat…

Gerald a continuat să-l privească. Apoi a sărutat cu tandrețe buzele lui Willie.

— Nu-i decât o chestie temporară, a zis, făcându-i cu ochiul. E ca pisica — va reveni atunci când va dori să revină.

Și-a luat prosopul și rogojina, și-a îndesat pălăria pe cap și a ieșit din cameră, închizând încetișor ușa în urma lui.

Willie a scos din nou telegrama primită de la avocații săi și a mai citit-o o dată. După un timp și-a scos stiloul, a înmuiat vârful peniței în gură și, cu gustul amar al cernelii răspândindu-i-se pe limbă, a încercat să revină la povestea la care lucra.

O jumătate de oră mai târziu, a pus stiloul jos. Abia dacă scrisese două pagini după plecarea lui Gerald. În ultima săptămână scrisese o singură poveste. Recitind-o, a găsit că scriitura era inertă, iar personajele, fără vlagă. Fântâna lui de povești fusese mereu efervescentă, dar acum, deși nu secase de tot, conținutul ei era sălciu. Pentru prima dată în viața lui, dorința irezistibilă de a scrie — tovarășa lui, alinarea și susținerea lui dintotdeauna — îl părăsise.

A înșurubat capacul stiloului, a pus deoparte caietul de schițe și telegrama în sertar, după care a coborât la parter.

Casa era cufundată în liniște, servitorii se odihneau în camerele lor. În timp ce străbătea coridoarele, s-a trezit evaluând prețul picturilor lui William Daniell atârnate pe pereți. Începuse să facă lucrul ăsta cu puțin timp în urmă — neputând să adoarmă, își alcătuia în minte o listă a tuturor operelor de artă din Wyndham Place, a bijuteriilor și podoabelor scumpe pe care le cumpărase de-a lungul anilor, încercând să-și dea seama cât de mult ar valora în cazul unei licitații Sotheby's.

Odată ajuns pe verandă, și-a pregătit un martini cu gheață și s-a așezat să-l bea la umbra pinului australian. Tocmai trecuse de amiază, acel moment al zilei când vântul care umflă valurile

părea să se fi transformat în însăși lumina fierbinte și arzătoare de afară, dar chiar și în potopul soarelui la zenit, frunzișul pinului australian părea deprimant, întunecos.

Gândurile i-au alunecat din nou spre umilitorul eșec cu Gerald. De vină e doar tensiunea, și-a spus, ba mai mult, se afla încă în convalescență. Gerald are dreptate — nenorocita de pisică se va furișa înapoi acasă atunci când va avea chef. Și la naiba cu munca — am să scriu când voi ajunge acasă.

Tocmai își termina băutura, când Lesley i s-a alăturat la umbra copacului. Era îmbrăcată într-o bluză din șifon verde-pal și o fustă galbenă. Și-a scos toca, în care erau înfipte câteva pene de egretă albă.

— Ți-ai aranjat părul? a întrebat el. Fermecător.

— Nu-ți scapă nimic, Willie. Voiam să te întreb — fratele meu ar vrea să-ți ia un interviu pentru *Penang Post*. Geoff este proprietarul ziarului.

— Un interviu?

— O, te deranjează, a zis ea posomorându-se. Înțeleg. Am să-i spun că nu te interesează. Doar că — și *te rog* să nu faci public lucrul ăsta — ziarul nu merge deloc bine, vezi tu…

Nu fi prost, s-a mustrat Willie. Un interviu ar ajuta la vânzarea cărților tale, mai ales a celei mai recente. Și numai Dumnezeu știe că trebuie să vinzi cât mai multe. Orice lucru, oricât de neînsemnat, te ajută.

— Aș fi… încântat să stau de vorbă cu el, a zis. Spune-i că va fi în exclusivitate.

— Foarte generos din partea ta. Geoff va fi teribil de entuziasmat. Ciocnim un pahar? a întrebat ea, arătând spre paharul lui.

— Nu-mi permit decât un singur pahar înainte de cină, atunci când lucrez.

— Muncești ca un hamal — credeam că ai venit aici pentru recuperare.

— Un scriitor nu… se oprește niciodată din scris.

Dar nu voia să vorbească despre munca lui.

— De cât timp sunteți căsătoriți?

— De cincisprezece ani. Am avut aniversarea chiar luna trecută.

— Felicitări.

Și-a spus că ar trebui să-l pună pe Gerald să le cumpere un cadou — nimic exorbitant, desigur.

— Robert avea patruzeci de ani când l-am cunoscut. S-a schimbat mult, nu-i așa? O, nu-i nevoie să minți, Willie — în ziua când ai venit, expresia de pe fața ta…

Alunecarea vântului printre crengi se împletea cu vuietul valurilor, încât cu greu puteai distinge zgomotul mării de cel al aerului.

— Cu toții ne-am schimbat. Vârsta. Boala. Războiul. Căsătoria, firește. Căsătoria schimbă un… bărbat.

— Nu atât de mult pe cât schimbă o femeie.

L-au privit pe Gerald ieșind din mare, cu trupul ud de apa sărată, sclipind în lumina soarelui.

— Unii bărbați nu se schimbă nici măcar după ce se căsătoresc, a continuat Lesley, fără să-și ia ochii de la Gerald, care traversa plaja pentru a se întinde la umbra cocotierilor. Tu te-ai schimbat?

Willie și-a cântărit răspunsul, încercând să-i dea forma pe care o dorea.

— În unele privințe… da.

Se bâlbâia mai tare decât de obicei.

— Și faptul că sunt… tată… m-a schimbat.

Ea l-a privit pieziș, iar arcuirea ironică a uneia dintre sprâncene îi dădea de înțeles că Lesley era perfect conștientă de faptul că nu-i răspunsese la întrebare. El și-a schimbat poziția picioarelor, scuturându-și înțepenirea din genunchi.

— Probabil că ți-e îngrozitor de dor de băieții tăi.

— Aș fi vrut să meargă la Victoria Institution, în Kuala Lumpur, dar Robert a ținut morțiș să-i trimită la vechea lui școală.

— Am urât școala-internat, a zis Willie, dregându-și vocea și încercând să scape de dezgustul care îi obtura gâtlejul. Bătăile… și abuzurile, sutele de reguli imbecile…

— Cel puțin părinții tăi nu erau nevoiți să traverseze jumătate de lume pentru a te vizita.

— Mama a murit pe când… aveam opt ani. Doi ani mai târziu, mi-am pierdut tatăl.

Buzele ei s-au deschis ușor, apoi s-au închis la loc; și-a dat pe spate o șuviță căzută pe frunte.

— Robert nu mi-a spus niciodată despre asta. Cine a avut grijă de tine?

— Am fost trimis să locuiesc la unchiul meu, în… Whitstable.

În timp ce vorbea, avea privirea ațintită asupra cocotierilor de pe plajă; păreau niște anemone-de-mare în bătaia curenților, se gândea.

— Era vicar. Unchiul… Henry și mătușa Sophie. Ea era nemțoaică. Nu aveau copii. Nu știau ce să facă cu mine, a pufnit el. Habar n-aveau.

— Erai singur la părinți?

El a scuturat din cap.

— Nu, dar așa m-am simțit. Cei doi frați ai mei erau deja la școală când… am apărut eu pe lume. Când m-am dus la unchiul… Henry, băieții de la școală râdeau de… accentul meu.

— Ce accent?

— M-am născut în Paris. Acolo am crescut. Acasă vorbeam franceza. Eram timid și… nu mă pricepeam la jocuri. Nu aveam prieteni. Citeam tot timpul.

Își amintea cum se strecura în așternutul mamei în fiecare dimineață și cum ea îl ținea în brațe. Niciodată nu mai simțise o asemenea căldură, nu mai trăise un asemenea sentiment de siguranță.

— Era țintuită la pat — mama, vreau să spun, a zis el. Avea… tuberculoză. Dar într-o dimineață a ieșit… din apartament și s-a dus la… un studio foto, la câteva străzi distanță.

S-a oprit o clipă, după care a continuat să tacă.

— Efortul acela a fost prea mult pentru ea. A murit o săptămână mai târziu.

— O, Willie… E îngrozitor…

— Fotografia din camera mea… este cea pe care mama a făcut-o în dimineața aceea. Voia să-mi amintesc de ea așa cum arăta. Îi era teamă să nu fie uitată.

— Cu toții vom fi uitați în cele din urmă. Asemenea valurilor oceanului, care nu lasă nicio urmă a existenței lor.

El a scuturat din cap.

— Vom fi amintiți prin poveștile noastre. Ce spunea poemul? Acela scris pe ușa ta? Despre o pasăre de munte care poartă un nume dincolo de nori. Ei bine, o poveste poate purta un nume dincolo de nori, chiar dincolo de timp.

Ea a încuviințat încet, ca și cum ar fi încercat să se convingă de adevărul cuvintelor lui.

— Cred că, într-un fel, ai dreptate — toți oamenii despre care ai scris în poveștile tale… lumea întreagă o va cunoaște pe Sadie Thompson ca târfă, dar, datorită ție, Willie, ea va trăi veșnic. Nu va fi uitată nicicând.

A fost surprins de fervoarea din vocea ei.

— Pare c-o invidiezi.

Colțurile gurii lui Lesley s-au arcuit în jos.

— Exasperant, nu crezi? Pentru a fi amintită, o femeie trebuie să fie ori regină, ori târfă. Dar de noi, cele care ducem vieți normale, banale, de noi cine își va mai aminti vreodată?

— Ai copii. Și ei sunt o formă de aducere aminte.

— Copiii? a întrebat ea, deloc impresionată. Ei au viețile lor; și-și vor lăsa propriile amprente, acoperindu-le pe ale noastre.

Vântul a făcut ca una dintre crengile joase ale copacului să-i atingă fața. Willie a prins-o și a tras-o spre el.

— Înțeleg de ce… malaysienii spun că seamănă cu cazuarul.

A frecat între degete frunzele tari, solzoase.

— Urâte, nu crezi? Nu seamănă cu frunzele de stejar, de arbore-de-ploaie sau de banian.

— Niciun copac nu e urât, Willie. Dar trebuie să spun că prefer numele folosit de malaysieni. Știai că ei îi spun „copacul șoptitor“?

— Serios? De ce?

— Se spune că, dacă stai sub un casuarina într-o noapte cu lună plină, îi poți auzi frunzele șoptindu-ți.

— Și ce ți-ar șopti?

— Viitorul și toate lucrurile pe care vrei să le știi.

— Adevărat?

Un zâmbet trist și fantomatic a traversat chipul lui Lesley, dispărând apoi ca spulberat de vânt.

— Nu l-am auzit niciodată spunându-mi ceva, a zis ea.

---

18 Țigară indoneziană.

Capitolul 6

Willie

Penang, 1921

Drumul de coastă de pe țărmul nordic al insulei era îngust și sinuos, trecând prin tuneluri formate de crengile coroanelor înalte ale copacilor. Ferigi dese și arbuști acopereau pantele abrupte din stânga lor; la dreapta, drumul era retezat de un povârniș care se prăvălea în marea stâncoasă. Lesley conducea, avându-l alături pe Willie; Robert și Gerald înțepeniseră pe bancheta din spate. Willie nu avea nicio problemă cu stilul ei de a conduce. Degetele ei — lungi și subțiri în mănușile roșii din piele de vițel — mânuiau volanul cu mișcări sigure. Și, spre deosebire de celelalte șoferițe pe care le cunoștea, nu se uita niciodată la el sau în oglinda retrovizoare, la ceilalți doi pasageri, în timp ce conducea, atrăgându-le atenția asupra vreunui sat pescăresc sau a vreunui templu ridicat pe malul mării. Treceau foarte puține mașini, dar ea își ținea ochii ațintiți asupra drumului care i se deschidea în față.

Din când în când, el îi arunca o privire cu coada ochiului. Nu era decât o altă femeie captivă într-o căsătorie nefericită, undeva la tropice. Instinctul îi spunea că avusese o aventură cu revoluționarul chinez, dar ar fi aflat dacă ar fi fost adevărat — așa ceva n-ar fi putut rămâne secret, pentru că, așa cum descoperise, bârfele îi afectau pe foarte mulți dintre locuitorii britanici ai Federației Malaya. Nu există lamă mai ascuțită decât limba omului.

La vreo patru kilometri distanță de Clubul de înot din Penang, Lesley a încetinit și a cotit brusc la dreapta, oprind în fața unei intrări impunătoare. Un gardian sikh cu pieptul lat i-a salutat în timp ce treceau printre stâlpii de granit, intrând pe o alee ce urca lin printre pajiști întinse, spre conacul de pe coama dealului.

Istana era vopsită în alb, fațada fiindu-i împodobită de o colonadă dorică cu un fronton impozant. Willie găsea că seamănă mai curând cu Partenonul decât cu un palat malaysian.

Au încredințat automobilul unui valet aflat în fața intrării, iar unul dintre servitori i-a condus într-un vestibul. Podeaua de marmură în carouri îi dădea lui Willie senzația că ei ar fi fost piesele rămase pe tablă dintr-un joc de șah abandonat. Acorduri difuze de jazz se auzeau de undeva din interiorul casei. Willie s-a răsucit încet pe călcâie, privind tablourile atârnate de panourile din lemn de stejar care căptușeau zidurile ce se înălțau până la scara întunecoasă care ducea spre o galerie pătrată — tapiserii înfățișând scene de vânătoare medievale și portrete ale unor bărbați venerabili așezați în fotolii de piele, privind cu încredere spre un orizont îndepărtat. Se simțea dezamăgit — fervoarea cu care Lesley lăudase locul îl făcuse să se aștepte la mult mai mult, însă totul arăta ca orice mare conac din Anglia. Era pe punctul de a-i mărturisi acest lucru lui Lesley, când un bărbat înalt și bine făcut a dat năvală în foaier, traversând din câțiva pași podeaua de marmură. Avea în jur de cincizeci de ani, ochi albaștri și părul scurt, grizonant. Trăsăturile îi păreau ciudat de familiare lui Willie, care și-a dat imediat seama că-i aminteau de chipurile înfățișate în tablourile de pe pereți.

— Bine ai venit, Willie, bine ai venit. Eu sunt Noel, a zis bărbatul, scuturându-i mâna. Robert, cât de mult mă bucur că ai venit. E minunat să te văd, absolut minunat. Bine ai venit, Gerald.

A sărutat-o pe Lesley pe obraji, cu multă afecțiune.

— Arăți splendid, ca întotdeauna, draga mea, a zis el, făcând un pas în spate. Îți fac turul casei puțin mai târziu, Willie, când ți-i voi prezenta și pe copiii mei, dar deocamdată lumea e nerăbdătoare să te cunoască.

I-a condus de-a lungul unor coridoare ai căror pereți erau lambrisați cu lemn de tec, pentru a ajunge pe o terasă din spatele casei. Willie a scos un murmur de apreciere văzând marea desfășurându-se dinaintea ochilor lui, neîngrădită.

Trupa de jazz de pe scena joasă din lemn s-a stins în tăcere; discuțiile și râsetele zgomotoase s-au potolit. Probabil cam o sută de oameni se înghesuiau pe peluză, după aprecierea lui Willie, europeni și câțiva asiatici, femeile strălucind în rochii de seară din mătase și catifea, în timp ce bărbații, ca și el, Gerald și Robert, purtau omniprezentele ținute negre. Chelneri cu tăvi încărcate de pahare traversau peluza dintr-o parte în alta; servitorii umpleau platourile cu mâncare de pe mesele lungi. Într-un colț al grădinii, o echipă de malaysieni transpirați stăteau aplecați deasupra unui grătar lung, întorcând sute de frigărui pe cărbunii încinși și ungându-le încontinuu cu crenguțe de lămâiță înmuiate în ulei. Aroma dulce a fumului plutea pe deasupra peluzei, răscolind măruntaiele lui Willie.

— Întregul Penang a venit să se închine dinaintea ta, Willie, i-a șoptit Robert la ureche.

— Dragii mei prieteni, s-a adresat Noel mulțimii cu gravitatea unui senator roman, oaspetele nostru de onoare — domnul Somerset Maugham!

Uralele și aplauzele au răsunat de pretutindeni. Willie a zâmbit, și-a lipit palma de abdomen și a făcut o scurtă plecăciune. Noel i-a condus asemenea unui păstor pe scări în jos, spre grădină, unde au fost imediat înconjurați de oaspeți. Robert radia de fiecare dată când Willie spunea cuiva că erau prieteni vechi. Bărbați și femei se înghesuiau în jurul lui, spunându-i cât de mult le plăceau cărțile sale. Mulți dintre ei țineau morțiș să-l informeze cât de mult îi scandalizase „Ploaia“. Cel puțin ultima lui carte se vindea bine, chiar și aici, în Est.

La un moment dat, în timpul serii, Willie a observat că Lesley dispăruse din micul lor grup. A scrutat mulțimea din jur, dar nu era nicăieri.

Curenții petrecerii îl purtau prin grădină. Când a observat că Robert dădea semne de oboseală, i-a șoptit lui Gerald la ureche:

— Așază-l undeva și dă-i ceva de băut.

Efortul de a fi fermecător și amuzant era istovitor. Bâlbâiala îi devenea tot mai pronunțată. S-a scuzat față de Noel, pretextând că are nevoie să meargă la toaletă. Acesta a pocnit din degete spre

un servitor care tocmai trecea pe lângă ei, ordonându-i să-l conducă pe Willie până în casă.

După ce a ieșit din baie, s-a plimbat prin casă, admirând tablourile de pe pereți. Un râset feminin ce se rostogolea pe unul dintre culoare l-a făcut să intre în cea mai apropiată încăpere. A închis ușile fără zgomot, iar când s-a întors, nu s-a putut abține să scoată un chicot la vederea pereților acoperiți cu rafturi întregi de cărți — printr-un soi de instinct de localizare, reușise să-și găsească refugiu într-o bibliotecă.

În mijlocul încăperii trona o masă mare, din lemn de nuc, scăldată în lumina soarelui de seară care pătrundea prin ferestrele înalte. Cărțile lui erau așezate pe masă, în două teancuri ordonate. Va fi rugat, fără îndoială, să le semneze pe fiecare în parte, înainte de sfârșitul petrecerii.

A ocolit masa, în drumul său spre ferestre. Privind în jos, spre grădină, i-a căutat pe Gerald și pe Robert prin mulțime; i-a văzut la bar — vechiul lui prieten își lăsase capul pe spate, râzând în hohote la ceea ce-i spunea Gerald, fără îndoială, una dintre inepuizabilele lui glume obscene.

Sunetele petrecerii păreau să plutească spre el din largul mării. Privirea lui Willie a trecut peste micile grupuri de invitați, oprindu-se în cele din urmă asupra lui Lesley. Stătea în picioare, lângă balustrada din piatră de la capătul grădinii. Ținea paharul de șampanie la buze, dar nu sorbea din el. Trupul îi era complet nemișcat.

Atenția îi era concentrată asupra unui chinez în vârstă, care cobora încet, cu mișcări rigide, treptele de granit. Imediat ce bărbatul s-a făcut nevăzut, și-a pus paharul pe balustradă și s-a strecurat prin mulțime. Odată ajunsă în capătul scării, a ezitat, mângâind cu degetele ornamentele din piatră. Apoi, ridicându-și puțin, de la șolduri, poalele rochiei, a coborât treptele.

— Aici erai, Willie! a strigat Noel din spatele lui. Credeam că te-ai rătăcit.

Willie s-a întors, îndepărtându-se de fereastră.

— Scara de la capătul grădinii — duce spre… plajă?

— Undeva la jumătatea drumului e o cărare ce înconjoară stânca și duce la un alt rând de trepte. Acelea dau direct în micul nostru golf. Ești binevenit să înoți acolo oricând, Willie. Apa e limpede ca ginul, a zis el și și-a întins brațul spre oaspetele său. Vino, amice — nu te ascunde tocmai acum —, toată lumea e nerăbdătoare să stea de vorbă cu tine.

Compunându-și o expresie de interes politicos, Willie i-a permis gazdei să-l conducă înapoi la petrecere.

A reușit să scape din nou, când Noel a fost distras de unul dintre prietenii săi. A traversat grădina, dând din cap spre oamenii care doreau să stea de vorbă cu el, evitând să se lase reținut. A coborât aceleași trepte de granit pe care le coborâse Lesley și și-a continuat drumul de-a lungul potecii înguste. Nu după mult timp, a ajuns la un ponton de lemn. Lesley stătea sprijinită de balustradă. L-a privit în timp ce se apropia și se așeza lângă ea.

— Legiunea de admiratori te-a scăpat din gheare? Unde e Robert?

— Dă pe gât câteva… pahare cu prietenii. Nu-ți face griji — Gerald a primit ordine stricte să aibă grijă de el.

— Dacă tot ești aici… vrei să semnezi asta?

I-a întins cartea pe care o ținea în mână.

Era, a văzut Willie, un exemplar din *A tremurat o frunză*.

— E pentru bătrânul chinez pe care l-ai urmat aici puțin mai devreme?

Ea l-a țintuit cu privirea.

— E pentru fiul său. Ești scriitorul lui preferat.

Willie și-a scos stiloul și i-a desfăcut capacul.

— Cum îl cheamă?

— Pentru…

Vocea ei s-a stins.

— N-am întrebat cum îl cheamă. Scrie doar „Bine ai venit acasă“…

Stiloul a plutit pe deasupra paginii, cu penița de aur strălucind în soare.

— De unde anume se întoarce acasă?

— E în China.

— China e un loc mare.

— Semnează pur și simplu nenorocita asta de carte, Willie!

S-a uitat la ea. Ea l-a privit cu răceală.

A mâzgălit dedicația și s-a semnat. A suflat apoi cu delicatețe peste foaia de hârtie, după care i-a înapoiat cartea. Ea s-a uitat la semnătură și a închis-o.

— Fiul lui a plecat din Penang în urmă cu mulți ani, ca să se alăture luptei lui Sun Yat-sen, a zis ea.

E curios, s-a gândit Willie, felul în care numele acestui chinez continua să se rostogolească de pe buzele ei.

— Îmi aduci aminte de el, a continuat Lesley. Am simțit asta din clipa în care te-am văzut.

— În ce fel?

— Preocuparea exagerată pentru modul în care te îmbraci, a zis, lovindu-și ușor cu degetele pielea de deasupra buzei. Mustața perfect îngrijită. Impresia dezamăgitor de dezinteresată pe care o lași atunci când îi observi pe oameni cu coada ochiului.

Lesley s-a lăsat puțin pe spate și l-a măsurat din cap până-n picioare.

— Ai și cam aceeași constituție.

Apoi i-a venit un nou gând.

— Mai sunteți și medici amândoi. Destul de ciudat…

— Este prima dată când sunt comparat cu un chinez.

Au privit împreună valurile care se rostogoleau pe suprafața mării. Începea să înțeleagă refuzul ei de a părăsi insula.

— Mereu am visat ca într-o zi să am un loc cu o asemenea priveliște, a spus Willie. O vilă micuță, cu vedere la mare. Undeva în sudul Franței sau pe… una dintre insulele grecești. Cu o piscină scânteietoare și grădini cu plante aromatice și… lămâi.

— O casă de vacanță drăguță.

El a încuviințat din cap.

— M-aș muta acolo pentru totdeauna. Aș scrie, aș deveni bătrân și arțăgos în vila aia, înconjurat de cărțile și de… tablourile mele.

A zâmbit.

— V-aș invita pe tine și pe Robert să veniți să stați cu mine.

— Ce te împiedică s-o cumperi? Ești deja unul dintre cei mai bogați scriitori din lume, nu-i așa?

Era conștient că zâmbetul începea să i se destrame de pe buze. A privit spre mare, dincolo de balustradă. Departe, sub ei, valuri albe și cremoase înspumau țărmul. A arătat spre un ostrov aflat la vreo opt sute de metri depărtare de mal, pustiu, în afară de un grup de copaci măturați de vânt.

— Pare suficient de aproape încât să înoți până acolo, nu-i așa? Locuiește cineva pe insulă?

— Ar trebui să-l întrebi pe Noel, a răspuns ea. E proprietatea lui. E posibil să-ți poți construi o colibă acolo. Ar fi locul perfect în care să scrii, nu-i așa? Departe de lume, având drept companie doar gândurile și cuvintele tale.

Era într-adevăr tentant — cât ar fi vrut să scape de încurcătura financiară care-l aștepta la întoarcerea acasă! —, însă Gerald ar fi urât fiecare clipă petrecută în locul ăla.

— Apusul privit de acolo îți taie pur și simplu respirația, a continuat Lesley. Vei avea un rezervor nesecat de inspirație pentru a-l descrie.

Mai multe găi se roteau pe deasupra insulei.

— Îți voi mărturisi acum ceva ce n-am mai spus niciodată nimănui — și voi nega, în cazul în care vei… duce vorba mai departe.

Ea s-a aplecat ușor către el.

— Mă pricep la păstrat secrete.

El a încuviințat încet, fără să-și ia ochii de la ea.

— Asta s-a întâmplat acum… să zicem, opt sau nouă ani, a spus el. Mă plimbam pe o stradă, într-o seară de toamnă — tocmai luasem cina la Garrick împreună cu agentul meu, o cină lungă și tămâiată, în timpul căreia am fost informat că primele mele trei piese avuseseră atât de mult succes, încât nu aveam să mai fiu niciodată nevoit să-mi fac griji din pricina banilor.

S-a oprit, simțind că bâlbâiala aștepta să se năpustească asupra lui.

— Mă plimbam pe stradă, a repetat el, soarele apunea, iar culorile cerului erau pur și simplu extraordinare. M-am oprit, cu privirea ațintită asupra cerului. Mă holbam pur și simplu la el. Și singurul lucru la care mă puteam gândi în clipa aceea…

S-a oprit, zâmbind la amintirea acelei clipe.

— Pentru Dumnezeu, Willie, nu mă mai ține așa…

— M-am gândit, a spus el, rostind fiecare cuvânt cu atenție, într-o propoziție clară, fără cusur, „Slavă Domnului că nu voi mai fi nicicând nevoit să descriu un apus de soare.“

Ea l-a privit insistent, în timp ce un șanț puțin adânc se contura între sprâncenele ei. Apoi a izbucnit într-un râs nestăvilit. Poate că de vină era doar lumina care-i aluneca pe chip și îi aprindea un foc în privire, însă Willie a văzut-o deodată ca pe o ființă clocotind de viață. Pentru prima dată de la sosirea în Penang, înțelegea de ce Robert fusese atras de ea.

— În momentul acela mi-am jurat: „Nu voi mai scrie niciodată vreo carte“, a continuat el, „îmi voi dedica… întreaga viață scrierii de piese de teatru“.

Râsul ei s-a domolit, transformându-se într-un zâmbet. A ridicat dintr-o sprânceană și a fluturat exemplarul din *A tremurat o frunză*.

— Oh, da, ei bine… Îmi face încă plăcere să scriu povești.

— Ca să nu mai vorbim de banii pe care-i câștigi de pe urma lor.

— Știi ce… sunt, de fapt, banii? Sunt al șaselea simț. Dacă nu-l ai, nu poți… profita la maximum de celelalte cinci.

Și-a aprins o țigară și i-a întins și ei una. Ea a luat portțigaretul de argint din mâna lui și l-a răsucit în palmă, mângâind pietrele prețioase roșii, incrustate pe capac. Le-a examinat cu mai multă atenție.

— Dumnezeule, astea nu sunt *rubine*, nu-i așa?

— La naiba, chiar… sper că sunt. Sylvia — Rani Brooke — mi l-a dat înainte să plecăm din Kuching.

A cântărit cutiuța în palmă, întrebându-se cât de mult ar lua pe ea la Sotheby's. Îl durea gândul că ar putea fi nevoit să se despartă de ea.

— I-a aparținut lui James Brooke.

— Acesta chiar e un om despre care să scrii — rajahul Brooke și familia lui, a zis Lesley.

— N-ar fi o poveste interesantă…

Ochii ei s-au deschis și mai tare, neîncrezători.

— James Brooke a întemeiat singura familie regală europeană din Orient, iar familia aceasta se află în continuare pe tron, după șaptezeci de ani. Viața lui trebuie să fi fost plină de aventuri și escapade.

— *A fost* o viață plină de evenimente — dar i-a lipsit un element esențial.

— Și anume?

— E destul de simplu, de fapt. Viața lui amoroasă n-a avut nimic interesant. Iar o poveste fără dragoste… ei bine, nu funcționează.

— Nu s-a căsătorit niciodată, nu-i așa?

Un zâmbet viclean, de cunoscător, a arcuit buzele lui Lesley.

— Nici n-am auzit să fi existat vreo femeie în viața lui.

Nu se căsătorise niciodată, iar tronul, din câte își amintea Willie, fusese moștenit după moartea lui Brooke de către nepotul său.

— Deci toate poveștile care sunt scrise, a întrebat Lesley, trebuie să fie despre iubire?

— Gândește-te la toate cărțile pe care ți le poți aminti, la toate poveștile care și-au făcut loc… în inima ta — în definitiv, nu sunt toate despre iubire?

A permis vorbelor lui să i se rostogolească o vreme în gânduri.

— Deci, a rostit ea în cele din urmă, o viață fără iubire este o viață despre care nu merită să scrii? Nu știu dacă asta face din tine un cinic sau un romantic.

El și-a aruncat țigara dincolo de balustradă.

— N-am fost niciodată… acuzat de romantism.

— Poate că a *iubit* pe cineva, dar n-a putut povesti nimănui despre asta, a zis ea. Să iubești și să fii iubit, dar cu toate acestea să nu poți spune nimănui. Și fiecare urmă a acestei iubiri să dispară odată cu tine.

Willie era emoționat de durerea din ochii ei.

— Nimeni nu va ști că a existat vreodată, că ți-a oferit atât de multă bucurie, a continuat ea, poate singura bucurie pe care ai trăit-o de-a lungul întregii vieți.

Melancolia ei era contagioasă. Oare va ști vreodată cineva cât de mult însemnase Gerald pentru el? Oare conta în vreun fel?

Ochii lui Lesley au căzut pe cartea din mâna ei.

— Spui că scrii despre dragoste, Willie, și cu toate acestea poveștile tale sunt despre căsnicii nefericite și relații adultere.

Vorbise încet, dar cuvintele ei îl atinseseră.

— Nu scriu doar despre adulter — scriu despre slăbiciunea umană care face posibile aceste căsătorii nefericite, despre lașitate, frică, egoism, mândrie, ipocrizie… Toate aceste emoții se reunesc… în iubire, să știi.

— Ei bine, probabil că te simți ca un zeu, așezat într-o poziție de judecător asupra oamenilor pe care îi pui în cărțile tale.

— Sunt ultimul om din lume care i-ar putea judeca pe ceilalți, Lesley, a zis el încet.

Găile se roteau în continuare pe deasupra insuliței. Marea șifonată avea milioane de cute mereu schimbătoare. Au privit în tăcere soarele alunecând dincolo de linia orizontului, doi martori ai ultimei gene de lumină părăsind cerul, părăsind lumea.

Capitolul 7

Lesley

Penang, 1921

Către lăsarea serii, după ce oaspeții au plecat, Noel ne-a arătat casa, încheind turul în biblioteca în care volumele lui Willie — începând cu *Liza din mahalaua Lambeth* și încheind cu *A tremurat o frunză* — așteptau pe masă. Willie l-a onorat pe Noel, semnând fiecare carte în parte.

Robert se simțise foarte bine la petrecere — faptul că era vechiul prieten al lui Somerset Maugham îl făcuse foarte popular —, așa că a turuit încontinuu despre cele întâmplate în cursul serii, în timp ce Gerald ne conducea acasă. Așezată pe bancheta din spate a mașinii, priveam în gol, spre întunericul de afară, purtată de curenții amintirilor mele.

Gerald ne-a lăsat în fața ușii de la intrare, după care a pornit-o în goană spre oraș. Willie l-a ajutat pe Robert, nesigur pe picioare, să ajungă în camera lui, în timp ce eu am făcut un tur al casei, închizând ușile și ferestrele. În cea mai mare parte a serii petrecute la Istana îl însoțisem pe Willie, cu un zâmbet încremenit pe buze, așa încât m-am simțit ușurată în clipa când am pășit, în cele din urmă, în dormitorul meu și am închis ușa după mine.

Unul dintre servitori îmi lăsase un bilet pe măsuța de toaletă. Era de la Geoff, care mă informa că nu reușise să facă rost de adresa lui Sun Yat-sen. Am mototolit hârtia și am aruncat-o.

M-am schimbat și m-am băgat în pat, sprijinindu-mă de perne. Un fluture de noapte mare și palid a zburat în jurul camerei, după care a aterizat pe marginea abajurului, proiectându-și umbra pe perete. Am întins brațul, gândindu-mă să-l alung, dar mâna mi-a fost oprită de o voce care mi-a răsunat în minte. *Sunt*

sufletele celor pe care i-am iubit cândva și care vin să vegheze asupra noastră.

Am ridicat exemplarul lui Loh din *A tremurat o frunză* și l-am deschis la pagina de titlu. Degetele mele au pipăit dedicația șerpuitoare, asemenea unui păianjen, a lui Willie. Reluam în minte conversația pe care o purtasem mai devreme cu bătrânul chinez.

Noel i-a invitat întotdeauna la petrecerile lui pe cei mai de seamă reprezentanți ai comunităților locale, iar prezența lui Willie acolo avea să fie, fără îndoială, irezistibilă. Eram sigură că-l voi întâlni pe Loh Swee Tiong la petrecere — chiar dacă, în ultimii ani, numele bătrânului filantrop nu mai apăruse în paginile ziarelor. Nu mi-am luat ochii de la el încă din clipa când am ajuns la Istana, iar în timp ce Noel îi prezenta pe oaspeți lui Willie, am rămas intenționat în urmă. Cu prima ocazie, m-am strecurat prin mulțime, căutându-l pe Loh. Trebuie să fie aici, mi-am zis în timp ce priveam fețele din jurul meu. *Trebuie* să fie.

Nu l-am văzut și tocmai mă resemnam la gândul că nu era acolo, când, prin mulțime, l-am zărit pentru o clipă. Mi-am croit drum printre oaspeți și l-am găsit stând de vorbă cu un cuplu de indieni. Știam că era probabil bătrân de-acum, dar îmbătrânise chiar mai mult decât mă așteptasem; era tras la față și avea obrajii scofâlciți. Am luat un pahar cu șampanie de pe tava unui servitor care a trecut pe lângă mine și am așteptat. Muzicienii au atacat o altă melodie veselă, însă nu eram atentă la ce cântau. Începusem să-mi pierd răbdarea, când, în cele din urmă, cuplul de indieni s-a îndepărtat. Loh și-a întins gâtul și a cercetat terasa, căutând pe cineva, probabil pe soția lui. Tocmai mă pregăteam să merg să stau de vorbă cu el, când, cu mișcările ezitante ale omului care se teme să nu cadă, și-a croit drum pe scări în jos.

Minutele treceau cu repeziciune. În cele din urmă, am lăsat paharul din mână și l-am urmat. Ajunsă la capătul scărilor, am luat-o pe cărare, ocolind promontoriul. Muzica de la petrecere se estompa pe măsură ce mă îndepărtam de casă, până când nu s-au mai auzit decât vântul biciuitor și valurile de dedesubt. Am trecut pe lângă o scară abruptă, ale cărei trepte din lemn duceau direct

spre plajă, dar eram sigură că bătrânul nu le-ar fi încercat. Am continuat să merg și în curând am ajuns la un ponton de lemn. Bătrânul era acolo, privind în zare. Simțindu-mi prezența, s-a răsucit puțin către mine și mi-a făcut un semn politicos din cap.

— Bună seara, domnule Loh, am zis, după care am continuat repede: Nu ne-am mai întâlnit până acum. Numele meu e Lesley, sunt soția lui Robert Hamlyn.

— Hamlyn… inginerul?

— Avocatul. De la George Town Chambers.

Am arătat apoi spre cartea din mâna lui.

— Și dumneavoastră ați venit să-l cunoașteți pe Willie Maugham?

— Speram să-mi dea un autograf pe cartea aceasta — mi-a arătat coperta, *A tremurat o frunză* —, dar nu m-am putut apropia de el.

— Vă plac cărțile lui?

— De fapt, e pentru fiul meu.

Un zâmbet trist i-a schimonosit fața.

— Somerset Maugham e scriitorul lui preferat. De fiecare dată când apare o nouă carte de-ale lui, cumpăr un exemplar și-l păstrez pentru el. Pentru ziua când va reveni acasă.

Zâmbetul i s-a scorojit, lăsând pe chipul lui doar un rest de tristețe, care-i păta fața.

— Unde e acum? am întrebat.

— L-a urmat pe doctorul Sun Yat-sen în China, în urmă cu câțiva ani.

A fost atât de simplu; nici măcar n-a fost nevoie să duc discuția în direcția pe care o doream.

— Și cum e? Ce vești ați mai primit?

— Despre doctorul Sun?

Era, cu certitudine, ultima întrebare la care s-ar fi așteptat din partea mea.

— E foarte bolnav, din câte mi s-a spus.

Am făcut un pas ezitant în direcția lui.

— Ce s-a întâmplat cu el?

— Ficatul, din câte se zvonește. Se zice că ar mai avea de trăit doar un an — cel mult doi, dacă are noroc. N-ați auzit nimic despre asta până acum?

— Ziarele englezești sunt prea puțin interesate de el sau de ceea ce se întâmplă în China, domnule Loh.

— Dar dumneavoastră îl cunoașteți? Nu mulți dintre englezii de-aici pot spune asta.

— Eu și soțul meu l-am cunoscut, am zis. Ne-am împrietenit cât a stat în Penang.

— Asta s-a întâmplat demult. Și cu toate acestea încă vă amintiți de el.

A încuviințat lung din cap, în timp ce chipul i s-a luminat de un zâmbet plin de înțeles.

— Încă vă gândiți la el.

Am refuzat să-mi feresc privirea.

— E un om remarcabil.

— Multă lume ar fi de acord cu asta.

— Dar nu și dumneavoastră.

— Mi-a furat fiul, doamnă Hamlyn. Ne-a furat fiii și fiicele.

Fața bătrânului s-a înăsprit, ca și cum ar fi fost cioplită în granit.

— Mi-aș dori ca omul acela să nu fi pus niciodată piciorul în Penang.

— Dar ați donat bani pentru partidul lui, am zis, ați fost unul dintre cei mai mari sponsori ai Tongmenghui.

— Bani? E ușor să dai bani, doamnă Hamlyn. Mi-aș da toți banii, până la ultima lețcaie, numai ca fiul meu să se întoarcă acasă teafăr și nevătămat, ca nepoata mea să aibă din nou un tată.

Vocea i s-a fisurat.

— Aș da tot ce am, numai să știu că e încă în viață.

— N-ați mai primit vești de la el?

Părea dintr-odată fragil, ca și cum eșafodajul care-l ținuse până atunci în picioare ar fi cedat la încheieturi.

— De doi ani n-am mai primit nicio veste de la el. Nimic. Nici o scrisoare. Nici măcar un cuvânt.

Aș fi vrut să întind mâna și să-i ating brațul, să-i alin durerea, dar m-am abținut.

— L-ați întrebat pe doctorul Sun?

— Contactele mele din China nu știu unde se află doctorul Sun. Tot ce pot să-mi spună este că se mută încontinuu dintr-o parte în alta — din câte se pare, au existat mai multe tentative de a-l ucide.

Trupul bătrânului părea să se frângă.

— Chiar și așa, sper că fiul meu îi e aproape — probabil că e cel mai sigur loc în care s-ar putea afla acum.

Loh și-a scos ceasul de buzunar și l-a dus în dreptul ochilor mijiți.

— Trebuie să plec acasă. Soția mea e foarte bolnavă, dar a insistat să vin, să-i cer domnului Maugham să ne semneze cartea. Va fi foarte tristă din cauză că n-am reușit.

— Dați-mi-o mie, am zis și am întins mâna. Am să-l rog eu s-o semneze.

— N-aș vrea să vă deranjez, doamnă Hamlyn…

— Nu-i niciun deranj. Willie locuiește la noi.

Loh nu s-a opus în clipa în care i-am luat cu delicatețe cartea din mână.

— V-o aduc eu acasă.

— Știți unde locuim?

— Care om din Penang nu știe, domnule Loh? Fiul dumneavoastră se va întoarce curând, sunt sigură de asta, iar atunci va avea de recuperat noile cărți ale lui Willie.

Ochii lui s-au trezit dintr-odată la viață, iar privirea i-a devenit pătrunzătoare.

— Banii pe care i-am donat pentru Tongmenghui, doamnă Hamlyn, asta e o chestiune care n-a fost niciodată făcută publică, nu s-a scris niciodată despre asta în ziare. Aceasta a fost condiția pe care am pus-o doctorului Sun. Mă întreb… cum de ați aflat dumneavoastră despre asta?

N-a așteptat răspunsul meu — m-a salutat cu o mișcare a capului și a plecat. L-am privit până a dispărut din raza mea vizuală, iar cărarea era din nou pustie.

Mi-am schimbat poziția în pat, privind umbrele de deasupra mea. După un timp, m-am ridicat și m-am dus la fereastră. Luna se sufoca printre nori, iar marea era iritată, agitată de curenții neliniștiți ai adâncurilor.

Mi-am pus halatul de casă și am coborât la parter, cu exemplarul din *A tremurat o frunză* în mână. Intenționasem să merg în bibliotecă, dar o fantă palidă de lumină m-a atras către salon. Willie ședea tolănit în fotoliul său, citind la lumina unei veioze. Și-a ridicat ochii din pagină în clipa când m-am așezat în fața lui.

— Nici tu nu poți să dormi? a întrebat, mijind ochii spre cartea din mâna mea. Ei bine, unii dintre criticii mei ar spune că ai ales cel mai bun… somnifer.

Mi-a arătat cartea pe care o citea: *A Man of the Southern Seas*.

— E bună de ceva? am întrebat.

— Bine scrisă, dacă nu ai mari pretenții. Dar n-a reușit încă să mă adoarmă.

— Fratele meu e chiar mândru de cartea asta, să știi.

A verificat numele autorului pe copertă.

— Geoffrey Crosby e fratele tău?

— Exact tipul care e atât de nerăbdător să-ți ia un interviu, am răspuns, zâmbind. Nu-ți face griji — n-am să-i spun ce-ai zis.

— Te rog… Ultimul lucru de care am nevoie acum e un… articol otrăvit din partea cuiva dornic să-mi… înfigă un topor în… spinare.

Descurajarea din vocea lui nu părea să-l caracterizeze.

— Pari cumva reținut de când ai ajuns aici, am continuat. Ce anume te supără?

Fața i s-a golit de orice expresie.

— Absolut nimic.

O clipă mai târziu, a părut să cedeze.

— Doar câteva vești nedorite… de la avocații mei. Am făcut o, ah, o investiție… neinspirată. Nimic serios, dar va trebui să mai scot o carte, cât mai curând… posibil.

În mod evident, era mai îngrijorat decât lăsa să se vadă.

— Deci de *asta* te-ai legat cu lanțuri de birou în fiecare zi. Câte povești ai scris până acum?

— Vreo două…

Ochii i-au alunecat pe cartea din poala mea.

— Dar niciuna nu se ridică la nivelul „Ploii“, am zis.

O expresie îndurerată i-a traversat chipul.

— Dar probabil ai adunat un adevărat tezaur de povești de-a lungul călătoriilor tale.

— Nu-i chiar atât de simplu să mergi într-un loc și să „aduni“ pur și simplu povești, a răspuns Willie. Povestea e cea care trebuie să *ceară* să fie pusă pe hârtie. În privința celor… mai bune povești ale mele, am simțit mereu că nu sunt decât… un biet canal de comunicare.

Am încuviințat încet.

— Asemenea unui pianist, am spus. Muzica nu vine din tine, ci curge prin tine.

— Exact așa.

I-am arătat pagina de titlu din *A tremurat o frunză*.

— Simbolul ăsta ciudat, pe care-l pui pe cărțile tale, am zis, ce *e*?

— Se numește *hamsa*. E un simbol maur, menit să alunge… deochiul, a răspuns el. Reprezintă o sabie care despică… întunericul pentru a lăsa lumina să pătrundă.

Hamsa. Am savurat în tăcere cuvântul acela ciudat, o inspirație scurtă urmată de o capitulare lungă a aerului.

— Mereu mi s-a părut că seamănă cu un pin australian — linia aceea lungă, care coboară chiar din mijloc, reprezintă trunchiul, iar cele două linii curbe de deasupra simbolizează conturul coroanei.

— Cred că ai dreptate, mă gândesc acum, dacă tot ai adus vorba, a zis Willie ridicând din umeri. Vedem ceea ce vrem să vedem.

— Cum ai dat peste această *hamsa*?

— A fost a tatălui meu…. el a văzut-o în Africa de Nord. După moartea mamei, a hotărât să-și construiască o casă de vară pe… malul Senei, la câțiva kilometri de Paris. În fiecare duminică mă

ducea să vedem în ce stadiu erau lucrările. Avea același simbol gravat pe… ferestre.

Amintirea îi înmuiase vocea.

— Plimbările acelea cu barca pe fluviu, în diminețile încremenite și cețoase, erau singurele momente pe care le petreceam împreună singuri, văduvul îndoliat și fiul îndurerat. Dar n-am petrecut nici măcar… o noapte în casa aceea.

— De ce nu?

— A murit la scurt timp… după terminarea casei. Însă din clipa aceea am adoptat *hamsa* drept propriul meu… simbol.

Privirea lui s-a îndreptat spre pianul cufundat pe jumătate în umbră.

— Vrei să ne cânți ceva?

Nu mai atinsesem de multă vreme pianul, dar m-am ridicat și m-am apropiat de el. Scaunul a gemut discret în clipa când m-am așezat. Am deschis capacul și mi-am flexat de câteva ori degetele deasupra clapelor. Am început să mângâi notele introductive ale unei nocturne de Chopin. Degetele îmi tremurau, dar am devenit din ce în ce mai sigură pe măsură ce cântam. Am ratat câteva note ici, am introdus câteva colo, dar Willie m-a aplaudat încet la final — mai mult din politețe, știam, decât pentru insipida mea reprezentație.

Umerii îmi urcau și coborau în ritmul respirației mele prelungi, rostogolite, în timp ce mă deschideam în fața încremenirii, a tăcerii tuturor acelor ani lungi, lungi, până când m-a umplut cu totul. Apoi, aproape fără a fi conștientă de propria-mi ființă, am apăsat o clapă, încă una, și încă una. Notele timide s-au țesut apoi în panglica unei melodii simple, tânguitoare. Pianul nu mai fusese folosit de foarte multă vreme, iar muzica, tulburătoare și tristă, părea înregistrată pe un disc vechi și zgâriat. Am interpretat melodia până la capăt. N-am ratat nicio notă, nici măcar o singură dată.

De data asta Willie n-a mai aplaudat. Vocea lui, pe care am auzit-o plutindu-mi peste umăr, era subjugată.

— Ce-a fost asta?

— Reynaldo Hahn, am spus, cu privirea ațintită asupra clapelor. *L'heure exquise*.

— După poezia lui Verlaine?

M-am răsucit încet, ca să-l pot privi. Fața îi era scăldată în lumină, restul trupului său fiind cufundat în umbră.

— O știi? am întrebat.

— Când eram tânăr… oh, acum o sută de ani… aveam obiceiul să… hălăduiesc pe dealuri cu o carte cu poezii de-ale lui. Asta, dacă îmi amintesc bine, era din volumul *La bonne chanson*.

A închis ochii și, cu o voce fermă, fără să se bâlbâie nici măcar o singură dată, a început să recite:

La lune blanche
Luit dans les bois;
De chaque branche
Part une voix
Sous la ramée…

O bien-aimée.

L'étang reflète,
Profond miroir,
La silhouette
Du saule noir
Où le vent pleure…

Rêvons, c'est l'heure.

Un vaste et tendre
Apaisement
Semble descendre
Du firmament
Que l'astre irise…

C'est l'heure exquise.

Ultimul cuvânt a șuierat pe buzele lui, evaporându-se în umbră, după care ochii i s-au redeschis încet.

Tăcerea din jurul nostru, însăși țesătura nopții, toate păreau mai dense. Până și valurile, care luptau cu marginile uscatului încă de la începutul lumii, păreau să fi devenit stană de piatră. Pe coridor, inima îngreunată a ceasului bunicului continua să bată, la fel de impasibil precum un călugăr bătrân care-și rostogolește mătăniile pe firul lor infinit.

— Unde anume începe o poveste, Willie? am întrebat.

Nu mi-a răspuns nimic o vreme. Apoi și-a schimbat poziția în scaun.

— Unde începe valul oceanului? a zis el. Unde anume formează o cută pe pielea apei, pentru a se umfla apoi și a se extinde, năpustindu-se asupra malului?

— Vreau să-ți spun o poveste, Willie, am spus.

Da, a răspuns. Împărtășește-i povestea ta. Dă-i voie s-o scrie. Lasă lumea întreagă s-o cunoască.

Melodia pe care o cântasem mai devreme părea să plutească în continuare în aerul dintre noi, această muzică ce nu cunoștea începutul și sfârșitul; o muzică a timpului.

CARTEA A DOUA

Capitolul 8

Lesley

Penang, 1910

I

Dacă aș fi romancieră, Willie, ți-aș spune că m-am trezit în dimineața de 25 aprilie cu o stare de neliniște, cu sentimentul că, din ziua aceea, viața mea nu va mai fi niciodată la fel. Asta ar face o romancieră, nu-i așa? Dar, ca să fiu sinceră (și am de gând să fiu cât se poate de sinceră cu tine), n-am simțit nimic, absolut nimic de felul ăsta, când m-am trezit dimineața. Am deschis ochii, așa cum făceam mereu, la șase și jumătate. Am mai stat puțin în pat, ascultând valurile somnoroase, în timp ce lumina de afară se schimba, cerneala nopții diluându-se în razele răsăritului. În timp ce coboram la parter, am aruncat o privire în dormitorul fiilor mei. Încă dormeau în pătuțurile lor, cuibăriți ca niște purcelușii sub perdelele pentru țânțari, dar bătrâna mea *amah*, Ah Peng, se trezise deja și tocmai se îmbrăca în uniforma Sor Hei: pantaloni negri de bumbac și cămașă albă apretată, încheiată până la gât. Avea părul strâns la spate, într-un coc lucios. Femeile din comunitatea Sor Hei făcuseră jurământ de castitate și celibat, de a trăi împreună și de a se îngriji una pe alta la bătrânețe. Vârsta exactă a lui Ah Peng era un mister; bănuiam că avea vreo șaizeci și ceva de ani, dar nici măcar ea nu știa sigur.

Robert ședea la masa de pe verandă, îmbrăcat la costum, cu o cămașă Turnbull & Asser albă, apretată, și o cravată în dungi, cu părul pieptănat și dat cu pomadă. După patru ani de căsătorie, îl consideram la fel de frumos ca atunci când îl văzusem pentru prima oară. Era considerat unul dintre cei mai eleganți bărbați din Coloniile Strâmtorilor și din Federația Malaya. Se mai îngrășase — de-a lungul anilor, dezvoltase o adevărată plăcere

pentru mâncarea locală, de obicei dulce și uleioasă —, dar era unul dintre norocoșii cărora o talie mai plinuță nu făcea decât să-i dea un plus de gravitate, ca un copac maiestuos cu un trunchi gros și solid.

A ridicat ochii din corespondență, zâmbindu-mi:

— Bună dimineața, draga mea.

— Bună dimineața, dragul meu, am zis.

M-am oprit pe treptele de sus ale verandei și mi-am aruncat ochii peste grădină. Peste tot în jurul peluzei țâșneau păsări. Gardul înalt de hibiscus ce delimita proprietatea noastră de cea a familiei Warburton era presărat cu bucheţele de flori roșii; în straturile de sub verandă, o vrabie își freca aripile de frunze, scăldându-se în rouă. Undeva pe plajă, un bărbat în vârstă își plimba terierul. Am inspirat adânc dimineața în corpul meu. Era momentul meu preferat al zilei, când lumea era răcoroasă și proaspătă.

— Cantlie m-a rugat să mă întâlnesc cu unul dintre foștii lui elevi, după ce se întoarce din America, a zis Robert în timp ce mă așezam. Un anume doctor Sun Yat-sen.

— Un chinez?

— Mai rău — un revoluționar. Guvernul chinez a pus o recompensă pe capul lui, una considerabilă.

Avuseserăm tot felul de personaje invitate în casa noastră de-a lungul anilor — parlamentari și diplomați, scriitori și actori, cântăreți și artiști —, dar era prima dată când aveam de-a face cu un revoluționar.

— Nu e periculos, nu-i așa?

— Cantlie nu ne-ar trimite la ușă un nebun — cel puțin așa sper. Dar ar fi interesant să auzim ce are de spus acest individ despre China.

— Când ajunge?

A verificat încă o dată textul scrisorii.

— Cât de curând.

Mi-am uns pâinea prăjită cu un strat gros de dulceață de cocos, am mușcat dintr-un colț și am ridicat *Penang Post* din teancul de ziare. Știrile erau, ca de obicei, plictisitoare și neînsemnate: o listă

de bărbați și femei care se îmbolnăviseră sau care se răniseră; oameni care se întorseseră acasă în concediu; numele pasagerilor care debarcaseră în Penang; cele mai recente cărți disponibile pe rafturile bibliotecii.

Eram pe punctul de a da pagina, când mi-a atras atenția un titlu micuț, în colțul din stânga-jos.

— Doamne Dumnezeule!

— Ce s-a întâmplat?

— Ethel a fost arestată!

Robert m-a privit pe deasupra scrisorii.

— Ce Dumnezeu a făcut?

Am citit repede rândurile micuțe și înghesuite ale articolului.

— A ucis un om.

— Mousy Ethel Proudlock?

— Omul încerca s-o violeze.

— Doamne Dumnezeule… Presupun că gusturile nu se discută, nu-i așa?

— Nu e deloc amuzant, Robert.

— Cine-i amărâtul?

— Numele lui…

Vocea mi-a pierit și am fost nevoită să încerc din nou.

— Numele lui e William Steward. L-a împușcat în urmă cu două nopți.

În mintea mea se îmbulzeau o sută de gânduri. Nu eram decât pe jumătate conștientă de faptul că Robert îmi trăgea cu delicatețe ziarul din mână. „Audierea de ieri a doamnei Ethel Proudlock în fața Curții de Justiție din Kuala Lumpur a durat mai puțin de cinci minute“, a citit el cu voce tare. „A fost eliberată după ce tatăl ei a plătit o mie de dolari cauțiune. Săptămâna viitoare va avea loc o anchetă a poliției, care va stabili dacă femeia va fi sau nu judecată pentru crimă.“

Zgomotul din mintea mea a amuțit — cel puțin pentru moment.

— Crimă? Dar nu făcea decât să se apere.

— Dacă a recunoscut că l-a ucis, trebuie stabilit dacă va fi sau nu acuzată de crimă. Așa spune legea.

— Dar omul ăla a încercat s-o violeze!

— Liniștește-te, draga mea. Ancheta nu e decât o formalitate, atâta tot. Va scăpa basma curată, doar cu un avertisment.

— Trebuie să mă duc în Kuala Lumpur, am zis.

— Scrie-i mai întâi. Probabil că ultimul lucru de care are chef în clipa asta sunt oaspeții.

Robert și-a pus jacheta și a venit să mă sărute. După ce a plecat, în urma lui a rămas o dâră de parfum Floris. Iubisem întotdeauna parfumul acela pe pielea lui.

Eu și Robert cunoscuserăm familia Proudlock în urmă cu trei ani, la o petrecere organizată de Bennett Shaw, în Kuala Lumpur. Bennett era director la Victoria Institution, una dintre cele mai vechi școli din Kuala Lumpur. El și soția lui trăiau într-un bungalow spațios, pe un teren izolat ce făcea parte din domeniile școlii.

Ethel se născuse în Kuala Lumpur. Era cu un an mai tânără decât mine. Soțul ei, William, venise de la Londra pentru a prelua un post de profesor la Victoria Institution. Erau căsătoriți de mai puțin de un an atunci când i-am cunoscut. Lui Robert, soții Proudlock i s-au părut insipizi și nesofisticați, dar eu și Ethel ne-am simțit bine împreună. După seara aceea, ne-am scris săptămânal și ne vedeam de fiecare dată când ajungeam în Kuala Lumpur. Ori de câte ori se întâmpla ca ea și William să vină în Penang, stăteau la noi. Soțiile altor prieteni de-ai lui Robert n-au întârziat să mă informeze că tatăl lui Ethel, șeful brigăzii de pompieri, era un tip insignifiant, dar le-am ignorat.

În același an, cu puțin timp în urmă, soții Shaw se întorseseră în Anglia, în concediu. Aveau să lipsească zece luni. William Proudlock a fost numit director în locul lui Bennett, ceea ce a permis cuplului Proudlock să se mute în bungalowul familiei Shaw. Ethel n-a spus-o niciodată, dar știam amândouă că funcția care-i fusese încredințată soțului ei reprezenta și o ascensiune pe scara socială.

În timp ce stăteam la masă și luam micul-dejun în acea dimineață de aprilie, cu ziarul în mână, gândurile îmi zburau spre

ultima discuție pe care o avusesem cu Ethel. Se întâmplase cam cu o lună în urmă, când îl însoțisem pe Robert în Kuala Lumpur cu ocazia unuia dintre procesele sale. Îmi aduceam aminte ce-mi spusese în dimineața aceea, în salonul aglomerat în care ne beam ceaiul. Stătusem acolo, tot mai șocată și oripilată, pe măsură ce-mi povestea. O avertizasem asupra faptului că acționa cu nesăbuință și că vor fi consecințe teribile, dar asta era mai rău decât orice mi-aș fi putut imagina. Mult, mult mai rău.

Puțin mai târziu, în aceeași dimineață, ieșeam din farmacia George Town de pe Beach Street, când l-am văzut pe fratele meu plimbându-se pe trotuar, cu mâinile în buzunare. S-a oprit să admire ceva expus într-o vitrină. I-am făcut cu mâna, iar el a venit spre mine.

— Mor după o ceașcă de ceai, am zis. Ce zici de Tiffin Room?

— Îmi pare rău, Les, dar nu pot, mi-a răspuns el. Treburi urgente. Mi-am petrecut toată dimineața intervievându-l pe președintele Asociației Anti-Opiu, iar acum trebuie să mă duc să-l transcriu.

Încă de când eram copii puteam să-mi dau seama dacă mă mințea.

— Nu părea că te grăbești prea tare, am spus. Nu te-am mai văzut de săptămâni întregi, Geoff. Haide…

L-am condus pe Beach Street, până la Tiffin Room. Era cel mai la modă loc unde se întâlneau doamnele după cumpărăturile de dimineață. Proprietarul, un fost bucătar hainanez[19] care nu fusese niciodată în Anglia, își decorase ceainăria după o imagine pe care o avea despre cum ar trebui să arate o cafenea din Londra. Pe pereți atârnau acuarele înfățișând Big Ben-ul, Palatul Buckingham, Piața Trafalgar și catedrala St. Paul. Am salutat dând din cap una sau două persoane pe care le cunoșteam, în timp ce chelnerul ne conducea spre o masă de la fereastră.

— Ce-ai aflat despre Ethel Proudlock? l-am întrebat pe fratele meu după ce am făcut comanda.

— N-ai vorbit cu ea?

— I-am trimis o telegramă în dimineața asta, am zis, în timp ce mă aplecam spre el. Care-i treaba, Geoff? Știi ceva?

Toți cei pe care-i întâlnisem în oraș în dimineața aceea nu voiau să discute decât despre omor, dar nimeni nu cunoștea detalii legate de ceea ce se întâmplase între Ethel și William Steward în noaptea aceea.

— Poliția și avocatul lui Ethel sunt muți ca niște francmasoni, a zis Geoff. William Steward a fost înmormântat azi-dimineață. La slujbă au fost doar câțiva oameni. Bietul de el…

— Era colonist?

— A fost directorul unei mine din Salak South, care a dat în cele din urmă faliment. A lucrat apoi la o firmă de inginerie, deplasându-se la diverse mine sau plantații de cauciuc pentru a repara tot felul de utilaje.

Ne-au sosit ceaiul și brioșele, iar eu am tăcut, așteptând ca fratele meu să umple cești.

— Cum arăta? l-am întrebat după ce am luat o gură de ceai.

— Un tip masiv, corpolent. Cu început de calviție, deși avea doar treizeci și patru de ani.

Geoff și-a pus trei linguriță de zahăr în ceai.

— Un formidabil jucător de rugby. Tăcut și timid, din câte mi s-a spus. N-avea prea mulți prieteni. Nu-i plăcea prea mult nici să… Geoff a făcut o mișcare din mână, ca și cum ar fi dus o sticlă la buze. Poate de-asta.

În Kuala Lumpur locuiau mai puțin de opt sute de europeni, așa că probabil îl întâlnisem la un moment dat pe William Steward la Selangor Club, dar dacă-l văzusem, cu siguranță nu mi-a atras câtuși de puțin atenția.

— Era căsătorit?

— Burlac, a zis Geoff cu gura plină. Le trimitea lunar bani mamei și surorii lui din Anglia. Numai Dumnezeu știe cum se vor descurca de-acum încolo.

Pentru prima dată de când citisem despre moartea lui, William Steward devenea real pentru mine, căpătând conturul unei ființe umane, nemaifiind doar un nume din ziar. Trăise — mâncase,

gândise, își tachinase prietenii și fusese tachinat de către ei —, până când Ethel îi luase toate astea.

Geoff și-a pus ceașca pe masă.

— Ce face Robert?

Ceva din tonul vocii lui m-a tulburat.

— E foarte ocupat. Bătrânul Stephen Mayhew a murit…

— Atac de cord, știu… În urmă cu două luni.

— Ei bine, Robert a rămas omul cu cea mai vastă experiență acum, așa că a fost nevoit să-i preia cazurile. Stă la birou până târziu, noapte de noapte.

Am renunțat să-mi mai ung brioșa cu unt și am așezat-o pe farfurie.

— Of, ce s-a întâmplat, Geoff?

— Are o aventură.

Preț de o secundă sau două, cuvintele lui n-au avut niciun înțeles pentru mine. Apoi m-a izbit șocul.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Geoff!

Am aruncat o privire scurtă spre mesele din jur, dar nimeni nu părea să fi auzit cuvintele fratelui meu. Am întrebat în șoaptă:

— De unde știi?

— L-am văzut.

Ochii îi erau îndreptați spre oamenii care-și vedeau de treburile lor, dincolo de ferestre.

— I-am văzut.

— Cine e? Cine-i târfa asta nenorocită?

Înainte să apuce să răspundă, l-am prins de încheietura mâinii.

— Nu, nu-mi spune. De fapt, chiar nu contează, nu-i așa?

I-am dat drumul.

— Doar o soție plictisită și nefericită, bănuiesc. Nu ducem lipsă de așa ceva pe-aici.

M-am lăsat pe spătarul scaunului.

— De-aia mă evitai?

Părea ușurat de faptul că fusese eliberat de povara acestui secret.

— Nu știam cum să-ți spun, a zis el.

— Cine mai știe?

— N-am auzit vorbindu-se nimic. Nici măcar o șoaptă.

— Probabil ar trebui să apreciez faptul că a fost atât de discret.

— Chiar și așa, știi bine ce spunea mama întotdeauna: „Penang e un *kampong*[20]…“

— „…și toată lumea cunoaște secretele tuturor.“

Trăsuri, ricșe, căruțe trase de boi și palanchine huruiau în sus și-n jos, aglomerând strada. Din locul unde stăteam puteam să văd domul Băncii Hong Kong și Shanghai, negru pe un turn de piatră albă. Era vizibil din aproape orice parte a orașului; jumătatea de sus putea fi zărită chiar și de pe plaja din fața casei mele. Biroul lui Robert se afla chiar în clădirea din vecinătatea băncii.

— Ce ai de gând să faci? m-a întrebat fratele meu.

Mi-am luat privirea de la stradă.

— Of, pentru numele lui Dumnezeu, Geoff, tocmai am aflat… Nu știu.

— *Trebuie* să faci ceva, Les.

Am ridicat dintr-o sprânceană, uitându-mă la el.

— Ce-ai vrea să fac? Să-l împușc?

— Mă gândeam să-l înfrunți.

— Și dacă nu neagă? Dacă spune că e adevărat, iar asta ne duce la divorț?

O femeie între două vârste, de la o masă alăturată, s-a răsucit pentru a se holba la noi. Am coborât vocea.

— S-ar isca un scandal teribil.

— Se va uita.

— Așa ceva nu s-ar uita *niciodată*. Niciodată… Nu… nu le pot face asta băieților mei. Nu pot.

Trebuia să ies de acolo, să plec de lângă fratele meu, să nu mai văd pe nimeni. M-am ridicat în picioare.

— Trebuie să plec. Am o listă întreagă cu lucruri de făcut azi.

— Și trebuie să fii încântătoare la petrecerea aniversară a familiei Pykett din seara asta, de la E&O.

— Întotdeauna știi totul, nu-i așa?

— E o condiție esențială a meseriei mele.

S-a ridicat și el în picioare.

— Te duc eu acasă.

— Stai și termină de mâncat, am zis. E păcat de brioșe.

— Bine, mami.

L-am strâns tare de umăr. Mâna lui s-a agățat o clipă de mâna mea, după care mi-a dat drumul.

Simțeam ochii lui Geoff ațintiți asupra mea —am făcut cu mâna spre o ricșă. Slavă Domnului că s-a oprit imediat. I-am zâmbit fratelui meu, mi-am aruncat sacoșele pe banchetă și am cerut să fiu dusă acasă. Bărbatul a ridicat hulubele ricșei și s-a pus în mișcare. Am coborât copertina și mi-am ascuns chipul în spatele ei, după care le-am permis, în sfârșit, lacrimilor îndelung reținute să mi se rostogolească pe obraji.

Când am ajuns acasă, am evitat-o pe Ah Peng — ochilor ei somnoroși rareori le scăpa ceva — și m-am dus direct pe plajă. Am pășit desculță pe nisipul arzător. La capătul golfului, am traversat râul a cărui apă răcoroasă îmi ajungea până la glezne și m-am cățărat pe cel mai înalt bolovan.

Am stat acolo, privind marea. Apa era limpede, iar bolovanii împrăștiați de-a lungul țărmului semănau cu niște vânătăi pe piele.

Ochii mă înțepau, dar îi simțeam uscați: îmi plânsesem toate lacrimile în ricșă. În ciuda a ceea ce-i spusesem fratelui meu, acum eram cuprinsă de un impuls copleșitor de a-l înfrunta pe Robert; aș fi vrut să-l pălmuiesc, să urlu la el, însă n-ar fi făcut decât să nege oricare dintre acuzațiile mele. Îl cunoșteam prea bine. Divorțul de el mi-ar fi dat satisfacția supremă, dar apoi mi-am amintit de doamna Logan — una dintre chiriașele mamei, care divorțase de curând de soțul ei. Cu ochii minții, vedeam din nou disperarea pe fața ei, amărăciunea care-i schimonosea gura cu fiecare lună care trecea; mi-am amintit cum continua să poarte verigheta, agățându-se de ea ca de un colac de salvare. Mama fusese nevoită să-i ceară să plece când nu a mai putut să-și plătească chiria. Văzusem cum divorțul putea reduce condiția unei femei: la început aș fi fost compătimită, tolerată, dar în cele din urmă aș fi fost alungată din lumea în care intrasem prin

căsătorie, iar ușile ar fi fost închise și zăvorâte în urma mea. Celelalte femei m-ar fi evitat, temându-se că le-aș putea fura bărbații. Aș fi fost nevoită să renunț la statutul de mamă a fiilor mei, iar într-o bună zi, o altă femeie s-ar fi strecurat și mi-ar fi luat locul. O, da, știam că asta mi s-ar fi întâmplat dacă aș fi divorțat de Robert.

Pe Robert îl întâlnisem pentru prima dată la una dintre seratele muzicale organizate vinerea ea de către doamna Millicent Skinner. Pianistul ei căzuse de pe cal în dimineața aceea, așa încât m-a rugat pe mine să acompaniez o cântăreață venită din Singapore (în mod normal, femeia aceea n-ar fi catadicsit nici măcar să se uite la mine dacă ne-am fi întâlnit într-un magazin — la urma urmelor, ea era soție de medic chirurg, în vreme ce eu eram doar o profesoară de muzică la Convent Light Street School).

Programul serii nu era solicitant — Schumann, Gilbert & Sullivan și o selecție din baladele lui Chopin —, așa încât puteam cânta totul cu ochii închiși. Parcurseserăm cam o treime din programul recitalului, când pisica birmaneză a familiei Skinner a năvălit în cameră și a sărit pe pian. S-a așezat confortabil chiar în fața mea și, ridicându-și în aer unul dintre picioarele din spate, a început să-și lingă părțile intime, complet absorbită de ceea ce făcea. Tremurând din pricina râsetelor înăbușite — alimentate de figura îmbujorată și îngrozită a lui Millicent Skinner, aflată în primul rând —, am continuat să cânt, plină de curaj. Am remarcat atunci un bărbat la vreo patruzeci de ani, înalt și bine făcut, situat undeva în spatele încăperii — și el râdea în hohote reținute. La finalul recitalului, am luat birmaneza în brațe și toate trei — cântăreața, eu și pisica — am făcut o plecăciune în fața aplauzelor entuziaste și a veseliei stârnite în rândul audienței. Tocmai mă pregăteam să plec, când bărbatul pe care-l remarcasem s-a apropiat de mine și s-a prezentat.

— Ai cântat minunat — și pisica a fost de aceeași părere, a început el, dar, înainte de a apuca să ne spunem mai multe, Millicent Skinner și-a făcut apariția și l-a târât după ea, pentru a-l prezenta altor doamne care aveau fiice de măritat.

Puțin mai târziu în cursul serii, Robert s-a apropiat din nou de mine și m-a invitat la un ceai la hotelul E&O în după-amiaza următoare.

Când am ajuns, mă aștepta la masa lui de pe terasa instalată pe malul mării. A lăsat din mână cartea pe care o citea — *Proprietarul* de John Galsworthy — și mi-a tras scaunul. Cupluri și familii stăteau de vorbă și mâncau la mesele din jur. Un șir de palmieri areca mărginea terasa, iar frunzele lor lungi și țepoase pieptănau briza. Corăbiile, joncile și vapoarele cu aburi trasau linii albe, subțiri pe suprafața apei.

— Îmi amintește de Hong Kong, a zis el, atrăgându-mi atenția asupra unei jonci chinezești care tocmai intra în port. Ai fost vreodată acolo?

— M-am născut aici, am răspuns. Singapore e cel mai îndepărtat loc în care am călcat vreodată.

Ceaiul și brioșele noastre au sosit. În timp ce mâncam, am aflat că fusese membru al baroului din Londra, după care s-a mutat în Hong Kong, unde a lucrat mai mulți ani înainte de a hotărî să se mute în Penang. Ajunsese cu numai o săptămână în urmă.

— Cu siguranță doamnele și-au reclamat dreptul de a te avea pentru fiicele lor, am zis, mușcând cu grație din brioșă.

A izbucnit în râs.

— Penangul nu diferă foarte mult de Hong Kong.

Și-a trecut palma peste tâmplă. Părul lui negru, dat cu pomadă, începea să încărunțească, sporindu-i aerul monden.

— Am început să rup puțină cantoneză în Hong Kong, dar constat că asta nu-mi prea folosește aici.

— Aici se vorbește dialectul hokkien.

— Îl vorbești?

— M-a învățat doica mea. Vorbesc și malaeză.

— În cazul ăsta, va trebui să mă înveți și pe mine, ce zici?

Am roșit. Mi-am întors privirea de la el, încântată de faptul că voia să mă invite din nou în oraș.

— De ce ai plecat din Hong Kong?

Toată lumea plecase din Pekin spre Hong Kong, după revolta violentă a boxerilor, mi-a explicat el. Oamenii aduseseră cu ei

povești despre ceea ce le făceau boxerii diavolilor străini.

— Din câte îmi dau seama, noi, albii, nu prea avem viitor în China.

Nu înțelegeam la ce se referea, dar am dat aprobator din cap. Deoarece China nu-mi stârnea prea mult interesul, l-am îmboldit să-mi povestească despre vechea lui viață, din Anglia.

— Încă de mică, am zis, mi-am dorit să trăiesc la Londra. Oh, să fiu departe, cât mai departe de Penang. Unde aș fi putut deveni o persoană diferită, fără legături cu trecutul și cu alți oameni.

A urmat un moment de tăcere. Robert, din câte îmi dădeam seama, se uita din nou insistent la jonca aceea chinezească, la pânzele ei sinistre, ca niște aripi de liliac, umflându-se în bătaia vântului. Ochii lui, atât de albaștri și pătrunzători, erau întunecați de o emoție pe care n-o puteam descifra.

— *Caelum non animum mutant qui trans mare currunt,* „Cei care traversează marea își schimbă cerul, dar nu și sufletul".

S-a uitat apoi din nou la mine.

— Un poet roman[21] a scris asta.

Și de ce ai străbătut jumătate de lume și ce parte a sufletului tău ai încercat să schimbi? aș fi vrut să-l întreb, dar n-am făcut-o. Ani mai târziu, când îmi aminteam conversația purtată în după-amiaza aceea pe terasa de la E&O, mă gândeam… oare ce mi-ar fi răspuns dacă aș fi rostit întrebarea? Oare viața mea ar fi avut un alt curs?

În weekendurile care au urmat, de fiecare dată când mă scotea în oraș — la plimbări de seară, pe esplanadă, la o piesă de teatru sau la cină, la E&O — îl învățam propoziții în dialectul hokkien și în malaeză. Învăța foarte repede și avea o memorie extraordinară.

Ne-am căsătorit în biserica St. George, la două luni după ce ne-am cunoscut. El avea patruzeci de ani, eu, douăzeci și doi, dar îmi făcea o plăcere deosebită să fiu soția tânără a unui bărbat mai în vârstă. Sub ochiul educat al lui Robert, am învățat cum să mă îmbrac și să mă port într-un fel care să-mi atenueze defectele și să-mi scoată în evidență punctele tari. Robert știa multe despre cărți, muzică și teatru, plus numeroase lucruri legate de politică și

istorie. El mi-a făcut cunoștință cu Flaubert și Tolstoi, cu Maupassant și Dante și cu un șir întreg de scriitori de care nu mai auzisem până atunci. M-a învățat să mă pierd în operele lui Donizetti și Bellini (Robert nu-l suporta pe Puccini; ura în special *Madame Butterfly*, așa c-o uram și eu — o poveste atât de stupidă și de puțin probabilă, chiar și pentru o operă). Citeam mult și eram la curent cu evenimentele din lumea întreagă, dar nu-mi etalam cunoștințele în niciun context social, decât în cazul în care conversația cerea intervenția sclipitoare a unui *mot juste*. Simțeam cum îmi crește inima văzând mândria de pe fața lui Robert atunci când prietenii lui își întrerupeau conversațiile doar ca să ne privească ori de câte ori ne făceam apariția undeva. Și savuram nopțile când se strecura în patul meu. Era un amant atent și nu zăbovea niciodată mai mult decât se cuvenea.

Am renunțat la slujbă și m-am dedicat activităților potrivite unei soții de avocat: dans și tenis, Societatea Actorilor Amatori din Penang și Clubul de Tir pentru Femei. M-am înscris în corul bisericii și am pus pe roate mai multe comitete dedicate acțiunilor de caritate; organizam „acasă“ tot felul de serate muzicale, care erau, trebuie s-o spun, mai bine frecventate decât cele ale lui Millicent Skinner.

Apoi a sosit primul nostru copil — i-am pus numele James, după tatăl lui Robert. Nașterea lui Edward, al doilea băiat, a fost mai complicată, iar doctorul ne-a avertizat că nu voi mai putea avea alți copii. Vizitele nocturne ale lui Robert în dormitorul meu s-au rărit din ce în ce mai mult, iar în cele din urmă au încetat. Îi duceam dorul, dar aveam totuși un soț chipeș și iubitor și doi băieți frumoși și locuiam într-o casă pe malul mării. Ce altceva îmi mai puteam dori?

Era la vremea refluxului. Am coborât de pe bolovani și am pornit-o înapoi spre casă, mergând de-a lungul țărmului. În seara aceea, când s-a întors acasă, Robert m-a găsit tolănită pe sofaua de ratan de pe verandă, prefăcându-mă cufundată într-o carte.

— Draga mea, te-ai ars, a remarcat el desfăcându-și cravata și așezându-și jacheta pe spătarul scaunului.

— Da, așa e.

M-a privit ciudat, dar l-am ignorat. Am schimbat două vorbe despre cum fusese ziua fiecăruia, după care am urcat să ne spălăm și să ne schimbăm pentru petrecerea soților Pykett. Nu era decât o altă seară din viața pe care ne-o construiserăm împreună.

Sala de bal a hotelului Eastern & Oriental era înțesată de oaspeții familiei Pykett. Aerul era sufocant, în ciuda faptului că toate ferestrele franțuzești erau larg deschise spre grădină. Țineam în mână paharul cu vin și mă uitam la femeile din jurul meu. Cunoșteam pe aproape toată lumea de acolo, la fel cum și ele mă cunoșteau pe mine. Am gemut în sinea mea în clipa când am văzut-o pe doamna Biggs, soția directorului Departamentului de Ricșe, croindu-și drum direct spre mine. Cu o voce tunătoare, care putea fi auzită până pe continent, m-a întrebat dacă era adevărat că Ethel Proudlock avusese o aventură cu William Steward.

— O minciună sfruntată, i-am spus pe un ton tăios. Oamenii ar trebui să-și țină gura atunci când nu au habar despre ce vorbesc.

— Ei bine, nu-i cazul să-ți reverși furia asupra *mea*, dragă Lesley, a zis ea răsfirându-și degetele peste pieptul monumental. Dar știi cum se spune „Nu iese fum fără foc.“

Privind-o pe doamna Biggs îndepărtându-se cu mersul ei legănat, Robert a spus:

— Toată lumea de la birou vorbește numai despre asta. Bietul om, împușcat ca un câine turbat. Un mod îngrozitor de a muri.

— Ce naiba aveți, tu și Geoff? „Bietul om“ pe dracu'! În caz că ai uitat, „bietul om“ a încercat s-o violeze pe Ethel.

— Nu știm ce s-a întâmplat acolo, nu-i așa? a zis el, privindu-mă cu atenție. Te simți bine, draga mea?

Mă pregăteam să-i dau o replică, însă am fost salvată de un chinez care a venit să-l salute pe Robert. Avea cel mult treizeci de ani, era longilin, cu ochi scânteietori și un aer spilcuit, dat de cravata lui neagră.

— Draga mea, a spus Robert, el e noul meu asistent, Peter Ong Chi Seng.

— Sper să-i poți fi de ajutor soțului meu, am zis. Muncește mult, *mult* prea mult în ultima vreme.

Zâmbetul i-a transformat ochii în două fante, făcându-l să semene cu o pisică adormită.

— Are standarde foarte înalte, doamnă Hamlyn.

Engleza lui era frumoasă, fiecare cuvânt ieșind de pe buzele lui într-o formă perfectă.

— Învăț foarte multe lucruri de la domnul Hamlyn.

Chinezul studiase dreptul la Gray's Inn, mi-a spus el, răspunzând întrebărilor mele, iar într-o lună avea să se însoare cu o fată pe care părinții o găsiseră potrivită pentru el. Câteva minute mai târziu, și-a cerut scuze și a traversat încăperea, alăturându-se unui alt grup de oameni.

— Pare competent și harnic, am spus.

— E încă foarte tânăr, a răspuns Robert, și trebuie să acorde mai multă atenție pregătirii dosarelor. L-am luat doar pentru că-i datoram o favoare tatălui său.

Oamenii continuau să sosească, umplând sala de bal. Noel Hutton și soția lui, Emma, ni s-au alăturat, în colțul în care ne retrăseserăm. Am schimbat câteva vorbe, însă eram conștientă de faptul că privirea lui Robert rătăcea prin încăpere. I-am scrutat chipul, în căutarea unui semn — o clipă de ezitare, o strălucire a ochilor, o privire care să zăbovească puțin mai mult asupra unei femei anume —, dar n-am observat nimic. Adevărul este că nu aveam nici cea mai vagă idee despre ceea ce căutam.

Fără niciun avertisment, fețele din jurul meu au început să-și piardă contururile; simțeam cum mâini invizibile îmi strângeau grumazul din ce în ce mai tare. Lăsându-mi paharul în mâna lui Robert, am bâiguit câteva scuze adresate lui Noel și Emmei, după care mi-am croit drum prin mulțime și am ieșit în grădină. Aproape fără să-mi dau seama ce fac, am pornit-o pe aleea pietruită care șerpuia printre palmierii areca, trecând de șirul de tunuri montate pe socluri din beton, îndreptate spre mare. Am continuat să merg până am ajuns la digul de la capătul peluzei hotelului. Mi-am lipit mâinile de marginea digului și m-am forțat să respir încet.

Robert m-a ajuns din urmă câteva secunde mai târziu.

— Ce s-a întâmplat?

— Nimic. Aveam nevoie de puțin aer, atâta tot.

Din locul acela, aproape că puteam să văd, undeva în depărtare, casa noastră. În clipa aceea, nu-mi doream altceva decât să merg acasă și să-mi strâng copiii în brațe.

Valurile loveau ușor bolovanii din spatele digului, în timp ce briza serii răvășea coroanele palmierilor areca. M-am sprijinit de dig și am privit spre dependințele hotelului. Pe terasă, unul dintre chelneri aprindea lumânările de pe mese; iar acolo, sub palmieri, băusem pentru prima dată ceai alături de Robert, cu numai cinci ani în urmă.

Robert și-a făcut de lucru cu pipa, până când a reușit s-o aprindă. Am observat că și el se uita spre terasă, cu o privire pierdută. Oare și în mintea lui plutea aceeași amintire?

— Cei doi de acolo, am spus, arătând printr-o mișcare a bărbiei spre doi chinezi care străbăteau peluza cu pași mari, îndreptându-se spre noi. Cred că vor să-ți vorbească.

Robert a expirat un norișor subțire de fum, privindu-i cu atenție.

— Nu i-am mai văzut niciodată până acum.

Cei doi chinezi s-au oprit în fața noastră.

— Domnul Robert Hamlyn? a întrebat cel mai tânăr, întinzând mâna spre Robert. Sunt doctorul Arthur Loh. Iar acest domn — și a arătat spre bărbatul de lângă el — este doctorul Sun Yat-sen.

Bărbatul și-a lipit palma de abdomen și a făcut o mică plecăciune. Avea vreo patruzeci și ceva de ani, îmbrăcat într-un costum gri, cu o vestă de aceeași culoare încheiată peste o cămașă albă, și un papion albastru. Avea trăsături fine, cu ochi scânteietori, inteligenți și un nas subțire și frumos conturat pentru un chinez. Mustața îi era proaspăt tunsă, iar părul, dat cu pomadă și îngrijit, era meticulos pieptănat pe o parte. M-am gândit că semăna mai curând cu un diplomat — și încă unul chipeș, pe deasupra — decât cu un revoluționar vânat de guvernul propriei țări. Ochii ni s-au întâlnit. I-am susținut privirea preț de o bătaie a inimii, după care am întors capul.

— Când ați ajuns? a întrebat Robert.

— Am sosit din Singapore în după-amiaza asta. Doctorul Cantlie m-a rugat să vă caut. Vă transmite salutările sale.

— Vă asumați un mare risc, nu-i așa?

Robert și-a fluturat pipa în direcția unui grup de chinezi care-l priveau cu atenție pe Doctorul Sun.

— Sunt de la legația dumneavoastră. Și sunt sigur că l-am văzut și pe consulul chinez pe undeva pe aici.

— Acesta este teritoriu britanic. Aici n-ar îndrăzni să mă atingă nici măcar cu un deget.

Doctorul Sun le-a aruncat un zâmbet disprețuitor; chinezii au continuat să-l urmărească, fără nicio expresie pe chipuri.

Doctorul Sun a stat de vorbă cu noi, până când doctorul Loh i-a atins cotul. Atunci s-a oprit și a scos un ceas de buzunar din aur.

— Vă rog să mă scuzați, domnule Hamlyn. Trebuie să țin un discurs la Khoo Kongsi.

— Un discurs politic? a întrebat Robert cu o naivitate prefăcută.

— Am convingerea că sunteți perfect conștient de faptul că aș fi deportat imediat în cazul în care aș face așa ceva aici. Nu, nu — voi ține o prelegere despre literatura și istoria Chinei, absolut nimic sediționos.

— Fără îndoială, *Romanul cavaleresc al celor Trei Regate*[22] va avea o pondere importantă, a zis Robert.

— Ei bine, în definitiv, este unul dintre marile romane ale Chinei.

— Sunt sigur că auditoriul dumneavoastră va răspunde cu entuziasm poveștilor despre revolte și înlăturarea de la putere a împăraților, a spus Robert. Veniți să bem ceva mâine. Și dumneata, doctore Loh. Locuim în Casa Cassowary, pe Northam Road. Să zicem pe la cinci și un sfert?

Doctorul Sun a mai făcut o plecăciune scurtă, după care cei doi bărbați au plecat. Am observat că și chinezii de la legație îi urmăreau cu privirea în timp ce se îndreptau cu pași mari spre șosea.

— Un revoluționar, a zis Robert. Sper că nu va stârni niciun fel de necazuri pe-aici.

Și-a lovit ușor pipa de zidul digului și a pus-o în buzunar.

— Ar fi bine să ne întoarcem, draga mea, a adăugat el. Charles va ține cu siguranță unul dintre nesfârșitele lui discursuri și voi avea nevoie de un pahar mare cu vin, să-i pot supraviețui.

A scuturat din cap.

— Treizeci de ani de căsătorie. Care dintre ei crezi că merită medalia?

II

Revoluționarul chinez și-a făcut apariția exact la cinci și un sfert, a doua zi după-amiaza, iar servitorul l-a condus spre verandă. Robert tocmai se întorsese acasă și avea încă pe el cămașa descheiată la gât, cu cravata răsucită pe măsuța de cafea.

În dimineața aceea, după ce plecase la birou, am trimis un servitor să-mi anuleze toate întâlnirile, sub pretextul că răcisem. Nu suportam gândul de a da ochii cu prietenele mele, întrebându-mă încontinuu dacă știau de aventura lui Robert. Am rămas acasă și m-am jucat cu băieții mei, însă agitația și plânsetele lor n-au făcut decât să mă irite și mai tare. Tot ce făceau servitorii mi se părea greșit. Am apăsat furioasă clapele pianului, cântând cele mai zgomotoase și furtunoase bucăți muzicale, iar când asta nu mi-a domolit mânia, am trecut la piese line, melancolice. Am hotărât să-l înfrunt pe Robert; puțin mai târziu mi-am spus că n-o voi face; o jumătate de oră după aceea m-am răzgândit. Și am continuat așa până când am simțit că-mi pierd mințile. M-am dus la plajă și am înotat în susul și-n josul golfului, pierzându-mă în zvâcnetul mării. Când am ieșit în cele din urmă din valuri, clătinându-mă pe picioare, m-am prăbușit pe nisip și am rămas întinsă acolo. Epuizarea îmi amuțise gândurile, ceea ce era bine, dar imediat ce am intrat în casă au început să urle din nou la mine. Așa că l-am întâmpinat pe doctorul Sun cu un zâmbet călduros și plin de recunoștință —

prezența lui avea să facă seara aceea lungă ceva mai ușor de îndurat.

— Doctorul Loh vă transmite regretele sale, a zis doctorul Sun. Fiica lui nu se simte prea bine.

— Engleza dumneavoastră e fără cusur, doctore Sun, a spus Robert. Unde ați studiat?

Ne-a rugat să-i spunem Sun Wen. Se născuse într-un sătuc de la malul mării, undeva în sudul Chinei, la mai puțin de cincizeci de kilometri nord de Macao, ne-a povestit el în seara aceea. La doisprezece ani a fost trimis să locuiască împreună cu fratele lui mai mare în Honolulu. A stat acolo cinci ani, frecventând una dintre cele mai bune școli, dar fratele lui, alarmat de interesul său tot mai mare față de creștinism, a hotărât să-l trimită înapoi în China.

— După ce am văzut lumea, am fost consternat de propria mea țară. Satul meu era înapoiat, cu oamenii încătușați de superstițiile lor, a zis Sun Wen. Am creat ceva… probleme… acasă, așa că părinții m-au trimis în Hong Kong, să-mi continui studiile.

Un lujer de fum s-a ridicat din spirala pentru țânțari de la picioarele noastre.

— Ce fel de probleme? am întrebat.

— Am pătruns cu forța în templul satului și am profanat statuile zeităților, mi-a răspuns Sun Wen. Și, pe lângă asta, am spart tăblițele străvechi ale sătenilor.

— Ați călcat pe urmele lui Hong, nu-i așa? Conducătorul răscoalei taipinilor… a intervenit Robert. Și el a început la fel, nu-i așa? Spărgând idolii și tăblițele din templele satelor.

— Profesorul meu din sat luptase cu taipinii. Ne spunea tot felul de povești despre ei, a zis Sun Wen. Dar, spre deosebire de Hong Xiuquan, vă asigur că nu sunt fratele mai mic al lui Iisus.

Cei doi bărbați și-au dat seama că mă pierduseră cu totul.

— Îmi cer scuze, draga mea… Hong Xiuquan a fost un erudit din provincia Kwangtung, mi-a explicat Robert. Ambiția lui a fost să devină oficial al curții, dar nu reușea să treacă testele imperiale. După cea de-a treia — sau poate a patra? — nereușită, a fost lovit de un acces de febră. În starea aceea de delir, a visat că

a fost purtat pe sus până în Rai, unde a vorbit cu Dumnezeu, care i-a mărturisit că este tatăl lui Hong și că Iisus e fratele lui mai mare.

— După ce și-a revenit, a zis Sun Wen reluându-și povestea, le-a spus tuturor celor din satul lui că de-acum era creștin și că Dumnezeu, tatăl său, și Iisus, fratele lui mai mare, îi încredințaseră misiunea de a pune capăt domniei împăratului și de a întemeia un nou Ierusalim.

— Sigur nu l-a luat nimeni în serios, am zis.

— O, dimpotrivă… Hong s-a apucat să studieze Biblia cu sârguință și a început să călătorească prin sate, convertindu-i pe oameni la creștinism — sau, mai bine zis, la propria lui versiune de creștinism.

Sun Wen mi-a zâmbit cu ironie, iar eu i-am întors zâmbetul.

— În numai un an, avea sute de adepți, mii, apoi zeci de mii.

— Și dumneavoastră sunteți creștin? a întrebat Robert.

— Nu aparțin creștinismului bisericilor. Aparțin creștinismului lui Iisus, care a fost el însuși un revoluționar.

Nu era nevoie să mă uit la Robert pentru a ști că-și dădea ochii peste cap.

— Sun Wen, am spus repede, cum se face că-l cunoașteți pe doctorul Cantlie?

— Mi-a fost profesor la Școala de Medicină din Hong Kong. I-am fost interpret de fiecare dată când a vizitat satele de leproși, pentru cercetările lui. Dar, mai mult decât atât, dacă n-ar fi fost el, nu m-aș fi aflat astăzi aici. Îi datorez viața.

— V-a vindecat de vreo boală rară? a întrebat Robert zâmbind.

— Măcar de-ar fi totul în viața asta atât de simplu, a răspuns Sun Wen.

— În ce fel v-a salvat viața? am întrebat.

S-a întâmplat la câțiva ani după ce-și încheiase studiile. Sun Wen se întorsese în China și organizase o revoltă în Canton, dar aceasta dăduse greș. A fugit apoi din țară și a călătorit prin lume — San Francisco, New York, Hawaii — cu scopul de a aduna fonduri pentru Societatea pentru renașterea Chinei. În toamna anului 1896, doctorul Cantlie l-a invitat la Londra, unde l-a cazat

la Gray's Inn. Era pentru prima dată în oraș și nu cunoștea pe nimeni, cu excepția soților Cantlie, pe care-i vizita în fiecare zi. Într-o dimineață, în timp ce traversa cu pași mari Portland Place, îndreptându-se spre locuința familiei Cantlie, de pe Devonshire Street, a fost acostat de doi chinezi. Aceștia au început să-i vorbească și, înainte să-și dea seama ce se întâmplă, era deja înghesuit și împins într-o clădire impunătoare, situată chiar la stradă.

— Cum am ajuns înăuntru, au trântit ușa și au zăvorât-o, a zis doctorul Sun Wen. Am simțit cum mă cuprinde frica atunci când am văzut numărul mare de chinezi aflați înăuntru, îmbrăcați cu toții în haine mandarine. Mult prea târziu, mi-am dat seama că eram captiv în sediul Legației chineze.

— Dacă-mi aduc bine aminte, Cantlie locuiește chiar lângă legație, nu-i așa? a intervenit Robert. Sunt sigur că te-a avertizat în privința asta.

— Nu, n-a făcut-o, dar nici nu credeam că vor îndrăzni să se atingă de mine pe teritoriul Angliei. Aveau de gând să mă trimită înapoi în China, unde urma să fiu judecat pentru trădare.

Sun Wen a făcut o pauză.

— M-ar fi găsit vinovat și m-ar fi decapitat.

— Și ce s-a întâmplat? am întrebat.

L-au încuiat într-un beci. Ferestrele fuseseră acoperite cu scânduri, așa că nu putea striga după ajutor. Au trecut mai multe zile, însă nimeni nu știa ce se întâmplase cu el. Era înfometat, dar, de frică să nu fie otrăvit, nu se atingea de mâncarea pe care i-o dădeau. În cele din urmă a reușit să-l convingă pe unul dintre gardieni să ducă un bilețel familiei Cantlie. Trecuse deja o săptămână, iar el își pierduse orice speranță, când, într-o dimineață, ușa s-a deschis și trei bărbați au coborât în subsolul unde se afla. L-au târât pe scări și l-au aruncat în stradă.

— Doctorul Cantlie mă aștepta acolo, cu o cohortă de fotografi, a zis Sun Wen. Niciodată în viața mea n-am fost atât de fericit să văd pe cineva. Odată ajunși acasă la el, mi-a povestit că se adresase Scotland Yard-ului și Ministerului Afacerilor Externe, arătându-le biletul meu, dar aceștia nu fuseseră interesați de caz.

Așa că apelase la *The Times*. După aceea, toate ziarele din Londra preluaseră povestea răpirii mele. Așa încât legația n-a avut încotro și m-a eliberat.

— Ce experiență îngrozitoare, am zis.

Sun Wen și-a scos ceasul de buzunar din aur și i l-a arătat lui Robert.

— Un cadou de la doctorul Cantlie, pentru a celebra salvarea mea ca prin urechile acului. Îl port cu mine oriunde m-aș duce.

Robert a studiat ceasul, după care mi l-a întins. Ceasul Breguet păstra încă puțin din căldura atingerii lui. L-am ținut câteva clipe în palmă, înainte de a i-l înapoia lui Sun Wen.

— Toate acestea s-au întâmplat în urmă cu paisprezece ani, a spus el. De atunci, călătoresc prin lume cu scopul de a strânge fonduri pentru partidul meu, Tongmenghui.

Și-a strecurat ceasul înapoi în buzunarul vestei, pipăind umflătura mică pe care o forma sub material.

— În toți anii ăștia nu m-am întors nici măcar o dată în China. Nici măcar o singură dată.

— Ce sperați să obțineți în urma revoluției pe care o puneți la cale? am întrebat.

— Revoluția nu e doar a mea, a zis el. E a tuturor chinezilor, din toată lumea. Vom pune bazele unei republici, unei republici în care toți oamenii vor fi egali, în care toți oamenii vor fi liberi — bărbați *și* femei.

— Și pentru asta vor să vă condamne la moarte?

— Să detronezi un împărat înseamnă să acționezi împotriva ordinii naturale a Cerului, Lesley. Dar împărații au jefuit bogăția Chinei. Bucată cu bucată, mi-au vândut țara occidentalilor. Poporul meu moare de foame, nu are niciun viitor spre care să privească. Dinastia e coruptă și decadentă. A sosit vremea să ne luăm țara înapoi, a mai spus el întinzând mâna și luând un pumn de aer.

— Să luați China înapoi? am întrebat. Dar China e condusă de poporul dumneavoastră.

— Draga mea, a intervenit Robert, manciurienii nu sunt chinezi.

— Cum adică nu sunt chinezi?

— Manciurienii au năvălit din câmpiile nordice în urmă cu trei sute de ani, au străpuns Marele Zid și l-au izgonit pe împăratul dinastiei Ming, a zis Robert. Și de atunci ei sunt conducătorii Chinei.

— I-au forțat pe toți chinezii să-și lege părul în coadă, a mai zis Sun Wen, pentru a simboliza astfel sclavia poporului meu față de manciurieni.

— Dar dumneavoastră nu purtați părul legat, am spus. Ciudat lucru, dar nu m-am întrebat niciodată de ce unii dintre chinezii pe care i-am văzut — chiar și servitorii noștri — își poartă părul legat în coadă.

— M-am tuns după ce am părăsit China.

— Chinezii stabiliți aici, în Strâmtori, au făcut deja asta, a zis Robert. Cu *mult* timp în urmă.

— Chinezii dumneavoastră din Strâmtori nu vorbesc decât limba engleză și vă copiază obiceiurile și tradițiile.

Un mormăit batjocoritor s-a strecurat afară din gâtlejul lui Sun Wen.

— Au impresia că Anglia e patria lor.

Apusul a înăsprit cerul. În casă, servitorii treceau dintr-o încăpere în alta, aprinzând luminile. Ah Peng i-a adus pe James și pe Edward afară, pe verandă; băieții mei miroseau frumos, de la baia de seară, având părul încă ud și pieptănat cu grijă. James și-a încolăcit brațele în jurul piciorului meu, uitându-se la oaspetele nostru.

— Bună seara, tinere, a zis chinezul. Numele meu e Sun Wen. Pe tine cum te cheamă?

— James.

— Un nume nobil, cu rezonanță. Câți ani ai, James?

— Patru.

— Dumnezeule, ești deja băiat mare!

Robert îl legăna pe Edward pe genunchi.

— Spune-i doctorului Sun câți ani ai.

Edward și-a îngropat fața în pieptul tatălui său. Robert l-a sărutat pe creștet și mi-a zâmbit. În acel scurt moment, am simțit

că i-aș putea ierta orice.

— Șmecherașul ăsta mic de aici are trei ani, i-a zis el lui Sun Wen.

Am surprins o undă de durere în ochii chinezului.

— Aveți copii, domnule Sun Wen?

— Am un fiu și două fiice. Sun Fo are nouăsprezece ani. Studiază în Hawaii. Jin Yuan și Jin Wan au șaisprezece și, respectiv, paisprezece ani. Ele sunt în Hong Kong, împreună cu soția mea.

— Probabil că-i vine greu soției dumneavoastră, să se mute mereu dintr-un loc în altul.

Mi-am sărutat băieții și i-am lăsat apoi din nou în grija lui Ah Peng, spunându-i să-i ducă în casă.

— Ele acceptă situația.

— Ele? am întrebat.

— Ambele mele soții.

A avea mai mult de o soție era un obicei acceptat, ba chiar admirat printre chinezii cu stare, și nu era treaba mea câte soții avea Sun Wen, însă toată seara stătusem acolo și ascultasem discursul lui despre egalitate și libertate, despre modernizarea Chinei; începusem chiar să privesc cu simpatie cauza lui.

— Credeam, am spus, că tocmai dumneavoastră, dintre toți oamenii, ați fi împotriva unui asemenea obicei primitiv.

— Nu te privește pe tine, Lesley, câte soții are, a zis Robert. Mai vreți un pahar, Sun Wen?

— Unul e de ajuns pentru mine, a răspuns Sun Wen.

— Ar trebui să aplicați aceeași regulă și în privința soțiilor, am spus.

— Draga mea! m-a întrerupt Robert.

— E în regulă, Robert, a intervenit Sun Wen. Prima căsătorie a fost una aranjată, pe când eram foarte tânăr, Lesley. A doua a fost alegerea mea.

— O femeie mai drăguță — și mai tânără —, fără îndoială, am adăugat.

— N-am întâlnit încă bărbatul care ar alege altfel, a zis Robert izbucnind în râs și lovindu-și genunchiul cu palma.

Dumneavoastră ați întâlnit, Sun Wen?

— Mie nu mi se pare câtuși de puțin amuzant, Robert.

M-am întors către Sun Wen.

— Toată seara ați vorbit despre egalitate, am continuat, cu degetul arătător îndreptat spre el. Dați-mi voie să vă întreb un lucru: după ce vă veți fi instaurat republica, ne veți permite și nouă, femeilor, să ne luăm cât de mulți soți vrem? Unii mai tineri, mai chipeși, mai virili? Așa ar fi cinstit, nu credeți? Asta ar însemna *egalitate*.

— Ce-mi cereți, Lesley, e împotriva legilor firii, a spus Sun Wen.

— La fel și rebeliunea împotriva împăratului — sau cel puțin așa mi s-a spus.

Furia pe care mi-o ținusem în frâu de când aflasem despre aventura lui Robert amenința să se dea pe dinafară. Mă simțeam iresponsabilă, nesocotită. Viața pe care mi-o construisem cu Robert părea atât de fragilă; puteam distruge absolut totul cu doar câteva cuvinte.

— Discursul dumneavoastră despre egalitate nu înseamnă nimic, am continuat. Voi, bărbații, puteți avea toate femeile pe care le doriți, însă noi, femeile — vai, nu… *Noi* trebuie să stăm alături de bărbații noștri. *Noi* trebuie să tolerăm faptul că vă alegeți o altă soție, să tolerăm faptul că vă împreunați cu oricine aveți chef…

— Bați câmpii, Lesley, a intervenit Robert.

Stătea aplecat în scaunul lui, cu palmele lipite de cotiere, cu picioarele bine înfipte în pământ; părea gata să se repeadă la mine.

Am reușit cu greu să mă abțin; după o clipă sau două respirația a început să mi se domolească, să redevină normală.

Sun Wen și-a băgat mâna în buzunar și a scos din nou ceasul de aur.

— Trebuie să plec, a zis el. Sunt așteptat la Camera de Comerț a Chinei.

— O altă prelegere edificatoare despre literatura chineză? a întrebat Robert.

— Da, și trebuie să-i conving pe oameni să se despartă de banii lor, să… ah… să ne ajute să cumpărăm mai multe cărți pentru clubul nostru de lectură. Poate ați dori să faceți o donație?

Încheieturile mele păreau ruginite de oboseală în clipa când m-am ridicat în picioare. Mă simțeam de parcă aș fi traversat un deșert nesfârșit.

— Ar trebui să vă avertizez, Sun Wen: populația hokkien din Penang e tare zgârcită. Cu cât sunt mai bogați, cu atât sunt mai strânși la pungă.

Mi-am frecat degetul mare de arătător.

— Sunt *kiam-siap*[23] și-s mândri de asta.

— Îi voi convinge să se răzgândească.

Robert l-a condus spre ieșire. Am coborât de pe verandă și am pășit în grădină. Apusul cuibărea în coroanele copacilor. M-am oprit puțin sub pinul australian, după care m-am îndreptat spre marea îngustă. Nu mai pot continua așa, mi-am spus; nu mă pot preface că totul merge bine între mine și Robert. Voi ceda; mă voi face țăndări. *Trebuie* să mă îndepărtez de el.

Lumina pălea dinspre muntele Jerai, cel mai înalt vârf al lanțului continental. Undeva în apropiere, un pescar se pregătea să plece pe mare. Un felinar atârna la prova sampanului, împrăștiindu-și lumina peste apele tot mai întunecate. L-am privit vâslind cu mișcări lente și fluide, propulsându-și ambarcațiunea tot mai departe de țărm. Undeva în larg, pescarul se va opri din vâslit și își va arunca năvodul. Acesta se va desface ca o floare sub barca lui, iar pe măsură ce noaptea va deveni tot mai densă, strălucirea felinarului său va hipnotiza peștii din adâncuri, ademenindu-i în plase. Era ceva atemporal, ca și ciclul mareelor.

Când m-am întors acasă, Robert își termina băutura pe verandă.

— Mâine plec la Kuala Lumpur, s-o văd pe Ethel, am spus. Vreau să particip la audiere.

— Le voi trimite o telegramă soților Hubback.

Gândul de a fi nevoită să fiu sociabilă, să mă prefac în fața prietenilor noștri că totul merge ca pe roate în viața mea, era mai

mult decât puteam îndura.

— Prefer să stau la Empire.

— Singură?

A observat expresia serioasă de pe chipul meu.

— Bine, în regulă. Dacă asta vrei.

M-am întors să privesc din nou marea. Pescarul se micșorase, devenind o siluetă minusculă, iar la capătul îndepărtat al canalului, munții se dizolvaseră deja în noapte.

III

Un praf de stele încă se mai agăța de cer când Robert m-a ajutat să cobor din trăsură în fața gării, dar străzile din jurul Weld Quay forfoteau deja de tramvaie, biciclete și căruțe pline ochi cu foi de cauciuc afumat și lingouri de staniu.

— Călătorie plăcută, draga mea, a zis Robert și m-a sărutat pe obraz.

A trebuit să mă abțin să-mi întorc fața de la el.

— Nu uita să-i scrii lui Ethel.

Nu exista nicio șosea care să lege Penangul de continent, dar cu toate acestea mă simțeam mândră de faptul că aveam propria noastră gară (nu puteam fi mai prejos de Kuala Lumpur sau Singapore, nu-i așa? La urma urmelor, *am fost* prima colonie britanică din Est). Mi-am cumpărat bilet și am traversat drumul, mergând spre peronul de la care urma să mă îmbarc pe feribot. Mi-am găsit un loc lângă bord — încă de când eram doar o școlăriță preferam să stau pe punte, simțindu-mă învigorată la vederea activităților din portul zgomotos și aglomerat.

Jonci, sampane, barcazuri și proa[24] acostau în port. Păsările de mare se scufundau și se roteau pe deasupra velelor și catargelor. Mai mulți hamali chinezi goi până la brâu, aplecați cu totul sub poverile uriașe, se cățărau de pe o ambarcațiune pe alta, descărcând marfa în căruțele trase de boi înșirate pe chei. O macara descărca paleți cu foi de cauciuc afumat la bordul unui vas Norddeutscher Lloyd; muncitori indieni costelivi debarcau de

pe un vapor cu aburi, purtându-și bunurile într-o boccea pe care o purtau pe cap; undeva la capătul docului, un șir de pelerini musulmani se îmbarcau pe un vapor cu destinația Djedda.

Mă țineam de bord în timp ce feribotul își croia agitat drum prin canalul aglomerat, alunecând printre jonci, goelete și nave Bugis cu ochi sinistri pictați la prora. La Butterworth, șeful de gară, un eurasiatic, mi-a luat valiza și m-a condus la vagonul de clasa întâi. Trenul a părăsit gara la ora programată, exact șapte și un sfert. Depozitele și fabricile au lăsat curând locul satelor și orezăriilor nesfârșite, ai căror muguri de orez de un verde fluorescent erau scăldați de lumina soarelui de dimineață. Apoi și-a făcut loc jungla deasă, atât de aproape, încât puteam să întind mâna și să smulg frunzele unei crengi care-mi trecea prin fața ochilor.

Soarele se ascunsese în spatele domurilor maure ale gării în clipa când am ajuns la Kuala Lumpur. Orașul era mult mai aglomerat decât Penangul, așa că a trebuit să aștept la rând pentru o ricșă. La hotelul Empire, administratorul ceylonez s-a grăbit să iasă din spatele biroului, pentru a mă întâmpina în holul cu tavan înalt.

— Ah, doamna Hamlyn, a zis el privind peste umărul meu. Domnul Hamlyn ajunge mai târziu?

— Domnul Hamlyn *nu* mă însoțește, dar a rezervat o cameră pentru mine. E pregătită?

Un fermier care-și citea ziarul sub palele unui ventilator montat în tavan m-a privit în timp ce semnam în registru. M-a uimit faptul că nu mă mai cazasem niciodată singură într-un hotel — mă simțeam de parcă aș fi fost prinsă făcând un lucru scandalos.

Recepționerul mi-a înmânat cheia. Împreună cu un bilet scris de Ethel, prin care mă informa că aștepta vizita mea.

Bungalowul directorului se afla în capătul vestic al terenului de sport, pe malul râului Klang. Un gard dens de bambus proteja bungalowul de ochii celor de la școală. După ce treceai de gard și ajungeai la intrarea în bungalow, aveai impresia că te afli undeva

la țară, impresie accentuată de vegetația luxuriantă a junglei îngrămădite pe celălalt mal al râului.

Servitorul m-a condus în salon. O toropeală grea, de după-amiază târzie pusese stăpânire pe casă. Privind în jur, am încercat să-mi aduc aminte când fusesem ultima dată acolo: probabil în urmă cu trei luni — la petrecerea de adio a familiei Shaw, organizată înainte de întoarcerea lor la Londra. Probabil că veștile despre moartea lui William Steward ajunseseră deja și în gazetele londoneze. Oare cum se vor simți când vor afla că un bărbat — cineva cunoscut, judecând după numărul mic al europenilor din Kuala Lumpur — nu doar că fusese ucis în casa lor, dar că fusese ucis chiar de soția directorului în funcție?

Salonul avea deschidere spre verandă. Am ieșit să arunc o privire. Construită pe patru stâlpi de beton înalți de mai bine de un metru, casa avea o vedere neîngrădită spre râul care curgea în apropiere. Panourile de bambus de sub streașină fuseseră coborâte pentru a ține la distanță strălucirea reflectată de ape. Am recunoscut scaunele de ratan ale familiei Shaw, canapeaua și gheridonul japonez mult lăudat; rafturile din lemn de tec erau acum umplute cu paginile îngălbenite ale publicațiilor *London Illustrated News* și *Punch*, aparținând familiei Proudlock. Privind din colțul verandei, l-am urmărit pe cărăușul ricșei mele stând pe vine sub un arbore tembusu și pufăind dintr-un *kretek*. Mirosul de cuișoare grețos de dulce al țigării a plutit până la mine, purtat de briză.

Sub verandă, peluza bine îngrijită cobora lin spre râu. Era greu să-ți imaginezi râul acela apatic și puțin adânc ieșindu-și din matcă în timpul musonului. Bennett ne povestise odată cum, în timpul sezonului ploios, el și soția lui fuseseră nevoiți să vâslească într-un sampan de la bungalow, peste terenul inundat al școlii, până pe High Street, el mânuind vâslele, în vreme ce soția lui stătea în picioare, la prova, cu o pușcă în mână, cercetând apele tulburi în căutare de crocodili.

Zgomotul de pași apropiindu-se pe coridor m-a făcut să mă grăbesc înapoi în casă. Ethel a intrat o clipă mai târziu. Am stat

una în fața celeilalte, apoi am luat-o de mâini și am tras-o lângă mine, sărutând-o pe obraji.

— Oh, Ethel. Ce lucru îngrozitor…

Ne-am așezat față în față.

— Unde-i Will?

Un aer vag, distras plutea în jurul ei, ca și cum tocmai s-ar fi trezit dintr-un somn indus de medicamente.

— E încă la birou, presupun, a răspuns ea în cele din urmă. Ciudat, nu-i așa? Bărbatul care… care m-a atacat… are același nume ca și soțul meu.

Ce remarcă bizară, m-am gândit, măsurând-o din cap până-n picioare. Slăbise, dar nu-și pierduse gustul pentru modă. Fusta de culoarea piersicii și cămașa crem, cu mâneci lungi, erau perfect asortate, iar părul ei castaniu-închis era împletit în coc.

— Te descurci? am întrebat.

— Will mi-a fost un real sprijin… dar, of! Nu-mi doresc decât ca toată blestemăția asta să se termine odată.

— Totul se va încheia cât ai clipi. Wagner e avocatul tău, nu-i așa? Ești pe mâini bune. Robert îl apreciază foarte mult.

— El cum e? Și băieții?

— Băieții cresc foarte repede. Iar Robert…

Degetele mi s-au chircit în palme, apoi s-au relaxat din nou.

— El e…

— Ce s-a întâmplat?

Am simțit o dorință copleșitoare de a-i povesti despre infidelitatea lui Robert. Gura mi s-a deschis, dar am închis-o imediat la loc. Ar fi fost nemaipomenit de egoist din partea mea s-o împovărez cu problemele mele; avea de gestionat lucruri mult mai grave. Și mai era ceva ce mă făcuse să tac, ceva la care nu mă așteptasem: dintr-un motiv pe care nu-l puteam explica, nu mă simțeam confortabil la gândul că aș fi putut să mă destăinui ei.

— Muncește mult prea mult, ca de obicei, am zis scurt.

S-a aplecat în față, privindu-mă cercetător; întotdeauna avea un nas fin, sensibil la bârfe.

— E totul în ordine, Lesley?

Mi-am deschis evantaiul și am început să-l mișc repede.

— În Kuala Lumpur e mereu umed, nu-i așa? Nu știu cum suporți.

Servitorul a intrat aducând cu el o tavă cu ceai. Părul lui prins într-o coadă neagră și lucioasă, atârnând pe spatele tunicii albe, apretate, m-a făcut să mă gândesc la o tușă lungă, caligrafică, a unei pensule mângâind o foaie de hârtie.

— Am întâlnit pe cineva teribil de fascinant zilele trecute, am zis, continuând să mă răcoresc cu evantaiul. Un revoluționar, un chinez. Născut în China, dar vorbește perfect engleza.

Am început să-i povestesc lui Ethel despre Sun Wen, dar imediat mi-am dat seama că nu asculta nimic din ce-i spuneam. Privirea mi-a rătăcit spre ușa verandei.

Ethel a profitat de lipsa mea de atenție.

— Te întrebi ce s-a întâmplat în noaptea aceea, nu-i așa?

— Mă gândeam… am zis, dregându-mi vocea, mă gândeam la ziua când ne-am cunoscut. Bennett ne invitase la cină, îți aduci aminte? Am stat toată seara afară, împreună…

Ochii mei au alunecat din nou spre verandă.

— Umblă vorba că mă culcam cu Steward, a zis Ethel cu o voce monotonă, lipsită de expresie.

— William Steward era bărbatul… — am șovăit. El era…?

Ultima dată când ne văzuserăm, la ceainăria Whiteaways, Ethel fusese neobișnuit de agitată. Își învârtea încontinuu brățara de argint din jurul încheieturii. „Arăți de parcă ai clocoti de vești“, i-am spus, întrebându-mă dacă nu cumva era din nou însărcinată — avea o strălucire plină de satisfacție de sine. După câteva tatonări și după ce m-a pus să jur că voi păstra secretul, mi-a povestit despre un flirt nevinovat cu un bărbat. Exact astea au fost cuvintele pe care le-a folosit: „un flirt nevinovat“. Începuse în decembrie, anul trecut, când soțul ei se afla în Hong Kong. În absența lui, ea călătorise în afara orașului Kuala Lumpur împreună cu un bărbat, iar din când în când își petrecea nopțile în casa lui. Nu mi-a spus cum îl cheamă, iar eu n-am întrebat. Eram consternată și nu voiam să știu prea multe despre povestea asta.

— Cine altcineva să fie? m-a întrebat Ethel pe un ton tăios, privindu-mă cu ochii mijiți. Crezi că mă culc cu toți bărbații care-mi ies în cale? Asta crezi tu despre mine?

— Oh, nu fi prostuță, Ethel.

Părea mai sensibilă ca de obicei, iar eu mă mustram din cauză că nu dovedeam mai multă compasiune față de suferința ei.

— Oamenii vor afla, mi-ai zis tu. Vor vorbi…

Și-a lăsat capul în mâini și și-a îngropat fața în palme.

— Oh, Ethel… ce încurcătură. Ce încurcătură îngrozitoare…

A ridicat ochii, săgetându-mă cu privirea.

— N-ai spus la nimeni, nu-i așa? Nu i-ai zis nimic lui Robert?

— Doar ți-am promis, nu?

Mi-am întins brațul peste măsuța de cafea și am luat-o de mână, strângând-o ușor.

— De ce te-a vizitat William Steward în noaptea aceea? L-ai invitat tu?

— Sigur că nu. Îi spusesem că totul se terminase între noi, asta în urmă cu aproximativ o lună. Dar nu putea să accepte. Pur și simplu nu putea. Nefericitul era îndrăgostit nebunește de mine, să știi, îndrăgostit nebunește. Îmi scria întruna scrisori; îmi trimitea flori și cadouri. I-am spus să se oprească. A încercat de mai multe ori să mă vadă, însă l-am evitat.

— Deci ce *făcea* aici în noaptea aceea?

— Ce făcea? Venise să mă implore să mă răzgândesc, desigur. Oh, cât m-a implorat și cât s-a milogit de mine. Iar când am continuat să-l refuz… s-a înfuriat teribil și m-a atacat. Era ca un… monstru. Oh, Lesley, n-am fost niciodată mai îngrozită ca atunci.

Mila față de ea și gândul la ceea ce îndurase îmi zdrobeau inima.

— Ce vei spune mâine la audiere?

M-a privit indiferentă.

— Nu trebuie să le spun *nimic*, Lesley.

Preț de o secundă sau două, n-am știut ce să zic, dar apoi mi-am dat seama că avea dreptate, desigur. Audierea era doar o formalitate, în urma căreia se decidea dacă trebuia deschis un

dosar pentru crimă; lui Ethel nu i se va cere să-și prezinte propria variantă asupra faptelor la audierile de mâine.

— Sunt îngrozitor de obosită, Lesley.

Privirea lui Ethel a rătăcit prin salon.

— Trebuie să-i fac baie lui Dorothy. Will se va întoarce curând — iar domnul Wagner vrea să discute mâine cu noi câteva chestiuni.

Mi-am închis evantaiul, l-am pus înapoi în geantă și m-am ridicat în picioare.

— Desigur. Trebuie să plec. Nici măcar nu mi-am desfăcut bagajele. Ne vedem mâine, la audiere.

Ethel a sunat din clopoțelul de alamă de lângă ea. În timp ce servitorul mă conducea spre ieșire, aș fi vrut să-i pot spune câteva vorbe care s-o consoleze, dar toate cuvintele îmi înghețau pe buze în clipa când mă uitam la ea. Când am plecat, ședea încă în scaunul de pe verandă, cu privirea pierdută, cu un vid în spatele ochilor ei.

IV

A doua zi dimineață am plecat de la hotel imediat după ora opt. Prezența mea solitară în sala de mese a hotelului la micul-dejun atrăsese priviri dezaprobatoare din partea celorlalți oaspeți. Le-am ignorat, bucurându-mă de masă. Dormisem îngrozitor; sărisem la un moment dat din pat, convinsă că împușcasem pe cineva, un bărbat a cărui față nu o vedeam.

Am făcut o plimbare scurtă prin oraș. La Selangor Club m-am oprit să urmăresc un grup de chinezi în vârstă care practicau tai chi. Păreau să danseze pe muzica sferelor, pe care doar ei o puteau auzi, iar mișcările lor înrădăcinate și totuși fluide îmi aduceau aminte de pescarul pe care-l privisem aseară scoțându-și sampanul în larg.

În stânga templului se înălța catedrala St. Mary, cu arhitectura ei gotică, englezească, ascunsă pe jumătate de palmieri. Ethel îmi spusese că ea și William se căsătoriseră în biserica aceea. Ceea ce

nu mi-a spus era că fugiseră în Anglia la doar câteva ore după ceremonie, să-și petreacă acolo luna de miere. Oamenii șușoteau că era deja însărcinată; desigur, n-am dat atenție bârfelor, deși n-am putut să nu mă mir în clipa când am auzit că o născuse pe fiica lor în Anglia, în timpul lunii de miere.

Cu fața spre frontonul alb cu negru, în stil Tudor, al clădirii clubului Selangor, aflată chiar de partea cealaltă a drumului, se găseau sediile guvernului. Vederea pietrei roz-somon, a domurilor și arcadelor ascuțite mă făcea mereu să mă gândesc la *O mie și una de nopți*, o carte pe care tata mi-o citise adeseori pe când eram mică. În timp ce așteptam să traversez strada, m-am uitat la turnul cu ceas, întrebându-mă dacă de data asta voi reuși să-l zăresc pe prințul Hussein zburând pe covorul lui fermecat, înconjurând domul în formă de ceapă al turnului cu ceas.

Aerul din clădirea guvernului avea o răcoare umedă, cavernoasă, ce părea să se infiltreze de la râul care curgea prin spatele ei. Indicatoarele de pe pereți m-au condus prin labirintul de pasaje, până la Sala de Judecată a Poliției. Toate sălile de judecată sunt la fel, imposibil de distins unele de altele, mi-am spus în timp ce priveam în jur. Au până și același miros stătut și prăfuit. Galeria destinată publicului era goală, cu excepția câtorva europeni pe care-i puteai număra pe degete, inclusiv un tânăr care presupuneam că era jurnalist debutant la *Malay Mail* sau la *Straits Times*, și patru–cinci asiatici care vorbeau încet între ei, pe locurile destinate localnicilor.

La începutul căsătoriei îl însoțeam adesea pe Robert atunci când reprezenta vreo speță. Mi se umplea inima de mândrie când îl vedeam în roba neagră și cu perucă; cât de încântată eram să-l aud folosindu-și vocea autoritară cu arta unui actor, în timp ce desființa metodic și fără milă argumentele adversarilor.

În dimineața aceea, în vreme ce ședeam în sala de judecată, m-am gândit că trecuseră ani de când îmi privisem ultima oară soțul pledând într-un proces. Oare când renunțasem să mai fac asta?

La nouă fără un sfert, Ethel, flancată de William și de avocatul ei, E.A.S. Wagner, a intrat în sala de judecată. Forfota din galeria

destinată publicului a încetat. Era elegantă, îmbrăcată într-o rochie albastru-deschis, cu un guler îngust și mâneci cabrate, care-i coborau până la încheieturile subțiri. Fața îi era ușor pudrată, avea buzele trandafirii, iar eu am fost uimită de faptul că găsise timp pentru a-și aranja părul. Această fațadă a stăpânirii de sine pe care și-o construise cu măiestrie o făcea să pară mai matură față de cei douăzeci și trei de ani pe care-i avea. Mi-a întâmpinat zâmbetul cu o încuviințare aproape imperceptibilă a capului, în timp ce William îi trăgea un scaun. A sărutat-o pe obraz, i-a șoptit ceva, după care s-a așezat în primul rând al galeriei.

Bărbatul mai în vârstă care ședea lângă William s-a aplecat spre el și i-a spus ceva în șoaptă. Era mărunțel și mohorât, îmbrăcat într-un costum maro, prost croit. Îmi părea cunoscut, dar abia după o clipă sau două mi-am dat seama că era tatăl lui Ethel. Nu-mi povestise niciodată prea multe despre el, cum nu-mi povestise nici despre mama ei; îmi pomenise o dată cât de nefericită fusese pe când era copilă în casa lor, însă în clipa în care îi cerusem detalii schimbase subiectul.

Ceasul din turn a început să bată. Sunetul care se infiltra prin zidurile groase părea să fi călătorit până la noi de pe coama unui deal îndepărtat. Aprodul sikh ne-a făcut semn să ne ridicăm în picioare în clipa când judecătorul a intrat în sală. Judecătorul, Daly, părea la vreo patruzeci și ceva de ani, slăbuț și cu un început de chelie.

Palele ventilatoarelor de deasupra mesei judecătorului și a birourilor avocaților au început să se învârtă încet. Ethel a fost rugată să urce în boxă. Judecătorul Daly s-a uitat la ea, după care i-a șoptit câteva cuvinte aprodului. Un gardian a adus un scaun, iar Ethel a fost invitată să iasă din boxă și să se așeze puțin mai jos, în fața judecătorului.

Era un lucru bun, mi-am spus. Va fi absolvită de orice vină până la finalul zilei; nu va fi acuzată de crimă. Va primi doar un avertisment, exact cum mă asigurase Robert.

Wagner și-a început discursul prin a-i cere judecătorului să excludă de la audiere persoanele aflate în public.

— În timpul audierii vor fi puse în discuție chestiuni delicate și intime, a zis el, lucruri care ar putea avea o anumită conotație… indecentă… care cu certitudine i-ar putea cauza multă stânjeneală doamnei Proudlock.

Și-a rotit pe jumătate silueta înaltă și ascuțită, pentru a arunca o privire plină de înțeles spre locurile în care ședeau localnicii.

— Sunt foarte multe persoane în sală care nu au ce căuta aici și care ar putea-o afecta pe doamna Proudlock într-un mod negativ.

Vociferări nemulțumite s-au auzit dinspre localnicii prezenți în sală, însă au fost reduse la tăcere de o simplă încruntare a aprodului. Din locul unde mă aflam vedeam bine profilul lui Ethel. Își ținea spatele drept și nu privea în jur.

Paul Hereford, procurorul general adjunct, s-a ridicat în picioare; era un bărbat cu umeri înguști, cu părul cărunt și rar și o față slăbuță, frumoasă.

— Onorată instanță, a răsunat vocea lui în spațiul încăperii, în mod just sau nu, legea englezească stipulează faptul că persoanele care nu au niciun interes în speța judecată sau în procesul de audiere au dreptul de a se afla în sală. Acesta este un principiu fundamental al sistemului nostru juridic.

Judecătorul a respins cererea lui Wagner și i-a cerut procurorului adjunct Hereford să expună cazul poliției. O liniște încărcată de așteptare s-a lăsat asupra sălii de judecată — avea să fie pentru prima dată când auzeam ce se întâmplase, de fapt, în noaptea când Ethel îl împușcase pe William Steward.

— În noaptea de 23 aprilie, într-o duminică, a început Hereford, William Crozier Steward lua cina împreună cu doi prieteni la hotelul Empire. Pe la jumătatea mesei, anunțând că are programată o altă întâlnire, s-a scuzat și a plecat spre bungalowul familiei Proudlock. În noaptea respectivă, acasă erau doar acuzata și bucătarul, a continuat Hereford. Soțul lui Ethel, William, lua cina cu un prieten, iar doica și servitorul primiseră o seară liberă. Când a ajuns la bungalowul soților Proudlock, William Steward i-a spus băiatului cu ricșa să-l aștepte la oarecare distanță de casă. William a parcurs pe jos restul

drumului. Cărăușul s-a făcut comod în ricșă, cu spatele spre verandă. Aproximativ zece minute mai târziu, a auzit trei focuri de armă. Speriat, a sărit din ricșă și s-a târât cu grijă până la bungalow. Lumina de pe verandă, care era aprinsă când ajunsese el acolo, fusese stinsă între timp, iar casa era cufundată în beznă. Câteva clipe mai târziu, stăpânul care-l angajase a apărut clătinându-se pe verandă, urmat de o doamnă europeană. A văzut că femeia avea o armă în mână. Îngrozit, s-a repezit la ricșă și a luat-o la sănătoasa. Când s-a oprit la porțile de pe High Street, pentru a-și trage sufletul, a mai auzit trei focuri de armă. Cărăușul, Tan Ng Tee, a identificat-o pe Ethel Proudlock drept femeia care-l amenința cu arma pe decedat, a zis Hereford. Bucătarul, a continuat el, fuma opiu în camera lui din spatele bungalowului, când a auzit un bărbat țipând. Câteva secunde mai târziu, a auzit focuri de armă. N-a făcut nimic, ci a continuat să-și fumeze pipa, până când a auzit-o pe Ethel Proudlock strigându-l de lângă bungalow. Camera lui nu avea ferestre. Ethel i-a cerut să-l cheme pe William Proudlock, aflat acasă la prietenul său. Bucătarul a ieșit pe ușa laterală. N-a văzut-o pe Ethel Proudlock, dar părea supărată. Când William Proudlock a ajuns acasă, a zis Hereford, Ethel i-a spus că a ucis un om.

Procurorul adjunct a strâns din buze.

— Doamna Proudlock, acuzata, nu neagă că l-ar fi ucis pe decedat. În orice caz, susține că l-a ucis în legitimă apărare.

A făcut o pauză, apoi a repetat:

— În legitimă apărare.

Și, pe un ton limpede și sigur, a continuat:

— Ethel Proudlock l-a împușcat pe William Steward de șase ori — un glonț i-a pătruns în piept, altul în ceafă, iar patru în cap.

Icnete și șoapte îngrozite au umplut sala. Eram înmărmurită. De șase ori. Trăsese în omul ăla șase gloanțe.

— Onorată instanță, a zis Hereford, ne-am adunat azi aici pentru a stabili dacă doamna Ethel Proudlock va fi sau nu acuzată de crimă. Iar pentru asta, vom începe prin a ne exprima îndoiala că a spus adevărul atunci când a susținut că nu se aștepta la vizita lui William Steward, în noaptea de 23 aprilie.

Am privit-o dur pe Ethel; se uita la Hereford cu un calm netulburat. N-a aruncat nicio privire spre soțul sau spre tatăl ei. Lăsa impresia că, pentru ea, în încăpere nu exista nicio altă persoană în afară de Hereford.

— Așa cum s-a declarat anterior, decedatul, domnul William Steward, a luat cina la hotelul Empire în seara aceea, a spus Hereford. Pe la jumătatea mesei, anunțând că are întâlnire cu o femeie, a plecat. Probabil știa că doamna Proudlock avea să fie singură acasă. Dar de unde ar fi putut să știe asta, dacă nu i-ar fi spus chiar ea? *Trebuie* să fi existat o comunicare între ei înainte de acea noapte fatidică; trebuie să fi stabilit împreună să se întâlnească. Mai exista și chestiunea sincronizării, a continuat procurorul adjunct. William Steward a plecat de la hotelul Empire în jurul orei 20:50. Afară ploua mărunt, iar el se grăbea, așa că a luat o ricșă; cu toate acestea, a ajuns la bungalowul acuzatei nu mai devreme de ora 21:10. După împușcături, bucătarul s-a grăbit să-l cheme pe William Proudlock de la prietenul său. Bucătarul a ajuns la casa acestuia la ora 21:25. În orice caz, nu e posibil ca William Steward să fi stat pe verandă, împreună cu doamna Proudlock, mai mult de zece minute. Este foarte puțin probabil ca decedatul să fi dat buzna în casa lui Ethel Proudlock și să se fi năpustit asupra ei pe verandă, a spus Hereford. Faptul că a petrecut atât de puțin timp în locuința ei face ca povestea să fie greu de înghițit. Inspectorul Wyatt a descoperit trupul fără viață al decedatului zăcând pe iarbă, iar la examinarea acestuia, îmbrăcămintea îi era perfect intactă. Avea încă pardesiul pe el, iar pantalonii îi erau încheiați. Doamna Proudlock susține că în seara aceea a luat cina singură, acasă, a continuat Hereford șubrezind povestea lui Ethel, și cu toate acestea era îmbrăcată într-o rochie de seară, una foarte decoltată.

Și-a dres vocea în mod ostentativ.

— De ce era îmbrăcată pentru a primi musafiri, dacă nu pentru că aștepta un oaspete? Trebuie să ne întrebăm dacă nu cumva asta indică faptul că aștepta vizita domnului William Steward.

Abia m-am abținut să nu sar de pe scaun și să-l corectez pe Hereford — era ceva cât se poate de *firesc*, îmi venea să-i strig. Lui

Ethel îi plăcea să poarte haine frumoase; se îmbrăca adesea elegant, chiar și pentru cele mai obișnuite ocazii. Mi-am spus că va trebui să discut cu avocatul ei despre asta.

— …și mai mult decât atât, aproape că nu erau urme de luptă pe verandă, a spus Hereford adresându-se curții. Un gheridon japonez pentru ceai a fost răsturnat, împrăștiind un teanc de cărți pe podea; covorul era doar puțin deranjat. Nu existau urme de sânge pe verandă. În declarația dată la poliție, Ethel Proudlock a spus că l-a împușcat o singură dată pe Steward, când acesta a încercat s-o violeze pe verandă, i-a spus Hereford judecătorului. Apoi mintea i s-a întunecat, a afirmat ea. Nu și-a putut aminti ce s-a întâmplat ulterior până când s-a trezit aplecată deasupra trupului lui William Steward, întins pe iarbă, la câțiva metri de casă. Dacă focurile de armă ar fi fost trase doar pe verandă, a continuat Hereford, cazul ar fi putut căpăta o altă turnură, dar probele vor dovedi în mod clar că nu este așa.

Chipul lui Ethel devenise din ce în ce mai încordat în timpul prezentării lui Hereford. Când ședința a fost suspendată pentru masa de prânz, William Proudlock a condus-o repede acasă, înainte să apuc să schimb două vorbe cu ea. Pentru că nu-mi surâdea ideea să mănânc la Selangor Club — era posibil ca acolo să dau nas în nas cu prieteni avocați de-ai lui Robert —, am mers pe digul umbrit de copaci din spatele clădirilor guvernamentale și am traversat apoi podul peste râu, îndreptându-mă spre Piața Veche. În ceainăria Whiteaways am găsit o masă liberă și am mâncat un bol de supă mulligatawny.

Audierea a fost reluată la ora 14:00 și a continuat până când judecătorul Daly i-a pus capăt, la patru fără un sfert. I-a ordonat lui Ethel să se ridice în picioare.

— Acuzata, a anunțat el, va fi dusă la Pudoh Gaol[25].

Mi s-a făcut rău; nu-mi venea să cred. Ethel s-a clătinat ușor pe picioare. S-a agățat de marginea boxei, făcând un efort vizibil de a-și aduna puterile.

Wagner a sărit în picioare.

— Vrem să depunem o cerere de eliberare pe cauțiune, onorată instanță.

— Se respinge, domnule Wagner.

Inspectorul Wyatt, omul însărcinat cu ancheta, s-a oferit s-o ducă pe Ethel la Pudoh Gaol cu mașina personală. Eram bucuroasă pentru ea — măcar era scutită de umilința de a fi transportată până acolo într-o dubă a poliției. I-am spus câteva cuvinte de încurajare în timp ce era condusă afară din sala de judecată, dar nu s-a uitat la mine, nici măcar n-a părut să audă ce-i spuneam. Fața îi era lipsită de expresie, ca o mască.

A doua zi dimineață m-am numărat printre primii care au ajuns în sala de judecată. Deoarece nu anunțasem pe nimeni că mă aflam în Kuala Lumpur, îmi petrecusem seara singură în cameră, scriind în jurnal detaliile audierii.

Oamenii își ocupau locurile în galeria destinată publicului. Am salutat cu o mișcare a capului câteva persoane pe care le recunoșteam din ziua precedentă, însă în dimineața aceea erau mai multe fețe noi. Șușoteala în surdină din jurul meu a amuțit în clipa când doi polițiști au adus-o pe Ethel în sală.

Părul îi era încă prins în coc, deși nu mai era perfect aranjat, ca în ziua precedentă. Cearcăne palide îi atârnau sub ochi, iar hainele, aceleași pe care le purtase cu o zi în urmă, nu mai păreau impecabile. S-a uitat la soțul ei, așezat în primul rând; dacă m-a observat și pe mine, n-a lăsat să se vadă.

Wagner m-a salutat printr-o înclinare a capului. Trecusem pe la biroul lui în după-amiaza zilei precedente.

— Asta îmi va fi de folos, spusese el după ce-i povestisem despre obiceiul lui Ethel de a se îmbrăca elegant prin casă. Vei depune mărturie în această privință, în cazul în care se va declanșa un proces?

— Doar nu se va ajunge atât de departe, nu-i așa? La urma urmelor, audierea e doar o formalitate.

— Ei bine…

Wagner și-a desfăcut palmele peste pântec și m-a privit pe deasupra biroului. În momentul acela mi-am dat seama că Ethel intrase într-un mare necaz.

În dimineața aceea, lui Ethel nu i-a mai fost oferit un scaun în fața mesei judecătorului; în schimb, i s-a ordonat să intre în boxă. Primul martor chemat la bară de către procurorul adjunct Hereford a fost William Proudlock.

Hereford i-a făcut o scurtă prezentare lui William Proudlock, după care a întrebat:

— Ne puteți spune ce s-a întâmplat în seara zilei de 23 aprilie?

— Am fost invitat de către prietenul meu, Goodman Ambler, să luăm cina împreună, acasă la el. M-am dus singur. Ethel a rămas acasă. La scurt timp după masă, bucătarul a apărut acasă la Ambler. Era vizibil agitat, dar a refuzat să-mi spună ce se întâmplase. Mi-a zis doar: *Mem panggil lekas-lekas balik*[26]. Temându-mă că s-a întâmplat ceva cu Ethel, am fugit imediat acasă. Cât să fi fost ceasul? a zis, privind în sus spre ventilatoare și răsucind în minte întrebarea judecătorului. Oh, cam nouă și jumătate. Ambler a venit cu mine.

— Ce s-a întâmplat după ce ați ajuns acasă?

— Era întuneric și ploua mărunt. Am văzut-o pe Ethel mergând pe drum, venind către mine. Se clătina pe picioare și părea… la început m-am gândit că poate băuse prea mult, dar apoi am observat că rochia îi fusese sfâșiată chiar sub talie.

— Ce s-a întâmplat apoi?

— Amândoi — Goodman și cu mine — am condus-o înapoi în casă. Era incoerentă; nu puteam deslușI sau pricepe nimic din ce zicea. I-am dat un pahar de vin de Xeres, s-o liniștesc. Am așteptat câteva minute, după care am rugat-o să-mi spună ce s-a întâmplat.

William s-a oprit și s-a uitat spre Ethel. Chipul soției lui era impasibil.

— Vă rog, continuați, a zis Hereford.

Din câte a povestit William, Ethel i-a spus că scria scrisori pe verandă, când a auzit o ricșă oprind pe alee. A fost surprinsă să-l vadă pe William Steward urcând treptele verandei câteva clipe mai târziu. Gândindu-se că voia să stea de vorbă cu soțul ei, i-a spus că lua masa acasă la Goodman Ambler. William Steward i-a răspuns că nu are importanță. S-au așezat pe canapea și au

schimbat câteva vorbe. În clipa când ea s-a ridicat pentru a lua de pe raft o carte pe care voia să i-o arate, el a stins lumina. Pe neașteptate, s-a năpustit asupra ei, molestând-o.

— A strigat după bucătar, a zis William Proudlock. S-a luptat cu Steward și a încercat să aprindă lumina. Atunci degetele ei au descoperit arma.

— Unde se afla? a întrebat judecătorul.

— Întrerupătorul este montat printre rafturi, a explicat William. Chiar sub întrerupător se află o mică firidă. Acolo ținem uneori arma.

A așteptat ca magistratul să-i scrie declarația.

— A luat arma și l-a împușcat pe Steward. Asta era tot ce-și amintea. În clipa aceea a început să tremure din nou și să vorbească fără noimă. I-am mai dat un pahar de vin și am obligat-o să-l bea tot.

William s-a oprit, trecându-și limba peste buze.

— După ce s-a liniștit din nou, a reluat el, am întrebat-o unde era Steward. „Nu știu, nu știu“, a zis ea. „A fugit. A fugit.“ Am ieșit în grădină, să-l caut. M-am împiedicat de cadavru la vreo treizeci–patruzeci de pași de bungalow. Bărbatul zăcea la pământ, cu fața în jos. Nu l-am atins, dar era limpede că murise.

William a făcut o pauză, încercând să-și pună gândurile în ordine.

— Am lăsat-o pe Ethel cu Goodman și am fugit la secția de poliție de pe High Street.

Audierea a fost întreruptă pentru masa de prânz. Când s-a reluat, o oră mai târziu, Hereford l-a chemat pe doctorul Thomas Cooper, care se ocupase de autopsia lui William Steward. Întrebat de Hereford, acesta a declarat că descoperise patru gloanțe în craniul lui Steward și unul în gât, însă rana fatală fusese provocată de un glonț care penetrase inima lui Steward și îi atinsese coloana.

Pentru prima dată de când citisem despre moartea lui Steward, m-am gândit: bietul om. Robert avea dreptate — răpus ca un câine turbat.

La finalul audierii, Ethel a primit ordin să se ridice în picioare. S-a prins cu mâinile de balustrada de alamă a boxei, s-a ridicat cu greu și s-a întors cu fața spre judecător.

Un avertisment, îmi repetam eu. Nimic mai mult decât un avertisment. Astăzi va pleca acasă, se va întoarce la soțul și la fiica ei, se va întoarce la viața ei.

Judecătorul Daly a măsurat-o pe deasupra pince-nez-ului său.

— După ce am audiat declarațiile date pe marginea cazului, a zis el, am decis că speța trebuie deferită justiției. Ethel Proudlock, ești acuzată că pe 23 aprilie 1910, în Selangor, Kuala Lumpur, ai provocat moartea prin împușcare a lui William Crozier Steward, comițând astfel o faptă care intră sub incidența secțiunii 302 a Codului Penal.

La galerie au izbucnit strigăte și țipete. Stăteam acolo, tremurând din cauza șocului. Prietena mea cea mai bună tocmai fusese acuzată de crimă. Crimă.

Procesul a fost stabilit pentru data de 7 iunie, la Curtea Supremă din Kuala Lumpur. Încă o dată, judecătorul a refuzat cererea de eliberare pe cauțiune înaintată de Wagner și a ordonat ca Ethel să fie dusă imediat la Pudoh Gaol.

Ethel plângea, în timp ce William o ajuta să coboare din boxa acuzaților. S-a agățat de brațul soțului ei, iar el a fost nevoit s-o susțină. Tatăl său a trebuit să-și croiască drum prin mulțime pentru a ajunge la ea, în timp ce doi polițiști o conduceau afară din sală. Aș fi vrut să-i spun câteva cuvinte, cuvinte care speram că-i vor da putere, dar am fost dată laoparte de ziariștii care-și urlau întrebările către ea.

Stând de una singură în sala de mese a hotelului, a doua zi dimineață, am privit în jur în timp ce-mi turnam câteva picături de sos de soia și-mi presăram piper alb în bolul cu ouă fierte moi. William Steward cinase aici în seara morții lui — mă întrebam la care dintre mese șezuse, la care dintre mese băuse, mâncase și râsese împreună cu prietenii lui, înainte să-și ceară scuze și să plece grăbit prin ploaie, spre casa lui Ethel.

Conducătorii de ricșe din fața hotelului au scuturat cu toții din cap în clipa când le-am spus unde vreau să merg. Pudoh Gaol era la numai un kilometru și jumătate distanță, dar era construită pe un fost cimitir chinezesc și nimeni nu voia să-și asume riscul de a se trezi pe cap cu o hoardă de fantome furioase. În cele din urmă, unul dintre ei a acceptat să mă ducă până acolo, însă mi-a cerut de trei ori tariful obișnuit.

În drum spre Pudoh Gaol am trecut pe lângă cimitirul unde fusese îngropat William Steward. Am privit mormintele, întrebându-mă care dintre ele era al lui și ce cuvinte fuseseră inscripționate pe piatra funerară. Oare spuneau ele lumii că omul acesta fusese ucis de o altă persoană? Sau doar fixau, cu două date, scurta perioadă a vieții lui?

Ricșa s-a oprit la umbra zidurilor înalte și crenelate ale închisorii. După ce i-am spus cărăușului că-i voi plăti abia după ce mă va duce înapoi la hotel, i-am retezat protestele și am intrat în curtea închisorii prin ușa de proporții normale, decupată în porțile masive din lemn. Am traversat împreună cu un gardian malaysian un dreptunghi ars de soare și am intrat în închisoare. Paznicul a ieșit din biroul lui să mă întâmpine. Paznicul Clarke îl cunoștea pe Robert, iar din când în când, eu și Robert băuserăm câte un pahar cu el și soția lui, la Spotted Dog. Era prea devreme pentru vizite și nici nu făceam parte din familie, mi-a zis Clarke, dar sigur că avea să facă o excepție pentru mine.

Încăperea în care am așteptat era mobilată cu doar două scaune din lemn, aflate de o parte și de alta a unei mese înguste. Ferestrele erau deschise, dar zăbrelite. Un calendar cu o imagine în acuarelă înfățișând un *kampong* atârna pe perete; cineva tăiase deja ziua de 1 mai. Am numărat pătratele până pe 7 iunie. Ethel avea să stea închisă aici mai bine de o lună.

Un gardian cu aer plictisit a adus-o pe Ethel în cameră, după care s-a așezat pe o băncuță de pe coridor, supraveghindu-ne în permanență. Ethel era îmbrăcată în uniformă de deținută: o bluză de un bej tern, peste o fustă care-i trecea de genunchi. Avea ochii și nasul roșii de plâns.

— Oh, draga mea… am spus. Ai nevoie de ceva?

— Eram în legitimă apărare… voia să mă violeze! De ce mi se întâmplă toate astea? De ce?

Privind spre gardian, am coborât vocea, până a devenit o șoaptă.

— Ethel, trebuie să le spui despre aventura ta cu William Steward. *Trebuie*. Este singurul mod în care poți să le explici de ce a venit la tine acasă, de ce te-a atacat — era furios pentru că voiai să pui capăt relației. *Spune-le*, Ethel!

— Nu pot, a zis ea, scuturând din cap. Nu pot spune lumii întregi că sunt o… adulteră.

S-a întins peste masă și m-a apucat de mâini, strângându-le atât de tare, încât am tresărit de durere.

— N-o să le spui, nu-i așa?

Am privit-o disperată. Ochii ei s-au înăsprit; mi-a dat drumul și s-a îndepărtat de mine.

— Dacă vei spune cuiva despre asta, a zis, voi nega totul. Voi nega absolut tot, mă auzi, Lesley? O să le spun tuturor că ești o mincinoasă nenorocită.

— Ce mai contează acum? Toată lumea spune că te culcai cu el. Pentru Dumnezeu, Ethel… spune-le adevărul!

— Nu sunt decât bârfe. Bârfa se stinge, oamenii uită după o vreme — vor găsi mereu ceva nou despre care să vorbească. Dar dacă le-aș spune *eu* că am avut o aventură cu William, dacă le-aș confirma *eu* povestea…

Înțelegeam dilema în care se afla și îmi era milă de ea, dar nu puteam accepta că decizia ei de a păstra tăcerea era corectă. Pur și simplu nu puteam.

— Will știe?

— Nu crede zvonurile.

Amintindu-mi felul în care soțul ei o privise în timp ce era interogat de Hereford, nu eram chiar atât de sigură, dar m-am abținut să fac vreun comentariu. M-am bucurat în clipa când gardianul a anunțat că era timpul să se întoarcă în celulă.

— Să nu mai vii, Lesley, mi-a zis în timp ce era condusă afară din cameră. Nu vreau să mă vezi închisă aici. Înțelegi?

În fața închisorii, m-am uitat în susul și-n josul străzii după ricșa mea, dar nici urmă de ea. Cărăușul mă abandonase.

V

Șederea în Kuala Lumpur îmi oferise spațiul necesar pentru a privi apele tulburi ale căsniciei mele cu mai multă nepăsare. Erau momente când chiar uitam de aventura lui Robert, dar imediat ce am pus piciorul pe puntea feribotului și am zărit culmile înverzite ale Penangului înălțându-se deasupra orașului, sentimentul de apăsare a revenit, copleșindu-mă.

Când am ajuns acasă, am urcat direct în camera copiilor. Mi-am luat băieții în brațe și i-am strâns cu putere.

— Lui mami i-a fost atât de dor de voi! Vouă v-a fost dor de mami?

— Micuțul ăsta, a zis Ah Peng ciufulindu-i părul lui Edward, a plâns tot timpul.

— Ba n-am plâns, a spus Edward.

— Plângăciosul, plângăciosul! a intervenit James.

— Nu sunt plângăcios!

Mutrița lui Edward tremura, în încercarea de a-și reține lacrimile.

— Oh, dragul meu, nu-i nimic. James, nu fi răutăcios.

Am scos dintr-o sacoșă de cumpărături două bărcuțe de jucărie pictate în culori strălucitoare.

— Uite, Edward, uite ce ți-a luat mami.

I-am dus pe plajă. La ora aceea erau puțini oameni. Un bărbat în vârstă își plimba terierul; doi tineri europeni, fără cămăși, stăteau întinși unul lângă celălalt pe rogojinile lor de bambus. Malaysiana care căuta crabi-potcoavă m-a salutat când am trecut pe lângă ea. Un sampan legat de un stâlp zăcea pe fundul descoperit al mării, abandonat de valul care se retrăgea.

În apele puțin adânci ale unui golfuleț lăsat în urmă de maree, am îngenuncheat și i-am ajutat pe copii să-și lanseze bărcuțele, arătându-le cum să le țină.

— Gata?

Mi-am fluturat eșarfa deasupra capului.

— Unu, doi, trei!

Băieții și-au lansat bărcuțele înainte să-mi cobor brațul. Barca lui Edward a țâșnit înainte, în timp ce barca lui James s-a clătinat, s-a dezechilibrat, după care s-a redresat singură. Am strigat și am aclamat cele două ambarcațiuni care traversau ochiul de apă limpede și strălucitoare, trăgând după ele urmele suprapuse pe care le lăsau pe suprafața apei.

M-am așezat pe plajă, uitându-mă la copii cum se stropeau unul pe celălalt, în timp ce apusul își picura cerneala în mare. Nu puteam lăsa toate astea în urmă, nu puteam renunța la căsătorie. Nu aveam de ales, trebuia să îndur în tăcere trădarea lui Robert.

La cină, Robert a vrut să audă tot ceea ce aflasem în timpul audierilor. Toată lumea, mi-a zis el, vorbea despre acuzația de crimă.

Mă uitam la Robert în timp ce-i povesteam cele întâmplate la audieri, iar o parte din mine se întreba dacă își vizitase amanta câtă vreme fusesem plecată. În trenul care mă aducea din Kuala Lumpur, m-am luptat cu ideea de a-i vorbi despre aventura lui Ethel, însă adulterul lui m-a făcut să ezit să discut despre infidelitatea lui Ethel — despre infidelitatea *oricui*, la drept vorbind — tocmai cu el.

— Ceva nu se potrivește, a zis el în clipa când am terminat. Dacă aș fi fost în locul lui Daly și eu aș fi acuzat-o pe Ethel de crimă.

— Dar Steward a încercat s-o violeze. Se afla într-o… stare mentală… tulbure… nu știa ce face. Nu l-ar acuza pe Steward dacă n-ar fi vinovat — iar violul e o acuzație greu de dovedit, nu-i așa? Mi-ai spus chiar tu asta la un moment dat.

— Violul este foarte greu de dovedit, a încuviințat Robert, dar e și mai dificil de infirmat.

Ochii lui au căpătat expresia aceea somnoroasă, familiară, pe care o avea ori de câte ori încerca să străpungă roca dură a unei spețe legale complexe.

— Dacă se culca într-adevăr cu el, ce ar fi determinat-o să-l ucidă? a zis el ca pentru sine. O ceartă din dragoste? Oare voia să pună capăt aventurii? Sau poate că o părăsise pentru altă femeie, iar ea l-a ucis într-un acces de gelozie.

Tatona terenul, foarte aproape de limitele adevărului. Dar care *era* adevărul? Poate că Ethel mă minţise, iar evenimentele acelei seri semănaseră mai curând cu ceea ce specula acum Robert.

— Apropo, soţii Macalister au de-acum electricitate, a zis Robert în timp ce noul servitor, Ah Keng, ne lua din faţă farfuriile goale. Dau o petrecere, să se laude. Am fost invitaţi.

— Dar… *noi* ar fi trebuit să avem primii. Ne-am mutat cu o lună înaintea lor. Asta-i din cauză că verişoara lui Mary lucrează la Departamentul pentru lucrări publice, sunt sigură.

Am uitat de iritarea pe care o simţeam faţă de soţii Macalister în clipa când Ah Keng s-a întors, spre încântarea mea, cu două boluri cu fulgi de gheaţă şi un ulcior de alamă, plin cu lapte de cocos rece. În lapte pluteau viermişori de fidea din linte, înverziţi cu suc din frunze de pandan. *Chendol*[27], desertul meu preferat. Am ridicat din sprâncene spre Robert. Mi-a zâmbit, în timp ce turna laptele de cocos în bolurile cu gheaţă.

— L-am cumpărat de la standul tău preferat — de la bătrânul şi îndesatul Teochew, din Swatow Lane. Nici nu-ţi imaginezi ce coadă era.

Mi-am coborât privirea spre bolul meu, ascunzându-mi lacrimile care-mi încinseseră deodată ochii. Am clipit şi mi-am turnat peste *chendol* o porţie generoasă de sirop de *gula malacca*[28]. Laptele de cocos era rece şi cremos, iar tăieţeii verzi, cu aromă de pandan, accentuau dulceaţa lipicioasă şi afumată a zahărului.

— A meritat să stai la coadă, am zis, zâmbindu-i.

Ne-am mâncat *chendolul* în tăcere o vreme, apoi Robert a zis:

— Poate că Ethel a fost cea care a vrut să pună capăt poveştii. El n-a suportat jignirea; a ameninţat-o că face publică aventura lor. Aşa că l-a ademenit la ea acasă într-o seară în care ştia că soţul ei va fi plecat, cu intenţia de a-l reduce la tăcere. Şase gloanţe în spate aveau să-şi facă treaba, cu siguranţă.

Criminală cu sânge-rece. Nu, era imposibil. Refuzam să cred că Ethel era capabilă de așa ceva. Refuzam să cred asta, dar nu mă puteam abține să întreb:

— Ce se va întâmpla cu ea dacă va fi găsită vinovată?

Lumânările se stinseseră, iar salonul părea că se micșorează în jurul nostru. Marea fremăta în depărtare.

Robert și-a mai pus o porție de *chendol*.

— Atunci va fi spânzurată.

---

19 Locuitor al insulei Hainan, din Marea Chinei de Sud.
20 Sat (în malaeză, în original).
21 Horațiu.
22 Atribuit lui Luo Guanzhong (cca 1330–cca 1400), este considerat unul dintre cele patru romane clasice ale literaturii chineze.
23 „Zgârciți", în dialectul hokkien.
24 Ambarcațiune costieră lungă și îngustă folosită în principal în insulele malaysiene.
25 Închisoare din Kuala Lumpur.
26 „Doamna v-a chemat imediat acasă" (în malaeză, în original).
27 Desert popular în anumite țări din Orientul Îndepărtat.
28 Zahăr de palmier.

Capitolul 9

Willie

Penang, 1921

Ultima melodie pe care o cântase Lesley răsuna încă în capul lui în clipa când a deschis ochii. Cântecul părea să-i bântuie visele.

Sprijinindu-se de căpătâiul patului, s-a gândit la seara precedentă. În timp ce o privea închizând capacul pianului și întorcându-se la locul ei, așteptase, fără să spună o vorbă, într-o nemișcare deplină — pe când era tânăr rezident în mahalalele din Lambeth, învățase că orice mișcare bruscă avea tendința de a spulbera vraja și de a amuți persoana aflată pe punctul de a face o dezvăluire. În tot acest timp în care Lesley dezlănțuise potopul din interiorul ei, nu rostise nici măcar un cuvânt. Se oprise din vorbit doar în clipa când auziseră mașina înaintând pe alee. Pentru prima oară în viața lui, Willie își dorea cu ardoare ca Gerald să fi rămas toată noaptea în speluncile lui.

Nu era deloc surprins de aventura lui Robert. Dar bănuia că infidelitatea lui nu era singura cauză a tristeții îngropate în ființa lui Lesley. Altceva, ceva mult mai dureros i se întâmplase.

După micul-dejun, a scris în jurnal tot ce-i spusese ea, consultându-și din când în când notițele pe care și le luase înainte de a merge la culcare. Ea și Sun Yat-sen fuseseră amanți, o simțea până-n măduva oaselor. Descoperise primul fir de aur; mai curând un firicel, dar unul promițător, și avea de gând să scoată restul din adâncul amintirilor ei.

Închizându-și jurnalul, și-a pus costumul de baie și o cămașă de bumbac, și-a îndesat pălăria panama pe cap și s-a îndreptat cu pași mari spre plajă. Pământul basculase marea departe de țărm, lăsând la vedere o oglindă vastă, care reflecta norii albi și

vaporoși ce traversau cerul. Gerald stătea întins în locul lui obișnuit, sub cocotieri, fără cămașă și răsfoind o revistă.

— Asta-i o vizită neașteptată, a zis el întorcându-se pe o parte, pentru a-i face loc lui Willie pe rogojină.

Willie s-a sprijinit în coate, și-a întins picioarele și a tras adânc aer în piept. Vântul, fierbinte și sărat, făcea frunzele de palmier să trosnească. A simțit mâna lui Gerald mângâindu-i interiorul coapsei.

— Doar verificam dacă s-a întors pisica, a zis Gerald.

Willie i-a luat mâna, a dus-o la buze și i-a sărutat fiecare articulație în parte. Și-a deschis simțurile către fiecare detaliu al acelei clipe — frunzele de cocotier care aruncau umbre de forma unor schelete de pește pe nisipul fin și moale, atingerea caldă și delicată a pielii lui Gerald, albeața zâmbetului său, contrastând cu fața bronzată, strălucitoare. Voia să-și amintească totul, să absoarbă fiecare amănunt în propria lui ființă, deoarece știa că, în clipa când va deschide gura și va vorbi, va pierde absolut totul.

Bâlbâindu-se mai mult decât de obicei, a început să-i spună lui Gerald despre banii pe care-i pierduse.

Gerald s-a ridicat în picioare, icnind.

— La naiba, cred că glumești, nu?

Nu era tocmai reacția la care sperase.

— Nu glumesc niciodată când e vorba de bani.

— Ai pierdut totul? Ești complet falit?

— Va trebui să stau de vorbă cu… administratorul meu după ce mă întorc la Londra, să văd cât de gravă e… situația, dar da.

— Doamne Dumnezeule…

— S-a terminat cu vagoanele de clasa întâi; gata cu hotelurile… de lux. De fapt, s-a terminat cu călătoriile pentru o vreme.

— Ce înseamnă „o vreme“?

— N-am nici cea mai mică… idee, Gerald. Trei–patru ani, poate mai mult, a răspuns Willie. Nimeni nu trebuie să afle despre asta… înțelegi? Nimeni.

— Nu ne scurtăm șederea aici, nu-i așa?

— Sigur că nu.

A luat din nou mâna lui Gerald în mâna lui, strângând-o cu putere.

— Vreau să fim împreună cât mai mult timp.

— Nu ne putem ascunde aici la nesfârșit.

N-ar fi minunat? s-a gândit Willie.

Egrete albe coborau în cercuri din înaltul cerului, aterizând pe nisipul lăsat în urmă de ape, semnalând cu aripile lor armistițiul vremelnic dintre pământ și mare.

— Cum rămâne cu salariul meu?

— Va trebui să te descurci o vreme cu pensia de veteran, băiete.

— Dar e o sumă de mizerie.

Și-a pierdut cumpătul; nu se putea abține.

— La naiba, Gerald! Sunt conștient de asta. Dar eu… noi… trebuie să strângem cureaua. Și încă ceva — nu-mi mai permit să-ți plătesc datoriile. Așa că, te rog, nu mai fi atât de… nesăbuit.

— Nesăbuit? Asta chiar e ceva, din partea unuia care și-a pierdut toți banii într-o investiție idioată. Un dezastru de tot rahatul…

Gerald l-a privit lung pe Willie, cu ochi scrutători.

— Cum a primit vestea iubitica de nevastă-ta?

— Tu ești singurul căruia i-am spus.

— Probabil că acum va divorța, de vreme ce ești un sărăntoc.

Posibilitatea ca Syrie să-l părăsească nu-i trecuse prin minte lui Willie; nu știa dacă să fie încântat sau înspăimântat de această perspectivă.

— Deci toată vorbăria aia despre locuitul împreună într-o vilă de pe malul mării… bănuiesc că iese din schemă acum, nu?

— Nu-mi pot permite așa ceva acum, dragul meu băiat.

Fără un cuvânt, Gerald s-a ridicat în picioare, și-a tras costumul de baie, și-a legat șnurul și s-a îndreptat cu pași mari spre marea îndepărtată. Willie s-a uitat după el ducându-și mâna streașină la ochi, pentru a se feri de lumina orbitoare a soarelui. Gerald a pășit printre ochiurile de apă transformate în mercur de razele soarelui. Egretele și-au luat zborul când s-a apropiat de ele, lăsându-se iar la pământ la mică distanță. Gerald a continuat să meargă, îndreptându-se către panglica subțire și albă a valului

din depărtare, până când a devenit nimic mai mult decât un miraj firav, abia perceptibil.

Târziu, într-o seară din toamna anului 1913, Willie așteptase cu nerăbdare momentul în care avea să petreacă în apartamentul său câteva ore citind în liniște, când a primit o invitație de ultim moment din partea familiei Carstair, care locuia vizavi. Sperau să-l înlocuiască pe unul dintre oaspeții absenți la dineul pe care-l organizau și că, după cină, îi va însoți în West End, să vadă împreună o piesă de teatru.

I-a fost prezentat lui Syrie Wellcome imediat ce a pus piciorul în salonul soților Carstair. Aceasta i-a spus că tocmai se despărțise de soțul ei, Henry Wellcome, un magnat al industriei farmaceutice. Era deja trecută de treizeci de ani și nu prea frumoasă, dar Willie a găsit-o fermecătoare și veselă, simțindu-se flatat de interesul pe care femeia îl manifesta față de el. În timp ce se îmbrăcau pentru a pleca la teatru, ea i-a șoptit:

— Mi-ar fi plăcut să nu fim nevoiți să vedem piesa. Aș prefera să-mi petrec seara ascultându-te pe tine.

Câteva zile mai târziu, a invitat-o la premiera noii lui piese. După lăsarea cortinei, s-a grăbit la petrecerea pe care o organizase la ea acasă, în cinstea sa. Publicul a fost vrăjit de piesa lui, iar el era în al nouălea cer. În seara aceea, el și Syrie au devenit iubiți. Ea era o amfitrioană renumită în lumea bună a Londrei; era amuzantă și stilată. Mergeau împreună la petreceri și la premiere, la teatru și la operă. Willie era mândru să fie văzut drept iubitul ei, iar ea savura fiecare clipă în care se bucura de strălucirea faimei lui. Deși despărțită de soțul ei, încă mai avea o relație cu Gordon Selfridge, dar lui Willie nu-i păsa. Vedea propria lui relație cu ea ca pe un simplu flirt de care se bucurau amândoi, fără perspective pe termen lung pentru niciunul dintre ei.

Soțul ei insistase să-l trimită pe fiul lor la o școală-internat. Lui Syrie îi era mereu dor de el. Willie a fost îngrozit când, într-o zi, i-a spus că ar vrea să aibă un copil cu el. A discutat cu ea despre asta și considera subiectul închis. Au trecut două luni, iar într-o dimineață de la mijlocul verii Syrie i-a telefonat. Părea foarte

tulburată și a vrut să-l vadă imediat. Dând fuga la locuința ei din Regent's Park, a găsit-o șezând pe pat, cu ochii umflați de plâns, cu părul în dezordine.

— Ce-ai pățit, Syrie? Ce s-a întâmplat?

— Oh, Willie, am pierdut copilul. Am pierdut copilul nostru.

El s-a simțit ca și cum ar fi primit un pumn în față.

— Dar… ce naiba… Syrie, parcă ne… înțeleseserăm…

— Voiam să-ți spun… a zis ea înghițindu-și cuvintele printre lacrimi, când… când eram sigură…

Ar fi vrut să iasă din dormitorul ei sufocant, din casa ei, să nu mai aibă niciodată de-a face cu ea. Însă a rămas lângă patul ei, consolând-o. Îi părea rău pentru ea, deși în secret se bucura că pierduse copilul.

După ce și-a revenit, i-a spus fără echivoc că nu va avea niciun copil cu ea câtă vreme încă era căsătorită cu Henry Wellcome. Și-au reluat participările la evenimente sociale, dar el a început să se sature de ea și de caracterul ei posesiv. Tânjea să fie liber, dar, când se gândea la scenele lacrimogene pe care avea să le facă, nu reușea să pună capăt relației. A fost aproape bucuros când a izbucnit războiul în Europa. S-a oferit voluntar pe ambulanțele Crucii Roșii; având în vedere cunoștințele lui medicale și franceza pe care o vorbea, a fost acceptat imediat. După o zi petrecută într-o bază militară, învățând să conducă o ambulanță, a primit o uniformă și a fost trimis la Boulogne.

În după-amiaza dinaintea plecării, Syrie l-a informat că era din nou însărcinată. Cu copilul lui. Willie stătea în salonul ei plin de obiecte scumpe, cu buzele strânse de mânie. Târfa. O târfă ticăloasă și mincinoasă. Dar cel mai mult îl înfuria prostia lui.

A doua zi dimineață a părăsit Anglia cu primul vapor și, cu un uriaș sentiment de libertate și ușurare, s-a îndreptat orbește spre război.

Unitatea lui de ambulanțieri a fost trimisă la un spital de campanie organizat într-un castel aflat la douăzeci și patru de kilometri de Boulogne. Șoferii erau trimiși încontinuu pe câmpurile de luptă pentru a-i lua pe răniți, căzând adesea victime grelelor bombardamente ale inamicului. Când nu era de serviciu

pe ambulanță, lucra în saloanele supraaglomerate, reamintindu-și cunoștințe medicale pe care nu le mai folosise de ani întregi, pentru a-i trata pe soldații mutilați. Le curăța rănile și le schimba bandajele; le domolea fricile și făcea tot ce-i stătea în puteri pentru a le ușura chinul. Nu fusese niciodată un om sensibil, dar era absolut îngrozit de rănile acelea, răni cum nu mai văzuse niciodată în viața lui și cum spera nici să mai vadă vreodată — oase sfârtecate, răni deschise, colcăind de puroi și putrefacții, bărbați cu jumătate de față spulberată.

Într-o noapte, în timp ce-și târa picioarele pe treptele de marmură ale cartierului general, la multe ore după ce ieșise din tură, a fost copleșit de o dorință puternică de a se uita la stele, de a privi ceva curat, necontaminat de război.

Salonul de pictură de la primul etaj fusese închis. S-a strecurat înăuntru, închizând ușa în urma lui. Lumina care pătrundea prin crăpăturile draperiei groase era suficientă pentru a-i ghida pașii printre formele ciudate, ascunse sub cearșafuri negre, către ferestrele franțuzești. A deschis una dintre ele, a ieșit pe balconul larg și a tras adânc și îndelung aer în piept. Puritatea învăluitoare a aerului răcoros al nopții era minunată.

Își dorise să fie singur, așa încât s-a enervat când a văzut că mai era cineva acolo, sprijinit de balustradă și cu ochii pierduți în noapte. Bărbatul l-a privit peste umăr. Chiar și în lumina stelelor lăptoase, Willie l-a recunoscut cu ușurință — unul dintre voluntarii de la Crucea Roșie, care-l ajutase să liniștească în cursul acelei zile un pacient recalcitrant și foarte grav rănit.

— Gerald Haxton, a zis bărbatul. Știu cine ești.

Dinții lui au strălucit în întuneric.

— Am știut din clipa când te-am văzut.

— Am uitat să-ți mulțumesc… pentru azi-dimineață.

— Era un haos total, nu-i așa? Bietul om…

Stăteau umăr lângă umăr, sprijiniți de balustradă, măcinând cu respirația lor aerul tare, înghețat. Luna nu se vedea pe cer, iar tufișurile de lemn-câinesc și straturile de flori din grădinile de dedesubt erau cufundate în beznă. Era una dintre puținele nopți când bombardamentele încetau, iar cerul de deasupra orizontului

nu mai era cuprins de hemoragia aceea infernală și nesfârșită, de un stacojiu aprins. Lumea se odihnea, cel puțin deocamdată.

Ridicându-și fața spre cer, Willie a rostit o incantație către stele:

— *Tempora cum causis, lapsaque sub terras ortaque signa canam*.

— Ce înseamnă?

— „Despre vremuri și cauzele lor, despre constelații cufundate sub pământ și renăscute cânta-voi.“

— Frumos. Tu ai scris asta?

— Aș fi vrut eu, a răspuns Willie zâmbind. Ovidiu. Un poet… din vremuri străvechi.

Au început să vorbească, la început cu propoziții ciuntite, timide, tatonând terenul dintre ei. Treptat, s-au îndepărtat de subiectul războiului și au început să-și spună unul altuia despre ce vor face odată ce nebunia va fi trecut, iar viața se va fi întors la normal.

— Vreau să călătoresc, să văd lumea — Polinezia, Orientul Îndepărtat, Arhipelagul Malaysian, a zis Willie. Dar tu? Ce îți… dorești?

Își va aminti mereu dezinvoltura plină de naturalețe din răspunsul tânărului.

— De la tine sau de la viață?

A simțit că obrajii i se îmbujorează și era recunoscător pentru faptul că afară era întuneric.

— De ce nu și una… și alta? S-ar putea dovedi a fi… unul și același lucru… în cele din urmă.

Tăcerea părea să țâșnească de undeva din străfundurile pământului și să se înalțe până la stelele de deasupra. Apoi, în întuneric, l-a auzit pe Gerald Haxton zicând:

— Am o sticlă de gin în cameră.

Și asta a fost tot.

Lesley aranjase ca fratele ei să-l intervieveze pe Willie după prânz. În timp ce-l aștepta, și-a verificat corespondența pe verandă. Nu mai sosise nicio scrisoare din partea avocaților săi, slavă Domnului — cel puțin nu mai încercau să-l convingă să se întoarcă acasă. A așezat invitațiile într-un teanc, pe marginea

mesei, pentru ca Gerald să se ocupe de ele. Petrecerea de la Istana îl obosise și nu mai voia să participe la vreuna.

Gerald fusese neobișnuit de docil în timpul mesei. Avea să-l părăsească, Willie era sigur de asta, știind că era falit. Gerald era tânăr și chipeș, nu va avea nicio problemă în a-și găsi un alt bărbat bogat care să-i ofere viața de lux cu care se obișnuise.

Încă se gândea cum ar fi putut să-l păstreze pe Gerald în viața lui, când Lesley a adus pe terasă un bărbat înalt și gras. Le-a făcut cunoștință, după care a plecat.

— Apreciez faptul că-mi acorzi acest interviu în exclusivitate, Willie, a spus Geoff Crosby.

Fratele lui Lesley avea același ten spălăcit și aceeași privire pătrunzătoare ca sora lui. Probabil că a fost un bărbat atrăgător la un moment dat, și-a spus Willie, în timp ce observa vestigiile înfățișării sale.

— Lesley e mai în vârstă decât tine?

— E mai tânără cu doi ani, de fapt, dar mereu s-a purtat ca o soră mai mare.

Geoff și-a deschis agenda.

— Începem?

Întrebările erau de genul acelora care-i fuseseră puse în fiecare port străin în care călcase vreodată: Ce părere avea despre Penang și despre oamenii de acolo? Avea de gând să scrie o carte despre locul acela? Care era mâncarea preferată din Penang? Ce anume îl inspira? Câte ore pe zi scria? Scria cu stiloul sau la mașina de scris? Ce scriitori îl influențaseră? Willie a dat răspunsurile pe care le repetase de nenumărate ori, a refuzat să vorbească despre soția sau despre fiica lui și a condus discuția spre cea mai recentă carte a sa, *A tremurat o frunză*.

— E o splendidă colecție de povești, a zis Geoff. „Ploaia“, în mod special, este deosebit de… tulburătoare. Crezi că vei mai scrie o poveste ca asta?

Aceeași întrebare îl chinuise și pe el multă vreme, deși nu avea de gând să recunoască asta față de nimeni.

— Este un mare dar pentru oricare scriitor să poată scrie o astfel de poveste măcar o dată în viață. Aș da dovadă de lăcomie

dacă aș spera să mai pot scrie una.

— Lesley spune că în curând îți va apărea o nouă carte.

— *On a Chinese Screen*. E un… jurnal al celor mai recente călătorii pe care le-am făcut în China.

— Cum e acolo? Chiar atât de multă deznădejde, cum am auzit?

Willie a avut nevoie de câteva clipe pentru a-și pregăti răspunsul.

— Mi-am făcut practica de… mamoș la St. Thomas… a început el.

— Somerset Maugham, mamoș. *Asta* chiar e greu de imaginat.

— Da. Destul de greu. Așa cum spuneam, într-o singură lună am fost în mahalaua Lambeth de mai bine de șaizeci de… ori, a spus Willie. Am adus pe lume copii în cele mai cumplite… condiții. Zece–cincisprezece bărbați și femei înghesuiți într-o cămăruță, fără apă curentă, fără foc. N-am fost niciodată mai obosit ca atunci. Nu e nimic nobil în sărăcie, în ciuda a ceea ce-ți vor spune oamenii — întotdeauna cei bogați.

Willie a sorbit din ceai și și-a tamponat buzele cu colțul șervețelului.

— Tuberculoza și… difteria și sărăcia; soți îmbibați în alcool… abuzându-și soțiile și copiii. Bande de criminali îngrozind oamenii pe străzi. Neajutorarea și violența pluteau în aer ca o ceață groasă. De asta mi-au amintit… satele din China — de mahalaua Lambeth.

— Probabil că a fost teribil de înfricoșător.

Geoff scria apăsat.

— Ai fost vreodată jefuit? Atacat?

— Puteam să colind cele mai periculoase mahalale și să mă simt în mai mare siguranță decât un… polițist. Geanta din piele neagră, de doctor, era talismanul meu. Desigur, la început, femeile — și soții lor — nu aveau încredere în mine. Țineau sub o tăcere absolută tot ce era legat de suferința și simptomele lor; întâmpinam mari dificultăți în încercarea de a-i… diagnostica.

Geoff s-a oprit din scris.

— Cum i-ai convins să aibă încredere în tine?

Cu aerul cuiva care e pe cale să dezvăluie secretul vieții, Willie s-a aplecat în față, trăgându-l pe Geoff mai aproape de el.

— Oamenii sunt mult mai dornici să se deschidă în fața ta odată ce le dezvălui ceva… personal, ceva rușinos despre tine, a zis el. Dacă vrei ca cineva să aibă încredere în tine, trebuie să-i oferi o bucățică din… intimitatea ta.

Willie s-a lăsat din nou pe spate, oferindu-i lui Geoff timpul necesar pentru a-i scrie cuvintele. Vântul se întețise, modelând bucle albe pe suprafața mării.

— Apropo de China, a zis Willie, tocmai am terminat de citit cartea ta despre doctorul Sun Yat-sen.

— Ah… *A Man of the Southern Seas*. V-a plăcut?

— E un titlu… ispititor.

— Aș vrea să pot spune că a fost ideea mea, dar i-a aparținut lui Lesley, a zis el, după care a făcut o pauză. Mi-a zis că te gândești să scrii o carte despre el.

— Mi-a povestit despre el, a răspuns Willie. Nu mă așteptam să descopăr aici o legătură atât de… *personală* cu China.

— Am fost singurul jurnalist englez cu care a stat de vorbă, a spus Geoff, îndreptându-și degetul arătător spre pieptul masiv, singurul în care a avut încredere. A fost *aici*, Willie, a stat unde stai tu acum, atunci când l-am văzut prima oară. Probabil chiar în același scaun.

— Cum era?

Privirea lui Geoff s-a pierdut în zare, în timp ce scotocea prin amintiri.

— Ca să fiu sincer, Willie, prima dată când l-am întâlnit nu știam prea multe despre el.

— Ce nu ți-a plăcut la el?

— Duhnea a eșec… Toate eforturile lui de a începe o revoluție — și făcuse deja cinci sau șase încercări în sensul ăsta — se duseseră pe apa sâmbetei. Mi se părea uluitor faptul că avea atât de mulți susținători. Abia după ce am ajuns să-l cunosc mai bine mi-am dat seama că era un maestru al manipulării. Îi putea face pe oameni să-i mănânce din palmă, iar ei să-l implore să-i umilească din nou.

— Avea succes și la doamne, fără îndoială.

— Oh, n-a dus deloc lipsă de admiratoare — *era* un tip foarte chipeș, să știi.

— Lesley i-a devenit foarte apropiată, nu-i așa?

O urmă de reținere s-a așternut pe chipul lui Geoff.

— I-a susținut cauza, a zis el.

— Nu multe femei albe au făcut asta, sunt convins.

— Sora mea a fost întotdeauna cam opozițională. În orice caz, a zis Geoff lovindu-și genunchii cu palmele și ridicându-se în picioare, ți-am răpit deja prea mult timp, Willie. Oh, era să uit…

A scos din geantă un exemplar din *A tremurat o frunză*.

— Ești drăguț să scrii o dedicație pentru mine și doamna mea?

Odată întors în camera lui, Willie a luat volumul *A Man of the Southern Seas* de pe birou și a început să studieze fotografiile lui Sun. Cele mai multe dintre ele fuseseră făcute în Penang. O fotografie îl înfățișa așezat împreună cu soții Hamlyn pe veranda Casei Cassowary. Ultima fotografie, datată octombrie 1918, îl înfățișa pe Sun ceva mai în vârstă, șezând singur într-un scaun Ming de lemn negru, cu fața cioplită de o suferință nobilă, aproape sfântă; asta îl făcea să pară chiar mai atrăgător. Willie și-a amintit că văzuse această fotografie într-un ziar din Shanghai.

Pe o hartă din interiorul cărții, a trasat câteva linii asemănătoare unor elipse pentru a vizualiza călătoriile lui Sun în jurul lumii. Erau la fel de multe ca ale lui. El și Sun se aflaseră la Londra cam în aceeași perioadă, și-a dat seama, iar acum se afla pe insula pe care Sun își petrecuse la un moment dat o jumătate de an din viață. Iar ceea ce era chiar mai curios, locuia chiar în casa pe care chinezul o vizitase adesea.

Își amintea că citise despre răpire în ziarele londoneze, dar nu avea amintiri clare despre asta — la vremea respectivă, povestea nu-i stârnea câtuși de puțin interesul. Pe atunci era ocupat cu practica moșitului. Ba mai mult, el și prietenii lui — precum mulți alții din straturile privilegiate ale societății londoneze în care se mișcau — erau zdruncinați de dangătul morții care răsuna în toată Anglia, din pricina sorții bietului Oscar Wilde. Aruncau

cu toții în flăcări teancuri de scrisori și bilete care n-ar fi trebuit scrise și expediate vreodată; iar mulți bărbați traversau Canalul pentru a se refugia la adăpostul civilizat al Continentului. Ce-i păsa lui — sau oricui altcuiva — despre răpirea unui chinez de către propriul guvern?

Capitolul 10

Lesley

Penang, 1921

Exact ca în noaptea precedentă, când am coborât scările, l-am găsit pe Willie în salon. Ploaia, care începuse după cină, se mai domolise, dar cântecul broaștelor continua să umple noaptea răcoroasă și umedă. Cartea lui Geoff era deschisă în poala lui, dar ochii scriitorului erau închiși, iar capul îi era ușor înclinat într-o parte. Părea că ascultă intens ceva ce vibra în aer.

— Cântecele broaștelor, a zis Willie, deschizând ochii în clipa când m-am alăturat lui, în micul cerc de lumină din jurul lămpii. Chiar și la Londra, îmi aduc mereu aminte de… tropice… ori de câte ori le aud.

Toată ziua fusesem măcinată de îndoieli. Împărtășindu-i povestea mea lui Willie, îl trădam nu doar pe Robert, ci și pe Ethel. Cu toate acestea, trebuie să recunosc că m-am simțit eliberată când i-am spus povestea mea acestui bărbat cufundat în penumbră, acestui domn distins din salonul meu.

După ce m-am așezat confortabil în fotoliu, am reluat povestea din punctul în care o lăsasem cu o noapte în urmă.

Capitolul 11

Lesley

Penang, 1910

I

Unul dintre susținătorii lui Sun Wen îi închiriase un bungalow, nu departe de casa noastră. A devenit un oaspete obișnuit, vizitându-ne o dată sau de două ori pe săptămână, seara. Ne plăcea compania lui și îi oferea lui Robert oportunitatea de a-și exersa cantoneza. Savura discuțiile argumentate pe care le purta cu Sun Wen despre situația politică din China. Încercam să țin pasul cu ei, dar de obicei conversațiile lor — care se transformau adesea în dueluri verbale încinse — mă depășeau.

Întotdeauna stătea doar cât să bea un singur pahar. Când whiskyul se termina, deschidea capacul ceasului de buzunar, mijea ochii spre cadran, iar apoi pleca. Avea treabă, ne anunța, oameni cărora să le vorbească, în cadrul asociațiilor locale ale oamenilor de afaceri, la temple sau în bresle; sau poate prezența lui era necesară la Societatea Filomatică de pe Strada Armenească ori la clubul de lectură înființat de un grup de chinezi cu scopul de a le pune la dispoziție membrilor săi cărți și reviste.

— Au greșit când au numit-o așa, a remarcat Robert într-o seară, după ce Sun Wen tocmai plecase. O societate filomatică se adresează unor oameni interesați de științe. Un club de lectură, la naiba… nu e decât un paravan pentru partidul lui.

Așa cum mă așteptasem, n-a durat mult până când fratele meu a aflat de prietenia noastră cu Sun Wen: se părea că nu se întâmpla nimic în Penang — ca să nu mai vorbesc de Coloniile Strâmtorilor sau de Federația Malaya — fără ca Geoff să afle. La cererea lui, i-am aranjat o întâlnire cu Sun Wen acasă la noi, într-o seară ploioasă.

— Toate bune? m-a întrebat fratele meu în clipa în care a pășit în vestibul.

— Oh, sunt foarte bine.

Nu mai vorbisem cu el din dimineața de la Tiffin Room. În cele trei săptămâni care trecuseră de atunci, viața mea veche și confortabilă fusese întoarsă pe dos.

— Robert lucrează până târziu în seara asta, am spus și nu m-am putut abține să adaug, pe un ton acid: Și-a trimis trepădușul să mă anunțe în ultima clipă.

— N-ai vorbit cu el despre…

— Doamne Dumnezeule, nu.

— Poate e mai bine să n-o faci, a spus Geoff. Aveai dreptate — nu e treaba mea. Nici măcar n-ar fi trebuit să-ți spun.

Nu era prima dată când mă întrebam dacă nu cumva se înșelase în privința lui Robert. Erau deja săptămâni de când mă așteptam ca o cucoană plină de bunăvoință să mă tragă deoparte și, cu o voioșie abia ținută în frâu, să-mi șoptească la ureche bârfe despre infidelitatea soțului meu. Mă pregătisem pentru momentul acela, dar nimeni nu-mi spusese nimic. Absolut nimeni. Cu siguranță aș fi auzit ceva între timp; nu existau secrete pe mica noastră insulă.

— Vreo veste despre Ethel? am întrebat.

Ziarele nu mai scriseseră nimic despre ea din clipa când fusese trimisă la Pudoh Gaol.

— Încă refuză să stea de vorbă cu noi, jurnaliștii mărunți. Refuză să vadă pe oricine, cu excepția soțului ei.

— Cât de îngrozitor, să stea închisă în locul acela oribil.

— E în aripa femeilor europene, Les. Sunt sigur că, deși nu e tocmai E&O, e totuși curat și, în unele privințe, destul de confortabil. Au voie să-și gătească singure mâncarea și sunt încurajate să-și petreacă timpul cosând, tricotând și citind.

— Ethel le găsește pe toate plicticoase, am spus. Nu-mi doresc decât să pot face ceva pentru ea.

— Îi scrii, nu-i așa?

— Abia dacă-mi răspunde — iar când o face, nu-mi spune prea multe.

Într-una dintre primele mele scrisori o îndemnasem să-și informeze avocatul cu privire la cele ce-mi povestise mie (fără să menționez în mod explicit la ce anume făceam referire, deoarece bănuiam că gardianul îi citea corespondența), dar nu pomenise nimic despre asta.

— Povestea ei pare plauzibilă, a spus fratele meu, dar câteva lucruri nu par a fi adevărate…

— Vino, Sun Wen ne așteaptă, l-am întrerupt.

Sun Wen stătea tolănit în scaunul de pe verandă, cu un whisky în mână. Ochii lui, în clipa când i-a ridicat spre noi, păreau lipsiți de viață. Nu-l mai văzusem niciodată atât de înfrânt.

Strângerea de fonduri nu mergea bine, a admis el atunci când a fost întrebat de Geoff.

— Oamenii sunt… care-i cuvântul în dialectul hokkien… *kiam-siap*, după cum m-a avertizat sora ta.

Și-a frecat arătătorul de degetul mare.

— Chiar și cei mai bogați. Mai ales cei bogați.

— Sau poate nu cred în șansele voastre de succes, a subliniat Geoff. Oamenii ăștia au făcut averi pariind pe calul câștigător.

— Nu fi crud, Geoff, am zis, deși simțeam o dorință de răzbunare — eram încă înveninată de ceea ce spusese despre bărbați, că-și puteau alege mai multe soții.

Geoff și-a ridicat palmele în aer, uitându-se la mine, după care s-a întors spre Sun Wen.

— Nici oamenii tăi din Singapore nu credeau în șansele tale de succes. Au vrut să te dea afară din partid, de asta ai eșuat aici, nu-i așa? Adevărul este că ai fost alungat de oriunde ai pus vreodată piciorul — Hong Kong, Japonia, Siam, Singapore. Penang este singurul loc în care te mai poți refugia.

Fluturii de noapte zburau în jurul lămpilor, flirtând cu lumina. Sun Wen și-a schimbat poziția în scaun, în așa fel încât să stea cu fața spre Geoff.

— Știi de câte ori am încercat să răstorn guvernul manciurian?

Lumina din ochii lui, care cu câteva minute mai devreme fusese opacă și palidă, se intensificase acum.

— De șapte ori. Și fiecare dintre încercări a dat greș, fără excepție. Mii de oameni au murit pentru cauza noastră.

Mâinile lui, odihnindu-se pe genunchi, s-au strâns, făcându-se pumni.

— Dar n-am să renunț. Nu pot.

Angoasa din vocea lui părea să amuțească sunetele obișnuite ale serii. Treptat, am redevenit conștientă de țârâitul cicadelor din copaci, de valurile care șuierau izbindu-se de țărm. Dinspre casă plutea un clinchet de argintărie și porțelan. Servitorii pregăteau masa pentru cină.

— Ți-ai concentrat toate eforturile asupra câștigării localnicilor chinezi educați, a spus Geoff. Cum rămâne cu chinezii din Coloniile Strâmtorilor? De ce nu mizezi și pe ajutorul lor?

— Oamenii ăia? N-au pic de loialitate față de patria-mamă. Nici măcar nu-și vorbesc propria limbă. Le iau partea englezilor; consideră Anglia țara lor. Iar ziarele voastre englezești de aici… nu manifestă nici cel mai mic interes față de țara mea, decât în cazurile în care o pot denigra.

— Ah, da, așa cum s-a întâmplat în *Straits Echo* azi?

Geoff și-a îndesat mâna în buzunar și a scos de acolo o pagină de ziar. A desfăcut-o. „În ceea ce-l privește pe dr. Sun Yat-sen, nu e vorba decât despre bani, bani și iarăși bani, fără să vedem vreun rezultat în urma râului de aur care a curs înspre el. Ca revoluționar, nu e prea revolut.“

A întins spre mine bucata de ziar.

— Nici nu știam că există cuvântul „revolut“.

— Noi nu avem un ziar al nostru, nu putem lupta într-un război al polemicilor, a zis Sun Wen. Sunt străin aici și e mai ușor pentru ei să scrie tot ce vor despre mine. Mereu a fost așa, indiferent unde m-am dus.

Îmi părea rău pentru el.

— Geoff, de ce nu-i iei un interviu?

— Tocmai mi-ai citit gândurile, surioară, a zis Geoff. Ce spui, Sun Wen?

Revoluționarul părea sceptic.

— Chinezii din Coloniile Strâmtorilor citesc *The Post*, am spus. Îți poți expune cauza în fața lor, le poți spune ce vrei să obții.

— Nu e momentul să fii timid, Sun Wen, a zis Geoff.

Sun Wen s-a ridicat de pe scaun și s-a dus lângă balustradă. S-a oprit acolo, privind umbrele din grădina mustind de apă. După un minut sau două a revenit la locul lui.

— Vreau să-mi dau acordul asupra a tot ceea ce publici, a zis el.

— Las-o baltă. Nu așa facem noi lucrurile, amice, i-a răspuns Geoff.

— Atunci nu va exista niciun interviu.

— Va fi cinstit cu tine, Sun Wen, am zis eu. Cinstit și obiectiv. Mă voi asigura de asta. Îți promit.

M-am întors apoi spre fratele meu.

— Îi arăți ce-ai scris înainte de a publica materialul. În cazul în care nu va fi de acord cu ceva, îi vei include contraargumentele în articolul final. Îi vei permite să clarifice lucrurile din punctul lui de vedere.

— De acord, a încuviințat Geoff.

A ridicat în aer paharul de whisky.

— Pentru revoluție?

Sun Wen l-a privit, apoi s-a întors către mine. Și-a luat paharul de pe măsuța de cafea și l-a ridicat în aer.

— Pentru revoluție.

În următoarea oră, Geoff i-a adresat lui Sun Wen mai multe întrebări, notându-și răspunsurile în agendă. La un moment dat, Sun Wen s-a oprit din vorbit și s-a uitat la ceas.

— Trebuie să plec.

— Unde mergi? a întrebat Geoff.

Aproape că-i vedeam nările fremătând.

— Vorbesc la clubul de lectură.

— Te referi la Societatea Filomatică de pe Strada Armenească?

Geoff s-a ridicat și el în picioare. Era cu un cap mai înalt decât Sun Wen.

— Vreau să particip și eu.

— N-ai să pricepi o iotă.

— Nu contează. Vreau să văd *cum* vorbești.

— Bine.
— Vin și eu, am zis.
— Lui Robert nu-i va plăcea treaba asta, a spus Geoff.
— Robert nu e aici, ca să-i placă sau să nu-i placă ceva.
— Și băieții?
— Ah Peng le va da de mâncare și-i va duce la culcare.
— Plouă.
— N-am să mă topesc.
Geoff a apelat la Sun Wen.
— Nu se cuvine, nu se cuvine deloc.
— Din Tongmenghui fac parte și femei, a spus Sun Wen.

În timp ce ne târam pe străzile ude din George Town în ricșa noastră, Geoff și cu mine ne zâmbeam unul altuia. Știam că aceeași amintire se învârtea în capetele amândurora.

— Ah Peng a câștigat vreodată la loterie? a întrebat fratele meu în timp ce ricșa intra pe o altă stradă.

Când eram copii, Ah Peng ne ducea uneori în cartierul chinezesc. Într-un templu înecat de fum, lua o poziție rigidă, îngenunchind în fața altarului de lemn negru din sala principală, își împreuna mâinile și implora zeitatea care sălășluia în templu să-i dea niște numere norocoase. Trebuia să-i promitem că nu-i vom spune mamei, promisiune cumpărată cu un pahar de suc rece, din zahăr de trestie, de la un negustor din fața templului. Toată dimineața se plimba de la un templu la altul, repetând aceeași rugăciune în fața unor zeități diferite.

— Mereu jura că se va întoarce acasă, în China, dacă va câștiga, îți aduci aminte? am întrebat eu.

Am urmat ricșa lui Sun Wen pe străzile întunecate și pustii, tivite de prăvălii cu două etaje. Tăblițe din lemn negru atârnau deasupra tocului ușilor de la intrare, cu ideogramele lor incrustate și aurite strălucind în umbră asemenea flăcărilor unor lumânări privite prin nori de fum. Prin uși și ferestre deschise pentru a lăsa să pătrundă aerul răcoros al serii, vedeam familiile așezate la mese, luând cina. Undeva la o intersecție, urechile

mele au prins notele unei balade chinezești, redate de un gramofon.

Ne-am oprit în fața unei prăvălii de la capătul Străzii Armenești. Geoff m-a ajutat să cobor din ricșă și ne-am alăturat lui Sun Wen în *goh kaki*[29]. O plăcuță pe care erau gravate patru ideograme chinezești atârna deasupra ușilor, iar în mijlocul tocului era bătută în cuie o farfurioară de alamă pe care fusese gravat numărul „120“. Sun Wen a bătut la ușă și și-a întins capul spre tavanul pridvorului.

— La ce se uită? l-am întrebat în șoaptă pe Geoff.

— E un vizor.

— M-am uitat la streașină, dar n-am văzut în întuneric decât pânze de păianjen.

Cheia s-a rotit în broască, un zăvor a fost dat laoparte, apoi una dintre ușile duble s-a deschis, doar atât cât să încapă un om. Sun Wen a intrat, urmat de Geoff. Eu am ezitat, după care, adunându-mi poalele fustei deasupra genunchilor, am pășit peste prag.

Sala din față era luminată doar de strălucirea fragilă a unei lămpi cu ulei. N-am putut distinge decât contururile unor fotolii și câteva rafturi mici cu cărți înghesuite în colțurile întunecoase.

L-am urmat pe Sun Wen în spatele unui paravan pliabil, până în salon. Acesta avea deschidere spre un puț de ventilație acoperit cu granit și dădea spre ferestrele oblonite ale camerelor de la etaj. Un steag întunecat — negru? albastru? era imposibil de spus, în lumina aceea palidă — cu un soare îngălbenit în centru atârna pe unul dintre pereți. În încăpere forfoteau treizeci sau patruzeci de oameni, femei și bărbați. Cu toții aveau în jur de douăzeci–treizeci de ani, mulți fiind îmbrăcați în haine occidentale. Așezați la o masă lungă, dreptunghiulară, din lemn de trandafir, ședeau mai mulți oameni. Cu toții au amuțit când au observat prezența noastră.

Sun Wen ne-a prezentat, după care mi-a spus:

— Ah, uite-l pe Arthur… el vă va fi interpret.

Era bărbatul pe care-l întâlnisem pe terasa de la E&O. Mi-a zâmbit și ne-a condus în spatele încăperii. Cei care se aflau acolo s-au dat laoparte, făcându-ne loc.

Sun Wen s-a așezat în capătul mesei. În cameră s-a lăsat tăcerea, în timp ce el își plimba privirea peste cei prezenți. Apoi a început să vorbească. Arthur ne traducea în șoaptă, dar vocea lui s-a pierdut curând, în încercarea de a ține pasul cu torentul de cuvinte al lui Sun Wen. Însă furia lui Sun Wen nu avea nevoie de niciun interpret. Am fost captivată de pasiunea lui, de convingerile lui implacabile, idealiste. La fel și Geoff, mă gândeam, în timp ce-l priveam. Fratele meu era complet absorbit de Sun Wen, uitând cu totul de agenda și stiloul din mâinile lui.

Toți cei prezenți au început să aplaude și să-l aclame pe Sun Wen imediat ce s-a oprit din vorbit. Stătea acolo, în mijlocul furtunii, căutând din ochi fiecare persoană din jurul lui. Preț de o secundă sau două, ne-am uitat unul la celălalt, iar în clipita aceea am simțit că ne unea pe toți printr-un legământ, legământul unui viitor pentru care ar fi sacrificat absolut totul, până și propria-i viață, doar pentru a-l face posibil.

Când m-am întors la Cassowary, Robert nu venise încă acasă. Am încercat să nu mă gândesc unde era, sau cu cine. Am intrat dintr-o cameră în alta, stingând luminile și lăsând una singură aprinsă în vestibul, pentru el. Am întors ceasul bunicului și i-am potrivit acele. Am intrat în dormitorul băieților, asigurându-mă că nu era nicio crăpătură în plasele de țânțari care le acoperea pătuțurile. Ah Peng sforăia zgomotos în patul ei, odihnindu-și capul pe cărămida ei de porțelan. Renunțasem de mult să o conving să folosească o pernă — se plângea că o durea gâtul din cauza pernelor.

Înainte de culcare, am scris în jurnal tot ce văzusem și auzisem la clubul de lectură. Ce furtună stârniseră cuvintele lui Sun Wen în inimile auditoriului. Avea să schimbe lumea, eram sigură de asta. Eram martora unui punct de cotitură al istoriei, iar în seara aceea avusesem ocazia să iau parte activ la el. Totul era atât de captivant.

Sun Wen. Cât de ciudat părea numele lui, scris pe hârtie: Sun[30], cea mai strălucitoare stea de pe firmament, emițând raze de

căldură și lumină dătătoare de viață, cu toate celelalte planete gravitând în jurul ei pentru eternitate, pe orbitele lor invizibile.

Efervescența acelei seri îmi fierbea încă în sânge. Am încercat să citesc din noul roman al lui Somerset Maugham, dar l-am lăsat din mână după numai o pagină sau două. De ce poveștile lui erau adesea despre adulter și căsnicii nefericite? Eram pe punctul de a stinge lampa de lângă pat, când l-am auzit pe Robert apropiindu-se pe alee. L-am auzit spunându-i *Selamat malm*[31] servitorului, apoi a intrat în casă. Urechile mele i-au reperat pașii urcând treptele. A urmat o liniște îndelungată — probabil intrase în camera lui James și Edward; nu uita niciodată să facă asta, oricât de târziu s-ar fi întors acasă. După câteva clipe am auzit un ciocănit firav în ușa mea.

— Sunt trează, am spus.

A deschis ușa și a rămas în prag, trupul lui decupând un gol negru în lumina de pe hol.

— Ai mâncat? am întrebat.

— Am mâncat la club. L-am dus acolo pe Peter Ong. Am comandat berbecuț cu curry. Tare și plin de cartilagii. Putea să fie, la fel de bine, și câine, dacă mă întrebi pe mine. Apoi am înotat. Cum s-au înțeles Geoff și Sun Wen?

— Geoff are de gând să scrie despre el.

Nu voiam să-i dezvălui mai multe, dar oricum avea să afle, în cele din urmă. Nimic nu rămânea secret pe insula aceasta.

— Ne-am dus să-i ascultăm discursul la clubul de lectură.

— A fost o nesăbuință — și o prostie. Geoff ar fi trebuit să aibă mai multă minte și să nu te ia cu el acolo.

— Nu m-am simțit câtuși de puțin în pericol, Robert, nici măcar o clipă. Ar trebui să mergi și tu să-l asculți. A vorbit cu atâta forță, cu atâta furie, a fost ca un taifun.

— Taifunurile lasă adesea dezastre în urma lor.

— Noapte bună, Robert, am spus.

— Noapte bună, draga mea, a zis el, după care a închis ușa.

Freamătul mării umplea noaptea. S-a auzit strigătul unui huhurez, asemenea unui străin ciocănind într-o ușă. A trecut mult timp până când apele somnului s-au revărsat asupra mea.

II

De-a lungul anilor petrecuți în Hong Kong, Robert adunase o colecție vastă de cărți despre istoria, filosofia și literatura Chinei. Nu mă interesaseră niciodată până atunci, dar, în dimineața următoare, după ce el a plecat la serviciu, le-am căutat în bibliotecă, scoțând de pe rafturi volum după volum.

În urmă cu mai bine de două mii de ani, am descoperit citind, conducătorul Qin a unit mai multe state într-un imperiu puternic, numindu-se pe el însuși împărat. Pentru a-și ține dușmanii la distanță, a început să construiască un zid care avea să se întindă pe sute de kilometri. Am citit despre victoriile și înfrângerile dinastiilor care au urmat la conducerea imperiului lui Qin; am aflat despre împărații Chinei, despre orașele și provinciile ei, despre poeții și filosofii ei, despre artiști și scriitori, despre divinități și demoni. Actuala decădere a Regatului de Mijloc poate fi urmărită până în 1644, când manciurienii i-au alungat pe împărații dinastiei Ming. Iar în 1839, cu mai bine de patruzeci de ani înainte de nașterea mea, Anglia a declarat război Chinei pentru a-și impune prin forță dreptul de a le vinde opiu chinezilor.

Cât de revoltător, m-am gândit, să folosești armele împotriva unui popor doar pentru a-l forța să cumpere opiu. Nu-i de mirare că ne-au numit barbari.

Apărați de o armată învechită și de conducători militari incompetenți, dar și subminați de servicii civile corupte, n-a fost surprinzător pentru nimeni faptul că au fost învinși. Cei înfrânți și-au văzut teritoriul ciuntit de învingători — Anglia, Germania și Franța — și au fost obligați să plătească despăgubiri în valoare de milioane de dolari de argint. Cu toate acestea, în loc să se deschidă spre lume, monarhia chineză s-a retras și mai mult în lumea ei de vis din spatele zidurilor Orașului Interzis, în timp ce țara se scufunda în suferință și haos. Dar chiar în timp ce China lupta să se refacă după rănile paralizante provocate de Războaiele

Opiului, o revoltă a izbucnit în sudul țării, întinzându-se rapid către nord și croindu-și drum spre capitală.

Răscoala Taipinilor. Mă întrebam de ce-mi părea cunoscută, apoi mi-am amintit de observațiile făcute de Robert în timpul primei vizite a lui Sun Wen în casa noastră. Hong Xiuquan, conducătorul taipinilor, un învățat care eșuase la testele imperiale, nu doar că se crezuse fratele lui Iisus, dar fusese convins că Tatăl Ceresc îi ordonase să-l detroneze pe împărat și să întemeieze un nou Ierusalim. Crezusem atunci că era nebun și că, cel mai probabil, delira; dar, pe măsură ce am citit mai multe despre el, am descoperit că, în numai doi ani, Hong și cei o jumătate de milion de convertiți ai lui au cucerit Nankingul și au făcut din el capitala Regatului Ceresc al Păcii. Hong s-a proclamat Rege Ceresc, iar timp de paisprezece ani și-au menținut controlul asupra Nankingului. Misionari și tipăritori de Biblii din Occident au vizitat orașul, sperând să formeze alianțe cu ei și să propovăduiască Evanghelia în toată China. Unii dintre aceștia au rămas în Nanking ani la rând, dar în cele din urmă au fost scârbiți de ideile aiurite ale lui Hong despre creștinism. Regatul Ceresc al Păcii a cedat în fața armatei imperiale în anul 1864. Hong a murit otrăvit cu mâncare, iar fiul lui a fost executat de către împărat, împreună cu alte câteva mii de susținători.

Am fost încântată să aflu că taipinii considerau că femeile erau egale cu bărbații. Încă din primele zile ale revoltei, femeile lor luptaseră cot la cot cu bărbații împotriva trupelor împăratului. Nu mă puteam gândi la un alt moment istoric și un alt loc din lumea aceasta în care să se fi întâmplat așa ceva.

Avântul pe care-l luase interesul meu față de China îl încânta pe Robert, așa încât ne-am petrecut multe seri discutând despre istoria ei tumultuoasă, deși era de părere că deveneam obsedată de taipini. Dar trecuse multă vreme de când nu mai împărtășiserăm ceva care să ne unească; ne oferea un subiect sigur de discutat în contradictoriu, ceva care să țină în frâu valul de tăcere care, fără să ne dăm seama, se strecurase în căsnicia noastră.

— Trebuie să-l ajutăm pe Sun Wen, i-am spus într-o seară.

— Pe poligamul ăla incorigibil și lipsit de remușcări?

I-am ignorat atacul.

— Doar imaginează-ți cum va fi dacă va reuși — o societate în care toată lumea să fie egală, bogații și săracii, oamenii educați și analfabeții… Odată ce va reuși asta, femeile nu vor mai fi neputincioase.

— Mereu vor exista inechități, Lesley. Așa e croită lumea.

— Și atunci nu trebuie să facem nimic în privința asta?

— Chiar te sfătuiesc, a spus Robert. Autoritățile îl vor ține sub o și mai atentă supraveghere după articolul scris de fratele tău, ține minte ce-ți spun.

Interviul pe care Geoff i-l luase lui Sun Wen fusese publicat cu o zi în urmă. Cu detaliile lui legate de o copilărie dificilă, marcată de dezrădăcinare, cu amănunte despre familia și cei trei copii ai săi (Sun Wen acceptase să se menționeze o singură soție), interviul zugrăvise un portret plin de sensibilitate al revoluționarului. Mulțumit de interviu, Sun Wen îl invitase pe fratele meu să-l urmeze în turneul său și să scrie o serie de articole despre cauza lui.

La următoarea vizită pe care ne-a făcut-o, Sun Wen a menționat că traducea în limba engleză broșurile și articolele partidului Tongmenghui, pentru a putea fi împărțite chinezilor din Coloniile Strâmtorilor.

— Ar fi bine ca traducerile să fie perfecte, l-am avertizat, altfel chinezii din Colonii vor râde de tine.

— Arthur… l-ați cunoscut, vă amintiți? Arthur face tot ce-i stă în putere pentru a verifica traducerile, dar nu se poate dedica în totalitate acestui lucru.

— Pot să le verific eu, am spus.

— N-ai ce căuta acolo, Lesley, a intervenit Robert.

— Mai sunt femei acolo, Robert, a zis Sun Wen, chiar și unele tinere doamne, din cele mai bune familii ale Penangului. Voi fi și eu acolo, desigur.

— E posibil să ai dreptate, dar interzic una ca asta.

Zâmbetul lui Sun Wen s-a risipit.

— Ah, da… desigur… Soția ta n-ar trebui văzută în compania noastră, a chinezilor.

— Știi foarte bine că restul locuitorilor din Penang nu sunt atât de… îngăduitori… ca noi.

Sun Wen a pus pe masă paharul de whisky golit pe jumătate. Mă simțeam îngrozitor când mă gândeam la ceea ce simțea. De câte ori trebuia să-și înghită furia și mândria de dragul cauzei sale?

I-am spus lui Robert:

— Pot lua hârtiile mâine-dimineață. Voi lucra acasă.

— Foarte amabil din partea ta, Lesley, dar…

Sun Wen a scuturat din cap.

— Trebuie să-ți asculți soțul.

— Mâine-dimineață, am repetat pe un ton ferm.

Sun Wen s-a ridicat în picioare și ne-a salutat scurt.

— Mulțumesc, Robert și Lesley, pentru faptul că m-ați primit în casa voastră.

După ce a plecat, m-am întors spre Robert.

— Scrie-i un bilet și cere-ți scuze.

— N-am să fac una ca asta.

— Ceea ce încearcă el să înfăptuiască va pune capăt suferinței a milioane de oameni, Robert, *milioane*. Eu… noi… *trebuie* să facem tot ce ne stă în putință ca să-l ajutăm.

— Ți se pare atrăgător, nu-i așa?

Era ultimul lucru la care mă așteptam din partea lui. Am ezitat, căutând un răspuns.

— Are calități atrăgătoare, da, am spus în cele din urmă. Dar nu sunt atrasă de el.

Un zâmbet acru a schimonosit buzele lui Robert.

— Un răspuns avocățesc perfect.

L-am privit îndelung. Robert — *tocmai* Robert, dintre toți oamenii — mă acuza că nutresc sentimente față de un alt bărbat. Dintr-odată, am simțit că sunt sătulă de prefăcătorie. Sătulă de situația aceea, sătulă de chinul de a nu ști. Săptămâni întregi stătusem pe marginea prăpastiei, întrebându-mă ce se afla sub plafonul de nori.

De ajuns. Gata. Am păşit dincolo de marginea prăpastiei, prăbuşindu-mă în hău.

— Ai o aventură, Robert?

Am ştiut, chiar în clipa când rosteam aceste cuvinte, că mariajul meu avea să se schimbe iremediabil.

Tocmai îşi aprindea pipa — a îngheţat la jumătatea gestului, cu mâna încremenită în aer.

— Am o *ce*?

Timpul s-a oprit în loc; un zgomot asurzitor mi-a inundat capul; vocea îmi suna înfundată şi găunoasă în urechi.

— *Te culci* cu o altă femeie?

A aprins chibritul cu o singură mişcare precisă şi a protejat flacăra în căuşul palmei, apropiind-o de pipă. A pufăit de câteva ori, suflând fumul afară.

— De asta te porţi atât de ciudat — crezi că am o aventură cu o altă femeie? De unde naiba ţi-a venit ideea asta *nebunească*? De la scorpiile alea ofilite de la club? De la stearpa aia de nevastă a lui Pykett şi de la clanul cu care joacă mahjong? Sau de la doamna Biggs? Nenorocita aia are gura la fel de mare ca şi curu'.

— Cineva te-a văzut cu…

Mi-aş fi dorit să nu-l fi înfruntat, dar era deja prea târziu.

— Cu o altă femeie.

S-a uitat la mine, apoi a început să râdă. Un hohot de râs oribil — aspru şi înfricoşător. Nu-l mai auzisem niciodată râzând astfel.

— Şi cine-i femeia asta, sirena asta seducătoare?

— Nu mi s-a spus.

— Sigur că nu ţi s-a spus. Tipic, nu-i aşa? Vaci proaste. Îţi aduci aminte cum bârfele lor maliţioase — şi, ca să-ţi reamintesc, complet nefondate în cele din urmă — au distrus căsnicia soţilor Fitzpatrick?

A tras două fumuri lungi, tihnite, apoi m-a privit fix în ochi.

— Nu mă culc cu o altă femeie, Lesley.

III

În timp ce stăteam în fața casei de pe Strada Armenească, am cercetat plăcuța neagră de deasupra ușilor. Ochii mei urmăreau tușele groase, curgătoare ale ideogramelor chinezești scrijelite pe ea. Aceste plăcuțe puteau fi văzute peste tot prin oraș, însă în dimineața aceea, cu auriul lor oxidat, caracterele mi se păreau apăsătoare, străine.

Robert se purtase rece față de mine în timpul micului-dejun, baricadându-se în spatele ziarelor. Când a plecat la serviciu, n-a mai dat ocol mesei, pentru a mă săruta pe obraz.

Am ciocănit la ușă și m-am uitat la streașină. Dacă se afla vreun vizor acolo, atunci era foarte bine ascuns. O clipă mai târziu, zăvorul a fost tras, iar din spatele ușii întredeschise m-a privit un bărbat.

— Doctore Loh, am spus, ușurată să văd un chip cunoscut. Sunt Lesley Hamlyn. Am venit să iau…

— Da, da… Intră, intră…

A zăvorât ușa în urma noastră. Era îmbrăcat într-o cămașă albă apretată, pantaloni gri și o cravată cu dungi albastre și roșii. Avea o față îngustă, aproape dreptunghiulară, cu un nas fin, frumos conturat, în timp ce ochii îi sclipeau de umor și inteligență.

— Vino, a zis el. Și spune-mi Arthur. Aici ne spunem cu toții pe nume.

Salonul părea mai curat în soarele dimineții, care scălda puțul de ventilație. Șase oameni erau așezați în jurul mesei lungi, din lemn de trandafir, cu mai multe documente și cărți împrăștiate și deschise în fața lor. Unul sau doi au ridicat ochii din foi și m-au salutat cu o înclinare a capului. După ce mi-a spus să aștept, Arthur s-a dus grăbit spre un teanc de cutii depozitate într-un colț al încăperii. Am privit în jur. Pereții erau acoperiți de umezeală; documentele erau așezate unele peste altele, pe mese sau înghesuite pe niște rafturi supraîncărcate. O colivie goală din bambus atârna lângă puțul de ventilație. Un hol scurt ducea din sală spre două camere aflate undeva în spate. În dreapta era bucătăria, unde un ceainic înnegrit fierbea pe o sobă cu cărbuni, scuipând aburi.

Arthur s-a întors și mi-a înmânat un teanc de hârtii.

— Cei de la tipografie au nevoie de ele până mâine la prânz.
— Vi le aduc până atunci.
— Dar ești deja aici. De ce nu rămâi, să termini treaba?
M-am uitat la documente, apoi din nou la el.
— Voi avea nevoie de un stilou și hârtie de scris.

Munca nu era atât de ușoară pe cât îmi imaginasem. Documentele — articole, broșuri și editoriale care descriau în tonuri histrionice corupția guvernului chinez, abuzurile de putere și suferința poporului — erau pline de greșeli gramaticale și erori de topică. Am fost adesea nevoită să-i cer lui Arthur să clarifice anumite propoziții și nume, pe măsură ce scurtam frazele întortocheate, așezam textul în paragrafe și făceam tot ce-mi stătea în putere pentru a le face cât mai coerente. Arthur m-a rugat, de asemenea, să elimin din texte tot ceea ce putea fi interpretat drept tendențios sau critic la adresa guvernului nostru, oricât de subtil ar fi fost.

Am stat de vorbă în timpul unei scurte pauze de ceai. Avea treizeci de ani și era medic într-o clinică de pe Campbell Road. Printr-o serie de întrebări — cine erau părinții, rudele lui —, i-am stabilit coordonatele pe harta lumii noastre sociale (era un obicei ca toți oamenii din această zonă — cu precădere chinezii — să facă asta atunci când întâlneau pe cineva pentru prima oară), iar eu eram perfect conștientă de faptul că și el făcea exact același lucru în privința mea. Auzisem de tatăl lui — comerciant de cositor și președinte al Asociației Anti-Opiu; mama lui provenea dintr-o familie veche și renumită de rezidenți chinezi din Coloniile Strâmtorilor.

— Acesta e steagul partidului? am întrebat, arătând cu bărbia spre steagul expus pe peretele din spatele lui; în lumina zilei era albastru-închis, cu soarele strălucind în centrul său sub forma unui cerc alb.

— Da. Și într-o bună zi va flutura deasupra întregii Chine, a zis, în timp ce mă privea. Ai fost vreodată acolo?

— Nu.

— M-am gândit eu.

Disprețul din vocea lui m-a rănit. Dintr-odată am înțeles cum păream eu în ochii acestui om: doar o altă *memsahib* plictisită, care se amesteca printre localnici în încercarea de a aduce puțin entuziasm în viața ei monotonă, lipsită de satisfacții.

— De ce îți pasă *ție* de China? l-am întrebat. Voi, chinezii din Colonii, ați fost cu toții la școli de limbă engleză, vorbiți engleza acasă și vă îmbrăcați asemenea europenilor. Îngenunchează doar în fața englezilor.

Mă așteptam să izbucnească într-un acces de furie, dar n-a făcut decât să zâmbească.

— Chinezii educați de aici spun că noi *chiak angmoh sai*, a zis el. „Mâncăm rahatul albilor."

— Știu ce înseamnă.

A devenit serios.

— Mă aflu aici datorită bunicii mele. Avea optsprezece ani când s-a alăturat rebelilor care luptau împotriva împăratului manciurian.

— Bunica ta a făcut parte dintre rebelii taipini?

— Ai auzit de ei?

Pe chipul lui, surpriza se împletea cu îndoiala. I-am spus pe scurt tot ce știam despre începuturile și sfârșitul Răscoalei Taipinilor. Părea chiar impresionat în clipa când am terminat.

— Ce s-a întâmplat cu bunica ta? am întrebat.

— A devenit din ce în ce mai dezamăgită de taipini după ce au cucerit Nankingul, după ce și-au întemeiat Regatul Ceresc al Păcii. Primise misiunea de a lucra pentru un scoțian care tipărea Biblii aici. El a ajutat-o să scape. Avea contacte în Penang și i-a dat bani, să poată ajunge aici. A lucrat pentru un tipograf care-și avea atelierul pe Bishop Street — după câțiva ani, a cumpărat afacerea de la el. Tiparnița e încă funcțională — unchiul meu se ocupă de ea.

— Bunica mai trăiește?

Aș fi vrut s-o cunosc.

El a scuturat din cap.

— A murit când aveam cincisprezece ani. Îmi împuia capul cu povești despre viața ei din China, pe când eram copil. După ce

am mai crescut, am hotărât să merg acolo, să văd cu ochii mei.

Arthur părea să se adreseze steagului de pe perete.

— Am fost șocat să văd cât de rea era situația acolo — sărăcie, mizerie și corupție. China trebuie salvată, iar noi, chinezii din lumea întreagă, trebuie să ne aducem contribuția.

— Până să-l întâlnesc pe Sun Wen, nu eram câtuși de puțin interesată de țara lui, am spus. Dar în seara când am venit aici, când l-am auzit vorbind…

M-a privit și am simțit că înțelege ce încercam să spun.

— Fiecare dintre noi ar fi plecat de bunăvoie la război, alături de el, a zis.

Am terminat de redactat ultimul articol și i-am înapoiat teancul de hârtii. A verificat câteva dintre ele, după care le-a pus deoparte.

— Poți veni și săptămâna viitoare? m-a întrebat.

IV

În fiecare marți dimineață, după ce Robert pleca la serviciu, luam ricșa până la casa de pe Strada Armenească. Arthur era deja acolo de obicei, dând o mână de ajutor, timp de o oră, înainte de a pleca la clinică. La început nu mă simțeam în largul meu, sensibilă la privirile curioase pe care mi le aruncau ceilalți membri, dar, după câteva vizite, și-au pierdut interesul în privința mea.

Robert rămânea peste program din ce în ce mai puțin. Când se întorcea acasă, mă găsea adesea întinsă pe canapeaua de pe verandă, pierdută în câte o carte. Flecăream la un pahar de whisky, după care intram în casă pentru a lua cina, însă nu m-a întrebat niciodată ce făceam la clubul de lectură, iar eu nu i-am pomenit nimic despre asta. Ochii mei îl cercetau pe ascuns, în căutarea unor semne — un fir de păr cârlionțat pe haine, o urmă de parfum — care să-mi indice locul unde fusese, dar n-am găsit niciodată nimic incriminator.

***

Ethel era închisă la Pudoh Gaol de o lună. Nici măcar nu-mi puteam imagina situația îngrozitoare în care se afla. Îi scriam regulat, sperând să-i mai ridic moralul; îi trimiteam romane și ultimele numere din *Illustrated London News*, chiar dacă nu era tocmai o cititoare pasionată. Gardienii și celelalte prizoniere se purtau bine cu ea, mi-a spus într-una dintre puținele ei scrisori, iar William o vizita zi de zi, însă îi era teribil de dor de fiica ei. Oamenii păreau să fi uitat de ea, însă, în prima zi a procesului, numele său a revenit pe buzele tuturor. La fel ca toți cei pe care-i cunoșteam, Arthur era intrigat de cazul ei, făcând speculații scandalos de calomnioase despre ea și William Steward atunci când lucram împreună la masa aceea lungă.

— Interesul tău pervers e complet deplasat, l-am dojenit eu într-o zi.

Căpătaserăm obiceiul de a vorbi într-un amestec de engleză și hokkien.

— Ești mai rău decât oricine.

— Nu e pervers.

— Oh, sigur că nu…

— Nicio europeană din Malaysia nu a mai fost judecată pentru crimă, știai asta? Ethel Proudlock e prima. Și n-a ucis un om oarecare, Lesley — a ucis un reprezentant al sublimei sale rase. Voi, *angmoh*-ii[32], ne spuneți mereu cu mândrie nouă, nativilor, că „toată lumea e egală în fața legii, albi, cafenii, negri sau galbeni.“ Ei bine, acum, cu unul dintre ai voștri judecat — când în joc este chiar viața acestei femei —, cum mai judecați voi, albii? Asta mi se pare captivant.

— Ethel va fi judecată corect, ca tine și ca mine, ca fiecare dintre noi.

— Oh, *sigur* că da…

Mi-a imitat perfect tonul sarcastic.

— Judecătorul va pune în scenă un spectacol de imparțialitate și corectitudine, dar în cele din urmă verdictul va fi „Nevinovată“.

— Asta pentru că *este* nevinovată.

Replica mea l-a făcut să ridice din sprâncene.

— O cunoști.

— E cea mai apropiată prietenă a mea.

— Se culca cu el?

— Arthur… l-am avertizat.

A ridicat mâinile în aer.

— Ei bine, și dacă va fi găsită vinovată, a zis el, vor găsi în cele din urmă o portiță prin care s-o scoată basma curată. Vor spune… oh, a avut amnezie, sau și-a pierdut cunoștința; sau vor spune că a suferit o criză de isterie, că n-a știut ce face. Nu vor spânzura niciodată o femeie albă. Niciodată.

Se înșală, mi-am spus. Am tăcut și m-am întors la lucru, dar nu-mi ieșea din minte ce-mi spusese Robert, că Ethel îl împușcase pe William Steward cu intenția de a-l ucide.

M-am uitat la ceasul de pe perete în clipa când Arthur a început să-și strângă stilourile și hârtiile în geanta medicală.

— Ai pacienți? am întrebat.

Pleca mai devreme decât o făcea în mod normal.

— Azi îmi sunt livrate ușile.

Și-a luat geanta în mână.

— Vrei să le vezi?

— Știu cum arată niște uși.

El mi-a zâmbit.

— Haide… nu e departe, puțin mai jos, la stradă.

Părea atât de dornic să-l însoțesc, încât nu l-am putut refuza. Am făcut o ultimă corectură textului la care lucram și i l-am înmânat unei femei de la masă.

— Bine, Arthur, am spus. Să mergem să-ți vedem ușile.

Nu era nici mijlocul dimineții, dar soarele era deja feroce, iar eu eram recunoscătoare pentru umbrela mea de soare, în timp ce urmam curba lină a Străzii Armenești, spre port. Un băiat care nu părea să aibă mai mult de nouă sau zece ani a trecut pe lângă noi pe o bicicletă mult prea mare pentru el, cu o mână pe ghidon, iar cu cealaltă ținând în echilibru o tavă pe care se afla un bol cu

tăieței aburinzi; o ricșă îngreunată de două femei corpolente ne-a făcut semn să ne dăm laoparte, pentru a-și face loc. Nimeni nu zăbovea cu privirea asupra mea — oamenii se obișnuiseră să vadă o femeie albă.

Aceea era partea lui de oraș preferată, mi-a zis Arthur. Cartierul cunoscuse lupte crâncene între Ghee Hin și Hai San în timpul revoltelor, a adăugat el. Aceștia fuseseră alungați, dar societățile lor secrete se aflau încă acolo, prosperând în umbră.

Îmi dădeam seama de ce: străduțele și aleile erau căi de scăpare spre port, iar eu mă întrebam dacă nu cumva și Sun Wen se gândise la asta atunci când își alesese acest loc drept cartier general.

Un bărbat ce stătea pe vine în fața prăvăliei lui și frământa într-un lighean un aluat de culoarea migdalei a strigat spre Arthur.

— *Loh loke-kun, chiak-pah buey?*

— Am mâncat deja, Ah Tong, a răspuns Arthur în hokkien. Cum mai e cu stomacul soției tale, mai bine, sau nu?

— N-o mai doare, n-o mai doare deloc. Medicamentul tău, foarte bun.

Ah Tong a rupt o bucată de aluat de mărimea unui pumn, l-a modelat într-un rulou subțire și l-a înfășurat în jurul unui bețișor. L-a așezat pe o tavă, alături de alte vreo zece la fel; păreau niște șiruri de cârnați.

— În dimineața asta mi-a zis chiar că vrea să mănânce friptură de porc. I-am zis: „Friptură de porc? *Siau-ah?* Ah Lan, crezi că te-ai căsătorit cu un fiu de bogătaș, ca doctorul Loh-ah?“

— Spune-i că-i cumpăr o farfurie de *sio-bahk*, dar că trebuie să-și ia în continuare pastilele.

Ah Tong a izbucnit în râs. A luat un bețișor de pe tavă și mi l-a întins. Aluatul era încă umed și moale. L-am dus la nas. Mirosul de santal m-a purtat înapoi în timp, în templele pline de fum în care mă ducea *amah* pe când eram doar o copilă. I l-am înapoiat fabricantului de tămâie, dar mi-a făcut semn să-l păstrez.

— După ce stau câteva ore în soare, vor fi la fel de uscate ca biscuiții, i-a spus el lui Arthur.

— *Kamsiah*[33], am zis și am mirosit din nou bețișorul. Foarte parfumat, am spus în hokkien, zâmbindu-i în timp ce el mă privea cu ochii măriți de uimire.

— Ar trebui să vezi ce bețișoare face pentru Festivalul Fantomei Înfometate, a zis Arthur, după care ne-am continuat drumul. Aproape doi metri lungime și groase cât un stâlp de telegraf, cu dragoni și phoenicși încolăciți pe toată lungimea. Ard o săptămână întreagă.

S-a oprit în clipa când am ajuns la ultima prăvălie. Era așezată pe colț, lângă o alee, la fel de șteasră ca toate prăvăliile pe lângă care trecuserăm. Ușile din față erau simple, fără inserții de sticlă sau gravuri, iar ferestrele erau acoperite de obloane. O bancă de lemn și o bougainvillea purpurie înflorită într-un ghiveci de teracotă se aflau pe aleea de doar un metru și jumătate realizată din pavele albe și verzi ce formau un model geometric.

De pe un inel, Arthur a ales o cheie subțire ca o crenguță, după care a descuiat ușile. Nu m-a invitat înăuntru, dar a dat din cap spre ceva din spatele meu. Uitându-mă peste umăr, am văzut un hamal împingând un cărucior pe care erau stivuite două uși învelite în niște saci de iută murdari. A mormăit un salut către Arthur și a dus ușile în casă. A ieșit din nou, și-a luat banii și a dispărut, cu cărucior cu tot, spre locul de unde venise.

Arthur a întins mâna către mine și am pășit peste pragul ce-mi ajungea până la jumătatea gambei.

Înăuntru era răcoare, ferestrele plumbuite dând o nuanță lăptoasă luminii care pătrundea în sala de oaspeți. Cu excepția unui paravan Coromandel aflat în celălalt capăt, încăperea era complet goală. Pe pereți însă erau atârnate uși de lemn pe care erau pictate păsări și flori sau munți învăluiți în ceață. Jumătatea superioară a unora dintre ele era decorată cu modele de traforaj complicate reprezentând dragoni și phoenicși.

— Le-am luat de la prăvălii și temple ce urmau să fie distruse, a zis Arthur. Mereu m-am simțit *sihm-tnhia,* a zis el folosind cuvântul hokkien pentru „îndurerat“, la gândul că urmau să fie transformate în lemne de foc. Într-o zi mi-am spus: ce-ar fi să le

cumpăr? Bunica îmi lăsase casa asta, care era goală. E loc destul ca să le depozitez.

M-am îndreptat spre cea mai apropiată pereche de uși. Aveau șiruri verticale de ideograme caligrafiate, acoperite cu foiță de aur. Am tras cu atenție de colțul de jos al uneia dintre uși, îndepărtând-o câțiva centimetri de perete. Știam că nu voi vedea nimic acolo, desigur, dar am fost dezamăgită când am descoperit în spatele ei doar peretele văruit, și nu o cale spre o altă încăpere, poate spre o altă lume.

— Dă-mi voie să-ți arăt ultimele mele achiziții, a spus Arthur.

Mă aștepta în dreptul paravanului Coromandel. Am ezitat — deodată m-am gândit la ce ar putea spune lumea: eram o femeie albă, singură în casa unui alt bărbat, și nu a oricărui bărbat, ci a unui chinez.

S-a uitat la mine din celălalt capăt al sălii, după care, fără un cuvânt, s-a dus la ușile de la intrare și le-a deschis larg, lăsând să se vadă din stradă interiorul casei. M-a lovit atunci gândul că poate el se temea mai tare de ce ar putea crede lumea despre faptul că *el* era singur în casă cu o femeie *angmoh*.

L-am urmat în spatele paravanului, după care am traversat un mic coridor. Odată ajunși în sala de mese, m-am oprit brusc.

— Dumnezeule… am zis cu o voce înăbușită.

Și pereții de aici erau acoperiți cu uși. Iar din tavan atârnau și mai multe uși, aranjate cu grijă și la distanțe egale, suspendate de fire atât de subțiri, încât păreau să plutească în aer.

Am pășit printre șirurile de uși pictate, punându-le în mișcare cu umerii și coatele noastre. Fiecare ușă se deschidea cu o piruetă, dând la iveală un alt set de uși, iar eu aveam senzația amețitoare că mergeam pe culoarele unui labirint mișcător, fiecare pereche de uși deschizându-se spre un alt coridor, apoi spre un altul, fără a-mi da niciun indiciu legat de locul în care voi ieși în cele din urmă.

Am ajuns în capătul sălii. O scară interioară în spirală, din fier forjat, urca la etaj, încolăcită asemenea rămășițelor unei cochilii gigantice de nautil. La poalele scării se afla o țiteră chinezească, așezată pe suportul ei.

— Cânți la asta… cum îi spune? am întrebat.

Țitera avea cam un metru și jumătate lungime și treizeci de centimetri lățime.

— *Guzheng*.

A atins coardele, dezlănțuind un arpegiu fluid. Dintr-un motiv inexplicabil, sunetul m-a făcut să mă gândesc la un pârâu rece și limpede prăvălindu-se pe o pantă stâncoasă și golașă.

Am privit ușile; încă se roteau încet, prinse în agățătorile care le țineau atârnate de tavan.

— Câte ai?

— Oh, treizeci sau patruzeci de perechi.

Râsul lui părea stânjenit, dar se ghicea în el și mândria adevăratului colecționar.

— Am pierdut șirul. Astea două de aici — și mi-a arătat o pereche de uși atârnând pe un perete — sunt cele mai vechi din colecția mea. Le-am cumpărat de la un templu, chiar în ziua când urma să fie demolat. Secolul al XVIII-lea. Pictate de un artist dintr-un sat din provincia Hokkien.

Fiecare ușă avea pictată fața stacojie, cu ochi înfiorători, a unui bărbat în uniformă militară. Figura de pe ușa stângă flutura un topor mare, a cărui lovitură părea letală, în vreme ce figura din dreapta mânuia o halebardă amenințătoare. Pictura purta patina timpului, iar în unele locuri culorile se șterseseră cu totul.

— Ce sunt? Luptători? Sau zei?

— Unul dintre împărații dinastiei Tang era hărțuit de demoni și de spirite rele care-i asediau camerele de odihnă, a zis Arthur. Asta se întâmpla noapte de noapte. Împăratul nu putea dormi, iar starea sănătății i s-a deteriorat. Sfetnicii lui căutau cu disperare o soluție. Și atunci, generalii Qin și Yu, doi dintre cei mai loiali oameni ai împăratului, au luat inițiativa. Și i-au spus împăratului: „De-a lungul întregii lor vieți, acești doi umili slujitori ai Măriei Voastre au ucis oameni la fel de ușor cum ai despica un pepene în două. Am putea aduna mormane de cadavre cât munții de înalte. Nu ne temem nici de fantome, nici de demoni. Vom sta de pază în fața dormitoarelor regale; vom sta de veghe cât e noaptea de lungă“. Împăratul le-a acceptat propunerea, iar în noaptea aceea

nicio fantomă și niciun demon nu i-au tulburat somnul. Însă a doua zi dimineață i-a chemat la el pe cei doi generali. „Voi m-ați vegheat noaptea întreagă“, le-a zis el, „dar n-ați închis un ochi. Lucrurile nu pot continua astfel.“ Împăratul s-a gândit o clipă, apoi a găsit o soluție: i-a ordonat artistului curții să picteze pe uși chipurile celor doi generali, unul în stânga, iar celălalt în dreapta. Și de atunci înainte n-a mai fost nicicând tulburat de spiritele rele. Cu timpul, acest obicei s-a răspândit în toate colțurile țării. Generalii Qin și Yu au devenit cunoscuți drept Zeii Ușilor.

S-a apropiat apoi de o altă pereche de uși, sprijinite de perete.

— Pe acestea două tocmai le-ai văzut când au fost aduse. Sunt vechi de două sute de ani.

A dat laoparte sacii de iută în care erau învelite și le-a așezat în poziția cuvenită. Un mic șoim maroniu era pictat pe ușa stângă, plutind deasupra unui defileu învăluit în ceață.

Mi-am trecut degetele pe deasupra celor trei șiruri verticale de ideograme pictate peste ceața care acoperea defileul.

— Ce scrie aici?

— „Evanescente căi ale visului/ din noaptea de vară/ O, pasăre de munte,/ poartă-mi numele dincolo de nori.“ Un poem de Shibata Katsuie, un samurai din secolul al XVI-lea, un luptător japonez. A fost trădat într-o bătălie. A compus poemul cu doar câteva clipe înainte de a se sinucide.

Ceva s-a tulburat în interiorul ființei mele, ceva sumbru. Cât de ciudat mi se părea faptul că vorbele unui luptător japonez care trăise cu mai bine de trei sute de ani în urmă — forma pe care o căpătase ultima lui suflare — existau încă, inscripționate pe o ușă uzată, la mii de kilometri depărtare de casa lui. Am murmurat versurile de câteva ori, făcând loc cuvintelor în memoria mea.

— Colecționezi toate aceste uși pictate, am spus în timp ce mângâiam lemnul pudrat, gândindu-mă la nenumărații oameni care trecuseră prin aceste uși de-a lungul secolelor, și cu toate acestea ușile tale sunt goale.

Pentru prima dată de când îl întâlnisem, părea însetat de cuvinte.

— Știi, a zis el, nici măcar nu mi-am dat seama de asta.

— Îmi place ideea ușilor simple, banale, care le ascund pe acestea — mâna mi-a alunecat pe deasupra ușilor pictate din jurul nostru — de lumea de afară.

S-a gândit la ce-i spusesem.

— Și mie îmi place.

Ușile se învârteau încet în aer, asemenea frunzelor răsucite de o adiere, într-o cădere perpetuă, fără să atingă vreodată pământul.

V

Articolele lui Geoff despre Sun Wen îl făcuseră mult mai cunoscut printre europenii și chinezii din Coloniile Strâmtorilor, dar ploaia de fonduri la care sperase se lăsa în continuare așteptată. Arthur a hotărât să organizeze la el acasă o petrecere cu toți prietenii săi, pentru a aduna fonduri. Sun Wen avea să țină un discurs prin care să-i informeze cu privire la ceea ce încerca să obțină.

— Sâmbăta asta, la ora trei. Trebuie să vii, a spus Arthur. Adu-l și pe Robert.

— Pleacă la Kuala Lumpur la sfârșitul săptămânii, am zis. Are un proces luni.

— Dar tu vii?

Am clătinat din cap.

— Dragul meu soț oricum nu e prea fericit că vin aici.

— E totul în ordine între voi doi?

Avea atitudinea perfectă a unui medic demn de încredere: empatic și discret. A trebuit să lupt cu tentația de a mă confesa lui.

— Nici că se putea mai bine, am răspuns.

La clubul de lectură era o zi liniștită, cum rar se întâmpla, cu doar câțiva oameni lucrând împreună la masa aceea lungă. Eram iritată de traducerea stângace a unui pamflet, când Sun Wen și-a făcut apariția împreună cu o femeie. Nu o mai văzusem niciodată. Ne-am lăsat jos stilourile și ne-am adunat cu toții în jurul celor doi. Sun Wen mi-a făcut semn să mă apropii.

— Am vrut de mult timp să o cunoști pe Chui Fen, iar acum, în sfârșit, a ajuns în Penang, a zis el. Chui Fen e una dintre cele mai loiale susținătoare ale noastre.

Femeia părea cu doar câțiva ani mai în vârstă decât mine, dar prezența ei se făcea remarcată. Avea părul prins într-un coc la ceafă, lăsând să se vadă o pereche de sprâncene fine și o față ovală. Ochi mari și inteligenți, nasul lung și bine proporționat. Buzele cărnoase, perfect conturate. Mi-a luat mâinile într-ale sale și, folosindu-l pe Sun Wen drept interpret, mi-a mulțumit pentru ajutorul pe care-l acordam cauzei lor.

— E una dintre soțiile lui, nu-i așa? l-am întrebat în șoaptă pe Arthur în clipa când au plecat. A doua soție. E tânără și destul de frumoasă.

El nu și-a ridicat capul din documentul pe care-l verifica.

— De fapt, nu sunt căsătoriți.

— Cum?! Deci e concubina lui?

— Ar fi bine să nu te audă. Știe să mânuiască o armă și cunoaște arte marțiale — a pus la pământ câțiva bărbați la viața ei. Chui Fen a fost alături de el vreme de douăzeci de ani. Din punctul lui de vedere — și din al *nostru* —, este soția lui.

Douăzeci de ani împreună. Eu eram căsătorită cu Robert de numai cinci.

— Ei bine, îmi pare rău pentru prima lui soție.

El a mâzgălit câteva cuvinte pe marginea documentului.

— Poți să-i transmiți personal părerile tale de rău — o să li se alăture în câteva zile.

— Vrei să spui că… vor locui împreună? Toți trei, sub același acoperiș?

— Fiecare căsnicie are regulile ei, Lesley.

Blândețea vocii lui și absența oricărui reproș m-au făcut să-i arunc o privire tăioasă.

— Căsătoria ta a fost aranjată?

— A fost, la drept vorbind.

A ridicat ochii din foaia de hârtie pe care o citea.

— Ah, *memsahib* crede că e un obicei barbar.

Oare emoțiile mele erau chiar atât de transparente?

— E… demodat.

— După ce mi-am încheiat studiile și m-am întors acasă, tata mi-a spus într-o dimineață, la micul-dejun, că urma să mă însor cu fiica partenerului său de afaceri. Totul fusese aranjat.

— O cunoșteai?

— De la zece ani.

— Nu te-ai opus?

— Până și Sun Wen a fost nevoit să li se supună părinților săi.

— Dar o iubești? Și ea te iubește?

— Căsnicia nu e doar despre iubire. Este de datoria fiecărui fiu să se asigure că numele familiei nu va dispărea. Copacul trebuie să producă ramuri. Anna e o noră respectuoasă, o mamă devotată și o soție bună.

— E atât de… steril. Cum rămâne cu iubirea romantică?

— De ce te-ai căsătorit cu Robert? Are aproape de două ori vârsta ta. Ce înseamnă iubire romantică?

Judecând după felul în care mă privea, mă întrebam dacă nu cumva auzise despre infidelitatea lui Robert.

— Urmează să-mi mai spui că Sun Wen mai are o soție ascunsă pe undeva, am zis, o a treia femeie, care așteaptă să intre în scenă.

— Mai are. Pe ea o iubește cel mai mult.

— Cine e?

— O cunoști deja.

Am scotocit prin memorie, căutând chipurile tuturor femeilor pe care le întâlnisem de când începusem să frecventez locul acela.

— Cine e? Spune-mi.

Arthur și-a pus stiloul pe masă. Ochii lui, vedeam, erau cuprinși de tristețe.

— China, a zis. E căsătorit cu China. Pe ea o iubește cel mai tare și de cel mai mult timp. Și, dintre toate soțiile lui, indiferent câte va mai avea în viața asta, ea nu va accepta niciun fel de competiție. Îi va cere totul. Iar în cele din urmă, după ce-i va fi oferit tot ceea ce are, îi va zdrobi inima.

VI

Musonul se apropia de insulă, aducând cu el furtuni grele, care inundau străzile din jurul portului atunci când valurile se revărsau pe uscat. Eram încântată că mai scăpam de caniculă — mereu mi-a plăcut Penangul pe ploaie, când lumina tropicală crudă se îmblânzește, iar lumea pare liniștită și prietenoasă.

Într-o seară, pe când mă întorceam acasă de la malul mării împreună cu băieții, am găsit-o pe Ah Peng așteptându-mă neliniștită pe verandă, cu palmele înfipte în șoldurile ei late.

— Intrați, repede-repede! a strigat ea. Cerul negru-negru, stă să plouă.

Mi-a pus în palmă un pumn de hârtii și de monede.

— *Dhobi-wallah*[34] a găsit asta în buzunarul domnului Robert, a adăugat ea, în timp ce-i ducea pe James și pe Edward la baie, să-i spele.

Era vineri, ziua când la cină aveam *roti babi*. Abia așteptam. Robert îl luase în dimineața aceea pe Peter Ong, asistentul lui, la Kuala Lumpur. Aveau să-și petreacă sfârșitul de săptămână acolo, pregătindu-se pentru un proces ce urma să se desfășoare pe durata întregii săptămâni. Probabil că ajunsese deja la hotelul Empire. Mi-l imaginam invitându-și iubita în cameră, o femeie a cărei față nu puteam să o văd. Mi-am alungat din minte această imagine; devenea tot mai ușor să fac asta, am descoperit cu surprindere.

Am netezit bonurile și facturile mototolite pe care mi le dăduse Ah Peng. Printre ele era și un bilețel frumos împăturit. L-am desfăcut. Cuvintele erau scrise cu o cerneală de culoarea vinului roșu, iar literele erau mari, dar elegante: „*Dragul meu Robert*, îmi place foarte mult cartea. Mulțumesc. Peter“.

Obraznicul. Cineva ar trebui să-l pună la punct. *Dragul meu Robert*. Nerușinatul, să se adreseze în felul ăsta superiorului său, m-am gândit în timp ce citeam din nou biletul. Înțelegerea s-a coagulat treptat, iar apoi, asemenea unui coșciug prăbușindu-se în groapă, totul s-a așezat, căpătând sens. *Dragul meu Robert*.

M-am afundat în canapea, simțind că mi se face rău. Toți anii aceia, tot efortul de a mă face atrăgătoare pentru el și toată vina pe care mi-o asumasem din cauză că el nu mai manifesta niciun interes față de mine, întrebându-mă ce era în neregulă cu mine. Ce proastă fusesem. Proastă ca noaptea.

Vântul se întețise, zgâlțâind jaluzelele de bambus rulate sub streașină. Ar fi trebuit să le cobor înainte de începerea furtunii, dar nu mă puteam mișca. Corpul, inima-mi erau grele, atât de grele. Zăceam pe canapea, abia conștientă de prezența lui Ah Peng, care venise să mă cheme la masă.

— Mâncați orez?

A bătut tare din palme.

— Oi, Lesley-ah, mă auziți sau nu?

Am ridicat ochii spre ea. S-a uitat la mine. Apoi a aruncat scurt o privire spre bucata de hârtie din mâna mea, după care s-a uitat din nou în ochii mei. Un veac de tăcere părea să se fi scurs între noi.

— Aiya, deci are o altă femeie, a zis Ah Peng.

— De cât timp știi?

Femeia a încuviințat ca pentru sine.

— Ah, știam eu! Toți bărbații o iau razna. Se va sătura de ea curând.

— Nu e… am început, dar eram prea îngrozită ca să-i pot dezvălui întregul adevăr.

Încă părea că totul era din vina mea, un fel de deficiență, un defect grav, care-l împinsese pe Robert în brațele unui alt bărbat. În momentul acela mi-am spus: Nimeni nu trebuie să știe.

— Ah Peng, am zis, regreți vreodată că ai făcut jurămintele? Nu ți-ai fi dorit să te măriți?

Oftatul ei, în clipa când s-a așezat lângă mine, părea să fi urcat de undeva din străfundurile ființei sale. Am simțit aroma alifiei camforate cu care își ungea degetele bolnave de artrită, miros pe care-l cunoșteam încă din copilărie. Mirosul a lăsat în mine golul pe care-l lasă o pierdere.

— Vezi fața asta, *lah*. Are ce vrea bărbat?

Ah Peng a zâmbit, dar în adâncurile ochilor ei înota o durere veche, veche de tot, trecută prin ani de resemnare.

— A trecut mult timp de când alături Sor Hei. Ce rost regretul acum?

Sub tunica albă pe care o purta, sânii ei monumentali s-au ridicat ca zguduiți de cutremur, revenind apoi la locul lor.

— Dimineața aceea, aprins bețișor și jurat în fața altar Kuan Yin, sora mea Sor Hei, Ah Suan, zice către mine: „Ah Peng, de azi înainte niciun bărbat nu-ți poate aduce suferință, doar tu poți".

Încheieturile degetelor îi erau umflate de artrită. Brățara de jad îi atârna în jurul încheieturii; era singura bijuterie pe care o văzusem purtând-o. Fața îi era brăzdată de riduri, iar părul, adunat într-un coc, era complet cărunt. Oare când îmbătrânise atât de mult?

Când eram mică, mă lua uneori cu ea în oraș, atunci când îl vizita pe bărbatul care scria scrisori. În fața intrării în piața de pe Prangin Road, ședeam pe taburete micuțe din bambus, în timp ce ea dicta veștile pe care voia să le transmită familiei sale, rămase într-un sat din China, unui bărbat care scria scrisori, un bătrânel slab, cu o barbă cărunță, lungă până la piept. Și săptămâni mai târziu, când primea răspuns, îl ducea aceluiași bărbat. El măsura scrisoarea din priviri, după care dădea glas șirurilor de caractere pictate de scribul din satul ei, caractere pe care nici ea, nici altcineva din familia ei nu fusese vreodată învățat să le descifreze. Se cocoța pe marginea taburetului, cu mâinile îndesate între coapsele mari, cu fața lățindu-i-se într-un zâmbet sau pălind din pricina îngrijorării și a tristeții, în funcție de ceea ce-i transmiteau caracterele. Uneori chicotea sau chiar izbucnea în râs, dar astfel de momente erau rare; de cele mai multe ori ofta sau clătina din cap cu tristețe. Părea atât de atentă, atât de concentrată în timp ce asculta vocea bărbatului, mușcruluindu-mă aspru dacă mă foiam sau mă smiorcăiam, și abia după ce am mai crescut mi-am dat seama că ea încerca să memoreze cuvintele pentru a le relua în minte până când primea următoarea scrisoare, de peste munți și mări.

Amintindu-mi de acele momente, am spus:

— Ah Peng, vrei să te întorci în satul tău? Să-ți revezi familia?

— Murit deja cu toții, *lah*. Mama, tata, mătușica. Surorile, nu știu unde.

M-a bătut ușurel pe mână și s-a ridicat, iar genunchii i-au pocnit.

— Acum familia mea aici.

S-a îndreptat spre casă, cu mersul ei înțepenit și legănat.

Vântul izbea iar și iar un oblon rămas deschis cine știe unde. Am rupt biletul și m-am apropiat de balustradă, pentru a coborî jaluzelele de bambus. Fulgerele înjunghiau norii la orizont. Munții, marea și apoi plaja au dispărut treptat, înghițite de ploaia deasă, pe măsură ce furtuna înainta. Ca într-o acuarelă, cerul, copacii, tufișurile, grădina întreagă, toate erau potopite.

Am rămas acolo mult timp, privind în gol, aproape fără să simt ploaia care-mi biciuia brațele și fața.

---

29 Cafenea (în malaeză, în original).
30 Joc de cuvinte — în limba engleză, *sun* înseamnă „soare“.
31 „Noapte bună“ (în malaeză, în original).
32 Apelativ folosit mai ales în Malaysia și Indonezia pentru a-i desemna pe oamenii albi.
33 „Mulțumesc“ (în malaeză, în original).
34 Servitor însărcinat cu spălatul rufelor.

Capitolul 12

Willie

Penang, 1921

Un oblon se lovea încontinuu de perete. Sunetul părea să fi ajuns la el de departe, din alte vremuri. S-a așezat pe marginea patului, frecându-se la ochi pentru a-și alunga somnul. Cartea lui Geoff căzuse pe podea. A ridicat-o și a așezat-o lângă fotografia mamei sale, după care s-a dus să închidă oblonul.

Norii se târau deasupra mării, trăgând după ei franjuri de ploaie. În dimineața asta nu era vreme de mers la plajă.

După micul-dejun s-a întors în camera lui, să-și noteze ce-i povestise Lesley și pentru a-și face o listă cu întrebările pe care voia să i le pună. S-a gândit la cum ar putea să structureze firul epic, dar se simțea frustrat și neliniștit. Abia aștepta să se facă din nou seară, pentru ca Lesley să-și reia povestea. Nu l-a deranjat câtuși de puțin când Gerald a intrat în cameră și s-a aruncat pe pat.

— Blestemată ploaie, a zis el. Toarnă cu găleata. Îmi aduce aminte de cum am rămas blocați în Pago Pago. Ai nevoie să-ți bat ceva la mașină?

— Nu încă.

Gerald și-a încrucișat brațele la ceafă slobozind un căscat monumental. Părea să se fi împăcat cu noua situație financiară a lui Willie. Willie îi era recunoscător pentru asta.

— Lesley mi-a spus povestea ei, a zis el.

Gerald a izbucnit într-un hohot de râs vulgar.

— Deci, cu cine și-a tras-o? Cu Chink Sun ăla? Pot să pariez că da.

O vreme, Willie n-a zis nimic. Simțea, într-un fel ciudat, că ar trăda-o dacă ar dezvălui altcuiva secretul ei. Cu toate acestea, știa *cu siguranță* că exista o mare probabilitate ca el să scrie despre ea

— din ce alt motiv i s-ar fi destăinuit tocmai lui? Era imposibil să nu se fi gândit la faptul că reputația ei avea să fie terfelită, iar căsnicia distrusă dacă ar fi publicat povestea pe care i-o spunea.

— Robert a avut o aventură în urmă cu câțiva ani, a zis Willie. Cu un chinez.

— Oh, Robert stă cu ochii pe mine din ziua când am ajuns aici, a spus Gerald. O face într-un mod foarte, foarte discret, ce-i drept, dar o face.

— Robert? Ești sigur?

— *Memsahib* a noastră îi găsește respingători pe bărbații de felul nostru, să știi. Ascunde asta foarte bine, dar nu mă poate păcăli. Și când te gândești că s-a măritat cu unul de-ai noștri.

Gerald a izbucnit în râs.

— O, ironia sorții…

Willie avea încă îndoieli profunde în această privință. Se gândea la zilele pe care le petrecuse odinioară alături de Robert: la serile lor banale, la teatru și la operă, la mesele servite la clubul lui Robert.

— Dacă Robert e homosexual, atunci a ascuns asta mai bine decât oricine.

— O, dragul meu Willie… și când te gândești că se spune despre tine că ești cinic.

— Te-ai mai înșelat în trecut. Să-ți amintesc de părintele Bailey și de scandalul pe care l-ai stârnit? Sau de fermierul văduv din Johor? A fost cât pe ce să te împuște.

— Oh, pederaștii ăia bătrâni nu puteau recunoaște față de ei înșiși că băloșeau după mine, a zis Gerald.

— După părerea ta, toți bărbații sunt homosexuali și fiecare dintre ei vrea să se culce cu tine. Mai ales cei de care ești atras.

— Nu m-am înșelat prea tare în privința ta, nu-i așa?

Willie s-a rotit încet în scaunul lui.

— Robert vrea să vândă Cassowary și să se mute în Karoo.

— E nebun.

— Nu e. Aerul deșertului i-ar putea prelungi viața cu încă șase ani, poate chiar mai mult. Dar lui Lesley nu-i prea surâde ideea.

— Ei bine, n-o condamn, a spus Gerald. Știu ce înseamnă să fii nevoit să-ți părăsești casa și să nu mai ai voie să te întorci vreodată.

Willie a oftat. Iată că se repeta aceeași problemă istovitoare.

— Am făcut tot ce mi-a stat în putință să te ajut. Am vorbit cu oricine gândeam eu că ar fi putut avea vreo influență.

— Ei bine, e limpede că n-ai încercat suficient. Sau poate nu iei lucrurile în serios. Nu mă pot întoarce în Anglia, Willie. Înțelegi treaba asta?

— Știi… cât se poate de bine că ceea ce te-a dus în exil a fost comportamentul tău nesăbuit, a spus Willie. Să agăți bărbați într-o… toaletă publică — mai devreme sau mai târziu… ai fi fost arestat.

— Da, da… totul e din cauză că Gerald n-a putut să-și țină cocoșelul în pantaloni.

S-a ridicat în fund, cu spinarea sprijinită de tăblia patului, apoi și-a dus genunchii la gură și i-a cuprins cu brațele.

— Eu nu car după mine fotografia mamei oriunde m-aș duce, Willie, dar asta nu înseamnă că nu mă gândesc la ea. Vreau s-o revăd. Îmi e îngrozitor de dor de ea. Dacă se îmbolnăvește, nu pot s-o vizitez sau să am grijă de ea. Îți dai seama că n-am voie nici măcar să merg la înmormântarea ei?

Gerald vorbea rareori despre mama lui, iar Willie nu-l mai auzise niciodată vorbind cu atâta emoție despre ea.

— Am colindat lumea împreună, dragul meu băiat, a zis el, și am fost mereu recunoscător pentru faptul că te-am avut alături. Știi că cea mai mare dintre bucuriile mele ar fi aceea ca tu să mă poți însoți la Londra.

— Syrie e de vină. Ea și-a băgat nasul. Nenorocita aia de nevastă-ta a avut grijă să nu mă pot întoarce în Anglia. Jigodia nu are de gând să te împartă cu mine, oh, nu…

Willie s-a încruntat; într-adevăr, Gerald putea fi înspăimântător de crud uneori.

— Voi încerca din nou când am să ajung la Londra. Voi sta de vorbă cu cineva de la cel mai înalt nivel.

— Când ne întoarcem — adică atunci când tu te întorci la Londra —, eu voi pleca în America.

— Nu te grăbi, Gerald. Voi găsi un loc mai aproape, Paris sau Amsterdam. Ne putem vedea în continuare, o dată pe lună.

— M-am tot gândit în ultimele zile. Cunosc oameni în New York. Îmi voi găsi ușor de lucru acolo. Oh, nu fi trist, Willie — asta doar până când te vei pune din nou pe picioare.

Începuse deja, s-a gândit Willie, privindu-și tânărul companion. Lucrul de care se temuse cel mai tare.

Până seara, norii de ploaie se târâseră spre continent, lăsând cerul senin. După ce stătuse închis în casă toată ziua, Willie a acceptat fără ezitare sugestia lui Robert de a vizita cimitirul protestant.

Au parcat Humberul în curtea din fața hotelului E&O, după care au traversat drumul aglomerat care ducea spre cimitir. Paznicul tamil se pregătea să închidă porțile, dar Lesley i-a spus câteva cuvinte în malaeză și i-a strecurat în palmă un pumn de monede. A deschis porțile și i-a lăsat înăuntru.

Zgomotul lumii de afară a amuțit deodată, ținut la distanță de zidurile înalte ale cimitirului. În banienii din care picurau stropi de ploaie, la intervale regulate, un cuc își cânta întrebarea pe trei note, adâncind liniștea. Pentru ochii lui Willie, mormintele nu păreau așezate într-o ordine anume. În inima cimitirului se aflau morminte baroce și monumente impunătoare, decorate cu urne neoclasice. Lumina părea îmbătrânită de pietrele funerare cenușii, patinate de vreme.

Robert și-a înfipt bastonul într-o fâșie de iarbă dintre morminte.

— Veniți după mine, prieteni, a strigat el și a luat-o la picior.

— Ai grijă, Robert, a țipat și Lesley în urma lui, iarba e alunecoasă.

— Ai grijă de el, i-a șoptit Willie lui Gerald.

În cimitir erau aproximativ patru sute de morminte, deși nimeni nu părea să știe numărul exact, i-a spus Lesley în timp ce

mergeau la câțiva pași în urma lui Robert. Frangipani, cu crengile împodobite de flori albe, cremoase, se aplecau peste cărare.

— Poate că apar altele noi… peste noapte, a zis Willie.

— Ce gând oribil, Willie. Acum o să stau trează toată noaptea.

Cele mai vechi morminte datau din secolul al XVIII-lea, fiind locurile de odihnă veșnică ale misionarilor și bărbaților din Compania Indiilor de Est. Multe dintre lespezile învechite aveau inscripții în engleză, dar Willie a observat că pe multe dintre ele erau gravate cuvinte în franceză, germană sau olandeză.

O amintire legată de mătușa Sophie a străpuns suprafața memoriei lui. Avea obiceiul de a o însoți în cimitirul din spatele bisericii Whitstable. Era o femeie austeră și reținută, iar el era împiedicat de bâlbâiala lui, așa încât băiețelul și femeia rareori dacă schimbau vreo vorbă. La început pășise încrezător prin cimitir, alături de ea; apoi, într-o zi, întinsese brațul și o luase de mână. Ea privise în jos, spre el, având pe chip o expresie ușor speriată, după care îi trimisese un zâmbet scurt, aproape timid. Începând din momentul acela, o ținea de mână ori de câte ori se plimbau împreună — prin cimitir, pe stradă sau când mergeau pe plajă, să vadă bărcile pescarilor întorcându-se la țărm.

Acum, zeci de ani mai târziu și la o lume distanță de copilăria lui, și-a strâns degetele pumn. L-a cuprins dorința bruscă de a simți, chiar și numai pentru o clipă, mâna ei osoasă, înmănușată — și a închis degetele în gol.

— Nu e locul potrivit pentru amintiri fericite, nu-i așa?

Lesley se întorsese și-l privea. Nici măcar nu-și dăduse seama că se oprise.

— N-am mai fost aici după ce Robert s-a întors din război. Obișnuiam să-i aducem aici pe prietenii care ne vizitau din străinătate — mai ales dacă erau scriitori.

— Sunt și scriitori înhumați aici?

— Ai să vezi imediat; nu vreau să stric momentul.

Willie a ajutat-o să treacă peste câteva rădăcini încâlcite de angsana care țâșneau din pământ. Picioarele lui zdrobeau florile de frangipani căzute la pământ — și le imagina oftând într-o ultimă suflare parfumată. S-a aplecat și a ridicat o floare. Era

perfect alcătuită, dar petalele albe, mătăsoase începuseră deja să se ofilească.

Pârjolite de aerul necruțător, s-a gândit el. Cât timp suntem în viață, aerul ne susține; dar în clipa când încetăm să mai respirăm, același aer își înfige imediat colții în noi. Ceea ce ne ține în viață ne va consuma în cele din urmă.

Și-a cufundat nasul între petalele florii și a inspirat adânc parfumul miezului ei colorat în galben. I-a oferit-o lui Lesley, dar ea s-a strâmbat și s-a îndepărtat de el.

— *Amah* m-a învățat că, dacă-i inhalezi parfumul la ceas de seară înseamnă că fantomele pândesc în apropiere.

— Ei bine, a zis Willie, în definitiv *suntem* într-un cimitir.

Se opriseră în fața unui mormânt păzit de un înger din marmură, a cărui gură deschisă intona o lamentație mută, eternă. Ochii lui Lesley cercetau crucile de granit și heruvimii pietrificați. Părea să fi găsit ceea ce căuta. Făcându-i semn s-o urmeze, a pornit-o pe o alee pe jumătate ascunsă printre morminte. O dată sau de două ori, cărarea a dispărut complet, așa că au fost nevoiți să se cațăre pe câteva morminte. Au ajuns în dreptul unui banian ale cărui ramuri erau susținute de coloane groase de rădăcini. Willie n-ar fi fost surprins să vadă sub copac un fachir meditând în poziția lotus, răvășind timpul și spațiul din universul propriei minți în căutarea secretelor eternității. La umbra banianului se odihneau șase morminte. Erau mici și modeste, cu șiruri verticale de ideograme chinezești brodate pe pietrele funerare, precum cusăturile precise ale unui chirurg.

— Noaptea trecută ți-am povestit cum Sun Wen și Robert discutau despre Răscoala Taipinilor, a zis Lesley.

— Conducătorul lor era nebunul care se credea fratele mai mic al lui Iisus, nu-i așa?

Ea a încuviințat.

— După ce au fost înfrânți, mulți dintre rebeli au fost nevoiți să fugă pentru a-și salva viața. Unii s-au îndreptat spre Penang. Au prins rădăcini aici; și-au găsit un rost pe insulă.

Lesley s-a oprit în fața uneia dintre pietrele de mormânt.

— Cea de aici e Madam Cheah. A luptat în armata taipinilor.

— O femeie?

— De ce nu? Taipinii considerau că femeile sunt luptătoare la fel de bune ca bărbații.

S-a uitat în urmă — Robert și Gerald se aflau la oarecare distanță, studiind inscripția de pe o criptă —, după care a adăugat încet:

— A fost bunica doctorului Arthur Loh. Când Sun Wen a aflat despre ea, i-a cerut lui Arthur să-l aducă aici, ca să-și arate respectul față de rebeli. Geoff și cu mine i-am însoțit.

Asfințitul colora marginile cerului în timp ce ei își croiau drum înapoi prin cimitir, îndreptându-se spre Robert și Gerald, care-i așteptau în fața unui mormânt dreptunghiular.

— Veniți odată. Nu mai hoinăriți, a strigat Robert, sprijinindu-se cu mâna de mormânt. Iată-l, Francis Light însuși.

— Cine e? a întrebat Willie.

Blocul de granit avea aproape un metru și jumătate pe un metru și îi venea până aproape de umeri. Era acoperit cu frunze uscate, crenguțe și flori de frangipani, iar un melc aluneca pe una dintre laturi.

— E unul dintre cei doi bărbați care au făcut din Penang ceea ce este azi.

Robert a făcut o încercare neconvingătoare de a mătura frunzele de pe mormânt cu bastonul.

— Francis Light a fost tipul isteț care a închiriat insula de la sultanul din Kedah pentru a construi o stație de aprovizionare care să deservească navele Companiei Indiilor.

— „Cel care a transformat insula într-o colonie britanică“, a spus Willie, citind textul gravat pe una dintre laturile monumentului funerar. Și care a fost celălalt bărbat?

În loc de răspuns, Robert a pătruns și mai adânc în cimitir, îndreptându-și bastonul spre fiecare dintre pietrele tombale pe lângă care treceau.

— Coloniști, cultivatori de nucșoară, misionari, marinari, soldați, comercianți, escroci, a zis el. Poți trasa istoria insulei chiar aici. În locul ăsta se odihnește un individ pe nume Thomas Leonowens. Un funcționăraș oarecare, probabil. Văduva lui și-a

luat o slujbă de guvernantă în casa descendenților regelui Siamului. Oamenii spun că era semicastă — mama ei era anglo-indiană, din câte se pare. Avem un exemplar al memoriilor sale, în caz că vrei să le citești, Willie. Destul de plictisitoare și insipide, trebuie să recunosc. Dar vreau să-ți arăt asta ca răspuns la întrebarea ta.

A lovit ușurel cu bastonul latura uneia dintre pietrele funerare. Era doar puțin mai mică decât cabina unei birje. Deasupra, cocoțată în mijloc ca un mâner pe o untieră, se afla o urnă din piatră.

— James Scott, partenerul de afaceri al lui Francis Light.

Robert a aruncat o privire apreciativă spre mormânt.

— Împreună, cei doi au înființat Penangul. El este vărul lui Sir Walter Scott. Și unul dintre stră-stră-străunchii mei. Ți-am povestit despre el la Londra, Willie, îți mai aduci aminte? Am crescut auzind povești despre faptele lui mărețe. Asta m-a făcut să-mi doresc să plec spre est. Ai putea spune că el e motivul pentru care am ajuns aici, a zis el, cu un zâmbet trist. Îmi aduc aminte ce a însemnat *Waverley* pentru tine, Willie.

Willie a dat ocol pietrei funerare. Ultimul lucru peste care se așteptase să dea într-un cimitir din Penang era o legătură, cât de vagă, cu scriitorul scoțian. Și-a amintit de copilăria nefericită, petrecută alături de unchiul și de mătușa sa, în Whitstable. Copil fiind, orfan, găsise alinare în cărți, citind ori de câte ori putea, chiar și în secret, duminica, atunci când unchiul Henry îi interzisese s-o facă. *Waverley* era primul roman pe care-l citise; la doisprezece ani devorase deja toate romanele lui Scott.

— E de două ori mai mare decât mormântul lui Light, a spus Willie, oprindu-se în loc.

— Ei bine, Scott *a fost* cel mai mare proprietar de pământ din Penang, a zis Robert.

— Povestește-le *cum* a devenit el cel mai mare proprietar de pământ, a intervenit Lesley, apoi a continuat înainte ca Robert să apuce să spună ceva. Light și-a întemeiat o familie împreună cu o femeie cu care nu s-a căsătorit niciodată, Martina Rozells. O eurasiatică — portughezo-siameză, din câte se spune. Scott a

înșelat-o și i-a luat proprietățile pe care Light i le lăsase prin testament, Willie. S-a luptat cu el prin tribunale, iar legea a nedreptățit-o, desigur.

— Lumea era altfel pe vremea aceea, a zis Robert.

— Nu cred că s-a schimbat prea mult, a intervenit Lesley. Ce zici?

Ea s-a apropiat de un mormânt mic, simplu, ascuns printre tufișuri.

— Vezi dacă poți să-ți dai seama ce scrie aici, Willie, i-a spus ea peste umăr.

Rădăcinile copacilor împinseseră piatra funerară pe jumătate afară din pământ. Pătată de licheni, avea o simplitate care lui Willie îi plăcea. Multe dintre litere și cifre se tociseră, iar cele rămase abia se mai zăreau.

A NA HAMM ND 1 97 — 18 1

H R SU I GO E DO N WH E IT WA YE D Y

A pipăit cu buricele degetelor adânciturile superficiale, mângâind spațiile dintre litere.

— Numele e destul de ușor de ghicit, a zis el. Anna Hammond.

— Și al doilea rând? N-am reușit să-l descifrez.

El a privit din nou piatra funerară. Răspunsul i-a venit după un minut, fantomele literelor materializându-se încă o dată în spațiile goale.

— *Her sun is gone down while it was yet day*[35], a zis el. *Ieremia* 15:9.

— *Her sun is gone down while it was yet day*, a repetat Lesley. *Chiar* te pricepi la cuvinte.

— Ți-am spus — unchiul meu a fost vicar. Duminica nu aveam voie să citesc altceva decât Biblia.

Willie s-a prins cu mâinile de marginea pietrei funerare și s-a ridicat cu greu în picioare.

— Tot ce rămâne din viața unei femei, din povestea unei femei — câteva rânduri tocite, pline de litere șterse, a zis Lesley, trecându-și palma pe deasupra pietrei de mormânt. Cimitirul nu

este locul în care cei morți sunt amintiți, ci locul în care sunt uitați.

Robert și-a întins gâtul spre porțile cimitirului.

— Ne cheamă paznicul. Ar fi bine să plecăm, înainte să ne încuie aici peste noapte.

Supravegheați de ochii cataractici ai heruvimilor de piatră, și-au croit drum spre ieșire. Willie s-a întors să arunce o ultimă privire. Paznicul a închis porțile din fier, le-a încuiat și și-a agățat de gât cheia ruginită. I se odihnea pe piept asemenea unei amulete. Apoi bătrânul s-a întors și s-a îndreptat spre coliba lui de sub banieni.

---

35 „Soarele ei apune când este încă ziuă “ (engl.).

Capitolul 13

Lesley

Penang, 1910

I

Nu voi ști niciodată cum am rezistat toată seara, cum de nu m-am transformat într-o nebună turbată, gândindu-mă la aventura lui Robert cu Peter Ong. Cu toate acestea, probabil că am dormit bine în noaptea aceea, fiindcă a doua zi dimineață m-am trezit cu o minte limpede, cum nu mai avusesem de ani întregi. Știam ce aveam de făcut.

După ce mi-am hrănit băieții și i-am încredințat lui Ah Peng, i-am rugat pe servitori să-mi aducă din debara cufărul din lemn de camfor. După ce am ridicat câteva rânduri de haine vechi și de așternuturi, am descoperit pe fund obiectul pe care-l căutam. L-am desfăcut și l-am dus la fereastră, ținându-l în lumină. *Kebaya*[36] era șifonată, dar eram ușurată să constat că nu se decolorase. Am mirosit-o — mirosul de camfor era înțepător, însă după o oră sau două în soare avea să dispară.

Încă de mică le invidiasem pe doamne pentru *kebaya* pe care le purtau, dar mama nu mă lăsase niciodată să port așa ceva. Căpătasem obiceiul să le desenez în caietul meu de schițe și să îmi creez propriile modele.

Asemenea chinezilor din Coloniile Strâmtorilor, *kebaya* absorbiseră influențe malaysiene, siameze, javaneze, chinezești și chiar europene. Bluza cu mâneci lungi se îngustează în talie, coborând până la șolduri și dând impresia unor forme generoase, dar și un aspect elegant și rafinat. Cămașa e purtată deasupra unui camizol, fiind asortată cu sarongul. După ce m-am măritat cu Robert, mi-am făcut una la comandă, la o văduvă de pe

Kimberley Street, care cosea pentru vechile familii chinezești din Colonii. A fost croită după unul dintre tiparele create de mine.

— Arăți ca o nenorocită de localnică, mi-a zis Robert când m-a văzut îmbrăcată cu ea.

În cele din urmă, după ce am purtat-o de numai câteva ori, am lăsat-o deoparte.

Kebaya mea avea culoarea bambusului crud. Flori brodate, în nuanțe de verde-închis și galben, înfloreau la rever; frunze de ferigă țâșneau de pe manșetele mânecilor și se ondulau în sus, pornind de la tiv. Am asortat-o cu un camizol de un crem pal și cu un sarong verde-închis, pe care l-am găsit în cufăr.

Mi-am ridicat hainele în dreptul trupului și am zâmbit când am văzut că încă mi se potrivesc. De pe fundul cufărului am scos un săculeț de bumbac, în care se afla o pereche de papuci cusuți de mână, împodobiți cu sute de mărgeluțe de sticlă colorată — *manek-manek*, mi-am amintit deodată denumirea în malaeză.

Am chemat-o pe Ah Peng în camera mea și am rugat-o să scoată la aer *kebaya* și restul hainelor, înainte de a le călca.

— În după-amiaza asta merg la o petrecere organizată de Sun Wen, am zis. Îl ajutăm să adune fonduri.

— Îmbrăcată cu asta? a întrebat ea ridicând hainele pe care i le dădusem. *Lu siau-ah?*

— Da, da, am înnebunit, am capul plin de tărâțe, am răspuns în hokkien, în timp ce-o dădeam afară din cameră.

După masa de prânz mi-am îmbrăcat ținuta. Am prins partea din față a *kebayei* cu un *kerongsang*[37], trei orhidee de argint legate cu un lanț fin. Simțeam sarongul răcoros și moale pe șolduri, dar îmi limita mersul, iar pantofii *manek-manek* erau atât de delicați, încât îmi era aproape frică să-mi las întreaga greutate a corpului pe tălpile lor. Odată îmbrăcată, hainele mă obligau să mă mișc cu o grație apatică, așa cum i se cuvenea unei doamne care nu avea cu ce-și umple zilele, în afara jocurilor de cărți *pua' chiki*, a bârfelor și a ocărârii nurorilor.

Era prea complicat să-mi aranjez părul asemenea doamnelor — ridicat cu ajutorul unui cerc format din ace de păr lungi, împodobite cu bijuterii —, așa că l-am strâns într-un coc simplu.

Când am terminat, m-am studiat în oglindă. Îmi plăcea ce vedeam.

În drum spre ieșire, am intrat în camera copiilor pentru a-mi săruta băieții. James s-a uitat la mine cu ochii mari.

— Ești drăguță, mami, a zis el, dar Edward și-a îmbrățișat iepurașul de pluș și a început să scâncească în clipa în care m-a văzut.

Ah Peng l-a luat în brațe și, în timp ce-l legăna cu blândețe, mi-a întins un plic. Am privit-o întrebător.

— Eu, Ah Keng și servitorii, strâns bani, dăm doctor Sun, a zis ea.

I-am mulțumit și am pus plicul în poșetă. În timp ce ieșeam, a adăugat:

— Niciun bărbat nu-ți poate aduce suferință. Doar tu poți.

Drumul din fața casei lui Arthur de pe Leith Street era înțesat de trăsuri și briști. Birjarii stăteau pe vine la umbra copacilor, fumând *kretek* sau citind ziarele. Le simțeam privirile ațintite asupra mea, în timp ce pășeam pe aleea scurtă și dreaptă din fața intrării principale, iar unul sau două comentarii crude în hokkien mi-au aprins obrajii. Arthur stătea în prag, întâmpinându-și oaspeții. Ochii lui s-au mărit de uimire în clipa în care m-a văzut în fața lui.

— M-am răzgândit, am spus.

A zâmbit, mi-a făcut o plecăciune elaborată, după care m-a condus în casă. În sala de oaspeți se adunaseră deja douăzeci–treizeci de oameni, vorbind între ei și râzând. Uitându-mă în jur, mi-am dat seama că eram singura *angmoh* de acolo. O femeie cu mâinile fine și chipul crud al celor bogați m-a măsurat din cap până-n picioare. Mi-am strâns poșeta lângă abdomen și i-am zâmbit; m-a salutat cu răceală și s-a întors la conversația cu prietenele ei. Ah Peng avea dreptate — eram nebună să port *kebaya*. Eram nebună pentru că mersesem acolo.

M-am răsucit pe călcâie, cu gândul să plec, dar Arthur m-a oprit.

— Sun Wen trebuie să sosească din clipă-n clipă, a zis el, și va veni și fratele tău.

— Unde e soția ta? Mi-ar plăcea s-o cunosc.

— A dus-o pe fiica noastră acasă la părinții mei. Nu voiam să ne deranjeze.

Atenția lui a fost distrasă de sosirea unui nou invitat.

— Du-te, i-am zis, dând aprobator din cap, într-un gest încurajator.

Privind din nou prin sală, am recunoscut o tânără din Tongmenghui, așezată la o masă, undeva într-un colț. M-a salutat timid, la fel de bucuroasă ca și mine să vadă o figură familiară. Pliantele și broșurile erau frumos așezate pe masă, în șiruri ordonate, iar un registru deschis îi invita pe oaspeți să-și scrie nemulțumirile.

— Cât ați strâns până acum, Ah Ying? am întrebat-o.

Femeia și-a trecut dezgustată mâna pe deasupra paginilor goale ale registrului. I-am întins plicul cu bani pe care mi-l dăduse Ah Peng. Am privit-o în timp ce scria numele donatorilor și sumele oferite de fiecare, după care am rugat-o să-mi dea puțin stiloul. Am scris numele lui Robert și numele meu și o sumă de bani care a făcut-o să caște gura de uimire.

— Asta ar trebui să ațâțe focul, am zis.

M-am retras într-un colț al camerei, cu un pahar de vin în mână. Ferestrele erau deschise, adierea după-amiezii umflând perdelele. Casa lui Arthur semăna cu casele clienților chinezi ai lui Robert, oglindind lumea occidentală și pe cea orientală în care trăiau. Scaune de lemn curbat și mese în formă de semilună, cu incrustații de sidef erau aliniate de-a lungul pereților, decorați cu modele din plăci ceramice. Sala era dominată de o masă mare, rotundă, cu suprafața de marmură, cu un centru de masă epergne în formă de lebădă. Gresia Stoke-on-Trent era montată în așa fel încât forma un model floral. În tavanul căptușit cu cherestea se aflau guri de ventilație — în formă de lilieci, deoarece numele lor în dialectul hokkien avea o sonoritate asemănătoare cu *wealth*[38], după cum îmi explicase la un moment dat unul dintre clienții lui Robert —, permițând aerului să circule și să răcorească interiorul

casei. Sala de oaspeți se deschidea pe fiecare latură spre câte un salon; unul era mobilat în stil oriental, pentru familie și prietenii asiatici ai acesteia; al doilea era european, folosit pentru oaspeții *angmoh*.

Atenția mi-a fost atrasă de o pereche de fotografii de pe o măsuță în formă de semilună. Într-una dintre ele era Arthur, îmbrăcat în frac negru, stând în spatele soției lui; ea ședea într-un fotoliu din lemn negru, îmbrăcată în veșminte de mireasă, cu fața ovală pudrată excesiv și cu un cerc de ace din argint modelându-i părul într-un coc elaborat. Cealaltă fotografie îi înfățișa ținându-și în brațe fetița nou-născută. Împlinise cinci ani cu câteva săptămâni în urmă, mi-am amintit că-mi spusese el.

Din frânturile de conversație pe care le auzeam în jurul meu, toată lumea părea să se învârtă în aceleași cercuri, să călătorească în mod regulat în Singapore, Londra și Europa. Asemenea lui Arthur, vorbeau fără accent, ceea ce m-a făcut să mă gândesc la cum ne certa adesea mama, pe mine și pe Geoff, spunându-ne că ar trebui să creștem vorbind cu accentul cuvenit, nu ca localnicii. Dacă închideam ochii, puteam să mă imaginez din nou într-o cameră plină de *tuan besari*[39] și de doamne care-și povestesc una alteia ce au făcut în timpul ultimei vacanțe.

M-am bucurat să-l văd pe Geoff. I-am făcut cu mâna, iar el și-a croit drum spre mine, printre invitați. Fratele meu era cel mai înalt din încăpere și nu era indiferent la privirile admirative ale femeilor; mereu se întâmpla asta, încă de când eram tineri.

M-a sărutat scurt pe obraz, s-a lăsat puțin pe spate și a ridicat o sprânceană, în timp ce mă privea.

— Ce-i asta? Te îmbraci ca o localnică acum? Mai să nu te recunosc. Ce-i drept, arată splendid pe tine.

— Un gentleman ar fi zis „Arăți splendid îmbrăcată așa“.

— Ei bine, arăți… diferit. Și nu mă refer la îmbrăcăminte. Pari cumva mai… limpede. Mai definită. Mai conturată. Cât de ciudat.

Geoff ne-a aprins țigările, apoi a aruncat o privire în jur.

— Robert e aici?

— Kuala Lumpur. A plecat ieri.

Fumul de țigară îmi învăluia fața. Am adăugat încet:

— Și-a luat și iubitul cu el.

Am tras cu sete din țigară și am eliberat un nor de fum.

— Iubitul chinez.

Fratele meu m-a privit cu precauție, ca și cum tocmai ar fi început să înțeleagă că se afla în prezența unui animal de pradă. Îmi plăcea ideea — mă făcea să mă simt puternică, o femeie cu care nu te puteai juca.

— Cum ai aflat?

— *Catamitus*-ul[40] lui i-a lăsat un bilet. Unul destul de drăguț, ca să fiu sinceră.

Geoff s-a strâmbat.

— Mi-ar plăcea să nu folosești cuvântul ăsta.

— Ce-i așa de rău la cuvântul „bilet“?

Geoff a izbucnit în râs, deși n-ar fi vrut s-o facă.

— Uneori cred că mama avea dreptate — femeilor n-ar trebui să li se dea acces la prea multă educație sau la un vocabular prea bogat.

— Idiotule.

L-am lovit ușor cu pumnul în braț.

— Sunt șocat, de-a dreptul șocat de faptul că ai cunoștință de un cuvânt precum *catamitus*. Ce cărți nepotrivite ai citit, tânără doamnă?

— Am urmărit procesul lui Wilde, la fel ca toată lumea.

Robert fusese pur și simplu absorbit de proces, citind cu aviditate ziarele în fiecare dimineață, iar acum înțelegeam și de ce.

— Gândul la Robert în pat cu un alt bărbat… am zis, cutremurându-mă. Și un chinez, pe deasupra.

— Acum, că știi, motivele de divorț au devenit mult mai întemeiate. Incontestabile, aș zice.

— Ești nebun? Nu vreau ca fiii mei să crească știind că tatăl lor e un… — n-am putut rosti cuvântul cu voce tare, nici măcar de față cu fratele meu.

— Sunt sigur că nici el nu vrea ca ei să știe, așa încât e puțin probabil să conteste divorțul.

— Se va afla, Geoff. Mereu se întâmplă așa. Numele noastre vor fi târâte în noroi. Și nu vor mai fi curățate niciodată. Niciodată.

— Și atunci, ce ai de gând să faci? Să rămâi blocată într-o căsnicie moartă, pentru tot restul vieții?

Am suflat delicat peste capătul aprins al țigării mele; cercul de foc s-a întețit, arzând hârtia.

— Blocată? Absolut deloc. Ba din contră, aș spune. Simt că tocmai am fost eliberată dintr-o închisoare în care nu-mi dădeam seama că fusesem vârâtă. Ciudat, nu-i așa? Știi cât de eliberator este să-mi dau seama, în cele din urmă, că nu eu sunt vinovată pentru faptul că mariajul meu e un eșec?

— N-aș merge chiar atât de departe încât să-l numesc un eșec.

— Domnul și doamna Hamlyn, cuplul de invidiat pentru mariajul lor perfect.

— Niciun mariaj nu e perfect, Les.

— Presupun că știi sute de bărbați care-și înșală nevestele.

— Știu și neveste care își înșală soții.

— Dar sunt sigură că nu există prea multe situații în care soții se culcă cu alți bărbați.

— Nu e o situație obișnuită, recunosc, dar nu e ca și cum nu s-ar mai fi auzit de așa ceva.

I-am aruncat o privire pătrunzătoare.

— Nu-i ești necredincios lui Penelope, sper…

— Eu? Doamne păzește… M-ar fugări cu maceta dacă aș înșela-o vreodată cu o altă femeie — sau cu un bărbat, sau cu un cocotier…

Vocea i s-a înăsprit.

— Detest — pur și simplu detest — oamenii infideli. Amintește-ți cât de mult a făcut-o să sufere dragul nostru tată pe mama.

— Și cu toate acestea, nu te aud obiectând în fața infidelității lui Sun Wen.

— N-o ascunde pe Chui Fen de soția lui, nu-i așa? Și, în orice caz, omul e chinez, așa e obiceiul la ei, să aibă mai multe neveste. Se numește poligamie, nu adulter.

— Despici firul în patru.

El a oftat.

— Uite, Les, nu sunt de acord cu asta — dar în joc sunt acum lucruri mult mai importante.

— A sosit, am zis.

Sala a fost cuprinsă de agitație, în timp ce oaspeții se îndreptau spre Arthur și Sun Wen. Cei doi bărbați s-au oprit sub candelabrul din mijlocul încăperii, privind chipurile adunate în jurul lor.

— Dragii mei prieteni, a anunțat Arthur. Iată-l pe omul pe care am venit cu toții să-l întâlnim — doctorul Sun Yat-sen.

Arthur s-a tras deoparte, lăsându-l pe Sun Wen singur în mijlocul cercului de oameni. Revoluționarul accepta aplauzele binevoitoare cu câte un zâmbet scurt către o femeie de ici, cu câte o înclinare a capului către un bărbat de colo. Era îmbrăcat în obișnuitul lui costum gri, cu vestă asortată, avea părul dat cu pomadă și pieptănat cu cărare perfectă pe o parte și mustața meticulos îngrijită. Părea mai tras la față decât mi-l aminteam; carnea obrajilor părea să-i fi fost scobită cu o linguriță.

O liniște încărcată de așteptare s-a lăsat peste sală, dar el a continuat să tacă, prelungind așteptarea. Apoi a început să vorbească. Era prima dată când îl auzeam ținând un discurs în engleză. Avea o încredere în sine și o putere de convingere absolut naturale, cuvintele lui purtându-ne într-o călătorie prin istoria zbuciumată a Chinei; a descris felul în care țara lui ajunsese în starea în care se afla în momentul acela; și și-a încheiat discursul scoțând în evidență rolul vital pe care îl jucau chinezii de peste hotare în restaurarea gloriei pierdute a Chinei, patria-mamă a fiecărui chinez din lumea întreagă.

— De dragul iubitei noastre Chine, de dragul existenței patriei noastre, fac apel la voi toți — nu, *vă implor*: dați cât de mult puteți. Camarazii noștri de peste mări și țări, oameni ca voi, cei adunați azi aici — ochii lui Sun Wen păreau să ardă în fața celor care-l urmăreau — își sacrifică banii. Dar camarazii noștri din China, ei bine, ei își sacrifică viețile.

A izbucnit o nouă rundă de aplauze pline de respect, dar eu mă întrebam, în timp ce-mi ștergeam discret o lacrimă din colțul

ochiului și priveam în jurul meu, cât de multă empatie reușise oare să stârnească în inimile acestor oameni.

Servitorii aduceau mai mult vin și mai multă mâncare, iar atmosfera s-a însuflețit. Puteau trece cu ușurință drept frați, m-am gândit în timp ce-l observam pe Arthur, care-i prezenta pe prietenii săi lui Sun Wen.

— Cât de grațioasă ești, Lesley, a remarcat Sun Wen în clipa când ni s-au alăturat, în cele din urmă. Oamenii nu-și mai pot lua ochii de la tine. Nu-i așa că e frumoasă, Arthur?

— Nu ne-ai mai vizitat de multă vreme, am spus, conștientă de căldura care-mi inunda obrajii. Trebuie să-mi cer scuze pentru cele spuse de Robert. Sper că nu ne porți pică.

— Sigur că nu. Mă gândesc adesea la voi doi, dar sunt sute de chestiuni urgente cărora trebuie să le acord atenție. Ți-am spus că vom publica un ziar al nostru? Nu? Se va numi *Kwong Wah Yit Poh — Jurnalul Chinei glorioase*. Și mai mult decât atât, a mai zis el în timp ce un zâmbet larg i-a transformat fața, pentru prima dată în douăzeci de ani, familia mea e din nou împreună.

— Sunt foarte fericită pentru tine, Sun Wen, am spus.

Soția și cele două fiice ale lor sosiseră în Penang cu câteva zile în urmă. Întreaga familie, inclusiv Chui Fen, locuiau într-un bungalow de pe Dato Kramat Road. Numai fiul lui, aflat în continuare în Honolulu, nu reușise să participe la reuniunea de familie.

— O parte din mine își dorește ca lucrurile să se miște mai repede, dar o altă parte vrea să încetinească scurgerea timpului, sau chiar să-l țină în loc, ca să putem rămâne mai multă vreme împreună.

A oftat.

— Fiicele mele cresc atât de repede.

O femeie subțire și elegantă și-a făcut loc în micul nostru grup.

— Un discurs emoționant, doctore Sun, a zis ea agitând în aer un portțigaret din fildeș pe care-l ținea între degete. Diana Chua, soția lui David Chua. Spune-mi, ce părere ai despre sufragete? Femeile din China ta vor avea drept de vot?

— Am crezut dintotdeauna că bărbații și femeile au drepturi egale.

Sun Wen m-a privit sardonic, provocându-mă parcă să-l contrazic.

— Iar în noua noastră Chină, în noua noastră republică, *vor fi*.

— Cu siguranță ești mai luminat decât draga noastră regină Victoria. Știi ce-a spus? Drepturile femeilor nu sunt decât o „nebunie dăunătoare". Îți vine să crezi una ca asta?

— Atunci, Diana, a zis Arthur, ai face bine să te asiguri că soțul tău va face o donație generoasă.

— Bietul meu David ar fi îngrozit să vadă ziua când soția lui ar fi considerată egala lui. La fel aș fi și eu — cu toții știm că-i *sunt* superioară, nu-i așa, Arthur?

— Asta ne spui mereu, Diana, a zis Arthur.

Apropierea unei furtuni le-a oferit prietenilor lui Arthur scuza pentru a pleca de la petrecere. Cei mai mulți dintre ei au trecut pe lângă masa la care se făceau donațiile fără să arunce măcar o privire spre ea. Geoff promisese să-și întâlnească soția la Penang Club.

— Iar lui *memsahib* nu-i place să fie lăsată să aștepte, a zis el, cerându-și parcă scuze.

În numai câteva minute, eu și Sun Wen eram singurii rămași. Servitorii au început să curețe locul, așa că ne-am mutat în salon — în cel european, am presupus eu, judecând după modul în care era decorat. Îl auzeam pe Arthur luându-și prietenii peste picior în timp ce-i conducea spre ieșire.

— O pierdere de vreme, să vin aici, a spus Sun Wen.

— O, nu spune asta. Ai convins foarte mulți oameni azi.

— Situația din China se înrăutățește pe zi ce trece, iar eu sunt blocat aici, cerșind firimituri de la oamenii ăștia bogați și răsfățați.

A început să se plimbe agitat prin încăpere.

— Oamenii ăștia… nu simt nimic față de China, față de durerea ei. Lor nu le pasă decât de Anglia, de nenorocita de Anglie.

— Cel puțin familia ta e din nou alături de tine, am spus, încercând să-i ridic puțin moralul.

A luat o carte de pe o masă, după care a pus-o la loc.

— Vreau să-ți cer o favoare, Lesley.

Un lucru pe care-l învățasem despre Sun Wen: nu era niciodată reținut atunci când voia ceva.

— Știi că sunt mai mult decât fericită să ajut, cu tot ce pot.

— Aș vrea să le înscrii pe fiicele mele la o școală de aici, la cea mai bună dintre ele.

— Ei bine, nu vei găsi nimic mai bun decât Convent Light Street, am spus. Am predat acolo pe vremuri.

— Poți pune o vorbă bună?

— Am să vorbesc cu directoarea — sora Mathilda va dori să știe cât timp vor învăța fetele la școala ei.

— Aș vrea să-și termine studiile aici.

— Dar ce se va întâmpla când te vei întoarce în China? Îți lași fetele aici?

— Guvernul e pe butuci. O singură lovitură puternică și bine plasată îl va pune la pământ, a zis el. Dar un animal muribund își va folosi fiecare strop de putere pentru a lupta, pentru a se apăra de lovitura fatală. Va fi în culmea disperării. Viața mea e într-un pericol mai mare decât oricând, dar știu că fiicele mele vor fi în siguranță în Penang. Avem prieteni aici — prieteni dragi, ca tine și ca Robert.

Arthur a intrat în salon.

— Ăsta a fost ultimul. Mai vrea cineva ceva de băut?

— Ai vorbit cu tatăl tău? a întrebat Sun Wen.

— Mă tem că încă e în expectativă.

— Spune-i că-i vom acorda drepturi exclusive asupra importului de cauciuc timp de trei ani, dacă ne donează șaizeci de mii de dolari.

În ultimele săptămâni începusem să înțeleg că Sun Wen îi privea pe chinezii din diaspora ca pe niște vaci de muls. Încercam să nu-l judec, dar atitudinea lui de mercenar mă făcea să mă simt inconfortabil.

— Trebuie să plec, a spus Sun Wen. Nu e nevoie să mă conduci, Arthur.

Mi-a făcut o scurtă plecăciune, după care a ieșit.

M-am apropiat de rafturile cu cărți. Îmi plăcuse întotdeauna blânda înfiorare voyeuristă pe care mi-o dădea vederea cărților citite de alte persoane.

— Ai o colecție impresionată de cărți scrise de Somerset Maugham.

Am arătat cu degetul spre șirul de cărți așezate pe unul dintre rafturi.

— La fel de consistentă ca aceea a lui Robert.

— Tot ce a scris. Când studiam la Londra, mergeam la toate piesele lui. Îmi aduc aminte că, într-o stagiune, a avut patru piese care se jucau în West End în același timp. Patru piese diferite. Nimeni n-a mai atins o asemenea performanță.

— E un vechi prieten de-ai lui Robert.

— L-ai cunoscut?

— Nu era la Londra când am fost noi acolo.

Arthur și-a trecut degetele peste cotoarele cărților.

— Care e preferata ta? *Mrs Craddock*? Sau *The Merry-Go-Round?*

— Nu-mi mai place, ca să fiu sinceră.

— Sun Wen avea dreptate, să știi.

Vocea lui era șoptită, dar eu îl auzeam clar.

— Nimeni nu-și putea lua ochii de la tine.

Îmi simțeam corpul ușor, aproape imponderabil, în timp ce mă răsuceam spre el. Ne-am privit în tăcere, fiecare așteptând ca celălalt să vorbească, să se miște.

— Casa ușilor, am spus încet.

***

Am luat ricșe diferite. Străzile erau pustii, iar vântul spulbera frunzele căzute, aruncându-mi praf în ochi. În norii negri și joși, fulgerele cutreierau asemenea unui zeu flămând. Multe dintre prăvălii fuseseră închise din pricina furtunii.

Deoarece plecasem prima, am ajuns înaintea lui. Am introdus în broască cheia pe care mi-o dăduse — a trebuit s-o mișc de câteva ori, înainte s-o pot răsuci — și m-am strecurat înăuntru, închizând ușile în urma mea. Câteva firicele de praf pluteau în lumina palidă. În salon, ușile scârțâiau discret în timp ce se roteau în aer. *Guzheng*-ul se odihnea în continuare pe stativul lui. Am atins o coardă, modulând o notă solitară — un mi — în liniștea din jur. Am atins coardele iar și iar; notele păreau aspre. M-am oprit brusc, încleștându-mi mâinile. E o greșeală. N-ar fi trebuit să vin aici. Trebuie să plec din locul ăsta acum, imediat.

Dar nu m-am mișcat; am rămas acolo, privind ușile în timp ce se roteau deasupra plăcilor ceramice de pe podea. Cerul s-a despicat, iar furtuna a început să mugească în puțul de ventilație, ploaia căzând atât de grea, cu atâta putere, încât aș fi putut la fel de bine să stau la baza unei cascade, cu apa stropindu-mi brațele și fața.

L-am văzut pe Arthur intrând în salon. Și-a croit drum spre mine, printre ușile suspendate, apărând și dispărând în timp ce ele se deschideau și se închideau. După care iată-l dinaintea mea, cu părul ud și cămașa lipită de piept. N-am zis nimic, nici măcar n-am murmurat vreun cuvânt — oricum nu ne-am fi auzit unul pe celălalt, în vuietul furtunii. I-am privit mâna ridicându-se de lângă trup și atingându-mi fața. Am simțit căldura palmei lui, în timp ce-mi atingea ceafa. M-a tras aproape de el și m-a sărutat pe buze.

Timpul s-a oprit în loc. În cele din urmă, am deschis ochii și m-am depărtat de el. Nu mai eram conștientă decât de ritmul sacadat al bătăilor inimii mele și de respirația gâfâită. Mi-am trecut limba pe deasupra buzelor; aveau o aromă pe care n-o mai simțisem niciodată, o aromă atât de diferită de cea a lui Robert. Apoi mi-am dat seama că nu-mi mai puteam aminti gustul buzelor lui Robert; îl uitasem cu ani în urmă.

L-am urmat pe scara în spirală, până într-o cameră luminată doar de micile fante ale obloanelor. În mijlocul camerei se afla un pat dublu, al cărui cadru simplu de bronz semăna cu scheletul unei corăbii scufundate, odihnindu-se pe fundul oceanului. În

penumbra umedă, ne-am dezbrăcat și ne-am căutat unul pe celălalt.

Am deschis ochii, dezorientată de absența vuietului. Ploaia se oprise de ceva vreme, iar umbra din colțurile camerei devenise mai densă. Ochii mi se închideau din nou, când am fost cuprinsă de panică — lipsisem de acasă toată după-amiaza.

M-am dat jos din pat și am fugit să mă îmbrac. Degetele mele se străduiau să prindă broșa, scăpând-o pe podea. Am țipat, cuprinsă de frustrare. Arthur și-a așezat mâinile peste mâinile mele, a ridicat broșa și, cu câteva mișcări iscusite, mi-a prins-o de reverul *kebayei*.

În fața ușii, i-am întins cheia, cheia aceea lungă și subțire pe care o folosisem pentru a intra în casă. El a privit-o, după care a ridicat ochii spre mine. Am deschis poșeta și am lăsat-o să cadă înăuntru.

Oamenii ieșeau deja din case, familiile își făceau plimbarea de seară, bucurându-se de aerul răcoros și proaspăt. Am ezitat în prag, împovărată de refuzul de a pleca. Lumea arăta la fel, deși modelul țesăturii ei părea diferit acum. Trecuse o viață întreagă din clipa în care pășisem în casa aceea. Totul se schimbase și nu mai putea fi anulat.

Am pornit-o spre Strada Armenească. În timp ce treceam prin dreptul unui studio foto aflat la colțul străzii Victoria, m-am oprit să mă uit la portretele de nuntă ale chinezilor din Colonii, expuse în vitrină — femeile păreau maiestuoase îmbrăcate în *kebaya*, iar bărbații arătau solemn în costumele lor occidentale. Am deschis ușa și am intrat. Chinezul din spatele tejghelei a ridicat ochii pe deasupra ziarului, expresia plictisită de pe chipul lui rămânând neschimbată în timp ce mă privea.

M-a așezat în fața unei măsuțe de toaletă cu trei panouri ajustabile, acoperite cu oglinzi, special concepute pentru a pune în evidență acele de păr împodobite cu bijuterii purtate de femei. Mi-a făcut semn să mă așez în fotoliul din fața măsuței, însă am preferat să stau în picioare, alături. Am așteptat ca el să

developeze placa fotografică. Când a fost gata, a pus fotografia și filmul într-un plic și mi le-a dat.

Când am plecat, luminile prăvăliilor se aprinseseră deja. Vânzătorii ambulanți își aprindeau sobele cu cărbuni și își aranjau mesele și scaunele pe trotuare. O piață de noapte se trezea la viață, femeile și bărbații făcând glume grosolane unii cu ceilalți și insultându-se în timp ce-și instalau tarabele. Am oprit o ricșă și am cerut să fiu dusă acasă.

În ciuda noii descoperiri pe care o făcusem în legătură cu soțul meu, m-am surprins întâmpinându-l cu calm în clipa când s-a întors de la Kuala Lumpur, sărutându-l ca de obicei pe obraz în timp ce trecea pragul casei.

— Ai câștigat?

I-am făcut semn servitorului să-i ducă valiza la etaj.

— Desigur. L-am făcut praf pe Harrison. Era livid, pur și simplu livid. Nici clientul lui n-a fost prea încântat.

A privit în jur.

— Unde sunt ștrengarii? Hai să-i ducem să înoate, ce zici?

Ne-am bălăcit până la lăsarea serii. Robert îmi zâmbea de fiecare dată când îi făcea pe băieții noștri să țipe de plăcere, iar eu nu puteam să nu mă gândesc la începuturile căsătoriei noastre. Zilele acelea păreau dintr-o altă viață.

Nu știu dacă Robert a detectat vreo schimbare la mine, n-a pomenit nimic despre asta, n-a făcut nici măcar o aluzie. Eu mă simțeam… iradiată… de după-amiaza petrecută cu Arthur, ca și cum aș fi dormit prea mult în bătaia soarelui, și eram sigură că toată lumea din jur poate să vadă asta. Devenisem o adulteră.

II

Două dimineți pe săptămână mergeam la clubul de lectură. Mă simțeam ca în purgatoriu, stând la masa aceea lungă din salon, alături de ceilalți, și prefăcându-mă cufundată în muncă, deși tot ce-mi doream cu ardoare era să fiu în pat cu Arthur. Pe la

mijlocul dimineții plecam de la club și mă îndreptam spre Casa ușilor, încercând să nu las nimănui care s-ar fi uitat impresia că mă grăbesc să ajung acolo. Eu și Arthur nu ajungeam niciodată în același timp și, cu excepția dimineților petrecute la clubul de lectură, țineam cu orice preț să nu fim văzuți niciodată împreună în public.

— Fără scrisori și fără mesaje scrise, fără bilețele care ar putea cădea în mâini nepotrivite, îl avertizasem. Nimeni nu trebuie să afle vreodată de noi.

— Ești exagerat de precaută, nu crezi? Dacă se întâmplă ceva și nu pot ajunge la întâlnire?

— Te aștept. Dacă nu ajungi, voi ști că ceva te-a împiedicat. Nu mă voi supăra.

Mi-am amintit de biletul pe care-l găsisem în buzunarul lui Robert.

— Fără scrisori, Arthur.

La petrecerea organizată cu ocazia zilei de naștere a unuia dintre prietenii noștri, am zărit în mulțime o figură pe care nu mă așteptam s-o văd. I-am atras atenția lui Robert.

— Cel de colo nu e Wagner?

Rămăsese mai puțin de o săptămână până la procesul lui Ethel; mă așteptam ca avocatul ei să fie ocupat cu pregătirea lui în Kuala Lumpur, în loc să participe la petreceri organizate la Penang Club.

Wagner ne-a făcut din mână și și-a croit drum spre noi.

— Salutare, Robert, arăți bine, a tunat el. Minunată petrecere, nu-i așa?

— Ce cauți aici? l-am întrebat.

— Am ajuns ieri, mi-a explicat el. Azi am avut o zi plină de întâlniri. Mâine-dimineață la prima oră mă întorc în Kuala Lumpur. Ești exact persoana pe care voiam s-o văd, Lesley. Vei participa la procesul lui Ethel, nu-i așa?

Strălucirea vicleană din ochii lui m-a făcut să răspund cu precauție.

— Are nevoie de sprijinul tuturor prietenilor ei, am spus.

A bătut din palme.

— Excelent. În cazul ăsta, nu vei avea nicio obiecție dacă te voi chema în calitate de martor?

— Vrei să depun mărturie?

Gura mi s-a uscat dintr-odată.

— Pentru… pentru ce?

— Ei bine, în primul rând, legat de hainele pe care le purta în noaptea aceea. Știi… faptul că nu era deloc ieșit din comun ca ea să fie îmbrăcată într-o rochie de seară, elegantă, atunci când a sosit Steward. Trebuie să-ți mulțumesc încă o dată pentru faptul că mi-ai atras atenția asupra acestui lucru.

Aruncând o privire rapidă în jurul lui, și-a coborât vocea.

— Ideea e, mă rog, pentru că ești cea mai apropiată prietenă pe care o are, mi-ar plăcea să depui mărturie și în privința caracterului ei. Ne-ai putea ajuta să punem capăt zvonurilor care circulă peste tot — știi tu, despre ea și Steward…

Prima mea pornire a fost să refuz.

— Ai vorbit despre asta cu Ethel?

— E foarte încăpățânată. Insistă să nu te deranjăm. E neînduplecată în privința asta.

Wagner a clătinat din cap, uimit.

— În ciuda tuturor problemelor cu care se confruntă, simte că ar fi o impolitețe să te deranjăm. I-am spus că vei veni oricum la proces.

M-a privit cu duritate.

— N-ar fi deloc rău pentru ea să aibă o femeie în boxa martorilor, care să depună mărturie în apărarea ei. De fapt, sunt de părere că asta i-ar crește șansele în mod considerabil. La fel crede și Pooley.

— L-ai convins pe James Pooley să te ajute s-o aperi pe Ethel? a întrebat Robert.

— William și Ethel l-au vrut pe el.

— Ei bine, șansele ei de a scăpa basma curată au crescut enorm, a conchis Robert, bătându-l ușurel pe umăr pe Wagner. Nu că m-aș fi îndoit vreodată de capacitățile tale, bătrâne.

— Nu m-am hotărât încă dacă vreau cu adevărat să particip la procesul lui Ethel.

Eram conștientă de faptul că privirea lui Robert era ațintită asupra mea.

— Le-ai întrebat și pe celelalte prietene ale ei? Pe Kathleen Simpson? Sau poate pe Frances Reed?

— Toate mi-au spus că nu o vor face. Uite… știm cu toții că Ethel nu s-a făcut iubită de celelalte femei din Kuala Lumpur, a zis Wagner. Nu ești doar prietena ei cea mai bună, Lesley, ești singura ei prietenă acum.

Casa ușilor a fost prima proprietate deținută de bunica lui Arthur în Penang. Născută într-o familie de tipografi dintr-un sat din sudul Chinei, se înrolase în armata taipinilor după ce aceștia cuceriseră provincia. Avea doisprezece ani. Un an mai târziu, în primăvara lui 1853, rebelii au cucerit orașul Nanking și au făcut din el capitala Regatului Ceresc al taipinilor, iar ea a primit misiunea de a lucra cu un misionar scoțian, ajutându-l să tipărească Bibliile care purtau învățături distorsionate despre creștinism. A învățat de la misionar tehnica imprimării cu blocuri mobile, dar și să scrie și să citească în engleză. Când Regatul Ceresc a căzut în mâinile forțelor imperiale, în 1864, a fugit din China cu ajutorul misionarului, care i-a spus că va găsi adăpost în Penang, în Mările Sudului. La câțiva ani după ce a ajuns pe insulă, economisise deja suficient de mulți bani încât să-și deschidă propria afacere, tipărind calendare și, ceea ce mi s-a părut de-a dreptul ironic, Biblii pentru misionarii din partea locului — versiunea King James, desigur, nu cea a Regatului Ceresc. De-a lungul anilor, a cumpărat mai multe prăvălii și case mai mari, în cartiere mai curate, însă a păstrat acea primă prăvălie de pe Strada Armenească, unde pusese bazele tipografiei. Când a murit, i-a lăsat-o moștenire nepotului ei preferat, cu condiția să n-o vândă niciodată.

Casa era lungă și întunecoasă, iar interiorul ei era răcoros chiar și în cele mai toride zile. Îmi plăceau pardoselele de chengal și motivele florale pictate în culori strălucitoare de pe plăcile

ceramice. Un sentiment de atemporalitate plutea între cele patru ziduri, ca și cum soarele ar fi alunecat în spatele lunii și ar fi rămas acolo, fixat într-o eclipsă permanentă.

Casa ușilor a devenit sanctuarul meu. Mergeam acolo chiar și când nu mă întâlneam cu Arthur, doar pentru a fi cu mine însămi, măcar pentru câteva ore, pentru a uita de tot ce se afla în afara zidurilor ei, pentru a uita că aveam un soț și, da, pentru a uita că eram mama a doi copii mici. În interiorul ei puteam deveni o altă femeie, trăind o altă viață.

Duceam cu mine mici obiecte, ori de câte ori mergeam acolo — flori, plante în ghivece și cărți. Nu ne petreceam timpul în pat de fiecare dată; uneori stăteam în salon, beam ceai și vorbeam. Vorbeam despre foarte multe lucruri: despre copilăriile noastre, despre cărțile pe care le citeam, despre China, despre procesul lui Ethel și, întotdeauna, despre Penang. Prin el am aflat foarte multe povești despre casa noastră. Simțea o iubire profundă, intensă față de insulă, o iubire pe care am învățat curând s-o împărtășesc.

Uneori cânta la *guzheng* pentru mine. Îmi plăcea să mă uit cum mâinile lui alunecau pe deasupra coardelor, felul în care degetele lui le ciupeau și le presau, cântând melodii îndoliate, din vremurile unor dinastii de mult prefăcute în țărână. Notele care licăreau pe coarde sunau asemenea unor lacrimi condensate; își purtau ecoul prin aer, dizolvându-se în tăcere.

În timpul uneia dintre vizitele noastre acolo, mi-a cântat o melodie pe care n-o mai auzisem niciodată până atunci, cu tot cu versuri — în franceză, spre surprinderea mea —, cu vocea lui limpede, de tenor.

— Ce-a fost asta? l-am întrebat după ce a terminat.

— Reynaldo Hahn, *L'heure exquise*, a răspuns el. Versurile sunt dintr-o poezie de Verlaine. A scris-o pentru soția lui. A tradus apoi poezia în engleză, pentru mine. Cuvintele aveau glazura răcoroasă a lunii pe suprafața unui lac înghețat.

— Probabil că a iubit-o foarte mult, am spus.

— Probabil că da — cel puțin la început.

— Ce s-a întâmplat cu ei?

— Chiar înainte ca ea să nască primul lor copil, el a invitat un tânăr poet să locuiască împreună cu ei. După ce s-a născut copilul, Verlaine a părăsit-o — cu tot cu nou-născut — și a plecat într-o călătorie prin Europa, alături de tânărul poet. Rimbaud era numele lui. Arthur Rimbaud.

Povestea asta îmi era mult prea familiară. În orice caz, o frumusețe curată străbătea melodia, o puritate ca aceea a unui sloi de gheață, și îl rugam adesea să mi-o cânte.

Pe lângă faptul că era colecționar de uși, Arthur era un adevărat cunoscător al ceaiurilor. În timpul uneia dintre vizitele mele la Casa ușilor, a ieșit din bucătărie cu o tavă cu ceai. N-a spus nimic, dar, după purtarea și expresia lui, mi-am dat seama că era vorba despre ceva special. A umplut două cești chinezești cu lichidul subțire, aproape transparent, a luat una dintre cești cu ambele mâini și a așezat-o pe măsuța din fața mea.

Am dus ceașcuța la nas.

— Miroase…, am zis, încercând să-mi pun senzațiile în cuvinte, miroase a primele picături de ploaie pe câmpie, după o zi toridă.

Am luat o gură și am închis ochii, lăsând ceaiul să-mi inunde limba preț de o clipă, așa cum mă învățase el.

— Are un gust melancolic.

M-am uitat la el, luată prin surprindere.

— Cât de ciudat… ceaiul ăsta îți lasă un gust de pierdere.

— „Aroma copacului singuratic“, a zis el. L-am cumpărat în urmă cu câțiva ani, de la un negustor din Tokyo.

Afară ploua, firicele sclipitoare de apă curgeau de pe streașină, inundând puțul de ventilație.

— Ai nevoie doar de câțiva pești care să înoate în el și ar putea fi un lac, am spus. Ar trebui să-i verifici scurgerile, probabil sunt înfundate.

M-a privit zâmbind cu indulgență.

— Nu sunt blocate. Puțul de ventilație e construit în așa fel încât să învârtă apa în sensul acelor de ceasornic, înainte s-o elimine.

— De ce?

— Pentru a reține bogăția și norocul în interiorul casei, desigur.

Ori de câte ori spunea ceva de felul ăsta sau îl vedeam avântat într-o discuție aprinsă cu alți oameni de la clubul de lectură, aveam brusc o revelație: Dar… e chinez. Apoi, o secundă mai târziu, șocul pălea, iar el redevenea Arthur, un bărbat pe care-l cunoșteam.

Mai târziu, lenevind în pat după ce făcuserăm dragoste, l-am rugat să-mi spună numele lui chinezesc. Mi l-a zis, apoi a adăugat:

— Înseamnă „Să gravezi o evidență a aspirațiilor".

I-am repetat numele de câteva ori, încercând să prind tonurile corecte. Cunoașterea semnificației numelui său m-a făcut să-l privesc într-un mod ușor diferit, ca și cum mi-ar fi fost îngăduită o privire asupra lui rezervată doar acelora care cunoșteau chineza.

Un fluture de noapte a coborât din tavan și s-a așezat pe așternuturi. Am întins mâna să-l alung, dar Arthur m-a oprit.

— Nu-i face rău, a zis el. Fluturii de noapte sunt sufletele celor pe care i-am iubit cândva și care vin să ne viziteze, să vegheze asupra noastră.

Din nou acea latură tulburătoare a lui, chiar și după ce credeam că mă obișnuisem cu ea.

— Cine ți-a spus asta?

— Bunica. Cea care mi-a lăsat moștenire casa.

— Deci ar putea fi chiar bunica cea care ne privește acum?

Am fluturat un salut obraznic spre fluturele de noapte.

— Ah Mah, am spus în hokkien, sper că ți-ai ferit privirea mai devreme.

El a râs nervos.

— Ai putea fi mai respectuoasă față de Ah Mah.

Întrebarea care bântuise până atunci străfundurile minții mele a țâșnit la suprafață.

— Sunt prima femeie *angmoh* cu care te-ai culcat vreodată?

Avea privirea ațintită spre tavan și mă mângâia încet și absent pe brat.

— A fost o fată în Londra… pe când eram la studii.

— Ați fost îndrăgostiți?

— Ne plăceam foarte mult unul pe celălalt, dar nu, n-am fost îndrăgostiți. Ea s-a măritat cu un pastor anglican din Colchester.

Mi-a sărutat mâna.

— Ieri după-amiază am trecut prin fața Casei Cassowary. M-am oprit la poartă și am privit

Mi-am tras mâna. Mă simțeam ca și cum aș fi înotat într-o mare caldă, și dintr-o dată aș fi intrat într-o zonă străbătută de curenți reci. Dacă aș fi dat laoparte draperiile din salon și aș fi privit afară la momentul potrivit, l-aș fi văzut stând în capătul aleii, iar cele două lumi pe care le ținusem cu încăpățânare departe una de cealaltă s-ar fi unit.

— N-ar fi trebuit să faci asta.

— Voiam doar să văd unde locuiești.

Era surprins de furia mea.

— Voiam să am o imagine a felului în care îți petreci zilele.

— Eu nu mă gândesc niciodată la tine în casa ta, Arthur; nu mă gândesc la tine împreună cu soția și fiica ta, am spus. Mă gândesc la tine aici, doar aici. Dacă vrei să ai o imagine a mea, atunci gândește-te la mine cea de aici, din această casă, din casa noastră.

S-a ridicat, cu spinarea sprijinită de tăblia patului, și s-a uitat la mine.

— De ce ești aici, Lesley?

Ce aș fi putut să-i spun? În cele din urmă, am ales adevărul — cel puțin o versiune parțială a lui.

— Robert nu se mai culcă cu mine de foarte mulți ani.

— Asta se întâmplă în foarte multe căsnicii.

— Și în a ta?

— Soției mele nu-i place. N-a spus-o niciodată, dar, ei bine…

— Poate că nu-i place cu tine, am spus. Poate că și ea are un iubit.

— Nu fi ridicolă.

— Ridicolă? Dacă tu poți căuta plăcere în altă parte, ea de ce n-ar putea? Tu și Sun Wen, am adăugat, țineți mereu predici despre dreptate și egalitate, dar când vine vorba despre soțiile voastre…

— Nu-i același lucru.

A discuta această chestiune cu el — sau cu oricare alt bărbat — ar fi fost la fel de util precum încercarea de a împinge vântul într-o altă direcție.

— Am acceptat lipsa de interes a lui Robert.

Mintea mea scotocea după cele mai potrivite cuvinte.

— M-am *obișnuit* cu situația.

Nu mai vorbisem niciodată cu nimeni despre putregaiul din căsnicia mea, iar cuvintele pe care voiam să le folosesc erau ruginite, nemaifiind folosite.

— Mi-am spus că e mult mai în vârstă decât mine, că probabil nu mai are nevoie de… intimitate. Dar mie îmi place, mă face să mă simt bine.

— Nu te-ai gândit niciodată, în toți acești ani, să te culci cu altcineva? Nu te-ai gândit să ai o aventură?

— Acum tu ești ridicol.

— Ce te-a făcut să te răzgândești? Știu că sunt fermecător și devastator de frumos, dar…

— Îți amintești seara aceea de la E&O, când i l-ai prezentat lui Robert pe Sun Wen?

— Prima dată când te-am întâlnit. Cum aș putea uita?

— Ei bine, în dimineața aceea aflasem că soțul meu mă înșela.

Zâmbetul i-a dispărut de pe față.

— Deci asta — a zis, în timp ce-și trecea brațul peste trupurile noastre întinse pe pat —, asta e doar o formă de răzbunare?

Dacă aș fi putut să-i spun că era mult mai mult decât atât. Odată ce descoperisem că Robert prefera bărbații în pat, am înțeles că nimic din ceea ce aș fi putut face nu l-ar fi adus înapoi la mine, la intimitatea după care tânjeam.

— Cu cine se culcă? a întrebat Arthur, dar eu nu i-am răspuns. Cu vreuna dintre cele mai bune prietene ale tale? Vreo tânără drăguță din comitetele din care faci parte?

Am cântărit lucrurile pe care le-aș fi putut spune și cât de mult îmi doream să dezvălui.

— Nu contează cine e, am spus în cele din urmă.

Culcându-mă cu Arthur îmi trădam soțul, însă nu aveam de gând să-i trădez secretul; nu aveam de gând să-l fac de rușine.

— Încă îl iubești, a zis Arthur.

Bătând fără zgomot din aripi, fluturele a zburat înapoi în umbra tavanului.

— Fiecare căsnicie are regulile ei, am spus.

Vocile pluteau dinspre strada de dedesubt, doar pentru a se pierde în canioanele de tăcere dintre noi. În încercarea de a destinde atmosfera, am zis:

— M-am întrebat mereu de ce se numește Casa Cassowary.

El și-a frecat încet piciorul de piciorul meu. Avea tălpi înguste, frumoase.

— Din pricina casuarinei, a pinului australian, a zis el. Numele lui în malaeză e „kasuari".

— De ce?

— Deoarece se spune că frunzele lui seamănă cu penele păsării.

— E un copac urât, nu crezi?

— Niciun copac nu e urât, Lesley. Fiecare copac are frumusețea lui.

Și-a amintit ceva.

— Malaysienii îi mai numesc și „copaci șoptitori".

— N-am mai auzit asta până acum.

— Se spune că, dacă stai sub un pin australian când e lună plină, îi poți auzi frunzele șoptindu-ți toate lucrurile pe care vrei să le auzi despre viitorul tău.

— Copacul șoptitor, am murmurat.

Cât de ciudat că, prin numai câteva cuvinte, ceva ce găsisem mereu a fi neatrăgător se transformase acum într-o frumusețe.

— Tocmai am terminat de citit mărturia unui misionar legată de experiențele lui cu Răscoala Taipinilor, a zis el. Îngrozitoare, dar absolut captivantă. Am s-o aduc data viitoare.

— Nu ne vom putea întâlni săptămâna viitoare, am spus. Plec în Kuala Lumpur, la procesul lui Ethel.

— Vin cu tine.

— Vei ieși în evidență la Empire, ca un deget inflamat.

— Mai sunt și alte hoteluri în Kuala Lumpur, să știi.

— Oh, pentru numele lui Dumnezeu, Arthur.

Chiar nu putea înțelege că era prea riscant să fim văzuți împreună? Mai devreme sau mai târziu, cineva avea să afle despre noi. Trăiam cu frica aceasta. Aveam grijă să port haine care să nu iasă în evidență și să-mi ascund fața sub un voal sau sub borurile largi ale unei pălării ori de câte ori mergeam pe Strada Armenească, dar eram europeană și, în ciuda faptului că oamenii se obișnuiseră să mă vadă acolo, tot ieșeam în evidență. Gândind rațional, cel mai bun lucru pe care-l puteam face era să pun capăt aventurii cu Arthur, dar nu voiam. Nu puteam.

— Avocatul lui Ethel m-a chemat ca martoră la proces, am spus. Probabil că procurorul mă va interoga și pe mine, și există unele lucruri legate de Ethel despre care n-aș vrea să vorbesc.

— Era amanta lui, nu-i așa?

— De anul trecut, din decembrie.

— Acum totul capătă sens.

— Ea pusese capăt poveștii luna trecută, dar el nu se putea împăca deloc cu gândul că se terminase. În seara în care l-a împușcat… el se dusese s-o vadă, în încercarea de a o face să se răzgândească.

— Dar ea a fost neclintită în hotărârea luată.

Arthur a pus cap la cap piesele, în mintea lui.

— El s-a înfuriat și a încercat s-o violeze. Iar ea l-a împușcat.

— Asta mi-a spus ea.

Mi-am amintit diversele scenarii pe care le închipuise Robert cu câteva săptămâni în urmă. Oare adevărul, adevărul adevărat, va ieși vreodată la lumină?

— Am implorat-o să-i mărturisească totul avocatului ei, dar nici n-a vrut să ia în considerare una ca asta.

— Cu siguranță ar fi făcut mult mai credibilă povestea ei. Judecătorul ar fi fost mult mai empatic.

Înțelegerea a aprins o scânteie în ochii lui.

— Ah, desigur. Aventura ei cu Steward e o simplă speculație acum, dar dacă i-ar fi mărturisit avocatului și dacă el s-ar fi folosit de mărturia ei în timpul procesului…

— Ea ar fi fost etichetată drept adulteră, indiferent de deznodământ.

— Nu te duce în Kuala Lumpur, a zis Arthur. Declarația ta nu va schimba cu nimic lucrurile, știi asta. Ți-am spus deja: și dacă o vor găsi vinovată, tot n-o vor spânzura.

Ce bine ar fi fost ca lucrurile să fie atât de simple.

— Lui Robert i s-ar părea suspect dacă nu m-aș duce. Am susținut-o pe Ethel de la bun început. Nenorocita aia de rochie de seară… mai bine mi-aș fi ținut gura.

— Povestea e mai încâlcită decât pare, a zis Arthur. Are ceva captivant.

— Nimeni nu va da doi bani pe proces — sau pe Ethel — după ce totul se va fi terminat, am zis. Până la sfârșitul anului, toată lumea va fi uitat de ea. Se va putea întoarce la viața ei. Și așa și trebuie să se întâmple.

---

36 Bluză subțire purtată de femeile din Malaysia.
37 Broșă tradițională.
38 „Bogăție" (engl.).
39 Nume folosit pentru europenii bogați.
40 *Catamitus* (lat.) — termen folosit pentru a desemna un tânăr implicat în relații homosexuale cu un bărbat mai în vârstă.

Capitolul 14

Willie

Penang, 1921

Robert s-a simțit rău după cină, dar a refuzat s-o lase pe Lesley să-l cheme pe doctorul Joyce. Willie l-a ajutat să urce la etaj, în camera lui, și l-a așezat în pat, sprijinindu-l de perne. I-a dat apoi pilula de dormit și un pahar cu apă.

— Voi fi bine după o noapte de somn, a spus Robert, respirând gâfâit. Într-una dintre diminețile următoare am să organizez o excursie pe muntele Penang. Pe vremuri, în lunile toride, închiriam un bungalow acolo. Lui Lesley și băieților le plăcea la nebunie.

— Mi-a povestit despre… Ethel Proudlock, a zis Willie, așezat în fotoliul de la capătul patului.

Robert l-a privit fără nicio expresie, preț de două–trei secunde.

— Oh, nu povestea *aia* de prost-gust. Nimeni nu vrea să răscolească iar tot rahatul ăla.

Respirația i se mai domolise.

— Ethel Proudlock, a zis în șoaptă. N-am mai auzit numele ăsta de ani buni… Felul în care au tratat-o… soțul și tatăl ei, ce i-au făcut… ar fi trebuit spânzurați… iar noi ar fi trebuit să spunem ceva atunci…

Willie a devenit dintr-odată alert, concentrându-și toată atenția.

— Despre ce vorbești, Robert?

S-a ridicat și s-a apropiat de marginea patului.

— Robert? Ce i-au făcut lui Ethel?

Dar Robert închisese deja ochii și sforăia liniștit. Willie l-a privit câteva clipe, după care i-a luat cu delicatețe ochelarii de pe nas și i-a pus pe noptieră. A ieșit în liniște din cameră și a închis ușa în urma lui. A lăsat lumina aprinsă pentru prietenul lui.

În timp ce cobora pe verandă, mintea lui continua să caute sensul cuvintelor lui Robert. Ce naiba voia să spună? Și-a turnat un pahar de whisky și s-a așezat în fața lui Lesley.

— A adormit, a zis el.

I-a spus lui Lesley ce-i povestise Robert despre Ethel Proudlock.

— Știi cumva ce-a vrut să spună?

— N-am nicio idee.

A ridicat ochii spre tavan.

— Ethel nu se înțelegea cu tatăl ei, dar n-am auzit-o niciodată zicând ceva rău despre el. Iar William, ei bine, el o adora pe Ethel. Nu i-ar fi făcut niciodată vreun rău.

Noaptea era umedă și fierbinte, inundată de zumzetul cicadelor. Undeva în depărtare, un câine a lătrat o singură dată, după care a tăcut.

— Gerald a plecat în oraș, a spus Lesley.

— Aș fi fost mai surprins dacă n-ar fi făcut-o.

— Nu te supără lucrul ăsta?

El a auzit adevărata întrebare mascată.

— E tânăr și plin de viață, a zis ridicând din umeri. Indiferent pe cine ar întâlni acolo, indiferent ce-ar face, mereu… se va întoarce la mine dimineața. De obicei, într-o stare deplorabilă, dar… se întoarce acasă.

— Și dacă, într-o bună zi, hotărăște să nu se mai întoarcă?

A privit în pahar ca și cum s-ar fi uitat într-o fântână fără fund. N-a zis nimic.

— Știai că Robert e homosexual? a întrebat Lesley.

Încet de tot, și-a ridicat ochii de la pahar.

— Nu mi-a dat niciodată… vreun indiciu.

— Oh, fii serios, Willie, ați împărțit aceeași cameră vreme de… cât să fi fost, opt–nouă luni? Și trebuie să fi știut de *tine*, în mod sigur.

— N-am vorbit niciodată… despre asta, a zis el. Nici măcar… în mod indirect.

— Ce simte soția ta în legătură cu tine și Gerald?

Nu era câtuși de puțin treaba ei și n-avea de gând să discute despre asta cu ea. În orice caz, expresia ofensată de pe chipul lui n-a oprit-o.

— Are propriile aventuri?

— Nu m-am obosit niciodată s-o întreb.

— Dar gândul acesta își face uneori loc în mintea ta, nu-i așa? Oh, nu fi ipocrit.

Lesley a simțit cum se aprinde furia înăuntrul ei.

— Știi ceva? Sper că se culcă cu alți bărbați, bărbați care-i pot oferi *puțină* plăcere, care o fac să se simtă dezirabilă și dorită. Care o pot face să se simtă o femeie *normală*. Merită măcar atât, nu crezi?

Willie s-a ridicat în picioare, cu o demnitate rigidă.

— Noapte bună, Lesley, a zis el pe un ton plin de răceală, după care a intrat în casă.

Lesley a dat peste el în bibliotecă, în timp ce intra din cameră în cameră, încuind ușile și stingând luminile. Ședea pe canapeaua lui preferată, de piele, cu o carte deschisă pe genunchi. S-au uitat unul la celălalt, după care ea a pus capăt tăcerii dintre ei, oprindu-se în fața lui.

Willie a închis cartea, s-a tras pe o margine a canapelei și i-a arătat locul gol, rămas lângă el. Ea s-a așezat, netezindu-și fusta pe genunchi. El a simțit o urmă delicată a parfumului ei, amestecată cu mirosul trupului său. Era un miros care-i devenise deja familiar și care nu-i displăcea.

— Ești singurul căruia i-am povestit despre… asta, Willie.

Vocea ei părea tensionată; nu se mai simțea nici urmă din furia de mai devreme.

— Ești singurul căruia *pot* să-i vorbesc despre asta. Vreme de zece ani, n-am spus nimănui despre… preferințele lui Robert. N-a fost ușor să păstrez secretul. N-a fost deloc ușor.

— Syrie nu l-a întâlnit niciodată pe Gerald, a zis Willie. Dar s-a asigurat că nu va mai pune niciodată piciorul în Anglia.

— Ce-a făcut?

— Gerald a fost exilat în urmă cu doi ani. „Un străin nedorit.“ Draga mea soție, a zis el pe un ton acru, nu duce lipsă de susținere la nivel înalt — tatăl ei e Thomas… Barnardo, iar ea a fost căsătorită cu Henry Wellcome. N-am nicio îndoială că a cerut câteva favoruri, că și-a picurat otrava în… câteva urechi sus-puse.

— De ce faceți asta, voi, homosexualii?

Părea resemnată, cumva împuținată.

— De ce vă căsătoriți cu noi, deși preferați în pat compania unui bărbat?

Răspunsul lui Willie, atunci când a venit, purta cu el toată durerea lumii.

— Ce altceva putem face?

— Nimeni n-ar vedea nici cea mai mică problemă dacă bărbații ca voi ar rămâne toată viața celibatari.

— După ce i s-a întâmplat bietului… Oscar Wilde? a zis el, scuturând din cap. Lumea s-a întors împotriva noastră, Lesley. Nu știi cum e să trăiești tot timpul cu… frică, știind că poți fi dat în vileag oricând, că viața ta ar putea fi… complet distrusă. Căsătorindu-te cu Robert i-ai oferit un refugiu. L-ai ținut la adăpost de speculații și bârfe. Dar, cel mai important, l-ai ferit… de temniță.

— Suntem soții, Willie. Nu martire.

N-a avut niciun răspuns la această remarcă, așa încât a continuat:

— Spune-mi, te rog, ce s-a întâmplat cu Ethel.

Capitolul 15

Lesley

Penang, 1910

I

Toate scaunele din sala de judecată erau ocupate în prima zi a procesului lui Ethel, dar Wagner îl instruise pe grefier să-mi păstreze unul în primul rând, chiar lângă William Proudlock. Mi-a zâmbit îngrijorat, după care s-a întors în cealaltă parte, pentru a vorbi cu tatăl lui Ethel. Wagner îmi pomenise, în mare, despre ce avea să mă întrebe, dar cu toate acestea eram în continuare foarte încordată. Îmi doream să se termine odată tot procesul ăla blestemat.

Ca să-mi împrospătez memoria, în trenul care mă ducea spre Kuala Lumpur am recitit notițele pe care mi le făcusem în timpul audierilor. Trecuseră aproape două luni de când Ethel fusese închisă la Pudoh Gaol, dar părea să fi trecut mult mai mult timp. În săptămânile acelea, viața mea se schimbase complet.

Cu câteva minute înainte de ora nouă, Ethel a fost adusă dintr-o celulă aflată în clădire. Am fost îngrozită când am văzut-o cât de mult slăbise, cât de mică părea, așezată în boxă. M-a zărit, iar expresia de pe chipul ei s-a înăsprit.

Avocații așezați la mesele lor — atât cei ai acuzării, cât și cei ai apărării — purtau peruci, gulere înalte și robe negre. L-am studiat pe James Pooley. Robert și cu mine îl mai întâlniserăm de câteva ori. Un bărbat înalt, frumos, la vreo cincizeci de ani, unul dintre cei mai renumiți avocați din Malaya, iar eu eram fericită că o apăra pe Ethel.

Când ceasul a bătut ora nouă și jumătate, ușa din spatele podiumului judecătorului s-a deschis larg. Grefierul ne-a cerut tuturor să ne ridicăm în picioare.

— Dumnezeu să ne păzească Regele! a strigat el.

Domnul Justice Sercombe Smith a intrat, cu fața lui rotundă, îmbujorată, ciudat de feminină sub peruca albă, cu roba stacojie dându-i un aer episcopal. Era urmat de doi consilieri europeni. Cei doi bărbați aveau vreo cincizeci și ceva de ani. L-am recunoscut pe unul dintre ei — Kindersley —, dar nu și pe celălalt. Procesele cu jurați fuseseră abolite cu ani în urmă, iar misiunea celor doi bărbați era aceea de a-l asista pe judecător în cântărirea probelor.

Avocații s-au înclinat de trei ori în fața judecătorului, care le-a întors saluturile, după care s-a stârnit forfota, în timp ce ne așezam pe scaune.

Procurorul, Hastings Rhodes, a deschis procesul chemându-l pe William Proudlock în boxa martorilor. Și-a lipit palma de Biblia pe care grefierul o ținea în aer și a depus jurământul.

— Când l-ați văzut ultima oară pe decedat — înainte de a fi împușcat de soția dumneavoastră?

Asocierea de cuvinte folosită, îmi dădeam seama, era în mod deliberat provocatoare, dar William Proudlock și-a păstrat stăpânirea de sine; numai o ușoară mijire a ochilor îi trăda furia.

— Cu o zi înainte de a intra în casa noastră și de a o ataca pe Ethel. Sâmbătă seara.

Din felul în care vorbea William, oricine își putea da seama că era un director de școală ferm, dar rezonabil, unul pe care elevii îl plăceau foarte mult, fără îndoială.

— L-am văzut la Spotted Dog — la Selangor Club, vreau să spun. Era în bibliotecă, citea un ziar.

— Acuzata a vorbit cu el?

Ochii mei s-au mutat de la William la Ethel; era complet nemișcată, întreaga ei atenție fiind ațintită asupra soțului său.

— El ne-a strigat, a răspuns William Proudlock fără să se grăbească, după care am stat puțin de vorbă. Ethel a zis că nu ne mai văzuserăm de mult și că ne-am mutat în bungalowul familiei Bennett.

— Doar despre asta ați vorbit?

— Da… cred că da. N-a fost o conversație lungă.

— Decedatul a fost vreodată la dumneavoastră acasă?

— Nu în noua casă, dar ne-a vizitat în vechea locuință, de pe Brickfields Road, o dată sau de două ori.

— Aș vrea să vă întoarceți la data de 23 aprilie, într-o duminică, a zis Rhodes. Ce ați făcut, dumneavoastră și acuzata, în acea după-amiază?

— Am luat ceaiul în jur de ora patru, a răspuns William, după care am stat o vreme în curte, trăgând cu arma. Pe la cinci și douăzeci m-am uitat la ceas și mi-am dat seama că era timpul să plecăm la biserică. I-am dat revolverul lui Ethel și i-am spus să-l pună deoparte, după care m-am dus să mă spăl și să mă schimb. Apoi am plecat spre St. Mary.

— Țineți de obicei arma pe verandă?

— Sigur că nu.

O notă de iritare a înăsprit vocea lui William.

— O încui mereu într-un sertar al biroului meu din dormitor.

— Dar în seara aceea a rămas pe verandă. De ce?

— Nu știu. Va trebui s-o întrebați pe soția mea. Ne grăbeam să plecăm la biserică, probabil că n-a avut timp s-o încuie în sertar.

— Ați descărcat revolverul înainte să i-l dați acuzatei? a întrebat Rhodes.

William Proudlock a scuturat din cap.

— V-am spus deja — nu voiam să întârziem la biserică, era de datoria mea să pregătesc cărțile de imnuri, înțelegeți… În orice caz, am ajuns la St. Mary la șase fără un sfert, așa că am avut suficient timp.

— Al cui era Webleyul cu care acuzata l-a împușcat pe domnul William Steward? a întrebat procurorul.

Aceeași mijire abia perceptibilă a ochilor.

— Al meu. Ethel mi-a cumpărat arma ca dar de ziua mea, anul acesta.

— Când s-a întâmplat asta?

— Ziua mea de naștere e pe 18 aprilie.

— Cu cinci zile înainte de împușcături… a zis Rhodes, mâzgălind ceva în carnețelul lui. De unde a cumpărat-o?

— De la Federal Dispensary, de pe High Street.

— Nu vi se pare neobișnuit ca o soție să-i facă soțului ei cadou o armă?

— De fapt, eu i-am spus să-l cumpere. M-a întrebat ce-mi doresc de ziua mea. Anul trecut am fost jefuiți în propria casă — în cealaltă casă, de fapt, cea de pe Brickfields Road. După ce ne-am mutat în bungalow-ul familiei Bennett, am simțit că am fi mai în siguranță dacă am avea o armă.

— Când anume v-ați mutat în casa în care locuiți în prezent?

— Pe la începutul lunii februarie, anul acesta. Nu vă pot spune data exactă.

— Februarie. Cu patru luni în urmă, și totuși ați simțit nevoia să aveți o armă abia cu câteva săptămâni înainte ca acuzata să-l împuște pe decedat?

— Păi… Am fost atât de ocupați după ce ne-am mutat, încât nu ne-am gândit să ne luăm o armă.

— Unde v-ați dus după slujbă?

— Ne-am dus acasă, a zis William. Ne-am schimbat, iar eu am plecat la cină, la prietenul meu Goodman Ambler. Ethel a luat cina singură, acasă.

— Și acuzata și-a schimbat hainele?

— Da.

— Aceasta este rochia pe care acuzata o purta în seara respectivă? Rochia etichetată drept Proba B? a întrebat Rhodes, făcându-i semn grefierului să ridice rochia.

— Da, aceasta este.

Grefierul le-a prezentat rochia judecătorului și celor doi evaluatori. Ne-am aplecat cu toții în față, pentru a o vedea mai bine. Era făcută dintr-un șifon de un verde-deschis și era împodobită cu o panglică și mai deschisă la culoare, cu un model floral în partea din față. Era fără mâneci și avea un decolteu rotund, adânc. Deși sfâșiată în câteva locuri și cu tivul murdar de noroi întărit, era limpede că fusese, la un moment dat, o rochie elegantă, care atrăgea privirile.

— Când au fost făcute aranjamentele pentru cina de la domnul Goodman Ambler? a întrebat Rhodes.

— Sâmbătă — cu o seară înainte, a răspuns William. După ce am stat de vorbă cu William Steward în biblioteca de la Spotted Dog, am făcut o plimbare până la casa lui Goodman — locuiește în vechea noastră casă, de pe Brickfields Road. M-a invitat să iau cina cu el în seara următoare.

— Doar pe dumneavoastră?

Rhodes s-a uitat la Ethel, apoi din nou la William.

— Acuzata n-a fost invitată?

William s-a scărpinat la ceafă.

— Păi… nu știu de ce…

Pentru prima dată de când urcase în boxa martorilor, părea agitat, nesigur.

— Ethel m-a așteptat în fața casei, timp în care eu am intrat și am stat de vorbă cu Goodman. Eu… presupun că… totul fusese deja uitat în clipa când a apărut și ea.

O mormăială plină de scepticism a țâșnit din gâtlejul lui Rhodes.

— Cinați adesea singur cu prietenii dumneavoastră?

William Proudlock și-a scărpinat obrazul, căzut pe gânduri.

— Doar de trei ori anul ăsta.

— Ați plecat să luați cina la domnul Goodman Ambler, lăsând-o pe acuzată singură acasă, a zis Rhodes. Ce s-a întâmplat după aceea?

Mâncaseră până la vreo nouă și zece, a răspuns William Proudlock. El cânta la pian în salon, când a sosit bucătarul cu un mesaj urgent de la Ethel, cerându-i să se întoarcă degrabă acasă. William și Ambler au luat o ricșă pe ploaie și au intrat pe domeniul școlii pe poarta dinspre High Street.

— Am văzut-o în timp ce ne apropiam de bungalow. Se împleticea pe alee, mergând în direcția noastră, a spus William Proudlock. Am alergat spre ea. „Sânge… sânge…“ Astea au fost primele cuvinte pe care mi le-a spus și pe care le-a repetat de câteva ori. Apoi a continuat: „Oh, Will, am împușcat un om“. „Pe cine?“, am întrebat-o eu. „L-am împușcat pe domnul Steward.“

William a prins-o în timp ce leșina. El și Ambler au dus-o pe verandă și au așezat-o pe canapea.

— Vorbea fără noimă și gemea, a zis William Proudlock. Am încercat s-o fac să-mi spună ce se întâmplase. „Am împușcat un om“, mi-a zis din nou. „Am împușcat un om.“

William și-a dat laoparte o șuviță de păr căzută pe frunte.

— Am întrebat-o „Unde-i omul?“, iar ea mi-a zis „Nu știu. A fugit. A fugit.“ Și a arătat undeva dincolo de balustrada verandei. Nu puteam să văd nimic — era întuneric și ploua. Am coborât în grădină și m-am uitat în jur. Am dat peste trupul care zăcea pe iarbă chiar în spatele gardului de bambus.

— Cum anume zăcea pe iarbă?

— Cu fața în jos, cu picioarele înspre casă, cu partea stângă a feței îndreptată spre cer. L-am recunoscut imediat ce l-am văzut. Era William Steward. Mort.

Lăsându-și soția în grija lui Ambler, William fugise să-l caute pe inspectorul Wyatt. Doctorul Edward McIntyre, chirurg la spitalul din Kuala Lumpur, a fost chemat și el la bungalowul familiei Proudlock. S-au dus toți trei să verifice cadavrul din grădină. După ce s-au întors pe verandă, doctorul McIntyre a rugat-o pe Ethel să se ridice în picioare pentru a-i examina mâinile, brațele și fața, în căutarea unor răni sau semne de luptă.

— Ne puteți descrie cum arăta ea în momentul acela? l-a întrebat Rhodes pe William.

— Rochia îi era sfâșiată la genunchi.

William l-a rugat pe grefier să ridice din nou rochia de seară și a arătat locul unde era ruptă.

— Părul îi era în dezordine, ciufulit. După ce toți ceilalți au plecat, în cele din urmă, i-am mai dat un pahar de vin de Xeres, ca s-o liniștesc. Apoi am rugat-o să-mi mai spună o dată ce s-a întâmplat.

Și-a lipit mâinile de balustrada boxei martorilor, adunându-și gândurile. Întreaga sală aștepta, complet nemișcată.

— Vă rog să continuați, domnule Proudlock, a zis Justice Smith.

— Mi-a spus că, după cină, scrisese scrisori pe verandă, până când apăruse William Steward. El i-a zis că mă caută pe mine. Ea i-a spus că sunt la Goodman și că ar trebui să meargă acolo, dar Steward n-a plecat. Ethel era nerăbdătoare să se întoarcă la scrisorile ei, dar simțea că ar fi fost nepoliticos să nu-l invite înăuntru. S-au așezat pe verandă și au stat de vorbă. Ea i-a pomenit despre o carte pe care o citea și s-a ridicat să i-o arate. Steward s-a ridicat și a înșfăcat-o în timp ce trecea prin dreptul lui. A strâns-o în brațe și a început s-o sărute. I-a spus c-o iubește. „Vreau să te am“, i-a zis el și… și-a strecurat o mână sub rochie și… a pipăit-o… apoi a început s-o sărute din nou.

Ethel, din câte puteam observa, privea fix, spre un punct îndepărtat din gândurile ei.

William Proudlock a răsuflat zgomotos.

— Steward a stins lumina, a zis el. Ethel a reușit să se elibereze și a întins mâna spre firida din spatele ei, să aprindă lumina din nou. L-a strigat pe bucătar, fiind îngrozită. Acela a fost momentul când degetele ei au atins revolverul. L-a luat și l-a îndreptat spre Steward. Își amintea că trăsese o dată, poate de două ori, după care nu-și mai aducea aminte nimic.

William s-a oprit din nou, presându-și cu putere încheieturile degetelor de buze.

— Probabil că a leșinat. Când și-a revenit, s-a trezit pe verandă. A dat ocol casei pentru a-l trimite pe bucătar să mă cheme. Mi-a zis că-și amintea cum mergea de colo-colo, cuprinsă de frică, așteptând să ajung acasă. Deodată și-a dat seama că avea pistolul în mână și că era pătată de sânge. A lăsat revolverul din jos.

— În seara aceea, de 23 aprilie, când acuzata a rămas singură acasă, a zis Rhodes, aștepta oaspeți?

— Nu. Mi-a spus că avea de gând să răspundă la câteva scrisori după cină.

— Cu toate acestea, era îmbrăcată în rochia de seară etichetată drept Proba B. Era îmbrăcată ca și cum ar fi așteptat un musafir. Într-o rochie cu un… decolteu mai curând… provocator.

— Creați o imagine complet eronată, a zis William Proudlock, cu obrajii îmbujorați. Nu e neobișnuit ca Ethel să poarte rochii de

seară la cină, chiar și atunci când nu așteptăm oaspeți. Spune că asta o face să se simtă mai bine. Soției mele îi place foarte mult să se îmbrace frumos. Toate prietenele ei știu asta.

S-a uitat la mine.

— Ei bine, s-ar îmbrăca în rochie de seară chiar și dacă ar lua cina singură, acasă. E ceva cât se poate de obișnuit, a subliniat el.

Domnul Justice Smith l-a întrerupt — monede de lumină sclipeau în ochelarii lui în timp ce se uita la William.

— Când dumneavoastră și acuzata v-ați întors de la biserică, cum anume ați intrat în casă?

— Am intrat din verandă, ca de obicei.

— Ați observat revolverul din firidă?

William a scuturat din cap.

— Nu.

Judecătorul i-a făcut semn lui Rhodes să-și continue interogatoriul.

— Domnule Proudlock, a zis Rhodes, dumneavoastră și soția dumneavoastră vă aflați în relații bune?

Surpriza a aprins pentru o clipă fața lui William, înlocuită aproape instantaneu de indignare.

— Sigur că suntem în relații bune. E o soție absolut minunată, atentă și tandră.

— Ați avut vreodată vreun motiv să fiți nemulțumit de conduita morală a soției dumneavoastră?

William Proudlock s-a întors către Ethel. Cei doi s-au privit unul pe celălalt.

— Niciodată, a zis el, cu ochii ațintiți asupra soției sale.

Ethel stătea cu spatele drept, cu o expresie placidă, în timp ce-și privea soțul.

Rhodes i-a spus judecătorului că nu mai avea de pus nicio întrebare.

— Domnule Pooley, puteți trece la interogarea martorului, a zis judecătorul.

Avocatul lui Ethel a pus câteva întrebări, pentru a face un istoric al mariajului soților Proudlock.

— Care e starea de sănătate a soției dumneavoastră?

— Nu cea mai bună, din păcate, a răspuns William Proudlock. Suferă de leucoree, știți…

— Vreți să explicați curții despre ce este vorba?

— Ei bine, în anumite perioade ale lunii, suferă de niște… scurgeri… din părțile femeiești.

Obrajii lui William s-au îmbujorat; și-a ascuns mâinile, pe care și le frământa încontinuu.

— Asta i-a produs mereu un chin îngrozitor. Trebuie să stea toată ziua în pat. Are nervii întinși la maximum și izbucnește din te miri ce. Se înfurie pe mine fără niciun motiv.

Eram îngrozită de faptul că cele mai intime detalii ale vieții lui Ethel erau expuse public, dar ea părea surdă la cuvintele soțului ei. Era ca și cum el ar fi vorbit despre cineva care nu-i stârnea nicidecum interesul.

— Cât de bine îl cunoșteați pe decedat? a întrebat Pooley.

— Destul de bine, presupun. Îl cunoșteam de aproape doi ani. Îl vedeam uneori la Selangor Club și a participat de câteva ori la seratele muzicale pe care le organizam în vechea noastră casă, de pe Brickfields Road.

— Când ați vorbit ultima oară cu el, dumneavoastră și soția dumneavoastră?

— L-am văzut sâmbătă, cu o seară înainte să fie… înainte să vină la noi acasă. Merseserăm la club pentru a asculta formația care cânta. Am vorbit cu Steward în bibliotecă. Ethel i-a spus că n-a fost deloc la noi, de când ne-am mutat în noua casă. A zis că va trece într-o seară.

William s-a oprit, reluând conversația în minte.

— I-a spus să nu vină după ora nouă, pentru că de obicei ne culcăm devreme. Apoi am plecat, deoarece formația nu cânta în seara respectivă.

— Ați declarat în fața curții că nu ați cinat în oraș decât de trei ori anul ăsta.

— Așa este. Rareori se întâmplă să nu cinez acasă. Soția mea e foarte anxioasă, se sperie ușor. Nu-i place să rămână singură noaptea.

Pooley a terminat cu William, însă acestuia din urmă i s-a cerut să rămână în boxa martorilor, deoarece Rhodes voia să-i mai pună câteva întrebări.

— Anul trecut, în decembrie, ați fost în Hong Kong, corect? a întrebat Rhodes.

William a ezitat o clipă.

— Corect. Chiar înainte de Crăciun.

— Cât timp ați stat acolo?

— O lună.

— Ați lăsat-o pe acuzată singură în toată perioada pe care ați petrecut-o în Hong Kong?

— Nu. L-am rugat pe prietenul meu Hugh Markes s-o sune în fiecare seară, să se asigure că e bine, a zis William. Ethel îl adoră pe Hugh — a fost cavaler de onoare la nunta noastră.

Ethel s-a răsucit foarte puțin, privindu-mă cu coada ochiului. Știam că amândouă ne gândeam la dimineața în care mi-a povestit despre cum ieșise la plimbări cu mașina, împreună cu Steward, atunci când soțul ei fusese plecat la Hong Kong, și despre cum își petrecuse nopțile în casa lui Steward din Salak South.

Rhodes l-a chemat apoi în boxă pe Goodman Ambler. Versiunea lui asupra evenimentelor petrecute în noaptea aceea nu a diferit în mod semnificativ de cea a lui William Proudlock, deși amintirile lui au adăugat mai multe detalii tabloului înfățișat de William. Erau mai multe pete de sânge pe fața lui Ethel, pe brațele și pe pieptul ei, l-a informat Ambler pe Rhodes. Rochia îi era sfâșiată în trei–patru locuri, iar breteaua de pe umărul drept îi fusese ruptă.

— Am așezat-o pe canapea. Am rămas cu ea pe verandă, în timp ce Will a dat fuga la inspectorul Wyatt, a zis Ambler. A devenit extrem de agitată. Mi-a zis: „Mi-a ridicat rochia“ și „A încercat să mă necinstească“. N-am înțeles nimic altceva din ce spunea. Stătea întinsă, dar din când în când se ridica, tresărind violent, și începea să bâiguie lucruri de neînțeles.

— Despre ce vorbea?

— Chiar nu puteam găsi vreo noimă în cuvintele ei. Totul era absolut derutant. Vorbea despre ceva, după care sărea la cu totul altceva. Și murmura întruna: „M-a obligat s-o fac, m-a obligat s-o fac… Of, Doamne, of, Doamne, îmi doresc să nu-l fi cunoscut niciodată!“ Am încercat s-o liniștesc; i-am vorbit, sperând să-i distrag atenția, dar s-a înfuriat pe mine. „Taci din gură!“, mi-a retezat ea vorba. „Taci odată, bărbat prost! Nu înțelegi nimic! Nu mai vorbi!“

Ambler și-a tamponat cu o batistă fața transpirată. Aerul din sala de judecată era irespirabil, chiar și cu ventilatoarele pornite. După ce s-a sfătuit câteva clipe cu consilierii, judecătorul a încheiat ședința, propunând ca ea să fie reluată a doua zi dimineață.

În noaptea aceea, în camera de hotel, am scris tot ce văzusem și auzisem în sala de judecată. Eram epuizată de efortul de a mă concentra asupra martorilor o zi întreagă. Tânjeam după trupul lui Arthur lângă trupul meu, după atingerea pielii lui fine și fierbinți. M-am gândit să-i trimit o telegramă, să-i spun cât de mult îmi lipsea, dar am rezistat tentației. Fără scrisori, fără bilete.

A doua zi dimineață, acuzarea l-a chemat ca prim martor pe detectivul inspector Charles Wyatt. Un bărbat mărunțel și slab la vreo patruzeci de ani, cu ochi reci și privire atentă și o mustață șatenă, subțire. Vorbea în propoziții scurte și clare, anticipând întrebările lui Rhodes și răspunzând la ele înainte de a-i fi adresate.

— În noaptea de 23 aprilie, domnul William Proudlock mi-a bătut la ușă pe la zece și un sfert, a zis inspectorul Wyatt. M-a informat că soția lui a împușcat un om. Mi-am pus repede uniforma și, după ce i-am trimis un mesaj doctorului McIntyre, prin care îi ceream să ne întâlnim acolo, l-am urmat la bungalowul directorului.

Doctorul McIntyre a ajuns curând după aceea, a spus inspectorul Wyatt, și s-au dus cu toții să examineze cadavrul. Zăcea la aproximativ patruzeci de pași de intrarea în bungalow.

Inspectorul Wyatt a aprins un chibrit și a văzut trupul lui William Steward. Zăcea pe burtă, cu obrazul drept lipit de iarbă.

— Avea o rană mare, plină de sânge, în zona cefei, a zis inspectorul. Era complet îmbrăcat. Am întors cadavrul pe spate. Tunica albă îi era încheiată, la fel și pantalonii. Am descoperit urme de pantofi de damă pe pământul jilav din jurul cadavrului.

Inspectorul a descoperit și un revolver, pe iarba udă, nu departe de cadavru. Era murdar de sânge pe țeavă și pe cilindru, precum și pe mâner. A mirosit țeava; mirosea groaznic. Mai târziu, când l-a examinat, a descoperit că avea șase locașuri goale.

— Am lăsat cadavrul pe loc și ne-am dus s-o vedem pe doamna Proudlock, a continuat domnul Wyatt. Purta rochia etichetată drept Proba B. Avea stropi de sânge pe față, pe gât și pe haine. Avea sânge și în păr, iar mâinile îi erau mânjite cu sânge. Rochia îi era sfâșiată, așa cum o dovedește Proba B. I-am examinat mâinile, a adăugat el. Degetul mare de la mâna dreaptă îi era înnegrit de praf de pușcă.

Următorul martor a fost doctorul Edward McIntyre. Întrebat de Rhodes, acesta a mărturisit că, după ce a examinat trupul lui Steward, în grădină, s-a întors pe verandă, pentru a o consulta pe Ethel. A rugat-o să stea sub becul care atârna deasupra mesei la care își scrisese scrisorile. Pe lângă petele de sânge de pe mâinile ei, de pe brațe și de pe piept, i-a mai găsit sânge și pe spate.

— Inspectorul Wyatt mă informase că era posibil să-i fi fost făcute avansuri necuvenite, așa încât am căutat vânătăi și alte tipuri de răni pe corpul ei.

— Ați găsit?

— Nu am găsit vânătăi și zgârieturi pe corpul doamnei Proudlock. Am întrebat-o dacă avea așa ceva. Mi-a răspuns, calm și clar, că nu avea. Am rugat-o să-și spele mâinile și restul părților expuse ale trupului, după care am mai examinat-o o dată. N-am găsit nicio vânătaie și nicio zgârietură.

— Desigur, vânătăile nu apar atât de repede, nu-i așa? a întrebat Rhodes cu naivitatea prefăcută a cuiva care cunoaște răspunsul.

— Corect. Hematoamele profunde nu se văd decât după douăzeci și patru de ore; pe de altă parte, vânătăile superficiale apar după numai câteva minute. În cazul hematoamelor profunde apare durerea. Pielea poate fi mai aspră și mai inflamată. N-am descoperit nimic din toate acestea pe corpul ei.

— Care era starea ei de spirit?

— Era agitată și tremura. Dar…

Pentru prima dată de când începuse interogatoriul, doctorul McIntyre părea să ezite.

— Da? l-a încurajat Rhodes.

— Ei bine, doamna Proudlock mi-a răspuns la toate întrebările. Le-a înțeles cât se poate de clar, nu aveam nicio îndoială în această privință. Ochii ei… nu erau încețoșați sau împăienjeniți; avea o privire prezentă, inteligentă. Nu-mi părea a fi o persoană care tocmai trecuse printr-un șoc teribil. După ceea ce i se întâmplase și după ceea ce făcuse, ei bine… ca să fiu sincer, mă așteptam s-o găsesc într-o stare de șoc posttraumatic.

Șușoteli entuziaste au traversat sala de judecată; domnul Justice Smith era mult prea absorbit de mărturia doctorului McIntyre pentru a liniști publicul. Ethel îl privea în continuare pe medic, cu o expresie plină de răceală. Oare colțurile gurii ei erau curbate de cel mai șters dintre zâmbete? Asta nu se întâmplă decât în mintea ta, mi-am spus.

Pooley, avocatul lui Ethel, a început interogarea doctorului McIntyre.

— Spuneați că n-ați descoperit vânătăi pe trupul doamnei Proudlock, când ați examinat-o, în noaptea de 23 aprilie?

— Corect.

— Dar în seara următoare, pe 24 aprilie, ați văzut-o din nou, în casa doamnei Wilhelmina Brown, în compania căreia se și afla, e adevărat?

— Așa este.

— Ne puteți spune în ce stare era?

— Arăta diferit față de ziua precedentă. Părea îngrozită, ca și cum ar fi trăit în continuare un eveniment înfricoșător, pe care nu-l putea controla. Din când în când vorbea incoerent. Privirea

îi era concentrată și prezentă, pentru ca o secundă mai târziu să pară complet pierdută. Toți mușchii îi zvâcneau. La un moment dat, și-a prins capul în mâini și a început să plângă cu suspine, zicând că înnebunește.

— Ați examinat-o din nou?

— Am rugat-o pe doamna Brown să mă însoțească, împreună cu doamna Proudlock, într-unul dintre dormitoare. Femeia a luat o veioză și i-a luminat cu ea trupul.

— Când ați examinat corpul doamnei Proudlock, ce ați găsit de data aceasta?

— Cinci vânătăi. Avea vânătăi pe brațul stâng, între cot și umăr.

A indicat locurile respective pe propriul braț.

— Pe brațul drept, în aproximativ aceeași zonă, avea o umflătură. Dar nu se vedea nicio urmă de lovitură. Am descoperit un hematom mare pe coapsa dreaptă și o vânătaie la câțiva centimetri sub genunchiul stâng.

— După părerea dumneavoastră, cât de vechi erau aceste lovituri?

— De o zi, aș spune.

— O zi. Înțeleg. Deci ar fi putut să fie provocate de agresiunea suferită cu o seară în urmă.

— E posibil.

Pooley a schimbat tactica.

— De câtă vreme o cunoașteți pe doamna Proudlock?

— O tratez de aproximativ doi ani. Suferă de leucoree. Am sfătuit-o de mai multe ori să se opereze, dar a refuzat întotdeauna fie și numai să se gândească la asta. După părerea mea, e o femeie nevrotică și isterică. E foarte instabilă emoțional.

— O femeie nevrotică și instabilă emoțional, a repetat Pooley rar și răspicat, în așa fel încât niciunuia dintre noi să nu-i scape cuvintele lui. După părerea dumneavoastră, domnule doctor McIntyre, este oare posibil ca doamna Proudlock — o femeie instabilă emoțional — să fi suferit o pierdere temporară a rațiunii și a memoriei, cauzată de șocul atacului exercitat asupra sa de către decedat?

— Este posibil, da.

— Mulțumesc, domnule doctor, a zis Pooley, privind spre judecător. Asta e tot, onorată instanță.

Procesul s-a reluat după prânz. Inspectorul Frederick Ferrant a fost chemat la bară. Fusese trimis să facă cercetări în locuința lui William Steward din Salak South, a doua zi după uciderea acestuia. Deoarece nu mă așteptam să aud nimic neobișnuit, gândurile mele au început să hoinărească. Am redevenit atentă în clipa când l-am auzit pe inspectorul Ferrant zicând:

— În dormitorul domnului Steward se afla o comodă cu sertare. Când le-am deschis, le-am găsit pline cu haine de damă. Toate erau după moda europeană. Am mai găsit și câteva hăinuțe pentru fetițe de trei sau patru ani, după aceeași modă. N-am găsit îmbrăcăminte tradițională.

Buzele lui Ethel erau ușor întredeschise. Îi vedeam pieptul urcând și coborând, dar ochii îi erau la fel de lipsiți de viață precum o baltă cu apă stătută. Steward era burlac, iar hainele aparținuseră, după toate probabilitățile, iubitei lui. Dar cine era această femeie? Oare Ethel își lua cu ea fiica atunci când își petrecea noaptea în casa lui Steward? Gândul acesta îmi provoca greață.

— Când am ajuns acolo, în casă erau patru chinezoaice, a zis inspectorul Ferrant, răspunzând unei alte întrebări puse de Rhodes. Stăteau toate pe vine, în fața verandei. Nu, nu știu cine erau. Servitoare, presupun. Nu vorbeau engleza. Le-am spus că *Tuan Steward sudah mati*, iar una dintre ele a început să se tânguie zgomotos. Nu se mai oprea, jelind și lovindu-se cu pumnii în piept.

Avocații acuzării n-au spus nimic, lăsând aluzia să plutească precum o duhoare fetidă în aerul cald, nemișcat: William Steward se culca cu chinezoaica respectivă.

Următorul martor a fost unul dintre prietenii lui Steward. George Spence a spus curții că luase cina cu Steward la hotelul Empire, în seara în care fusese împușcat. Pe la opt și jumătate, Steward se scuzase și plecase, spunând că avea o întâlnire la ora

nouă, deși n-a zis cu cine urma să se vadă. Spence a confirmat că Steward întreținuse relații cu o chinezoaică; femeia trăise cu el în cele trei luni dinainte să fie ucis.

Se contura o ipoteză distinctă și clară: avocații acuzării intenționau să demonstreze că Ethel avusese o aventură cu Steward; când aflase despre relația lui cu chinezoaica, îl omorâse, într-un acces de gelozie.

II

Ziarele scriau zilnic despre proces. Decupam articolele și le lipeam în jurnalul meu. Starea de spirit a lui Ethel s-a îmbunătățit în mod vizibil, la fel și înfățișarea ei; stătea de vorbă cu Pooley și Wagner, iar o dată sau de două ori chiar mi-a zâmbit.

— Domnul Pooley e cât se poate de sigur că Ethel va fi achitată, mi-a zis William Proudlock în timp ce așteptam reluarea audierilor.

— Dar e minunat, William, am spus.

Eram un pachet de nervi. Era a patra zi a procesului, iar momentul de care mă temusem cel mai tare sosise. Pooley m-a chemat să depun mărturie, așa încât am pășit în boxa martorilor cu inima grea. Am evitat privirea lui Ethel, concentrându-mă exclusiv asupra lui Pooley.

Ca răspuns la întrebările lui, am adus la cunoștința curții faptul că, da, eram prietenă cu Ethel, că o cunoșteam de trei ani. Era o persoană caldă și bună, plină de viață, inteligentă și amuzantă. Îi plăcea să se îmbrace cu haine frumoase? Oh, tot timpul.

— Ethel e înnebunită după haine, am spus. Ar petrece ore întregi frunzărind cele mai recente reviste de modă. De fiecare dată când veneam în Kuala Lumpur mergeam împreună la cumpărături.

— După părerea dumneavoastră, este ceva neobișnuit în faptul că purta rochie de seară în noaptea în care a fost împușcat William Steward? a întrebat Pooley.

— Nu e nimic neobișnuit în asta, am spus. Ethel e mereu elegantă, chiar și atunci când nu așteaptă oaspeți. Așa cum spuneam, Ethel iubește hainele.

— Sunteți la curent, doamnă Hamlyn, a spus Pooley, cu bârfele malițioase care circulă în legătură cu ea și cu decedatul? Bârfe malițioase care au împânzit orașul Kuala Lumpur?

— Sunt la curent, da.

Știam ce urmează, așa încât am făcut un efort pentru a nu-mi pierde firea.

— V-a mărturisit vreodată doamna Proudlock că ar fi avut o aventură cu decedatul?

Pentru prima dată de când păsisem în boxa martorilor, m-am uitat direct la Ethel. Ea m-a privit la rândul ei cu o expresie pe care nu o puteam descifra. Simțeam cum transpirația mi se scurgea de-a lungul șirei spinării. M-am gândit la dimineața când îmi povestise despre aventura ei cu Steward. Ce avea să se întâmple dacă spuneam adevărul? Oare aveam s-o salvez sau s-o condamn definitiv?

Fără să-mi iau ochii de la ea, am zis:

— Nu mi-a spus niciodată că ar fi avut vreo aventură cu William Steward.

Apoi i-am privit pe Pooley și pe toți cei prezenți în sala de judecată. Am lăsat suficient spațiu pentru ca vorbele mele să se așeze în mințile tuturor, înainte de a spune, cu autoritatea rece și incontestabilă a unei *memsahib* care îl pune la punct pe un servitor refractar:

— Nu este nimic adevărat în zvonurile care susțin că ar fi avut o aventură cu William Steward, am adăugat. Nici măcar o urmă de adevăr.

— Mulțumesc, doamnă Hamlyn, a zis Pooley. Nu mai avem întrebări pentru doamna Hamlyn, onorată instanță.

Domnul Justice Smith și-a lăsat jos stiloul și l-a întrebat pe avocatul acuzării dacă vrea să-mi pună vreo întrebare. Ședeam acolo, în boxa martorilor, folosindu-mi fiecare fărâmă de putere și voință pentru a părea imperturbabilă, în timp ce așteptam ca

Rhodes să-mi desființeze mărturia și să-mi expună minciuna în fața lumii întregi.

— Nu avem întrebări pentru doamna Hamlyn, onorată instanță, a zis Rhodes.

Fâlfâitul apatic al ventilatoarelor din tavan era singurul sunet care se auzea în sală în clipa când Pooley a chemat-o pe Ethel în boxa martorilor.

— De câtă vreme îl cunoșteați pe domnul William Steward? a întrebat Pooley.

— Soțul meu și cu mine îl cunoșteam de aproximativ doi ani.

— Când l-ați văzut ultima dată, înainte să vină acasă la dumneavoastră, în seara de 23 aprilie? a întrebat Pooley.

— Îl văzuserăm cu o seară înainte, la Selangor Club. Am stat de vorbă doar câteva minute.

— Despre ce ați vorbit?

— Am zis că nu-l mai văzusem de multă vreme și că nu venise să ne viziteze, de când ne mutaserăm. Mi-a zis că nu știa unde locuim, așa că i-am spus și l-am rugat să vină să ne viziteze. Mi-a promis că va trece pe la noi într-o seară, dar i-am spus să nu vină mai târziu de ora nouă, pentru că noi ne culcăm devreme.

— Erați cu soțul dumneavoastră?

— El stătea de vorbă cu altcineva, nu-mi aduc aminte cu cine anume, dar da, era lângă mine.

— Nu l-ați invitat pe domnul Steward să vă viziteze duminică seară?

— Cu siguranță nu, a zis ea pe un ton ferm.

— Vă rog să spuneți curții ce ați făcut duminică.

În dimineața aceea nu se simțise bine, a zis ea, așa că stătuse acasă toată ziua. După-amiază, la patru și un sfert, ea și soțul ei serviseră ceaiul pe verandă. Apoi el a rugat-o să-i aducă revolverul, pentru că voia să se antreneze în grădină.

— Ați tras și dumneavoastră?

— Am tras de două ori, a răspuns Ethel.

— Soțul dumneavoastră a reîncărcat arma?

— N-am văzut dacă a reîncărcat-o.

Soțul ei i-a dat revolverul înainte să intre în casă, să se pregătească pentru a pleca la biserică, a explicat Ethel. Tocmai se îndrepta spre verandă, când a auzit zgomote dinspre camera fetiței.

— Ce fel de zgomote?

— De parcă ar fi căzut ceva. Mă temeam să nu fi intrat în camera copilei niște pisici vagaboande, a zis Ethel. Pisicile astea au fost o adevărată pacoste de când ne-am mutat aici. Nu voiam s-o deranjeze pe Dorothy. Am pus revolverul pe raft și m-am grăbit spre camera fetiței. Era exact așa cum crezusem — două pisici se strecuraseră înăuntru. Le-am alungat afară, pe fereastră.

Apoi s-a dus în camera ei, pentru a se pregăti să plece la biserică. Soțul ei o aștepta deja când a revenit pe verandă, și au plecat împreună. Când s-au întors, după slujbă, William Proudlock s-a schimbat repede și a plecat în grabă spre casa lui Goodman Ambler, unde urma să ia cina. Ea și-a schimbat hainele cu care mersese la biserică și și-a pus o rochie de seară, după care a luat cina singură. După masă, își citea corespondența pe verandă, când, spre surprinderea ei, a apărut William Steward.

— Cât era ceasul?

— Nu sunt sigură, dar cred că era în jur de opt și jumătate, poate aproape nouă.

Ploua, dar nu foarte tare, a zis ea. El a întrebat-o dacă soțul ei era acasă. Înainte de a apuca să-i răspundă, el și-a trimis ricșa să aștepte sub un copac.

— I-am spus că William urma să se întoarcă abia în jur de ora zece, a zis Ethel. El a spus că nu era nimic important. Speram să plece, fiindcă voiam să răspund la câteva scrisori, însă nu voiam să par nepoliticoasă, așa că l-am invitat să ia loc. L-am rugat să-i spună conducătorului ricșei să aștepte pe prispă, deoarece ploua, dar el a zis „Nu e tocmai plăcut să-l avem aici, aproape, să strice toată distracția.“

Au vorbit despre vreme și despre creșterea nivelului apelor râului. Ea era îngrijorată că grădina putea fi inundată în caz că nu va înceta ploaia. Au discutat despre cărțile pe care le citeau. Ea s-a

dus la raft să ia o carte pe care voia să i-o arate, dar el s-a ridicat și i-a blocat drumul.

— M-a înșfăcat, m-a cuprins cu brațul pe după talie și mi-a spus „Lasă cartea. Ești foarte atrăgătoare! Te iubesc.“ M-a lipit de el cu o smucitură și m-a sărutat pe gură. „Vreau să te am!“, a zis. „Te voi avea!“

— Și ce ați făcut? a întrebat Pooley.

— L-am împins. L-am întrebat „Ești nebun? Ce faci?“ Dar el n-a răspuns. O flacără ciudată ardea în ochii lui. A stins lumina și m-a prins de mâini, strâns de tot. Mă durea foarte tare. Apoi mi-a ridicat rochia și… a început să mă pipăie. Oh, a fost oribil, oribil! M-am împotrivit, dar era atât de puternic, atât de puternic! Am întins mâna căutând întrerupătorul, crezând că, dacă aprind lumina, se va opri, își va veni în fire. Bâjbâiam după întrerupător, când degetele mele au atins cilindrul revolverului. Disperată, am luat strâns în mână revolverul. Încă mă ținea lipită de el. Eram îngrozită la gândul că ar fi putut să mă târască în casă și… și…

Un icnet i-a gâtuit vocea. Și-a îngropat fața în palme, în timp ce umerii îi tremurau incontrolabil. Niciunul dintre noi nu scotea un sunet, nici măcar judecătorul sau avocații. Treptat, tremurul s-a domolit, iar Ethel și-a ridicat fața din mâini. Respira zgomotos și gâfâit. A acceptat o batistă de la Pooley și și-a șters ochii.

— Am îndreptat arma spre el, a zis ea. Am tras. Cred că am tras de două ori.

Și-a tamponat din nou ochii cu batista.

— Asta e tot ce-mi amintesc. Restul s-a șters.

— Ce s-a întâmplat după aceea? a întrebat Pooley.

Când și-a mai venit în fire, și-a dat seama că era încă pe verandă. N-avea idee cât timp trecuse. S-a dus să-l caute pe servitor, dar nu l-a găsit. I-a răspuns bucătarul, din camera lui, iar ea i-a ordonat să meargă să-l caute pe soțul ei.

— Nu voiam decât să-l sperii pe Steward, să trag un glonț pe deasupra capului său, a zis ea. Asta e tot ce voiam să fac. Nu intenționam să-l omor.

Autocontrolul ei de fațadă s-a prăbușit și a început din nou să plângă cu suspine. Domnul Justice Smith a oprit audierea, pentru

a-i oferi lui Ethel un răgaz ca să-și revină. Nu după mult timp a declarat că era pregătită pentru a fi interogată de către procuror.

— Decedatul n-a observat că aveați un revolver în mână? a întrebat Rhodes.

— Nu știu. Era foarte întuneric. Becul de pe verandă era stins — îl stinsese chiar el.

— L-ați avertizat că aveați un revolver în mână?

— Nu… nu-mi amintesc. Nu… nu cred… nu-mi amintesc să-l fi avertizat înainte de a trage. Voiam doar să scap de el. Știam cumva că nu se va opri, că… mă va viola.

— Decedatul a fost găsit zăcând cu fața în jos, în grădină, la aproximativ patruzeci de pași de verandă.

Procurorul nu și-a consultat notițele.

— Au fost găsite șase gloanțe în corpul lui. Patru în piept, unul în partea din spate a capului și altul în ceafă. Ne puteți spune cum anume s-a întâmplat asta?

— Nu pot, a răspuns Ethel simplu. Îmi aduc aminte prima împușcătură. Îmi amintesc apoi că am auzit a doua împușcătură. Părea să vină de departe. Nu-mi aduc aminte nimic din ce a urmat apoi.

— Ce s-a întâmplat după ce ați vorbit cu bucătarul?

Ethel a tras adânc aer în piept, după care a expirat.

— Amintirile mele legate de ceea ce s-a întâmplat după sosirea soțului meu sunt încețoșate. Eram conștientă de faptul că Goodman era acolo, dar pur și simplu nu-mi pot aminti ce le-am spus.

— Decedatul v-a mai vizitat vreodată acasă, înainte de seara în care l-ați împușcat?

— O singură dată, când William era la Hong Kong. A venit la fosta noastră casă de pe Brickfields. Am organizat atunci o serată muzicală — au fost mai mulți invitați, a adăugat repede, adresându-se celor trei magistrați.

— Ați fost vreodată în casa din Salak South a decedatului? a întrebat Rhodes.

— Nu.

— Ați petrecut vreo noapte în casa decedatului? a insistat Rhodes.

— Nu.

— Ați avut o aventură cu decedatul?

— Cu siguranță, nu!

Ochii lui Ethel au cercetat întreaga sală, înainte de a se opri asupra domnului Justice Smith și a celor doi consilieri.

— Nu sunt o desfrânată, a zis ea adresându-li-se în mod direct. N-am avut niciodată o aventură cu William Steward sau cu vreun alt bărbat.

Credeam că spusese tot ce dorise să spună, dar în clipa aceea și-a încleștat mâinile în jurul balustradei care împrejmuia boxa martorilor și, cu o demnitate acerbă, și-a îndreptat spinarea și și-a împins bărbia înainte.

— Prefer să fiu condamnată pentru omor decât să trăiesc pentru tot restul vieții cu stigmatul soției necredincioase.

Era un gest puternic și emoționant, îmi spuneam — dar avea oare să-i convingă pe cei trei bărbați care urmau să-i decidă soarta?

III

În ultima zi a procesului, James Pooley a susținut pledoaria finală a apărării.

— Doamna Ethel Proudlock este o femeie bună și virtuoasă care, pentru scurt timp, și-a pierdut mințile atunci când William Steward a încercat s-o violeze, a conchis el la finalul lungului său discurs. N-ar trebui găsită vinovată de crimă.

Hastings Rhodes a susținut pledoaria finală a acuzării, iar apoi, timp de o oră, domnul Justice Sercombe Smith a trecut în revistă probele prezentate de ambele părți. Când a terminat, era aproape ora cinci.

— Domnule Wise, s-a adresat el consilierului care ședea în stânga sa, care este verdictul dumneavoastră în privința acuzației de omor?

— Vinovată.

Domnul Justice Smith a privit în dreapta sa.

— Și dumneavoastră, domnule Kindersley? Ce verdict dați în privința acuzației de omor?

— Vinovată.

Judecătorul și-a scos ochelarii și a privit în jos, către Ethel.

— Sunt de aceeași părere, a zis el.

Sala a fost cuprinsă de vacarm. Țipete îngrozite, alături de strigăte aprobatoare.

— Criminala! a urlat un bărbat din spatele meu. Criminala!

Ethel îl privea fix pe domnul Justice Smith, albă la față. Aprozii cereau încontinuu să se facă liniște, până când, în cele din urmă, agitația s-a domolit.

— Acuzata are ceva de spus curții? a întrebat domnul Justice Smith.

Așteptam cu toții, cuprinși de încordare, să auzim ce spune. Pentru numele lui Dumnezeu, spune ceva, Ethel, am îndemnat-o în sinea mea. Spune-le ce s-a întâmplat cu adevărat între tine și Steward. Vorbește, Ethel. Luptă pentru viața ta.

Dar Ethel n-a făcut decât să stea acolo, în boxă, într-o tăcere totală. Judecătorul i-a mai oferit câteva clipe, însă ea n-a rostit nici măcar un singur cuvânt.

— Acestea fiind spuse, o condamn pe Ethel Proudlock, a zis domnul Justice Smith, la pedeapsa cu moartea prin spânzurare.

Ședința a fost suspendată, iar cei trei bărbați au părăsit sala de judecată.

Ethel și-a privit soțul cu o expresie șocată pe chip. Din gâtul ei a izbucnit un sunet înfundat, ca și cum s-ar fi înecat cu ceva, după care a cedat. Bocetul ei îngrozitor a umplut încăperea. William Proudlock a alergat spre boxa acuzaților și și-a luat soția în brațe. A mângâiat-o pe cap, șoptindu-i ceva la ureche, dar ea continua să plângă.

William Proudlock a fost nevoit s-o susțină, în timp ce polițistul o scotea din sala de judecată. Am ieșit pe coridor, în urma lor, mergând aproape de cei doi avocați ai săi. Am ieșit în curtea pietruită de lângă râul Klang. Era târziu, iar arborii-de-

ploaie care străjuiau râul fremătau de gâlceava ciorilor care-și căutau cuiburile.

O dubă de poliție aștepta în curte, cu portierele din spate larg deschise. Plângând cu jale, Ethel se agăța strâns de William, refuzând să urce. Polițistul a fost nevoit s-o smulgă cu forța din brațele soțului ei și s-o înghesuie în mașină. William a cerut s-o însoțească, dar polițistul a trântit portiera, a încuiat-o și a urcat în cabină.

Am rămas cu toții acolo — William, avocații și cu mine —, privind duba îndepărtându-se și ducând-o pe Ethel la Pudoh Gaol.

Capitolul 16

Willie

Penang, 1921

Copacii erau încă acoperiți de ceață când servitorul i-a dus cu mașina, pe Willie și Robert, la Grădina Botanică. Ieșirea fusese programată mult prea devreme pentru gustul lui Gerald, iar Lesley preferase să nu li se alăture.

— Voi doi, ca vechi prieteni, ar trebui să petreceți puțin timp singuri, le-a zis ea pe verandă, în timp ce-i conducea.

Cărăușii stăteau pe vine la capătul unei poteci tăiate prin junglă, care ducea până în vârful muntelui Penang, la o înălțime de șase sute de metri. Willie a simțit cum îl cuprinde îndoiala în clipa când a văzut cele două lectici care aveau să-i ducă până în vârf: două prăjini din bambus de aproximativ trei metri lungime, având la mijloc un fotoliu de răchită.

S-au așezat fiecare în lectica lui, iar cărăușii — câte patru tamili la fiecare lectică —, într-un cor de icnete și strigăte, și-au ridicat poverile pe umeri și și-au început urcarea lungă și anevoioasă, pe panta abruptă. Willie se ținea strâns de brațele fotoliului, temându-se să nu cadă, însă curând a început să se relaxeze și să se bucure de plimbarea aceea legănată.

— Funicularul va fi gata peste un an, a zis Robert, răsucindu-se în lectica lui, pentru a-l putea privi pe Willie. Dacă te vei întoarce în Penang, vei putea urca muntele cu funicularul.

— O vom face împreună, eu, tu și Lesley, dar mă îndoiesc că va fi… la fel de interesant ca… asta.

Au fost purtați tot mai sus, prin petice de soare și tunele drapate cu umbrele verzi ale ferigilor dese, ale orhideelor și bromeliilor. Arbori uriași se înghesuiau spre ei, cu trunchiurile lor ridate înălțându-se zeci de metri spre cer, pentru a-și întinde crengile într-o coroană îndepărtată. Willie simțea că era ceva

pubian în aglomerarea aceea încâlcită și sălbatică de epifite care se revărsau printre ramurile copacilor. În unele locuri, cărăușii erau nevoiți să se strecoare printre bolovani uriași, care atârnau deasupra lor. Jungla era înviorată de cântecul păsărilor, iar aerul erau spintecat uneori de țipetele maniacale ale maimuțelor.

Când au ajuns pe culme, o oră și ceva mai târziu, căldura umedă a șesului cedase deja locul aerului răcoros. Cărăușii i-au purtat de-a lungul unor cărări liniștite, umbrite de frunze, pe marginea cărora se înșirau mai multe colibe din gresie. Willie avea impresia că putea fi, la fel de bine, într-un sat de undeva din Anglia.

Când au ajuns la hotelul Crag, s-au dat jos din lectici. Willie s-a dezmorțit în timp ce se uita în jur. Bungalowul principal al hotelului era construit în vârful unei creste stâncoase înconjurate de copaci înalți, și era legat de un grup de bungalow-uri mai mici, pentru oaspeți, construite în pantă, conectate între ele prin trepte înguste și alei.

Era în afara sezonului, le-a zis directorul hotelului, cerându-și scuze în timp ce-i conducea de-a lungul holului gol și aerisit, care-i ducea spre platforma de la capătul terasei, de unde puteau admira peisajul. Un angsana imens, cu trunchiul înconjurat de ferigi, se înălța în mijlocul platformei, iar de jur împrejur se aflau mai multe bănci. O masă fusese pregătită în cinstea lor, chiar lângă balustrada de lemn, iar un chelner îi aștepta stând în picioare lângă ea. Lăfăindu-se în lumina dimineții, George Town se întindea undeva la picioarele lor, în depărtare. Mijind ochii, Willie a reușit să vadă magaziile și depozitele care mărgineau portul. Vapoare și numeroase ambarcațiuni de mici dimensiuni traversau canalul, asemenea unor păianjeni de apă care patinau pe suprafața unui iaz. Pe uscat, în depărtare, a recunoscut munții care-l întâmpinau în fiecare dimineață pe plaja de la Cassowary, iar dincolo de ei, și mai mulți munți se pierdeau în ceață.

Călătoria și aerul răcoros și proaspăt le deschiseseră apetitul, așa că au luat un mic-dejun copios.

— Îmi place *Chinese Screen*, a zis Robert în timp ce serveau ceaiul. Mă simt privilegiat pentru că am acces la ea înainte să fi

apărut în librării.

— Am să-ți trimit un exemplar cu dedicație.

Willie a împins ceașca și s-a aplecat în față, lipindu-și palmele de tăblia mesei.

— Seara trecută, chiar înainte să adormi, mi-ai spus ceva… despre Ethel Proudlock, despre ce i-au făcut… tatăl și soțul ei. Ceva îngrozitor. Despre ce e vorba, Robert? Ce… i-au făcut?

Robert s-a scărpinat pe obraz, încruntându-se.

— Nu-mi aduc aminte să fi spus așa ceva.

— Dar ai făcut-o.

— Ei bine, habar n-am ce-am spus sau la ce m-am referit, bătrâne.

Dacă mințea, s-a gândit Willie, atunci o făcea într-un mod foarte convingător.

Robert a arătat spre casele de pe coasta din apropiere.

— Acolo se află reședința guvernatorului. Iar cea de acolo… aia îi aparține lui Noel Hutton. Am fost acolo de câteva ori. Cele mai multe dintre casele astea sunt reședințe de vacanță sau case de odihnă destinate oficialilor.

A arătat apoi spre un templu construit la poalele muntelui.

— Acela este Templul Bucuriei Supreme. Vezi structura de deasupra lui? Acolo construiesc o pagodă.

Ciotul octogonal al pagodei neterminate avea doar trei sau patru etaje, iar lateralele îi erau perforate de șiruri de ferestre înalte și înguste. Înconjurată de dealuri și de jungla luxuriantă, părea ruina unei civilizații uitate.

— N-am s-o văd terminată, Willie, așa cum nu voi urca în funicular împreună cu tine.

Robert l-a privit pe deasupra ceștii.

— Lesley ți-a spus, sunt sigur de asta.

— Mi-a zis că plănuiești să te muți în Karoo.

— Probabil că și tu mă crezi într-o ureche.

Pe acoperișul templului, un steag roșu-aprins cu galben flutura în bătaia vântului, asemenea flăcării pâlpâinde a unei lumânări.

— În timp ce eram… purtați în lectici spre locul acesta, a zis Willie privind steagul, mi-am adus aminte de o poveste pe care

am auzit-o în Hong Kong.

— Oh… Povestește-mi.

— S-a întâmplat în urmă cu opt sau nouă ani. Un medic de vârstă mijlocie, englez și proaspăt căsătorit, a aflat că tânăra lui… soție avea un amant. Așa că a decis să accepte postul de… medic districtual într-un sat lovit de holeră, undeva în munții Chinei.

— Un mod mai curând infantil de a-și alina durerea, nu crezi?

— De fapt, în felul acesta voia să-și pedepsească… soția. I-a ordonat să-l însoțească, dar ea a refuzat, așa că i-a dat un ultimatum: fie pleca împreună cu el, fie divorța de ea și o trimitea… înapoi în Anglia, la părinții ei.

— Și ce-a făcut?

— S-a dus cu el, desigur. Ce altceva ar fi putut să facă? Le-a luat… cinci săptămâni să ajungă în sat. Călătoria a fost anevoioasă și plină de pericole. Pe ultima bucată a drumului, au fost purtați în palanchine — asta m-a făcut să mă gândesc la poveste, în timp ce eram aduși aici… în lecticile noastre.

Willie și-a cuprins ceașca cu palma.

— La trei luni după ce au ajuns în sat, medicul a fost doborât de holeră… Ea l-a înmormântat… acolo.

— Ce s-a întâmplat cu ea… cu soția medicului?

Willie a trebuit să se gândească o clipă sau două. Femeia plecase din sat și se întorsese în Hong Kong, din câte își amintea. Se căsătorise cu iubitul ei și, după toate aparențele, erau încă fericiți împreună.

— E încă acolo, în satul acela din munți, a zis cu voce tare. Nu s-a mai întors niciodată acasă.

Adia un vânt rece, care scutura frunzele copacilor. Robert a arătat spre norii cenușii ce se întindeau deasupra munților de pe continent.

— Nu mai e mult până la sosirea musonului, a zis el. Plouă zi de zi, săptămâni la rând. Mă simt de parcă m-aș îneca. Nu ai idee cum e. Sigur că e o decizie radicală, să mă mut în Karoo, a continuat el. Crezi că nu știu asta?

Când a vorbit din nou, vocea îi părea zdrențuită.

— Dar e singura soluție.

Uitându-se la prietenul său, Willie a simțit pentru el o tristețe profundă.

— Mă bucur că m-ai invitat la tine, Robert.

— Vei veni să mă vizitezi în Karoo?

— Ba chiar voi aduce… pentru tine… un cufăr mare cu cele mai noi… cărți.

— Nu te saturi niciodată de călătorii?

— Niciodată. Mă bucur de… libertatea pe care mi-o oferă. Simt că atunci când călătoresc pot să… mă schimb puțin, și mă întorc din călătorie nu tocmai… același.

— *Caelum non animum mutant qui trans mare currunt*, a zis Robert și a zâmbit în clipa când a văzut expresia nedumerită a lui Willie. Horațiu.

— A, da… Desigur.

Libelule cu aripi vitrate coseau aerul cu fire invizibile. Cei doi prieteni priveau pământul de sub ei, urmărind cum umbrele norilor învinețeau pământul.

Capitolul 17

Lesley

Penang, 1910

I

După proces, ori de câte ori mergeam la clubul de lectură, oamenii de acolo schimbau între ei priviri alarmate și coborau vocile. Atmosfera era încărcată de tensiune și paranoia. Bănuiam că Sun Wen punea la punct ultimele planuri ale unei noi încercări de a-l detrona pe împărat, dar nu l-am întrebat niciodată pe Arthur ce anume puneau la cale.

Sun Wen numise un comitet responsabil de publicarea în Penang a primului ziar al organizației Tongmenghui. Montaseră o presă tipografică într-una dintre camerele de lângă bucătărie. M-am alăturat celor adunați deja în sufragerie, pentru a fi martora primei foi ieșite de sub tipar.

— Iată *Kwong Wah Yit Poh*, a declarat Sun Wen, ținând ziarul deasupra capului, ca pe un stindard al victoriei. Începând de astăzi, vocile noastre vor fi auzite tare și răspicat.

Jurnalul Chinei glorioase se vindea în prăvăliile care simpatizau cu cauza Tongmenghui, dar cei mai mulți dintre distribuitorii din George Town nu primeau ziarul. În timp ce-l răsfoiam împreună cu Arthur, odată rămași singuri, am dat peste o fotografie a lui Ethel Proudlock însoțită de un lung articol. Era tulburător să-i văd fața încadrată de coloanele verticale ale scrierii chinezești.

— Eu l-am scris, a zis Arthur.

Mi-a citit articolul cu voce tare, traducându-l în engleză. M-am gândit că fusese onest și obiectiv față de Ethel, rămânând fidel faptelor și nedivulgând ceea ce-i mărturisisem despre aventura ei cu William Steward.

Era greu de crezut că trecuseră trei săptămâni de când fusese pronunțată sentința de condamnare la moarte prin spânzurare. Mulți considerau că primise ceea ce merita, dar ziarele publicau zilnic scrisori care criticau decizia curții — Ethel își apărase onoarea, ziceau oamenii, iar condamnarea ei la moarte pentru asta era o parodiere dezgustătoare a justiției. Așa ceva n-ar trebui lăsat să i se întâmple unei europene.

Avocații lui Ethel atacaseră decizia curții în prima zi de după pronunțarea deciziei. William Proudlock i-a scris secretarului de stat al Coloniilor, solicitându-i grațierea regală, iar Clubul Femeilor Europene din Kuala Lumpur și Penang i-au trimis o telegramă reginei, implorând-o să-l convingă pe rege s-o grațieze. În clipa când secretarul de stat a refuzat cererea lui William și l-a informat că apelul la clemență ar trebui trimis sultanului din Selangor, sute dintre noi, locuitorii din Penang, Singapore și Kuala Lumpur, am semnat petiții adresate sultanului. Am fost informați că va lua în considerare petițiile noastre abia după ce vor fi făcute publice rezultatele apelului înaintat de avocații lui Ethel. Tot ce puteam face cu toții — împreună cu Ethel — era să așteptăm data pronunțării apelului.

M-am dus s-o văd. Trebuia. Un gardian m-a condus până în inima închisorii, de-a lungul unor coridoare lungi și răcoroase ce răsunau de ecoul pașilor noștri. Deja nu mai știam unde mă aflu, când ne-am oprit în fața celulei sale. Stătea întinsă pe patul ei, holbându-se la tavan. Gardianul sikh mi-a făcut un semn aprobator din cap și s-a retras la capătul coridorului îngust.

— Ethel.

Zidurile groase și umede mi-au estompat vocea. Nu s-a mișcat, așa că am mai strigat o dată, ceva mai tare.

Încet, ca și cum s-ar fi ridicat o piatră grea, și-a întors capul spre mine. M-a privit îndelung. În cele din urmă s-a ridicat, și-a netezit șuvițele de păr căzute pe frunte și și-a târât picioarele goale pe cimentul cenușiu al podelei, oprindu-se la doar câțiva centimetri de gratiile celulei. Fusesem avertizată să nu ating prizoniera, așa încât îmi țineam mâinile pe lângă corp. Pomeții

lui Ethel erau mai ascuțiți, iar părul îi devenise unsuros și încâlcit. Sub ochi îi atârnau pungi. Era îmbrăcată în zeghe: o bluză largă de bumbac cenușie și o fustă lungă. Părea să fi îmbătrânit cu douăzeci de ani.

— Oh, Ethel…

— M-au închis aici. Locul ăsta, aici îi țin pe condamnați, a zis ea. N-am voie să stau cu celelalte femei; sunt ținută sub cheie zi și noapte. Gardienii mă păzesc încontinuu.

Râsul ei a răsunat ca un șuierat al morții.

— Cred că am să mă sinucid.

— Fii puternică, Ethel. Totul se va termina curând. Apelul avocaților va anula decizia curții. Vei fi achitată. Robert așa spune. Toată lumea spune asta.

— I-am cerut lui Pooley să renunțe la apel.

Am privit-o fix, în timp ce degetele mi s-au încleștat pe barele gratiilor.

— Ai înnebunit? De ce naiba ai face una ca asta?

A început să se plimbe dintr-un capăt în celălalt al celulei: patru pași până la perete, apoi alți patru până la celălalt perete.

— Nu mai suport să stau aici, Lesley. Urăsc locul ăsta. Îl urăsc! Va mai dura o lună până la apel. Trebuie să ies de aici, imediat! Astăzi. Acum. Nu mai suport să stau încă o dată în sala de judecată, cu toți ochii ațintiți asupra mea, judecându-mă din nou. Nu pot. Pur și simplu nu pot.

S-a oprit.

— I-am cerut sultanului îndurare.

A început din nou să meargă, absentă.

— Dar, Ethel…

Mintea mea orbecăia printre ramificațiile deciziei sale.

— Știi ce înseamnă asta, nu-i așa? Dacă retragi cererea de apel… Da, sultanul ar putea arăta îndurare, dar nu vei fi niciodată achitată — vei rămâne în continuare condamnată pentru crimă. Vei purta stigmatul ăsta toată viața. Nu e corect față de Dorothy — sau față de William. Oh, pentru Dumnezeu, Ethel, așază-te odată! Mă amețești.

S-a oprit brusc, aruncându-mi o privire posacă.

— I-am spus deja domnului Pooley și am trimis o scrisoare către *Mail*.

S-a prăbușit din nou pe pat, cu ochii pironiți în tavan. Am strigat-o, dar nu mi-a mai răspuns.

Robert s-a dus în Kuala Lumpur pentru a se întâlni de urgență cu un client. L-a luat cu el și pe Peter Ong. Eram bucuroasă, deoarece absența lui îmi permitea să-mi petrec zilele alături de Arthur. Ce ironie… și eu, și Robert aveam amanți chinezi. Aveam în comun acest lucru neobișnuit, despre care nu puteam vorbi. Între noi doi se lăsase o tăcere uriașă, greoaie, care s-a stratificat de-a lungul anilor, căpătând o duritate de coral — cu deosebirea că un coral era viu, nu-i așa?

— Toată lumea nu vorbea decât despre faptul că prietena ta și-a retras apelul și i-a cerut sultanului grațierea, a zis Robert când s-a întors acasă, câteva seri mai târziu.

Tocmai ne așezaserăm la masă, pentru cină.

— Oamenii sunt furioși deoarece își pune soarta în mâinile sultanului. Ar trebui să auzi cum o sfâșie în bucăți. E ceva absolut îngrozitor.

— Am avertizat-o că va rămâne condamnată pentru crimă, chiar dacă va obține grațierea sultanului.

— Implicațiile sunt chiar mai catastrofale.

— La ce te referi, Robert?

— Ethel Proudlock ne-a distrus reputația în rândul localnicilor. „Cum să-i permitem unui potentat asiatic să-și exercite puterea de viață și de moarte asupra unei europene, a unei englezoaice?“

— N-ar da doi bani pe asta dacă în streang ar atârna propriile lor capete.

Robert și-a șters atent buzele cu șervetul.

— Săptămâna trecută, Sun Wen a ținut un discurs la Clubul Chinezilor de pe Macalister Road, a zis el. A atacat guvernarea britanică din Malaya. În mod deschis. Cineva l-a informat pe Sir John asupra acestui fapt.

— Ce are de gând să facă?

Eram îngrijorată, dar nu voiam să se vadă lucrul ăsta. Guvernatorul Coloniilor Strâmtorilor era zeul care ne conducea viețile.

— A semnat ordinul de expulzare a lui Sun Wen din Penang. Mâine va fi îmbarcat pe primul vapor.

Imagini ale vacarmului care avea să cuprindă cartierul general al Tongmenghui mi-au inundat mintea. Mi-am înăbușit dorința de a-l avertiza pe Arthur. Fără scrisori, fără bilete; fără mesaje. Nu putea exista nimic concret care să facă legătura între noi, nicio firimitură căzută pe cărare.

— Ce se va întâmpla cu familia lui? am întrebat, auzindu-mi tremurul firav al vocii. Fiicele lui tocmai au început școala aici.

— Ordinul de deportare îl vizează numai pe el, dar probabil că-și vor face și ele bagajele și-l vor urma în viitorul apropiat. Oh, nu fi atât de îndurerată, draga mea. Nu era decât o chestiune de timp până când avea să i se ceară să plece, știi asta.

Robert și-a rotit în mână paharul de whisky, proiectând franjuri de lumină pe pereți.

— Vei dori probabil să-l conduci mâine. Transmite-i salutările mele. Nu cred că-l vom mai vedea vreodată.

Încă bănuia că avusesem o aventură cu Sun Wen. Dragul meu soț putea să aibă un amant și puteam dormi de ani întregi în paturi separate, dar rămâneam soția lui.

Am tăcut amândoi, ascunzându-ne unul de celălalt adevăratele gânduri. Ceea ce ne susținea căsnicia, ceea ce o făcea să meargă înainte, an de an, mi-am dat seama, erau lucrurile nespuse, adevărurile pe care tânjeam să le rostim și pe care ni le îndesam înapoi pe gât în jos, până în cele mai întunecate și mai profunde unghere ale inimilor noastre.

II

Peste o sută de bărbați și femei s-au adunat în jurul lui Sun Wen și al familiei sale când au ajuns în zori la debarcaderul Swettenham. Un grup de oficiali ai Legației chineze, cu părul

legat în cozi, stătea deoparte și observa ce se întâmplă. Mi-am croit drum prin mulțimea mohorâtă și neliniștită, până am ajuns lângă Sun Wen. Brațul lui Chui Fen cuprindea umerii căzuți ai unei femei mult mai în vârstă. Era pentru prima dată când o vedeam pe soția lui Sun Wen. Femeia scundă și îndesată plângea, în timp ce fiicele ei o alinau.

Preț de o clipă sau două, Sun Wen și cu mine n-am făcut decât să ne uităm unul la celălalt. M-am gândit la prima noastră întâlnire. La cum mă schimbase întâlnirea aceea. S-a înclinat și și-a dus mâna la inimă.

— Pentru tot ce ai făcut pentru revoluția noastră, Lesley, îți mulțumesc. Familia mea îți mulțumește. China îți mulțumește.

— Unde ai să te duci?

— În Anglia, iar de acolo în America, mereu mai departe.

Și-a privit apoi soția, fiicele și pe Chui Fen.

— Familia mea va rămâne aici. Voi trimite după ele când viitorul va fi mai sigur.

— Dacă au nevoie de ceva, Sun Wen, de orice, să-mi spună.

— Să vii în China după ce vom instaura republica, Lesley.

Dincolo de atitudinea sa calmă, simțeam că-și pune o mască eroică, de dragul familiei și al adepților săi; și poate că, mai ales, pentru el însuși.

— Vino să vezi cu ochii tăi nașterea acestei țări noi, la apariția căreia ai dat o mână de ajutor.

Mi-a luat mâinile într-ale sale, apoi mi-a dat drumul. M-am dus lângă Arthur. S-a aplecat ușor spre mine, mâna lui atingând-o pe a mea. Mi-am ținut brațul lipit de al lui, simțindu-i căldura.

Doi polițiști sikh l-au condus pe Sun Wen până la capătul debarcaderului, unde SS *Edinburgh* aștepta să părăsească portul. La marginea pasarelei, Sun Wen s-a oprit și le-a mulțumit polițiștilor. S-a îndreptat de spate și a urcat treptele cu pași măsurați. Odată ajuns sus, și-a scos pălăria și s-a întors, pentru a privi mulțimea de pe debarcader, căutându-și din priviri soția și fiicele. A ridicat brațul, salutându-le pe ele și pe toți ceilalți, ținându-l în aer pentru o clipă.

Vaporul a șuierat, iar remorcherele s-au pus în mișcare, trăgând vasul. Ne-am aliniat cu toții pe debarcader, Arthur și cu mine, familia lui Sun Wen și membrii Tongmenghui, privind cum vaporul îl purta pe Sun Wen departe de Penang.

***

Deportarea lui Sun Wen a aprins o scânteie în rândul adepților săi. Bărbații și femeile din Tongmenghui străbăteau Penangul și Malaya, ținând discursuri și răspândind chemarea lui Sun Wen la revoltă împotriva monarhiei chineze; adunau fonduri prin organizarea de turnee de operă cu artiști cantonezi sau din regiunea Chaozhou, care susțineau concerte în sate și în mine de staniu. Am continuat să merg la clubul de lectură de două ori pe săptămână, lucrând la masa aceea lungă o oră sau două, după care dădeam fuga la Casa ușilor.

În dimineața aceea, în timp ce pășeam pe aleea de doar câțiva pași care ducea spre intrare, ceva m-a făcut să privesc ușile cu atenție. Erau simple și nepictate, cu nimic diferite de felul în care arătaseră mereu, și cu toate acestea ceva era altfel, dar nu-mi dădeam seama ce. Am făcut un pas înapoi, dar nu am descoperit nimic neobișnuit. Am mai făcut o jumătate de pas înapoi, cumva în lateral. Mi-am aplecat ușor capul într-o parte, și atunci am văzut.

Niște linii aproape invizibile pe suprafața de lemn, alcătuind un simbol ocult. Modelul îmi părea cunoscut, dar nu-mi aminteam nici în ruptul capului unde anume îl mai văzusem. Am făcut o jumătate de pas în față. Liniile au dispărut, asemenea prafului șters cu o cârpă.

— Ce *reprezintă* simbolul acela ciudat de pe ușile tale? l-am întrebat pe Arthur mai târziu, în timp ce stăteam întinși pe pat. Nu era acolo înainte, nu-i așa?

— Săptămâna trecută, l-am rugat pe Pak Musa, de vizavi, să-l graveze, mi-a răspuns el. Somerset Maugham îl pune pe fiecare dintre cărțile lui. A spus într-un interviu că e un simbol care ține ghinionul la distanță.

Desigur. Acum îmi aminteam unde îl mai văzusem.

— Mereu mi-a plăcut, a spus Arthur. Mi-am zis: De ce să nu-l pun pe ușile mele? Vreau să protejeze casa asta.

Mi-a cuprins obrazul cu palma.

— Casa noastră.

III

În ultimele zile din august a izbucnit o revoltă în Canton. Stăteam cu sufletul la gură, întrebându-ne dacă nu cumva aceea va fi scânteia care va aprinde butoiul cu pulbere. Dar, două săptămâni mai târziu, rebeliunea a fost înăbușită cu cruzime de către armata imperială. Mai mult de șaptezeci de revoluționari au fost executați — printre ei, un profesor din Penang. Atmosfera de la clubul de lectură era deprimantă; membrii se certau între ei, unii criticau conducerea slabă a lui Sun Wen, alții își exprimau susținerea nezdruncinată față de el. Ascultând argumentele care roiau în jurul meu, mi-am adus aminte de seara aceea petrecută pe verandă, cu Sun Wen numărându-și pe degete numeroasele eșecuri. Mă temeam că nu va reuși niciodată.

O lună mai târziu a izbucnit o nouă revoltă, de data aceasta în Wuchang. Se va stinge, la fel ca toate celelalte dinaintea ei, i-am spus atunci lui Arthur. Dar, săptămână după săptămână, alte și alte provincii se ridicau împotriva guvernului. Revolta a aprins flacăra, iar incendiul a cuprins China. Sun Wen, care se afla într-o campanie de strângere de fonduri în America, a fost luat prin surprindere de evenimente și s-a îmbarcat pe primul vapor cu destinația Canton. Nu el organizase ultimele revolte, dar, desigur, trebuia văzut, pentru a prelua conducerea.

IV

Într-o după-amiază, Arthur și cu mine ședeam lângă puțul de ventilație din Casa ușilor, bând ceai și ascultând răpăitul ploii.

— Noaptea trecută am avut o întâlnire, a început Arthur. Treizeci de membri Tongmenghui din Kuala Lumpur s-au oferit să plece în China. Și douăzeci din Penang.

Apa din puț ne ajungea deja la glezne.

— Sunt unul dintre ei.

Am pus ceașca jos și m-am uitat la el.

— Dar… pentru cât timp vei fi plecat? Când te întorci?

— Când nu va mai fi nevoie de mine acolo.

— Ar putea dura ani.

Nu-mi venea să-mi cred urechilor.

— Nu le poți face asta părinților tăi, Arthur. Cum rămâne cu soția ta? Și cu fiica ta? Nu le poți face asta.

Dar mai ales, am gândit, deși n-am spus-o cu voce tare: Nu-mi poți face mie una ca asta.

— Dacă am gândi cu toții astfel, n-ar mai avea loc nicio revoluție, nicio schimbare în bine, nu crezi? Acum e momentul să acționăm, Lesley, să dăm tot ce putem.

— Ești doar înfiorător de egoist, am spus. La fel ca oricare alt bărbat dintre cei pe care i-am cunoscut: Robert, Sun Wen, tatăl meu… Chiar și Geoff. Nu vă gândiți decât la propriile voastre nevoi, la propriile voastre plăceri.

— Suntem atât de aproape de victorie, a zis, prinzând un firicel de aer între degete, chiar în fața ochilor noștri. Atât de aproape, Lesley. *Trebuie* făcute sacrificii. Sun Wen a acceptat asta în urmă cu foarte multă vreme. La fel trebuie să fac și eu.

— Cum se explică oare faptul că atunci când voi, bărbații, faceți sacrificii, noi, femeile, suferim cel mai mult?

M-am ridicat și m-am dus în capătul încăperii, urmele ude ale tălpilor mele urmându-mă de-a lungul plăcilor de gresie. Am atins una dintre ușile care atârnau din tavan, făcând-o să se rotească încet.

— Îți va frânge inima.

M-am întors și m-am uitat la el. Urmele mele se evaporau deja, ca și cum nici n-ar fi existat vreodată, ca și cum n-aș fi pus niciodată piciorul în casa aceea.

Nu mi-a înțeles cuvintele.

— China, am spus, China îți va frânge inima.

Nu ne-am mai văzut decât o singură dată înainte să plece spre Canton. În salon, înconjurați doar de ușile rotitoare, i-am dăruit un săculeț de catifea cafenie.

— Deschide-l, am spus. Haide. Nu voi considera gestul o impolitețe.

A desfăcut șiretul și a scos dinăuntru un lănțișor de argint. De el atârna o amuletă de argint, de forma liniilor pe care și le gravase pe ușile casei. Copiasem simbolul dintr-una dintre cărțile lui Maugham și îi dădusem foaia de hârtie bijutierului de pe Kimberley Street.

Am luat lănțișorul din mâna lui Arthur și i l-am prins în jurul gâtului, potrivind amuleta până când atârna exact pe mijlocul pieptului său. Am presat-o cu putere prin cămașă, lipind-o de pielea lui.

— Ca să te protejeze, am spus. Să te țină în siguranță.

Mi-a luat mâna și a strâns-o cu putere.

— Am să-ți scriu, a zis el. Vei ști mereu unde sunt, ce fac.

Am clătinat din cap.

— Ți-am spus din prima zi, Arthur — fără scrisori.

— Totul e diferit acum.

— Fără scrisori, am repetat pe un ton ferm. Te voi aștepta aici, în Penang. Nu voi pleca. Nu voi pleca nicăieri.

Am arătat spre *guzheng*-ul din colț.

— Îmi cânți ceva?

S-a așezat, potrivindu-și degetele pe coarde. Apoi a început să cânte *L'heure exquise*, mai lent decât îl auzisem cântând-o vreodată, ca și cum ar fi vrut ca melodia să nu se termine nicicând. Muzica aluneca prin aer, umplând interiorul casei, umplându-mă pe mine, iar inima mea, bătând în cavitatea ei osoasă, se umfla și se prăbușea cu fiecare gură de aer, fiecare mai grea decât precedenta. Toate orele desăvârșite pe care le petrecuserăm împreună — unde dispăruseră? Oare aveam să le mai întâlnim vreodată?

Cântecul a ajuns la final. Ultimele note s-au dizolvat în tăcere. Ne-am îmbrățișat și ne-am sărutat, apoi m-am răsucit pe călcâie, gata să plec. Însă în clipa aceea mi-am amintit că mai rămăsese un singur lucru de făcut. Am scos cheia din poșetă și i-am întins-o.

El a așezat-o înapoi în palma mea și mi-a strâns degetele în jurul ei, după care și-a lipit buzele de ele.

V

La o săptămână după plecarea lui Arthur spre Canton, la casa mea și a lui Robert a fost făcută o livrare. Când m-am întors din oraș, servitorii așezaseră obiectul în picioare, în vestibul. Am rămas locului, privind ușa care făcea parte dintr-o pereche, uitându-mă la șoimul plutind pe deasupra unui defileu învăluit în ceață și la cele patru versuri dintr-o poezie scrisă de un luptător japonez din vremuri de mult apuse.

Când s-a întors de la serviciu în seara aceea, Robert mi-a spus că sultanul din Selangor anunțase că o va grația pe Ethel, cu o condiție însă — trebuia să părăsească Malaya pentru totdeauna.

— E o condiție dură, am spus.

— Mai dură decât o frânghie în jurul gâtului? Nu, draga mea. Sultanul are dreptate — e mai bine așa, e mai bine pentru ea să plece și să nu se mai întoarcă niciodată.

— E mai bine pentru ea sau pentru toți ceilalți?

— Poate că sultanul a iertat-o, dar poporul ei — noi, albii — nu o va ierta niciodată, a zis Robert. Tot ce-și dorește lumea acum e să uite chiar și că a locuit vreodată aici, să uite că a existat vreodată.

Unul dintre primele lucruri pe care le-a făcut Ethel Proudlock după eliberare a fost să dea interviuri pentru ziare. Mi-a fost greu să înțeleg acest lucru, după refuzul categoric de a avea de-a face cu presa în timpul procesului. A continuat să susțină că era nevinovată, însă cuvintele ei nu și-au făcut loc în inimile

oamenilor care îi oferiseră la un moment dat întregul lor suport, care trimiseseră scrisori la ziare și semnaseră petiții, cerând eliberarea ei.

I s-a acordat o săptămână să-și adune lucrurile și să plece împreună cu fiica ei. Am invitat-o să stea o perioadă la noi, înainte de a pleca spre Anglia. Încerca din răsputeri să arate bine și făcea toate eforturile să pară veselă și vorbăreață, dar n-a ieșit nici măcar o singură dată din casă; și-a petrecut cele două zile stând cu noi în grădină sau pe malul mării, cu Dorothy.

— Îmi va fi dor de Kuala Lumpur și îmi va fi dor de tine, a zis Ethel, dar nu pot să-ți spun cât de fericită sunt că plec.

Era ultima ei după-amiază în Penang și serveam ceaiul în grădină. Copacii se desfătau în bătaia vântului, frunzele aproape păreau că torc.

— Ai să-mi scrii? am întrebat-o.

— Sigur că da. *Trebuie* să păstrăm legătura.

A întins brațul și mi-a strâns mâna.

— Îmi ești o prietenă dragă, dragă de tot, Lesley. Ce ai făcut pentru mine la proces… nu voi uita asta niciodată.

Era pentru prima dată când deschidea subiectul.

— N-a ajutat prea mult, în cele din urmă, nu-i așa?

— Nu m-ai trădat — asta contează cel mai mult pentru mine.

— Ce va face William? Va veni după tine în Anglia?

Lumina din ochii ei s-a stins; în ei se citea o absență, un gol, ca și cum n-ar mai fi fost nimeni în spatele lor.

— Nu mai vreau să-l văd niciodată.

— Nu poți spune asta, am zis. E soțul tău. A fost alături de tine în tot coșmarul teribil prin care ai trecut. Te adoră.

— El m-a obligat s-o fac, Lesley.

Vocea ei părea moartă, la fel de moartă ca ochii ei. În ciuda faptului că pe cer nu era niciun nor, am simțit deodată un fior rece.

— N-am avut de ales. El m-a obligat s-o fac. El m-a pus să-l ucid pe William.

— Ce vrei să spui? Ethel? Despre ce vorbești?

Și-a răsucit de câteva ori brățara în jurul încheieturii. Apoi, deodată, asemenea unui motor care se pune în mișcare, a părut să se adune din nou.

— Mă bucur că plecăm, a zis ea, zâmbindu-mi.

În dimineața următoare, le-am condus pe mamă și pe fiică în port. Eram singura care își lua rămas-bun de la ele, în timp ce vaporul le ducea departe de Penang, însă jurnaliștii din fiecare port scriau despre călătoria ei peste oceane; am citit despre sosirea ei în Colombo, și în Port Said, și, în cele din urmă, la Tilbury. După care n-am mai auzit nimic despre ea.

VI

Într-o dimineață din luna ianuarie a anului 1912, am coborât la micul-dejun, unde l-am găsit pe Robert privindu-mă ciudat pe deasupra ziarului. A așteptat să mă așez, înainte de a-mi da vestea.

— E *președintele* Sun Yat-sen acum, a zis el.

Am citit articolul. Dinastia Ching își găsise sfârșitul. Niciun Fiu al Cerului nu mai conducea China. Republica fusese instaurată.

Am lăsat jos ziarul și am pornit către mare. Reușise; Sun Wen își împlinise visul. Voiam să plâng, dar am făcut un efort pentru a-mi reține lacrimile. Nu de față cu Robert. Mă rugam ca Arthur să fie bine; mă rugam ca amuleta pe care i-o dădusem să-l protejeze ca un scut.

După ce Robert a plecat la serviciu, m-am schimbat repede și am dat fuga la clubul de lectură. Petrecerea era în toi în clipa când am ajuns. Oamenii țineau discursuri înflăcărate și cântau cântece patriotice, întrerupte încontinuu de câte cineva care striga sloganuri și numele lui Sun Wen.

Am aplaudat și m-am bucurat împreună cu ei. Dar, în timp ce priveam bărbații și femeile din jurul meu, atât de tineri, atât de înflăcărați de țelul lor, am înțeles că locul meu nu mai era acolo. Poate că nu fusese niciodată. Un mic fragment dintr-o lume mai

mare, care pentru o clipă își întinsese brațele spre mine, își văzuse de drumul ei, lăsându-mă în urmă. Am stat de vorbă și am râs cu toți cei din jur, însă niciunul dintre ei n-a observat și niciunuia nu i-a păsat când, după o vreme, am plecat, închizând ușile în urma mea.

Afară, pe strada aglomerată, m-am oprit și am privit în urmă, spre casă. M-am gândit la prima dată când intrasem acolo și la nenumăratele vizite care au urmat acelei seri. Apoi, în tăcere, mi-am luat rămas-bun de la ea.

Vântul vechilor doruri mi-a umflat pânzele, purtându-mă de-a lungul străzii, până la Casa ușilor. Obloanele erau trase, ușile din față încuiate și sigilate cu un sigiliu invizibil.

În timp ce ieșeam pe Victoria Street, ochii mi-au căzut pe un șir de culi chinezi care așteptau pe aleea din spate a unui frizer indian. Curioasă, m-am oprit să-i privesc. Unul după altul, se cocoțau pe scaunul înalt al frizerului. Indianul punea o foaie de ziar pe umerii lor, după care le tăia părul strâns coadă la spate. Fiecare dintre ei, fără excepție, își freca ceafa cu palma în clipa când se ridica de pe scaun. Câțiva au ridicat de jos șuvițele tăiate, le înfășurau la încheietura mâinii sau le îndesau în buzunar; dar mulți și-au lăsat părul acolo unde căzuse. Multora dintre ei li se rostogoleau lacrimi pe obraji, însă nu-mi dădeam seama dacă de bucurie sau de tristețe.

În dimineața aceea, în timp ce stăteam pe aleea lăturalnică și îi priveam pe salahorii chinezi tăindu-și părul, m-a cuprins o mare invidie față de oportunitatea care li se oferise, de a se descotorosi de vechiul sine și de a începe o viață nouă.

Capitolul 18

Lesley,

Penang, 1921

După ce am terminat de vorbit, Willie a rămas o vreme tăcut. M-am ridicat și m-am dus la fereastră. Luna nu se vedea pe cer, iar aerul era vâscos și cald; nu se simțea nici cea mai slabă adiere, care să miște țesătura neagră a nopții.

Toate nopțile acestea, în care-i povestisem lui Willie despre viața și căsnicia mea. Ce anume realizasem? Mă așteptasem să mă simt eliberată, despovărată. Dar, în cele din urmă, n-am simțit decât o mare tristețe față de mine însămi și, în mod neașteptat, față de Robert.

Ceva de pe suprafața greoaie și neagră a mării a licărit undeva în colțul ochiului meu. Am crezut că mă înșelasem, dar apoi, o secundă sau două mai târziu, a apărut din nou.

M-am întors cu spatele la fereastră.

— Ai chef de o plimbare pe plajă, Willie?

Marea era liniștită, cu valuri apatice. Casele din spatele copacilor erau cufundate în beznă. Nisipul păstra căldura de peste zi. Mergeam cu pași hotărâți, ghidată de lumina palidă a colibei unui pescar. Sâmburele de lumină era la fel de loial precum steaua unui marinar. Făcuserăm cam cincizeci de pași, când m-am oprit brusc.

— Privește acolo, în larg, am spus.

Nu se vedea nimic, doar un întuneric dens. Apoi a licărit un petic de lumină albastră pe suprafața apei. Un alt petic s-a aprins, urmat imediat de un altul, ca niște fulgere captive în spatele unui zid de nori de furtună.

— Dumnezeule, a spus Willie încet.

Era fermecat, îmi dădeam seama de asta.

— Știi care e cel mai bun lucru într-o noapte vâscoasă ca asta?

A înțeles imediat ce voiam să spun.

— O, nu. În niciun caz.

Dar eu îmi descheiam deja cămașa și fusta. Au foșnit de-a lungul trupului meu căzând pe nisip, pentru a fi urmate, o clipă mai târziu, de lenjeria intimă. Stăteam acolo, în aerul cald și înțepenit, complet dezbrăcată. Nu-mi păsa de Willie nici cât negru sub unghie. La urma urmelor, era homosexual, nu-i așa? Și, în orice caz, nu mă putea vedea bine pe întuneric; chiar și așa, am simțit că întoarce capul și se îndepărtează de mine o jumătate de pas.

— E beznă acolo… a început el.

— Of, nu te mai văicări ca o babă, Willie.

Și-a scos hainele, reticența lui fiind palpabilă chiar și în întuneric. Și le-a așezat la picioare, după care, gol și înfiorat, m-a urmat în apa mării.

Apa era călduță ca sângele și am avut senzația că mă dizolv în ea. Trecuse mult timp de când înotasem ultima oară noaptea și nu mă puteam abține să-mi imaginez bancuri de creaturi mișunând în apă, dându-ne târcoale într-o tornadă de dinți ascuțiți ca niște lame. *Idioată*. Mi-am alungat temerile. Ne-am avântat în larg, cu pământul alunecând sub noi în văi și prăpăstii, în câmpii vaste și tăcute, neatinse de lumina soarelui de la facerea lumii. Nu puteam să văd țărmul coastei din fața mea și nici locul în care marea se unea cu cerul. M-am întors să privesc înapoi, dar casa și plaja se ascunseseră în cutele nopții. Numai sâsâitul efervescent al valurilor frecându-se de nisipul țărmului îmi spunea că pământul era în continuare acolo, în spatele nostru, că încă exista.

Deodată ne-am trezit înotând într-un foc de cobalt, fiecare mișcare a brațelor și picioarelor noastre aprinzând furtuni de plancton viermuind în jurul nostru. Am izbucnit în râs, hohotul meu sfâșiind noaptea tăcută, nemișcată, iar Willie mi s-a alăturat. Ne-am scufundat capetele în apa înflăcărată, după care le-am scos din nou la suprafață, scoțând flăcări pe gură. Pârâiașe de foc albastru curgeau prin părul lui Willie, pe fața lui. Mi-am atins

obrazul și l-am simțit strălucind; am ridicat pumni întregi de apă, minunându-mă la vederea șerpilor de foc încolăciți pe brațele mele. Ne-am zâmbit unul altuia, cu o bucurie stupidă, copilărească. Trupurile noastre goale erau vizibile în apă, dar de ce ne-am fi simțit stânjeniți? În definitiv, eram doar două insecte conservate în chihlimbar.

De fiecare dată când focul se domolea, ne desfăceam picioarele și ne roteam brațele, alimentând cuptorul fluid.

— Crezi că, dacă am da din mâini și din picioare suficient de tare, repede și mult, l-am întrebat pe Willie, am putea aprinde întreg oceanul?

Asemenea unei ancore alunecând de pe un vapor, m-am scufundat și am înotat adânc, coborând într-un cocon de lumină. Pești fantomatici țâșneau în jurul meu. Apa era tot mai rece, dar continuam să mă scufund, îmbătată de senzația că mă întorc în timp. Poate pentru că marea era atât de nemăsurat de bătrână, existând dinainte de separarea apelor? Am simțit dorința atavică de a continua să mă scufund tot mai adânc în bezna impenetrabilă, forând un tunel îngust de lumină în marea fără fund, nebuloase aprinzându-se în vârfurile degetelor mele și comete arzând în urma mea. Ce avea să se întâmple dacă aș fi continuat să mă scufund, până la începutul timpului?

O mână m-a prins de umăr, eliberându-mă din vraja care mă cuprinsese. Întorcându-mă pe jumătate, l-am văzut pe Willie. Am devenit deodată conștientă de centura dureroasă care se strângea în jurul pieptului meu. Am fost cuprinsă de panică, dându-mi brusc seama că rămâneam fără aer.

Ca și cum mi-ar fi citit gândurile, Willie mi-a cuprins talia și s-a avântat spre suprafață, trăgându-mă după el. Suprafața apei părea prea departe pentru mine. Plămânii mei urlau când, în cele din urmă, fața mea a sfâșiat pielea mării.

Am inspirat lacom, înecându-mă cu aerul cald al nopții. Pluteam, în timp ce Willie mă privea. Fața îi era luminată de strălucirea din apă, dar ochii îi erau ascunși în peșteri de umbră.

— Ar trebui să ne întoarcem, a zis el încet.

— Sunt în regulă, Willie.

M-am întins pe spate și am plutit pe apa liniștită, strălucitoare. După numai o clipă, Willie a făcut același lucru. În noaptea aceea, unul lângă celălalt, am plutit printre galaxii de stele marine, în timp ce departe, departe deasupra noastră, asteriscurile de lumină marcau notele de subsol de pe pagina eternității.

CARTEA A TREIA

Capitolul 19

Willie

Penang, 1921

Mareea ademenise marea în larg când Willie a coborât spre plajă. Sub razele soarelui de dimineață, mlaștinile, ondulate de curenți, păreau să se întindă până spre țărmul continentului.

Terminase doar trei povești. Va trebui să scrie încă trei sau patru după ce se va întoarce la Londra — o colecție satisfăcătoare, după părerea lui, avea nevoie de cel puțin șase povești. Notase tot ce-i povestise Lesley despre aventura ei cu chinezul, pe măsură ce i-o spusese, dar nu-și dădea încă seama ce formă să-i dea. Avea să-i aducă o sumă frumușică, de asta era sigur — nu îndeajuns de mult pentru a-și plăti datoriile, dar suficient, spera el, încât să țină lupii dincolo de ziduri vreo câteva luni. Căsnicia avea să-i fie însă ruinată dacă va publica povestea. Va schimba câteva detalii ici și colo, pentru a nu-i divulga identitatea, desigur, deși cei din Coloniile Strâmtorilor vor ști despre cine era vorba.

S-a uitat în jur și a zărit-o pe Lesley pe plajă, împreună cu o malaysiană. Femeia scormonea nisipul cu un băț, având o găleată alături. S-a apropiat de ele și s-a uitat în găleată. Și-a tras capul înapoi, după care s-a mai uitat o dată. Cățărându-se una peste alta, înăuntru se aflau cele mai ciudate creaturi pe care le văzuse vreodată. Carapacea lor măslinie și fină îi amintea de căștile purtate de soldați în tranșee; iar cozile, lungi și rigide, ascuțite ca niște săbii, le făceau să pară capabile de o lovitură mortală. Unul dintre crabi se întorsese cu burta în sus, lăsându-și la vedere gura căscată, branhiile moi, pulsânde și cele cinci perechi de picioruțe râcâind cu disperare aerul.

— Crabi-potcoavă, a zis Lesley zâmbind în clipa când a observat dezgustul lui. Ouăle lor sunt o delicatesă. Bătrânei mele *amah* îi plăceau la nebunie.

Malaysiana mai dezgropase un crab îngropat în nisip; l-a tras de coadă și i-a dat drumul în găleată.

— I-am spus să-i dea șase bucătarului, a zis Lesley. Oh, nu fi așa speriat, Willie — sunt pentru servitori, dar ești invitat să guști.

S-au plimbat împreună de-a lungul țărmului, așezându-se pe nisip când au ajuns la capătul golfului. Un vultur-pescar zbura pe deasupra bălților strălucitoare.

— Noaptea trecută… a început el, după care s-a oprit, încercând să-și găsească cuvintele.

Niciodată până atunci nu mai intrase în apele oceanului după lăsarea întunericului — și, cu siguranță, nu împreună cu o femeie dezbrăcată —, dar asta se dovedise a fi una dintre cele mai transcendente experiențe pe care le avusese vreodată. Plutind pe marea de lumină, se simțise dezlegat din lanțurile timpului, etern. Iar după ce ieșiseră din apă și plecaseră acasă, era convins că trupul îi strălucea într-o nuanță palidă de albastru fluorescent.

În cele din urmă, i-a spus pur și simplu:

— Voi păstra asta în amintire până în ultima zi a vieții mele.

— Se întâmplă tot mai rar în ultima vreme, a spus ea, dar imediat după căsătoria cu Robert vedeam asta aproape lună de lună. Alergam cât ne țineau picioarele spre mare, ori de câte ori vedeam apa aprinzându-se.

El se întreba ce anume o hipnotizase noaptea trecută acolo, în adâncuri. Temându-se de ce era mai rău, atunci când a văzut că nu mai revenea la suprafață, se scufundase în urma ei și o găsise în adâncuri închisă într-un glob de lumină palidă, pâlpâindă, o candelă purtată de curenții mării.

— M-am bucurat când Robert a plecat la război. Pare că sunt complet lipsită de inimă, nu-i așa? Dar în anii aceia în care a fost departe n-a mai trebuit să mă prefac că sunt în regulă. N-a mai trebuit să mă prefac că sunt fericită.

— De ce ai mințit… la procesul lui Ethel?

— Cum aș fi putut să n-o fac, când mă aflam în aceeași situație?

Munții de pe continent se înălțau din beznă, împietriți încă o dată în forma lor eternă.

— Par atât de aproape, nu-i așa? a zis Lesley. Atât de aproape, dar, în același timp, la fel de departe ca un mit sau o amintire.

S-a oprit pentru o clipă, apoi a continuat.

— Îmi amintesc mereu de o poezie pe care am învățat-o la școală: „Ce sunt acele dealuri albăstrii…“

— „Este tărâmul fericirii pierdute,/ Îl văd strălucind deslușit,/ Cu-acele vesele poteci pe care-am mers“, a continuat Willie, „Și pe care nu voi mai călca nicicând.“

Un pachebot P&O a trecut fumegând, îndreptându-se spre marea Andaman. Probabil se îndrepta spre India, după care avea să coboare de-a lungul coastei Africii, să dea ocol Capului Bunei Speranțe și să-și continue drumul spre Southampton. Vederea lui l-a umplut pe Willie de disperare — peste numai trei zile, el și Gerald aveau să se îmbarce pe vapor, pornind în lunga călătorie spre casă.

— Când ai vorbit ultima dată cu Ethel, a zis Willie pe când se întorceau pășind încet, ce-a vrut să spună prin „N-am avut de ales. El m-a obligat s-o fac. El m-a pus să-l ucid pe William“?

— N-am idee, Willie. M-am gândit multă vreme la asta, încercând să-mi dau seama la ce se referea, dar…

Lesley a ridicat din umeri.

— Am călătorit luni întregi prin Malaya, dar nimeni nu mi-a vorbit vreodată despre Ethel Proudlock. N-am auzit niciodată pomenindu-se acest… nume.

— S-a întâmplat în urmă cu foarte mult timp. Pe aici toți se rușinează din pricina ei. I-a dezamăgit pe toți, știi… Au vrut să uite de ea, să șteargă toate urmele existenței sale.

Lesley a scuturat o frunză de pe umărul lui.

— Și au reușit.

— N-ai mai primit vești de la ea?

Lesley a scuturat din cap.

— William a părăsit Kuala Lumpur după mai puțin de un an. Nu știu dacă s-a dus după ea.

— Aș vrea să văd casa în care Sun… și-a pus la cale revoluția.

Willie a făcut o pauză, după care a adăugat:

— Și Casa ușilor.

Ricșa i-a lăsat în fața clădirii înghesuite, din piatră cenușie, a Băncii Chartered, de unde au pornit-o pe jos pe Beach Street, cu magazinele ei europene: ceasornicari și negustori de vinuri, cafenele și ceainării, magazine de îmbrăcăminte pentru bărbați și cizmari. Willie începea să se simtă ca în Cheltenham, la ecuator, când Lesley l-a condus spre cartierul asiatic. Străzile labirintice adăposteau o sumedenie de temple chinezești și hinduse, dar și moschei; a văzut chiar și o sinagogă cu un aer dezolant. Prăvăliile vindeau o varietate uluitoare de produse — alămuri, textile, biscuiți, ulei de susan, nucșoară, mătăsuri, saci de mirodenii și pește uscat, atârnat în cârlige —, dar erau și magazine misterioase, unde nu vedea vânzându-se absolut nimic, ci doar câte unul sau doi oameni șezând în interiorul gol și întunecat, holbându-se la strada de afară.

Nu mai văzuse nicicând atât de multe rase de asiatici într-un singur loc: malaysieni, chinezi, javanezi, indieni, siamezi, tamili și mulți alții, pe care nu-i putea identifica. Vânzători ambulanți strigau în gura mare, promovându-și produsele, vocile lor amestecându-se cu vacarmul motoarelor, al autobuzelor și ricșelor.

Willie și-a scos jacheta de in și și-a pus-o pe braț. Transpirația îi lipise cămașa de pielea spinării. S-au strecurat printre coșurile de ratan pline ochi cu pește sărat, creveți uscați și șalote, Lesley spunându-i poveștile caselor pe lângă care treceau. În timp ce mergeau pe Love Lane, îi umplea capul cu povești sinistre despre chinezi bogați care își țineau concubinele la etajele superioare ale prăvălioarelor mohorâte. S-au oprit preț de câteva minute să admire moscheea Kapitan Keling, făcând apoi dreapta, într-o intersecție micuță, spre Strada Armenească.

Auzise foarte multe despre această stradă de la Lesley, însă lui nu i se părea cu nimic diferită de celelalte străduțe și alei. La fel ca în alte părți ale orașului, prăvăliile erau vopsite în culori stridente, jumătatea inferioară a zidurilor frontale fiind acoperită cu plăci de porțelan, în timp ce tocurile ferestrelor și obloanele erau vopsite în albastru sau galben, roșu sau verde. Pe micul trotuar din fața prăvăliilor erau așezate biciclete și ghivece cu

flori și bambus. Mirosul de condimente prăjite, venind de undeva dintr-o bucătărie, l-a făcut să lăcrimeze și să tușească.

— *Belachan*, a zis Lesley, amuzată de disconfortul lui. Creveți uscați și fermentați.

— Slavă Domnului că nemțălăii… n-au folosit chestia asta împotriva noastră… în război.

Bătrâni și bătrâne ședeau pe taburete scunde din lemn și vorbeau între ei; copii mici râdeau și-și duceau mânuțele la gură în clipa când Willie le făcea cu mâna. Dinăuntrul unei prăvălii a izbucnit furtuna unui joc de mahjong în plină desfășurare.

— La fel ca în orice oraș din China, a zis Willie. Mereu… la mesele de mahjong, chinezii.

Lesley mergea înainte, dar s-a oprit în fața unei prăvălii, așteptându-l pe Willie s-o ajungă din urmă.

— Cartierul general al Tongmenghui, a zis ea.

Willie și-a împreunat mâinile la spate, privind casa. Deasupra tocului ușii de la intrare atârna o plăcuță de lemn dreptunghiulară, neagră, pe care erau gravate două ideograme chinezești acoperite cu foiță de aur. Deasupra fiecăreia dintre ferestrele protejate de gratii care flancau ușile era câte o gură de ventilație bizară, care l-a făcut să se gândească la lilieci. Prin ușile deschise a zărit un chinez burtos într-o pereche mototolită de pantaloni scurți albi și maiou, șezând într-un scaun de ratan, scobindu-se în nas în timp ce-și citea ziarul.

— Casa nu… atrage atenția.

Willie a privit în susul și în josul străzii. La câțiva metri în stânga lor se afla un mic loc de joacă. Dincolo de el, o altă stradă, cu și mai multe prăvălii.

— E la o aruncătură de băț de docuri, cu multe posibilități de scăpare în cazul în care autoritățile ar fi pornit pe urmele lor. Înțeleg de ce a ales Sun Penangul drept cartier general — băncile britanice de aici făceau tranzacții în lumea întreagă, exista telegraf și… o rețea extinsă de transporturi.

— Vorbești ca un spion, a zis Lesley, privindu-l pieziș.

— Deci aici obișnuiai să vii?

— De două ori pe săptămână. Lunea și marțea.

— Ai jucat și tu un rol în revoluție. Ești parte din istoria Chinei.

— Un rol mărunt, insignifiant, uitat deja de multă vreme.

S-au întors în intersecție și au traversat pe partea opusă a drumului.

— Suntem încă pe Strada Armenească, a zis Lesley. Coboară până în port.

Mergeau pe mijlocul străzii, ferindu-se din calea ricșelor și palanchinelor. Au mers până la ultima prăvălie de pe stradă. Privirea plină de speranță din ochii ei îi spunea lui Willie că se aflau în fața Casei ușilor.

El i-a studiat fațada, imprimându-și fiecare detaliu în memorie, pentru a o putea descrie cu acuratețe mai târziu. Ferestrele de la parter, dar și cele de la etaj erau acoperite de obloane. Deasupra intrării era un spațiu gol, iar ușile erau simple, lemnul lor fiind patinat de intemperii și fin la atingere.

— Ai mai intrat vreodată… după plecarea lui Arthur?

— Nu.

— Dar ai cheia.

— N-am să mai intru decât după ce se va întoarce el acasă.

I-a făcut semn să pășească pe aleea din fața intrării. El a atins ușile, examinându-le, dar n-a observat nimic neobișnuit. Și-a înclinat capul spre stânga, apoi spre dreapta, simțindu-se oarecum stupid. Apoi l-a văzut.

Pe suprafața ușilor era embosată o rețea de linii, fiecare lată de vreo doi centimetri, acoperind întreaga lățime și înălțime a ușilor. A întins mâna și a atins lemnul, vârfurile degetelor lui urmând curbele liniilor — adâncimea lor nu era mai mare decât grosimea unei frunze. Era, s-a gândit el, ca un filigran ascuns pe suprafața unei foi de hârtie, forma lui coagulându-se sub ochii tăi doar într-o anumită poziție, în care lumina cade din unghiul potrivit.

S-a îndepărtat puțin de cele două uși. Acum, știind că liniile erau acolo, vedea limpede modelul imprimat; deschiderea uneia dintre uși l-ar fi despicat exact în două.

Cât de ciudat era pentru el să-și vadă simbolul aici; se simțea amețit, ca și cum umiditatea din aer l-ar fi afectat.

— Pe tine te ajută?

Lesley a trasat liniile *hamsei* cu degetele ei.

— Te-a protejat de pericole?

El n-a detectat nici cea mai mică urmă de scepticism sau de ironie în vocea ei; din contră, părea cu adevărat interesată de răspunsul lui, plină de speranță chiar.

— Am trecut de multe ori pe lângă moarte.

S-au așezat pe băncuța prăfuită de lângă intrare.

— Când m-am îmbolnăvit de tuberculoză, doctorii au spus că… nu-mi voi mai reveni, dar am scăpat. Înainte de război, am făcut ceva… neoficial… pentru guvern. Am fost adesea în pericol; era chiar să fiu ucis de câteva ori. Odată, în timpul războiului, am… traversat o câmpie cu ambulanța, ca să cercetez o clădire. Stăteam chiar lângă ea, fumând o țigară. În timp ce mă îndepărtam, un obuz… a străpuns cerul și s-a izbit într-unul dintre ziduri, punând întreaga construcție la pământ, exact în locul în care stătusem cu câteva secunde mai devreme.

— Și mascaretul din Sarawak, a zis Lesley. Ce s-a întâmplat acolo?

El și-a așezat palmele pe genunchi. O femeie a ieșit pe aleea de doi metri din fața prăvăliei de peste drum, cu trei bețișoare parfumate în mână. A închis ochii, în timp ce buzele i se mișcau într-o rugăciune mută. În clipa când a terminat, a înfipt bețișoarele în bolul de alamă plin cu cenușă al unui altar roșu, agățat de perete. Fumul se deșira din bețișoarele parfumate, împletindu-se și despărțindu-se în firișoare, în timp ce urca spre lumina puternică a soarelui.

— La scurtă vreme după ce am ajuns în Singapore, a început Willie, am primit o invitație de la rajahul Brooke să vizităm… Kuchingul. Eram nerăbdător să ajung acolo — auzisem atât de multe despre Regatul Rajahului Alb. Mi-a plăcut în Kuching — era mic și pașnic, după… toată agitația din Singapore. Am stat în palatul rajahului, pe un deal ce domina întregul oraș. Voiam să călătorim pe unul dintre marile râuri, până în inima țării, așa că

Gerald a închiriat o barcă. Echipajul era format din patru… dayaci voinici. Am pornit în zori. Râul era tulbure, liniștit și larg. Ambarcațiunea noastră era un sampan îngust și lung, cu fundul aproape plat. În timpul zilei ne întindeam pe perne așezate sub o copertină de pânză, privind malul curgând pe lângă noi sau egretele luându-și zborul în stoluri albe, tăcute. Maimuțele țipau din coroanele dese ale copacilor. Gerald i-a întrebat pe barcagii despre… crocodili, dar i s-a făcut imediat semn să tacă — aducea ghinion chiar și să le pomenești numele în timp ce erai pe râu. La apusul fiecărei zile acostam în câte un sat dayac. Eram oaspeții rajahului… Brooke și eram invitați să stăm împreună cu sătenii. Câte treizeci sau patruzeci de familii trăiau în colibe construite pe piloni înalți, în timp ce dedesubtul lor găinile ciuguleau, iar porcii râmau. Ne ospătam împreună cu ei. De obicei mâncam mistreți la proțap și pește cu gust de nămol, învelit în frunze de ferigă și fiert în… tuburi de bambus. Gerald bea cu localnicii până cădea din picioare. Eu mi-am vărsat mațele în clipa când am gustat, iar de atunci nu m-am mai atins de băutura lor.

A zâmbit.

— Dayacii erau blânzi și prietenoși, iar uneori uitam că erau vânători de capete.

Își amintea mănunchiurile de obiecte negre și rotunde care atârnau de streșinile joase ale caselor lor. La început crezuse că erau niște bulbi ciudați, de usturoi uscat, dar apoi, cu o tresărire, și-a dat seama că erau capete de om. De-a lungul întregii nopți, în timp ce dayacii îi distrau cu muzica lor și cu dansurile asemănătoare unor ritualuri păsărești, se uita în sus, către capetele împuținate. *Media vita in morte sumus*. Le simțea privirile ațintite asupra lui ori de câte ori se uita în altă direcție, iar multă vreme după ce el și Gerald au părăsit tribul, dayacii continuau să-l privească urât în visele lui.

— Câte zile ați mers în amonte? a întrebat Lesley.

— O săptămână, a zis Willie. În ultima noastră noapte, înainte să ne întoarcem… în Kuching, nu reușeam să adorm. Am ieșit pe mal și am scrutat cerul nopții. Era lună plină, cea mai mare din câte văzusem vreodată, colorată în nuanța ruginii. Asemenea

sângelui uscat, îmi amintesc că am gândit atunci. Am plecat a doua zi dimineață. Călătoria a fost plăcută, ziua era luminoasă și fierbinte și nu se simțea nicio adiere de vânt. Citeam sub copertină, când am simțit o schimbare în felul în care se mișca barca. Barcagiul, care stătea la… prora cu vâslele, a început să strige și să arate în josul râului. Apa devenise… dintr-odată agitată, legănând sampanul. Gerald și cu mine am mijit ochii uitându-ne în față, dar n-am văzut nimic neobișnuit. Apoi am observat dâre albe… pe apă. O clipă mai târziu mi-am dat seama că erau valuri, înaintând cu rapiditate contra curentului. Vântul încremenise, iar atunci am auzit sunetul — un muget domol, asemenea unei cascade îndepărtate. Valurile creșteau în direcția noastră, iar zgomotul se intensifica. Sampanul se clătina deja incontrolabil. Valurile erau din ce în ce mai mari, atingând aproape trei metri înălțime. Am strigat la Gerald, în timp ce primul val s-a năpustit peste noi, aruncându-ne din barcă. Am fost învârtejit de mai multe ori, târât… în adâncurile nămoloase. Nu mai vedeam nimic. Mi-am simțit umărul izbindu-se de ceva… tare și crestat. Durerea m-a sfâșiat. Știam că urma să rămân fără aer. Mi-am ținut gura strâns închisă, dar dorința nebună de a o deschide și de a respira era imposibil de controlat. Acela a fost momentul când mi-am simțit picioarele afundându-se în ceva moale și… lipicios. Nu știam ce era, dar o parte muribundă a… minții mele conștiente îmi spunea că atinsesem fundul apei. Cu o ultimă zvâcnire, m-am propulsat la suprafață. Simțeam că n-am să reușesc. Dar, în cele din urmă, după ceea ce a părut… o eternitate, am reușit. Am inspirat cu poftă, fără să-mi pese că înghițeam… apă din valuri.

Willie și-a scos batista și și-a șters gâtul și fața. Aerul se simțea ca și cum ar fi fost aplicat pe pielea lui cu o pensulă încinsă, picurând.

— Unde era Gerald? a întrebat Lesley.

Willie și-a împăturit batista, dar a continuat s-o țină în mână.

— Am început să lovesc apa cu mâinile și picioarele, privind îngrozit în jurul meu. Nici urmă de Gerald sau de membrii echipajului. Valurile… continuau să vină, unul după altul,

împingându-mă înapoi sub apă, dar am reușit de fiecare dată să ies din nou la suprafață. Am zărit barca; era răsturnată, dar continua să plutească. M-am aplecat sub un alt val și am înotat către ea. M-am agățat de… chilă, dar era prea alunecoasă. Am încercat iar și iar, până am reușit în cele din urmă să mă agăț de ea. Am văzut capul lui Gerald ivindu-se la suprafața apei, după care l-am pierdut din nou. L-am strigat, dar tot ce ieșea din gâtul meu era un… hârâit. O clipă mai târziu, capul lui Gerald a spart din nou suprafața apei, mai aproape de data aceasta. Se zbătea în curenți, apoi a văzut barca și a început să înoate spre mine. Am întins brațul și… l-am tras spre sampan. S-a agățat de el. Eram în mijlocul râului; malurile erau foarte departe. Puterile îmi slăbeau, iar umărul mă durea îngrozitor. Chila bărcii era alunecoasă; degetele îmi alunecau și… mă scufundam iar și iar. „Nu mai rezist“, am spus. „*Trebuie* să înotăm spre mal.“ „Nu vom reuși“, a zis Gerald, susținându-mă cu un braț. „E prea departe. Rezistă, Willie.“ Am auzit strigăte. Unul dintre barcagiii dayaci trecea pe lângă noi, plutind agățat de o scândură și… îndreptându-se spre mal. Ne-a făcut cu mâna, strigându-ne să ne alăturăm lui. „Vino“, a zis Gerald. M-a ținut strâns lângă el și am înotat către barcagiu. Ne-am agățat de scândură. Valurile continuau să vină. Nu știam cât timp trecuse, în clipa când râul a început să se domolească. Agățați încă de scândură, ne-am continuat drumul spre… mal. Eram pe cale să cedez, când am simțit că picioarele noastre ating fundul apei. Ne-am târât afară din râu. Ne-am prins cu brațele de rădăcinile copacilor de pe mal, iar Gerald m-a ajutat să urc pe malul noroios și alunecos. Eram acoperiți de nămol — picioarele, brațele, trupurile, fețele și părul —, dar eram… teferi și în viață. Cel puțin așa credeam. Gerald a încercat să se ridice, dar s-a prăbușit la pământ. Tremura, avea degetele înțepenite, fața… îi era schimonosită de durere.

Willie s-a oprit. Bețișoarele parfumate de pe altar arseseră pe jumătate, pudrând aerul cu parfumul de santal.

— Ce pățise? a întrebat Lesley.

— Tocmai suferea un atac de cord. Am recunoscut semnele. Am strigat la… barcagiu să cheme ajutoare, pentru că prietenul

meu era pe moarte. Dayacul m-a privit panicat. Apoi s-a întors și… s-a repezit spre junglă, dispărând în spatele ierburilor înalte. Eram mult prea extenuat pentru a putea face ceva. Am ținut capul lui Gerald în poala mea. „Ai să te faci bine“, i-am spus. „Vin ajutoare. Ai să te faci bine.“ Nu știam cât timp stătusem acolo, dezmierdând capul lui Gerald, vorbindu-i… în șoaptă. În cele din urmă, am auzit strigăte dinspre râu. Un sampan s-a rotit undeva în apropiere. Barcagiul dayac stătea la prora; a arătat cu degetul spre noi, îmboldindu-i pe vâslași. L-au… urcat pe Gerald în barcă. L-am ținut strâns de mână, refuzând să-i dau drumul. Am fost duși în josul râului, la o… colibă.

Lesley a dat încet din cap.

— Nici nu e de mirare că păreați bolnavi când ați ajuns aici.

— Gerald e unul dintre cei mai puternici… bărbați pe care i-am cunoscut vreodată, dar eram sigur că aveam să-l pierd. Dacă l-ai fi văzut atunci, Lesley… Dar, slavă Domnului, și-a revenit după câteva zile. La fel și eu. Căpetenia tribului a zis că luna plină… înfuriase râul. Întreg echipajul nostru se înecase, cu excepția unui singur barcagiu. Era un… miracol că supraviețuiserăm.

— Ideea de a te îneca…, a zis Lesley, înfiorându-se.

— Știi care e cel mai bun lucru pe care-l poți face în caz că… te îneci? Să nu te zbați. Asta mi-a spus unul dintre profesorii mei. Deschide gura larg și înghite apa, las-o să-ți inunde plămânii și îți vei pierde cunoștința în mai puțin de un minut.

Willie a râs forțat.

— Desigur, e mai ușor de zis decât de făcut.

— *Hamsa* te-a protejat, a zis ea dând aprobator din cap, ca pentru sine. Te-a protejat toată viața.

Lesley părea să aibă o nevoie disperată să creadă asta, se gândea Willie. Poate că avea dreptate. Poate că simbolul tatălui său, același pe care-l punea pe fiecare dintre cărțile lui, îl *protejase* de pericole.

Dar dacă *hamsa* funcționase ca un scut, care era prețul pentru această protecție? Era blestemat să trăiască o viață lungă, lungă de tot, doar pentru a-și vedea toți prietenii și pe toți cei iubiți doborâți pe marginea drumului? Să le supraviețuiască tuturor,

chiar și dușmanilor săi; să fie martor la declinul popularității lui, la felul în care cărțile aveau să-i fie uitate. Poate că, în cele din urmă, va implora să fie eliberat de viață; își va deschide gura cât de larg va putea și va lăsa apa să-i vuiască pe gât în jos; o va înghiți toată.

Înainte să iasă din nou în stradă, Willie a mai privit o dată *hamsa*. În timp ce se îndepărtau de Casa ușilor, el și Lesley, uniți de o înțelegere tacită, s-au întors în același timp, aruncând o ultimă privire.

Hamsa dispăruse din nou în spatele lemnului, iar ușile încifrate erau din nou simple și impasibile.

Capitolul 20

Lesley

Penang, 1921

Willie a fost neînduplecat în hotărârea lui de a nu avea o petrecere de rămas-bun, așa că i-am invitat doar pe Geoff și pe soția lui, Penelope. După ce am cumpănit un timp, am trimis un servitor cu o invitație pentru avocatul chinez Peter Ong și soția lui.

Robert era în biroul său, compunând o scrisoare, când am intrat să-l anunț. A pus stiloul jos și s-a uitat la mine.

— De ce l-ai chemat?

— Nu l-ai mai văzut de ani, am spus. Erai foarte apropiat de el, nu-i așa?

Soțul meu a continuat să mă privească, dar nu puteam citi nimic în ochii lui.

— Mai e cineva pe care ai vrea să-l inviți? m-a întrebat.

— Nu mai e nimeni, Robert.

Mi-a luat mult timp să mă îmbrac și să-mi aranjez părul, mai mult decât mă așteptasem. Înainte să ies din dormitor, m-am uitat pentru ultima oară în oglindă. Aproape că am cedat în fața vocilor îndoite din mintea mea care-mi spuneau să mă schimb, dar eram deja în întârziere.

Robert și invitații stăteau deja de vorbă în salon când am coborât. A amuțit în mijlocul propoziției în clipa în care m-a zărit. Ceilalți i-au urmărit privirea în timp ce eu, cu pași mici și languroși, traversam încăperea, pentru a mă alătura lor.

— Dumnezeule, Lesley, a zis Gerald, punând jos paharul, cât de exotic și atrăgător.

Purtam trusoul chinezesc complet: *kebaya*, papucii *manik-manik* și-mi coafasem părul după obiceiul chinezoaicelor din

Colonii, fixându-mi cocul cu ace de păr împodobite cu pietre prețioase.

— Este același costum pe care-l purtai… în fotografie, nu-i așa? a întrebat Willie. Cum îi spune… *kebaya*, a zis el pocnind din degete.

— Da, exact același, am spus, acceptând un pahar de *pahit*[41] servit de băiatul din casă.

Geoff m-a luat de mână și m-a învârtit încet.

— Arată minunat pe tine, Les.

— Oh, Geoff. Un gentleman ar fi spus…

Zâmbetele noastre erau afectate de tristețea amintirilor împărtășite.

Chinezul care stătea lângă Robert a făcut un pas înainte.

— Soția mea vă transmite părerile ei de rău, doamnă Hamlyn, a zis el. Își vizitează sora, în Singapore.

— Peter Ong! Dumnezeule, mai să nu te recunosc. Ai devenit un… ah… bărbat prosper, nu-i așa?

Avocatul a chicotit, lovindu-și cu un gest tandru pântecul proeminent.

— Îmbătrânesc, doamnă Hamlyn. Și muncesc prea mult.

Îmbătrânise, dar încă se exprima frumos. Era cu patru sau cinci ani mai tânăr decât mine, dacă nu mă înșela memoria. Se căsătorise bine, din câte auzisem. Cu una dintre fiicele lui Towkay Yap. Mi-am amintit când l-am întâlnit prima dată, cu ani în urmă.

— Robert a fost tare supărat pe tine când l-ai părăsit și ți-ai deschis propria firmă de avocatură, am spus, mustrându-l printr-o mișcare a degetului arătător. După ce te-a învățat atât de multe lucruri, după toate acele ore petrecute exersând împreună.

— *Memsahib* are dreptate, a zis Robert. Dar m-ai făcut să mă simt mândru.

Gongul care anunța că cina era gata ne-a adunat pe toți în salon. Pe coridor, Geoff m-a tras deoparte, lăsându-i pe ceilalți să treacă pe lângă noi.

— Interesanți oaspeți, în seara asta, Les, mi-a zis el în șoaptă, arătând printr-o mișcare a capului în direcția lui Peter Ong.

— S-a întâmplat cu atât de mult timp în urmă. Ce mai contează?

Fratele meu a clătinat din cap.

— Uneori am sentimentul că habar n-am cine ești.

Ferestrele salonului erau deschise spre briza serii. Robert și cu mine stăteam față în față, la capetele opuse ale unei mese lungi, acoperite cu o față de masă din damasc și cu oaspeții noștri așezați de o parte și de alta a ei. Îl așezasem pe Peter Ong în stânga lui Robert, iar pe Gerald la dreapta lui. Willie ședea lângă mine, cu Geoff în stânga mea, iar soția lui între el și Gerald.

La un moment dat, în cursul serii, l-am observat pe Robert șoptindu-i ceva la ureche lui Peter Ong; un zâmbet i-a înflorit pe fața îmbujorată și a atins ușor încheietura mâinii lui Robert. Am întors capul, rotindu-mi privirea în jurul mesei. Geoff se îngrășase foarte tare în ultimii ani; părea tot mai mult o copie fidelă a tatălui nostru. În ultima vreme își petrecea cea mai mare parte a serilor bând la Penang Club, evitându-și soția. L-am privit întinzându-i o chiflă lui Penelope, o femeie față de care nu m-am simțit niciodată apropiată și care nutrea aceleași sentimente față de mine. Robert și Gerald râdeau la ceva ce spusese Peter Ong. Iar Willie, ei bine, ochii lui Willie erau, ca întotdeauna, ațintiți asupra lui Gerald.

Pentru prima dată după mulți ani, am simțit un dor ascuțit, dureros după Arthur. Între noi se așternuseră unsprezece ani de tăcere. Își ținuse promisiunea, așa cum îl rugasem — fără mesaje, fără scrisori.

— Te simți bine, Lesley? m-a întrebat Willie încet.

Clipind de câteva ori, am scos un zâmbet de undeva din adâncul ființei mele.

— Mai vrei *belachan brinjal*, Willie?

Casa se cufundase în tăcere. M-am întins pe pat, ascultând marea.

Fusesem devastată de durere în clipa în care Arthur plecase în China, pentru a se alătura revoluționarilor, dar, dacă e să fiu

onestă, o mare parte din mine se simțise ușurată. E mai bine așa, îmi spusesem atunci, mult mai bine. Nu era decât o chestiune de timp până aveam să fim descoperiți și dați în vileag. Reușiserăm imposibilul — ne păstraserăm povestea de iubire secretă. Nimeni nu știa despre noi, nimeni nu suspecta nimic. Peste ani, amintirile mele despre ceea ce împărtășisem cu el nu se estompaseră, dar contururile lor clare se tociseră și se începețoșaseră, așa încât aveam adesea momente în care simțeam că aventura aceea nici n-ar fi existat vreodată, ca și cum totul n-ar fi fost decât o poveste pe care o citeam adesea, până când nu mai puteam spune unde anume ficțiunea devenise amintire și unde amintirea se ficționalizase.

Cu toate acestea, uneori mă îndurera faptul că nimeni nu va ști vreodată câtă bucurie mi-a oferit și nici cât de mult am fost nevoită să-mi ascund suferința, după ce l-am pierdut. El mi-a dat puterea de a nu renunța la căsnicia cu Robert, de a o îndura. Voiam să spun cuiva despre noi, să umplu golul numelui său, dar n-am putut. Așa că, în loc de asta, vorbeam despre Sun Wen. Simpla rostire a numelui lui Sun Wen a fost pentru mine un mod de a-l păstra pe Arthur viu și plin de viață în amintirea mea.

Am încercat chiar și să scriu totul — cum ne-am cunoscut și cum am devenit amanți, despre orele petrecute împreună în Casa ușilor. Dar, când citeam cuvintele așternute pe pagini, aveam chiar mai pregnant senzația că am în față ceva inventat, o poveste dintr-o carte. În cele din urmă, am rupt foile și le-am aruncat în mare.

Mi-am pus halatul și am coborât pe verandă. Noaptea era liniștită. O lună plină albă se odihnea în vârful pinului australian, picurându-și lumina rece, metalică, deasupra grădinii. Nu eram singură: Willie se sprijinea de balustradă, fumând o țigară.

— N-ar trebui să fii în pat? am întrebat.

— Nu pot dormi niciodată în noaptea dinaintea unei… călătorii.

A suflat un vălătuc de fum ca o pană.

— A fost o petrecere minunată.

A făcut o pauză.

— A fost interesant să-i văd pe Robert și Peter Ong împreună.

— Ce s-a întâmplat cu Verlaine și iubitul lui? am întrebat.

— Rimbaud?

Și-a scotocit prin memorie și a găsit frânturile pe care le căuta.

— Verlaine l-a împușcat în timpul unei certe la beție, l-a împușcat în încheietura mâinii stângi. Rimbaud a depus… plângere împotriva lui. Tentativă de omor. Și-a retras ulterior plângerea, dar Verlaine a fost oricum închis pentru doi ani. Relația lor… nu și-a mai revenit după acest incident.

— Bietul Verlaine.

M-am gândit la Robert și la mine, apoi la Robert și la Peter Ong. M-am gândit la Arthur și la mine; și la Willie și Gerald.

— Ne-am îndrăgostit de persoanele nepotrivite, am spus. Tu și Gerald. Robert și Peter Ong. Eu și Arthur.

— Eu nu m-am… îndrăgostit de persoana nepotrivită, draga mea Lesley. Eu am făcut greșeala de a… mă căsători cu persoana nepotrivită.

— Cât de cinic, Willie, am spus.

— Ce mi-ai povestit tu — aventura ta cu Arthur — îți va distruge căsnicia dacă ar fi să scriu despre asta.

Willie a tras un ultim fum din țigară și a aruncat mucul în grădină.

— Te va distruge pe tine.

— Asta nu te-a împiedicat niciodată, nu-i așa? am întrebat.

— Asta îți dorești? Să-ți arunci în aer… căsnicia?

Mi-am lipit palmele de balustradă. În zori, străinul din salon va pleca din casa mea; dar va veni o zi în care nici eu nu voi mai locui aici.

— M-a obosit tăcerea dintre noi, Willie. M-a obosit foarte, foarte tare.

— Cum rămâne cu aventura lui Robert?

— Probabil că ai mai auzit astfel de povești de-a lungul anilor. Cu toate acestea, n-ai scris niciodată despre o poveste de dragoste între doi homosexuali. Nici măcar n-ai făcut vreo aluzie, oricât de mică, la așa ceva.

M-am uitat la el.

— Și cred că nici n-o vei face. De ce ai risca să atragi lumina *acelui* reflector asupra ta?

Degetele lui loveau încet balustrada, amintindu-mi de mișcarea cozii unei pisici iritate. Deodată degetele i s-au oprit.

— Și căsnicia lui Arthur? Ai dreptul să distrugi asta?

I-am aruncat un zâmbet mătăsos.

— Dragul meu domn Maugham, doar nu vă închipuiți că i-aș fi folosit numele real?

Fața lui a rămas încordată, după care s-a relaxat dintr-odată. A clătinat din cap, oarecum cu tristețe, dar și, îmi place să cred, cu admirație.

— Ai gândit totul până în cele mai mici detalii, nu-i așa?

— Am luat o hotărâre în seara asta. Am luat-o la sfârșitul cinei, în timp ce ne mâncam *chendol*-ul. Când Robert se va muta în Karoo, am spus, voi merge cu el.

A dat aprobator din cap, dar n-a zis nimic. În privirea lui am văzut înțelegere și compasiune.

— Băieții noștri vor suferi un șoc când vor afla că Africa va fi noua lor casă.

— Vor crede că este o… aventură extraordinară. Toți băieții își doresc să plece în Africa.

Mi-am ridicat capul spre el.

— Și tu ți-ai dorit?

— Eu nu eram ca toți ceilalți băieți, Lesley.

— Nu, am spus. Nu erai.

M-am întins și am depus pe obrazul lui cel mai ușor sărut, după care m-am dus la culcare.

Tocmai luam micul-dejun pe verandă, când Robert a lăsat jos ziarul și mi-a spus că, de vreme ce nu se răzgândise în privința mutării la ferma vărului său din Karoo, va pleca acolo de unul singur. Voia ca eu să rămân în Penang.

— Cineva trebuie să aibă grijă de casă, a zis el.

L-am privit cu ochi mari.

— N-o vinzi?

— Să vând casa? Și să-mi las soția și copiii pe străzi?

Erau atât de multe lucruri pe care aș fi vrut să le spun, dar, în cele din urmă, n-am făcut decât o remarcă timidă.

— Vom fi strâmtorați.

— Ei bine, va trebui să ne descurcăm. Poți începe din nou să predai, nu-i așa? Iar dacă va fi nevoie, ne vom vinde tablourile — vom lua un preț bun pe Gauguin. Ar fi trebuit să-l întrebăm pe Willie dacă nu vrea să-l cumpere.

Privirea lui a rătăcit dincolo de verandă, spre grădină și mai departe, spre mare.

— Vreau să mă întorc aici, după ce mă voi simți mai bine. Vreau să-mi trăiesc restul vieții aici, mirosind briza mării.

S-a retras apoi în spatele ziarului. Îi ascultam respirația greoaie; i-am privit mâinile, degetele subțiri, bolnave de artrită, și verigheta, cu diamantul ei micuț sclipind în lumină. Ce era un diamant, la urma urmelor, dacă nu o stea căzătoare îngropată adânc în pământ cu eoni în urmă?

— Nu, Robert, am zis.

Soțul meu și-a lăsat din nou jos ziarul.

— Ce vrei să spui, draga mea?

— Vin cu tine.

Am ridicat o mână în aer, chiar în clipa în care el deschidea gura, încercând să protesteze.

— Haide să nu ne certăm, Robert. Te rog. Nu mai vreau.

Am vândut Casa Cassowary și ne-am împachetat lucrurile în lăzi: operele de artă și mobilierul; cărțile, acuarelele mele, pianul și colecția de porțelanuri chinezești. Am dat jos ușa cu șoimul pictat. Aveam să-i găsesc un loc în noua noastră casă.

Am fost invitați la mai multe petreceri înainte să plecăm din Penang. Ultima dintre ele a fost organizată la reședința unui magnat chinez, de pe Leith Street. Tatăl bărbatului fusese consul al dinastiei Ching și construise casa respectivă pentru cea de-a șaptea lui soție. Arthur îmi mărturisise la un moment dat că diplomatul era unul dintre susținătorii din umbră ai lui Sun Wen.

„O fi el reprezentantul împăratului Chinei“, a zis, „dar e și un om de afaceri pragmatic, care-și protejează capitalul.“

Când cvartetul de coarde a început să interpreteze un vals, Robert s-a întors către mine.

— Nu vreau să te opresc, draga mea.

— Cred că le vom ceda ringul de dans celor mai tineri, în seara asta. Oh, privește… e Noel.

— Bietul om, stă singur acolo. Vrei să-l rog să danseze cu tine?

— Nu cred că va fi interesat, am spus. Uită-te din nou.

Întreaga atenție a lui Noel Hutton era îndreptată asupra unei chinezoaice care valsa cu un chinez. Femeia, la vreo douăzeci și ceva de ani, avea o față îngustă, cu trăsături puternice și pomeți înalți. Imediat ce muzica s-a oprit, Noel și-a croit drum prin mulțime, până a ajuns la tânăra femeie. I-a spus ceva; ea a ridicat o sprânceană și l-a privit. Apoi, fără un cuvânt, și-a concediat partenerul și l-a luat de mână pe Noel.

— Dumnezeule, nu l-am văzut niciodată comportându-se atât de necuviincios, a zis Robert.

Noel a luat-o pe femeie în brațe, în timp ce muzica reîncepea. Se mișcau stângaci la început, dar curând s-au adaptat unul la mișcările celuilalt. Pe la jumătatea dansului, ea s-a împiedicat. Agățată încă de brațul lui, a arătat cu degetul spre pantof.

— Și-a rupt tocul, am spus. Gata cu dansul.

Dar mă înșelam. Cu ochii măriți de admirație, am văzut cum tânăra femeie și-a scos pantofii din picioare și i-a aruncat peste capetele celorlalte cupluri care dansau, până într-un colț al încăperii. Desculță, a continuat să danseze cu Noel, fără să le pese de privirile dezaprobatoare aruncate asupra lor.

Am plecat de la petrecere curând după aceea, dar a doua zi am auzit că Noel și tânăra femeie au dansat doar unul cu celălalt tot restul serii. Noel ne-a invitat la nunta lor, dar între timp noi plecaserăm deja din Penang.

---

41 Cafea tare, amară, fără zahăr.

Epilog

Lesley

Doornfontein, Africa de Sud, 1947

Soarele se retrage în spatele munților în clipa când ies pe *stoep*. Mă așez pe scaunul meu de răchită — același de pe veranda de la Cassowary — și îmi torn un pahar de vin roșu. Apoi, așa cum fac în fiecare seară de când a murit Robert, îi umplu și lui un pahar și îl așez în fața scaunului său, pe măsuța dintre noi. Acesta este momentul din zi în care îi simt cel mai acut absența, când îmi aduc aminte cum stăteam aici, unul lângă celălalt, bând și vorbind despre cărțile pe care le citeam. Mai mult decât conversațiile noastre, îmi lipsesc momentele de tăcere împărtășită în timp ce fitilul unei alte zile coboară îndărătul munților.

În seara asta arată altfel, la munți mă refer — par mult mai departe, conturul lor contopindu-se cu cerul. Mă gândesc la munții de peste mări și țări, de la vechea mea casă.

Pe parcursul unei singure zile, am forat adânc, prin straturi întregi de sedimente, până în preistoria amintirilor mele, aducându-mi aminte de viața mea din Penang, de oamenii pe care i-am cunoscut acolo — Arthur, fratele meu și Sun Wen. Dar am retrăit mai ales cele două săptămâni în care Willie Maugham și iubitul lui au locuit la noi.

— Azi am primit o carte, Robert, spun către scaunul gol de lângă mine. Una dintre vechile cărți ale lui Willie. *The Casuarina Tree*[42]. Îți aduci aminte de ea?

Sorb din vin, simțind cum mă încălzește pe dinăuntru.

— Iartă-mă… a fost o întrebare stupidă. Sigur că-ți amintești. N-a fost tocmai una dintre preferatele tale, nu-i așa?

Întinderea și pustietatea regiunii Karoo mă făceau să-mi vină să plâng când ne-am mutat aici. Totul era atât de mohorât — pământul, lumina, chipurile oamenilor. Eram un copil al ecuatorului, născut sub cerul musonic; tânjeam după umiditatea Penangului, după bătrânii și impunătorii arbori angsana care umbreau drumurile, după verdele, turcoazul și griurile mării cameleonice. Îmi era dor de grădina Casei Cassowary — de copacii pe care-i plantasem, de florile și arbuștii pe care-i îngrijisem. Îmi imaginam camerele luminoase cu tavane înalte ale casei, unde perdelele se ridicau în bătaia vântului. La fermă, ori de câte ori auzeam vuiet de tunete, lăsam deoparte orice aș fi făcut și ieșeam pe verandă. Când vedeam carcasele norilor grei ridicându-se de la capătul lumii, îi imploram în tăcere să plutească spre noi și să ne dea ploaia care să readucă la viață mirosurile pământului și să-mi potolească sufletul. Dar, de cele mai multe ori, norii pluteau departe de mine, lăsând în urmă ecoul estompat al tunetelor.

Cu timpul, m-am obișnuit cu noua mea viață, din Doornfontein. Oamenii de aici nu dădeau doi bani pe relațiile mele de rudenie, pe comitetele din care făceam parte sau pe soțiile de bărbați importanți cu care luasem ceaiul. După o vreme, mi-am dat seama că nici mie nu-mi mai păsa de toate acestea.

Cerurile nu colcăiau de dragoni, dar aici am descoperit stelele. Erau strălucitoare și limpezi, atât de diferite de constelațiile de deasupra Penangului. În fiecare noapte, după ce Robert se retrăgea în dormitorul lui, mă întindeam pe peticul de pir gros din grădina noastră, privind stelele prin binoclu, simțind un fior ori de câte ori zăream o stea desprinzându-se de la locul ei și lăsând o urmă luminoasă în timp ce traversa cerul. Le-am învățat numele și formele: Crucea Sudului; Vizitiul; Cosița Berenicei; Orologiul; Orion; Compasul; Pasărea Paradisului; Andromeda. Nu după mult timp le știam pe toate, toate aceste constelații de pe cerul nopții, care, încă de la începuturile lumii, se scufundaseră

dimineață după dimineață în pământ, doar pentru a răsări din nou în următoarea noapte.

În ciuda scepticismului meu, pe măsură ce lunile treceau, plămânii lui Robert se descongestionau treptat, respirația lui devenind din ce în ce mai ușoară, mai puțin chinuită. I-a revenit apetitul și, cu timpul, s-a înzdrăvenit suficient de mult încât să poată călări din nou. După câteva lecții date de unul dintre grăjdarii lui Bernard, am început să-l însoțesc pe Robert în plimbările lui călare pe terenurile fermei; nu mai făcuserăm niciodată așa ceva, în toți anii de când eram căsătoriți. Era frumos și elegant pe calul lui, ceea ce m-a făcut să-mi aduc aminte de ce mă îndrăgostisem de el cu douăzeci de ani în urmă.

Într-una dintre zilele când toamna își dădea ultimele suflări, am hotărât să mergem călare până la gardurile dinspre nord ale fermei. Am plecat dimineața devreme, când aerul păstra încă mirosul pământului odihnit, iar ziua nu era decât un filament întins dintr-o parte în alta a orizontului.

Eram cocoțați pe un povârniș când, de la capătul lumii, s-a ridicat o explozie surdă de lumină, iar soarele a răsărit. Ne-am oprit caii și am privit lumina întinzându-se peste vale: a dat claritate vârfurilor munților, după care a aprins culmile mai joase și crestele; a măturat apoi fiecare *kopje*[43], văile, fiecare *kloof*[44] și câmpiile bolovănoase. Lumea nu-mi mai păruse niciodată atât de întinsă ca în clipele acelea trecătoare, în care pământul se întorcea cu fața spre soare.

Am reînceput să călărim, coborând culmea dealului, spre câmpie. Peisajul era aceeași pustietate încremenită, cenușie, prăfoasă. Eram la patru sau cinci pași în urma lui Robert, când l-am văzut ridicând cu grijă o mână în aer și strunindu-și calul în același timp. Terenul era plat și grunjos, presărat cu roci înguste. Temându-mă de șacali, am dus mâna la pușca agățată de șa, dar m-am oprit când am văzut ce-i atrăsese atenția.

O pereche de struți ciugulea pământul la doar câțiva metri de noi. Penajul păsării mai mari era negru, cu petice albe pe partea inferioară a corpului; struțul mai mic era de un maroniu prăfos și

uniform. Și-au îndoit gâturile și ne-au privit cu ochii lor mari și sticloși, tiviți de gene lungi și groase. Considerând că eram inofensivi, și-au plecat capetele, continuând să ciugulească.

Nu m-am putut abține să zâmbesc cu uimirea unui copil: nu mai văzusem niciodată un struț în carne și oase. Păreau creaturi mitologice, nici păsări ale aerului, nici bestii ale pământului.

Struțul cu pene negre a dat din aripi.

— Acela e masculul, a zis Robert. E în călduri — are picioarele roz, vezi?

— Sunt mult mai mari decât mi-am imaginat.

— Seamănă cu cazuarii, nu crezi? a întrebat Robert.

L-am privit cu coada ochiului. Stătea nemișcat, ținându-și spatele drept, cu întreaga atenție îndreptată asupra păsărilor, cu jumătatea superioară a feței umbrită de pălăria de fetru cu boruri largi pe care o purta.

— Poate puțin, am răspuns.

Robert și-a îndemnat calul înainte, iar eu l-am urmat. Porniserăm deja de zece sau cincisprezece minute, când struții au trecut în goană pe lângă noi, fără niciun sunet, plutind ca și cum ar fi fost imponderabili, cu penajul des și luxuriant al cozilor scuturându-se asemenea coroanelor copacilor în bătaia vântului. Picioarele lor înzestrate cu gheare păreau să nu atingă pământul pârjolit și pietros, câtuși de puțin. Privindu-i, am înțeles de ce struții nu pot să zboare — nu au nevoie.

Am privit cele două păsări alergând fără oprire spre linia orizontului, spre eternitate.

Geoff mi-a scris și mi-a spus că Willie vizitase din nou Malaya, la trei ani după prima lui călătorie acolo. *The Casuarina Tree*, cartea pe care o publicase după șederea la noi, îl făcuse mai faimos decât oricând. Însă oamenii din Coloniile Strâmtorilor au fost furioși din pricina poveștilor pe care le scrisese despre ei; le trădase încrederea și nici măcar nu se obosise să le schimbe numele.

Dar la ce se așteptaseră, la urma urmelor, mi-am spus în timp ce citeam scrisoarea lui Geoff, când ei îi încredințaseră secretele

care sălășluiau în întunecimea inimilor lor?

În timpul celei de-a doua vizite a lor, au petrecut acolo trei luni, scriitorul și secretarul lui. Willie îi ceruse fratelui meu adresa noastră, dar, în cazul în care ne-a scris vreodată, scrisorile nu au ajuns la noi.

Robert a cumpărat un exemplar din *The Casuarina Tree*. A citit-o, apoi mi-a dat-o mie, fără să spună un cuvânt. Am deschis-o cu multă emoție. După ce am întors ultima pagină a ultimei povestiri, „Scrisoarea“, am rămas în fotoliul meu din fața ferestrei, privind soarele trecând pe deasupra munților. Eram uimită de ingeniozitatea lui Willie și de salturile de imaginație pe care le făcuse în povestea lui Ethel. O întrețesuse în ceva ce-mi era cunoscut, dar și străin; în ceva real, dar, în același timp, complet ficțional. După un timp, am deschis cartea și am citit din nou povestea.

Mai târziu în aceeași seară, când i-am dus lui Robert pe verandă paharul cu gin, mi-a spus:

— Ce impertinență din partea lui Willie să ne includă în poveștile lui, nu crezi?

— Ei bine, e prietenul *tău*, Robert.

Willie meșterise o poveste captivantă despre Ethel Proudlock, dar nu scrisese despre Sun Wen și în niciuna dintre poveștile lui nu apărea vreun cuvânt despre aventura mea amoroasă cu Arthur; în cele din urmă, nu-și trădase prietenia cu Robert. Eram dezamăgită, dar, ca să fiu sinceră, și fericită.

— Mi-aș fi dorit doar să mă fi descris cu mai multă acuratețe.

Robert a privit în jos, spre trupul lui așezat.

— Nu sunt nici „aproape chel“, nici „mai curând îndesat“, nu-i așa?

Am izbucnit în râs.

— Nu și-a bătut prea mult capul nici cu înfățișarea mea.

— Presupun că am scăpat ușor — chiar dacă *te-a distribuit* în rolul unei criminale. Nemernicul…

Citind „Scrisoarea“, mi-am amintit ciudata remarcă făcută de Ethel în grădina Casei Cassowary, în după-amiaza înmiresmată

de dinaintea plecării ei pentru totdeauna, așa că i-am pomenit lui Robert despre asta.

Soțul meu și-a întors încet capul spre mine.

— Ți-a spus ea asta — „El m-a obligat s-o fac“?

— Ce crezi că s-a întâmplat între ei? Întotdeauna am avut impresia că aveau o căsnicie liniștită, dacă nu fericită.

Robert și-a întins piciorul gol și a frecat cu el burta lui Claudius. Câinele a lovit podeaua cu coada; era deja bătrân, dar Robert refuzase să-l abandoneze în Penang. Mi-am dat atunci seama că, de când ne mutaserăm aici, nu-l mai văzusem pe Robert dându-i brânză, nici măcar o singură dată.

Robert a luat o înghițitură din băutura lui și și-a schimbat poziția în scaun.

— Ceea ce-ți voi spune acum, Lesley, trebuie să rămână între noi, a zis el, privindu-mă în ochi. Nu poți spune asta absolut nimănui.

— Sunt soția ta, Robert.

A continuat să mă privească, iar eu îmi dădeam seama că el nu înțelegea ce voiam să spun prin asta. Și-a pus paharul pe masă și a început să-mi spună o poveste.

— După ce Ethel fost găsită vinovată și în timp ce se afla în închisoare, așteptând iertarea sultanului, Pooley, cel mai experimentat dintre avocații ei, s-a dus să-l vadă pe Sir Arthur Young, înaltul comisar al Federației Malaya. Anumite fapte fuseseră aduse la cunoștința lui în timpul procesului, l-a informat Pooley pe înaltul comisar, fapte care indicau că moartea lui William Steward fusese premeditată. Pooley i-a spus lui Sir Arthur că nu avea nicio dovadă, a zis Robert, și că această concluzie se baza pe fapte pe care nu le putea divulga din pricina eticii profesionale.

Potrivit lui Pooley, în perioada când William Proudlock a fost plecat la Hong Kong, Ethel a făcut mai multe plimbări cu mașina, împreună cu Steward, și l-a vizitat adesea în bungalowul lui. William Proudlock a aflat despre toate acestea la întoarcerea acasă. A început să-l șantajeze pe Steward. Temându-se să nu fie făcut public de rușine pentru faptul că se încurcase cu o femeie

măritată, la început Steward i-a dat bani, însă William Proudlock i-a tot cerut, până când, în cele din urmă, Steward a pus piciorul în prag. Își întreținea mama și sora, aflate în Anglia, așa încât nu-i putea da lui Proudlock și mai mulți bani. I-a cerut acestuia să-i înapoieze banii pe care i-i dăduse, amenințând că altfel se va duce la poliție. William Proudlock a refuzat să-i dea banii înapoi, așa că Steward a început să pună presiune asupra lui. Dacă Proudlock nu-i înapoia banii, toată populația din Federația Malaya avea să afle că soția lui se culcase cu el.

— De-a dreptul ironic, nu-i așa? Victima își dă în vileag șantajistul, a zis Robert.

Cine și-ar fi închipuit că William Proudlock era un șantajist și că, mai mult decât atât, șantaja un alt bărbat în legătură cu aventura acestuia cu propria soție? După toți acești ani, înțelegeam în sfârșit de ce Ethel își ura atât de tare soțul.

— Ce a făcut William? am întrebat.

— A consultat un avocat din Kuala Lumpur. Voia să știe care ar fi fost consecințele legale în cazul în care… Robert s-a oprit. În cazul în care o femeie ar fi împușcat un bărbat care încerca s-o violeze.

— În cazul în care l-ar fi ucis, am spus.

— În cazul în care l-ar fi ucis, a încuviințat Robert. William i-a spus lui Ethel ce voia să facă ea. A avertizat-o și că va divorța dacă avea de gând să refuze. A urzit un plan, ca ea să-l invite pe Steward într-o seară, și a aranjat lucrurile în așa fel încât el să nu fie acasă.

— Dar… de ce n-a refuzat? Ar fi putut să-l părăsească. Ar fi putut să se întoarcă la tatăl ei.

— Nu-i putea cere ajutorul tatălui ei, a continuat Robert, pentru că William Proudlock îi prezentase deja planul tatălui său, iar acesta fusese de acord. Dacă nu accepta, au avertizat-o ei, William avea să divorțeze de ea, iar tatăl ei avea să refuze s-o primească înapoi. Prin urmare, vezi tu, Lesley, nu avea unde să se ducă și pe nimeni care s-o ajute.

Simțeam că mi se face rău.

— De unde știi tu toate astea?

— Sir Arthur mi-a cerut sfatul — neoficial, desigur. Îți aduci aminte când a trebuit să plec de urgență la Kuala Lumpur? A cerut să mă vadă negreșit. Întocmise un raport confidențial bazat pe ceea ce-i povestise Pooley și voia sfatul meu, înainte de a-l trimite la Biroul Colonial din Londra.

— S-a făcut ceva în această privință?

— I-am spus că, după părerea mea, nu se putea face absolut nimic, doar cu condiția ca Ethel să mărturisească faptul că fusese obligată să comită crima.

— Biata Ethel…, am zis. Vai, sărmana Ethel…

Nici nu-i de mirare că abia aștepta să plece. Au forțat-o să-l ucidă pe Steward. Au forțat-o — soțul ei și propriul tată. Ticăloșii…

— Pooley a mai menționat și faptul că, în conformitate cu ceea ce i s-a adus la cunoștință, Ethel n-a fost un copil legitim. Mama ei — adevărata ei mamă — era mătușa sa, sora soției tatălui ei. Au fost și zvonuri potrivit cărora mama ei ar fi fost eurasiatică.

Ethel îmi spusese odată că avusese o copilărie nefericită și că nu simțise niciodată că locul ei ar fi fost în familia tatălui său. Crezusem atunci că era doar o exagerare dramatică. Acum îmi doream să fi manifestat mai multă empatie față de ea.

— Willie a fost foarte aproape de adevăr, a spus Robert. Dacă ar ști el cât de aproape…

Într-o zi din iunie 1925, am primit o scrisoare de la Geoff. Introdusese și necrologul lui Sun Wen, publicat cu câteva luni în urmă într-un ziar din Hong Kong. Sun Wen murise de cancer la ficat. Avea o înfățișare distinsă în fotografia care însoțea necrologul. Divorțase de soția lui și se căsătorise cu fiica unuia dintre cei mai bogați oameni din China. În articolul respectiv nu exista nici măcar o singură referire la Chui Fen; mă întrebam ce se întâmplase cu ea. Mă întrebam și dacă Arthur se întorsese în Penang, la soția și fiica lui.

De-a lungul anilor, Geoff a continuat să-mi trimită articole despre Willie, decupate din diferite ziare. Pierduse foarte mulți bani într-o investiție neinspirată, dar, datorită succesului de care s-a bucurat volumul său *The Casuarina Tree* — un succes

impulsionat, trebuie s-o spun fără modestie, de poveștile pe care i le spusesem de-a lungul multor nopți —, reușise să-și recupereze pierderile. Într-un alt articol am citit despre divorțul de Syrie. Era fotografiat stând în picioare în fața unui zid simplu, acoperit cu stucatură, pe care stătea scris „Villa Mauresque“, numele noii lui case din Cap Ferrat; desenat deasupra numelui se afla simbolul lui maur, mare cât toată jumătatea superioară a trupului său. Era îmbrăcat la fel de elegant ca întotdeauna, cu o țigară într-o sipcă lungă, din fildeș, pe care o ținea între degete. Își găsise casa de pe malul mării. Mă bucuram pentru el.

În iarna anului 1938, la șaisprezece ani după ce ne-am mutat în Doornfontein, Robert a suferit un atac de cord și a murit în timp ce ședea la birou. A mai trăit cinci zile. Înainte să moară, mi-a spus cu vocea frântă, dar hotărâtă, ca după moartea lui să mă întorc acasă, în Penang. I-am luat mâna în mâna mea și i-am sărutat-o, dar n-am spus nimic. Spre surprinderea mea, mi-am dat seama că aveam fața udă de lacrimi.

L-am îngropat în cimitirul familiei, în partea de est a fermei. A cerut ca pe piatra lui de mormânt să fie gravat versul lui preferat din Horațiu: *Caelum non animum mutant qui trans mare currunt*. Odată, cu mult timp în urmă, îmi spusese ce înseamnă.

Am continuat să trăiesc în Doornfontein, departe de lumea de dincolo de munți. Fiii mei au crescut și au devenit bărbați. Edward a urmat Dreptul la Oxford și a devenit consilier regal, așa cum își dorea tatăl lui pentru el. James a devenit romancier la Londra, cărțile lui având un succes modest. A mai venit un război; James s-a înrolat și a fost trimis în Malaya. A murit acolo, trupul lui fiind îngropat într-un mormânt nemarcat, în pământul unde se născuse.

Geoff n-a supraviețuit războiului, spre deosebire de soția lui. Ultima ei scrisoare mă informa că se recăsătorise și se mutase în Australia. După care nu ne-am mai scris.

S-a lăsat noaptea, iar frigul îmi pătrunde în oase. E o noapte fără lună. Paharul meu de vin s-a golit de mult și probabil că

beau deja din paharul lui Robert. Intru în casă să-mi pregătesc cina, dar mă opresc în fața ușii de lemn care atârnă pe hol. Vopseaua s-a șters și mai mult de-a lungul acestor ani, însă pasărea e încă acolo, plutind deasupra defileului învăluit în ceață, purtând numele războinicului dincolo de nori.

Probabil că Willie Maugham are peste șaptezeci de ani acum, dacă o mai fi în viață. Presupun că, dacă ar fi murit, aș fi aflat, chiar și aici, în mijlocul pustietății. Oare mai scrie? Oare se mai gândește când și când la noi, la mine?

Au trecut mulți ani de când am citit *The Casuarina Tree*. După cină, deschid exemplarul pe care l-am primit de dimineață și încep să citesc din nou. Când ajung la ultima poveste, „Scrisoarea", o citesc pe îndelete. Nu mă grăbesc, deschizându-mă în fața ecourilor pe care le trezesc vorbele lui Willie. Iar în timp ce citesc, am strania senzație că privesc în jos, de la mare înălțime, spre Casa Cassowary. Văd grădina și copacii — palmierul areca, angsana, casuarina și venerabilul arbore-de-ploaie, cu circumferința lui impresionantă. Văd aleea albă și arcuită care urcă de-a lungul peluzei. Într-o tăcere grăbită, cobor tot mai mult, trecând prin țiglele de teracotă și prin pereți, cum ai trece prin mătase. Nevăzută și neauzită, alunec pe coridoarele și prin camerele vechii mele case. Îl văd pe Robert ieșind din biroul lui, râzând de ceva ce tocmai citise și chemându-mă să-mi împărtășească ceea ce aflase. Mă opresc pentru a mă privi pe mine însămi citindu-le copiilor o poveste, în camera lor. Chicotesc în clipa când o văd pe Ah Peng mustruluindu-l pe Hassan, grăjdarul nostru, în bucătărie. Urmez briza sărată care tălăzuiește prin casa noastră, până pe verandă și în grădina inundată de soare. Sunt pe plajă, unde nu se vede nimic, doar cerul și munții de pe continent. Apoi înot împreună cu Willie în bezna nopții, într-o mare de foc albastru.

După „Scrisoarea" s-a făcut un film, iar Robert și cu mine ne-am dus să-l vedem, proiectat de un bioscop. Dacă a fost tulburător pentru noi să citim povestea, atunci a fost de-a dreptul derutant să stăm în sala de spectacol întunecoasă și s-o vedem pe Bette Davis jucând-o pe Ethel; să privesc, cu mâna la gură, cum

își ucide amantul pe verandă. Șase gloanțe trase în trupul lui, în timp ce el fugea de ea, în noaptea tropicală.

Mă întreb unde o fi Ethel acum. O mai fi în viață? E fericită? Dacă a citit povestea sau, mai probabil — nu era o mare cititoare, din câte îmi amintesc —, dacă a văzut filmul, nu există nici cea mai mică îndoială asupra faptului că eu i-am oferit lui Willie detalii despre viața ei privată.

E adevărat, mi-am trădat prietena, dar, făcând asta, am salvat-o de la a fi ștearsă din istorie. Refuz să mă simt vinovată. Datorită poveștii lui Willie, Ethel Proudlock nu va fi uitată nicicând și, într-un anume fel, nici eu. Ceea ce a folosit el în povestirea lui a fost doar un ciob dintr-o poveste mult mai elaborată, pe care i-am încredințat-o. E un ciob mic, dar suficient pentru mine.

Privirea mi se întoarce la simbolul lui Willie de pe pagină. Cu degetul arătător, urmăresc liniile care au fost trasate ulterior, de mână. Încadrează simbolul într-un dreptunghi, linia din mijloc împărțindu-l în două jumătăți, divizându-l în două panouri de uși frontale care protejează o casă, o casă cu multe alte uși în interior, fiecare dintre ele răsucindu-se încet în aer asemenea rotițelor silențioase ale unui imens ceas mecanic.

Au trecut aproape patruzeci de ani de când l-am văzut ultima oară pe Arthur. Și-a ținut promisiunea, chiar și după tot acest timp. Fără scrisori, fără bilete. Mi-a trimis în schimb acest mesaj într-o carte, un mesaj pe care numai eu îl puteam descifra. Ușile, care au fost închise atât de mulți ani, sunt din nou deschise.

Apăsând *hamsa* cu degetele, mă gândesc la trecut, la trecutul meu, dar mai ales la povești noi, pe care nimeni nu le-a scris încă.

Mă ridic din pat și-mi pun pe mine halatul. În salon, mă așez în fața pianului și privesc îndelung clapele îngălbenite. Trece un minut, apoi încă unul. Îmi ridic mâinile din poală și încep să cânt *L'heure exquise* de Reynaldo Hahn. Cânt încet, apăsând clapele cu o precizie atentă, trimițând în noapte notă după notă.

Când termin, cânt încă o dată aceeași piesă, apoi încă o dată. După care închid pianul și ies în grădină.

Noaptea e vastă și încremenită. Respirația mea atârnă în aer ca niște nori din praf de stele. Ridic privirea, căutând pe cerul nopții paietele cusute în forme cunoscute. Rămân multă vreme acolo, în marea sală a templului stelelor. Ar trebui să mă întorc în pat, îmi spun. Trebuie să mă trezesc devreme. Vor fi multe de făcut în zilele și săptămânile care urmează — aranjamente de călătorie, lucruri de păstrat și lucruri de lăsat în urmă.

Dar mai întâi trebuie să scriu și să trimit o scrisoare, lui Arthur, care mă așteaptă în Casa ușilor.

Aici, la marginea deșertului, abia a trecut de miezul nopții, dar când mă întorc spre est, odată cu rotația pământului, știu că pe o insulă din cealaltă parte a lumii e deja dimineață.

---

42 Colecție de șase proze scurte, publicată în anul 1926, care conține povești inspirate de călătoria lui Somerset Maugham în Federația Malaya, din anul 1920.

43 Deal (în afrikaans, în original).

44 Râpă (în afrikaans, în original).

Mulțumiri

Casa ușilor este o operă de ficțiune; cu toate acestea, în carte apar personaje și evenimente care au existat cu adevărat. Procesul lui Ethel Proudlock a avut loc în anul 1911, dar l-am datat în 1910 pentru a coincide cu șederea prelungită a lui Sun Yat-sen în Penang.

Următoarele cărți mi-au fost de mare ajutor la scrierea acestui roman:

A Writer's Notebook de W. Somerset Maugham (William Heinemann, 1949)

The Summing Up de W. Somerset Maugham (William Heinemann, 1938)

The Gentleman in the Parlour de W. Somerset Maugham (William Heinemann, 1930)

The Casuarina Tree de W. Somerset Maugham (William Heinemann, 1926)

The Secret Lives of Somerset Maugham de Selena Hastings (John Murray, 2009)

Willie: The Life of W. Somerset Maugham de Robert Calder (Heinemann, 1989)

Somerset and All the Maughams de Robin Maugham (The New American Library, 1966)

Conversations with Willie de Robin Maugham (W.H. Allen, 1978)

Somerset Maugham de Ted Morgan (Triad Granada, 1981)

Remembering Mr. Maugham de Garson Kanin (Bantam, 1973)

Murder on the Verandah de Eric Lawlor (Harper Collins, 1999)

Sun Yat-Sen de Marie-Claire Bergère (Stanford University Press, 1998)

The Unfinished Revolution: Sun Yat-Sen and the Struggle for Modern China de Tijo Kayloe (Marshall Cavendish, 2017)

Sun Yat Sen in Penang de Khoo Salma Nasution (Areca Books, 2008)

Mulțumesc din suflet personalului ireproșabil de la National Archives of Singapore pentru primirea călduroasă și ajutorul lor neprecupețit. A fost o plăcere să vizitez arhivele în vederea documentării.

De asemenea, îi sunt foarte recunoscător doctorului Patrick Tan: vă mulțumesc pentru lungile și captivantele noastre conversații despre Somerset Maugham, dar și pentru prietenia dumneavoastră.